

Ернст Теодор Амадеус

ХОРМАН

ПРИКАЗКИ

ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН ПРИКАЗКИ

Превод: Страшимир Джамджиев

chitanka.info

ЗЛАТНАТА ДЕЛВА
ЕДНА ПРИКАЗКА ОТ НОВОТО ВРЕМЕ

ПЪРВО БДЕНИЕ

ЗЛОПОЛУКИТЕ НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС. — ПРЕВЪЗХОДНИЯТ ЛЕЧЕБЕН ТЮТЮН НА ГИМНАЗИАЛНИЯ
ДИРЕКТОР ПАУЛМАН И ЗЛАТИСТОЗЕЛЕНИТЕ ЗМИИ

В деня на Възнесение Господне, в три часа следобед, един млад човек изтича през Черните порти на град Дрезден и в бързината си налетя право в кошницата с ябълки и сладкиши, които една стара, грозна жена продаваше, цялото съдържание, доколкото остана несмазано и нестъпкано, се пръсна на всички страни за най-голяма радост на уличните хлапета, които весело си поделиха плячката, подхвърлена им по този начин от припрения господин. На проклятията

и виковете, нададени от старицата, стрините наоколо оставиха сергиите си с разни лакомства и напитки, обкръжиха младия човек и започнаха с просташка невъздържаност да го ругаят и кълнат, а той, занемял от досада и срам, само подаде малката си, не особено пълна кесия, която старицата алчно грабна и бързо пъхна в бездънния си джоб. Сега вече кръгът около младия човек се разкъса, той изскочи от него, но докато бързаше по-скоро да се отдалечи, старата изкряска след него:

— Тичай, тичай, дяволско изчадие, теб в стъкло трябва да те затворят, само в стъкло!

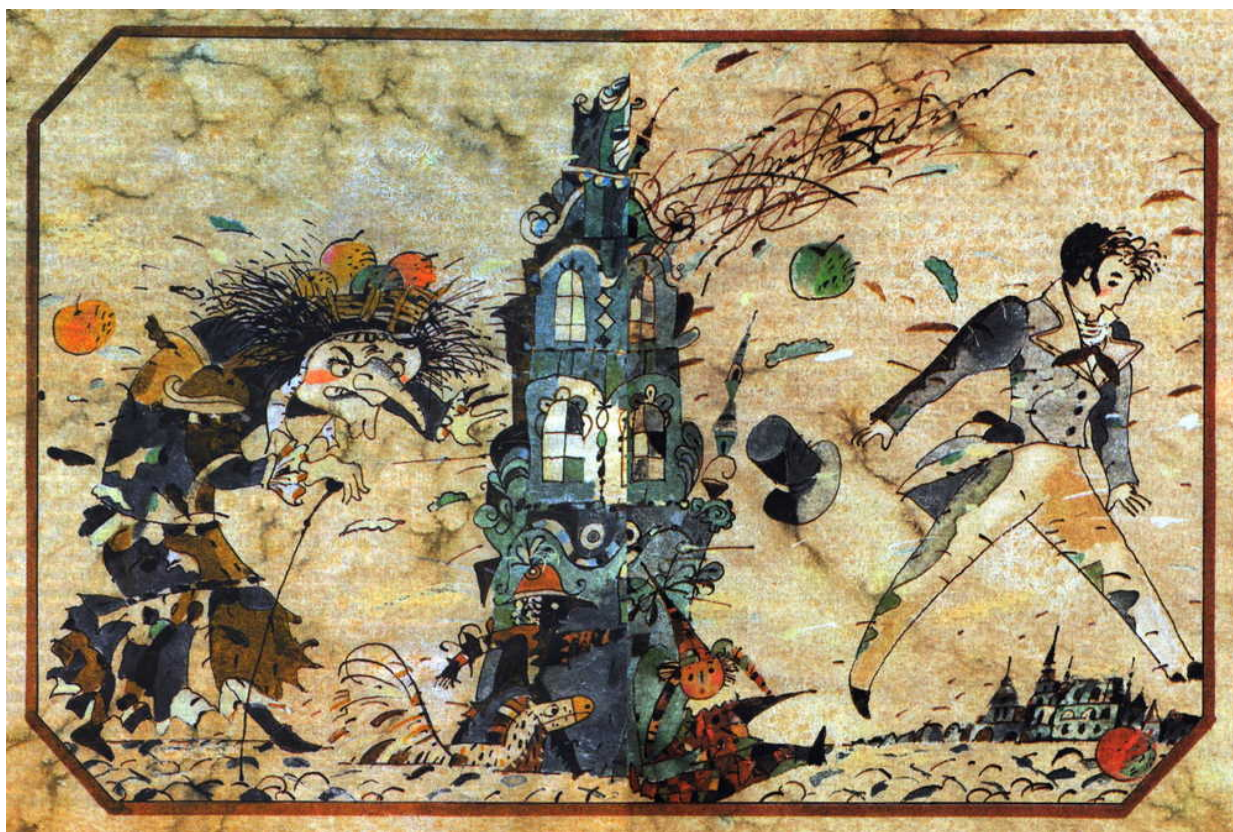
В пискливия, грачещ глас на жената имаше нещо тъй ужасяващо, че минувачите учудено се спряха и усмивката, която отначало се разля по лицата им, веднага изчезна. А студентът Анселмус (защото именно той беше младият човек), въпреки че не разбра нищо от странните думи на жената, почувства неволно някакъв ужас и още повече ускори крачките си, за да се избави от отправените към него любопитни погледи на тълпата. И докато си пробиваше път през навалицата от празнично пременените, разхождащи се граждани, той чуваше да се шушне отвред: „Горкият младеж! Уф, каква проклета жена!“ Тайнствените думи на старицата неусетно бяха придали на сама по себе си смешната случка известен трагичен обрат и хората наоколо започнаха да спират вниманието си върху човека, когото дотогава изобщо не бяха забелязвали. Жените бързо простиха на добре сложения, строен, явно образован, силно пламнал от затаения гняв младеж цялата проявена от него несръчност, както и напълно скараното му с модата облекло. Сиво-синкавият му фрак беше така скроен, като че ли шивачът, който го беше шил, беше само дочул нещо за днешната модна линия, докато черните, добре поддържани атлазени дрехи му придаваха вид на човек с някаква учена титла, което никак не се съгласуваше с походката и държането му. Когато студентът наближи края на алеята, която водеше към Линкеските бани, така се задъха, че трябваше да тръгне вече по-бавно, но все пак не смееше да погледне наоколо, защото още му се струваше, че наоколо летят ябълки и сладкиши, и всеки приветлив поглед, отправен към него от една или друга девойка, схващаше само като отражение на злорадия смях край Черните порти. Така той стигна до входа на Линкеските бани. Върволица празнично издокарани хора нахълтваше в увеселителното заведение. Отвътре долитаха звуци от духова музика, навалицата от

весели гости ставаше все по-шумна. Сълзите бяха готови да се появят в очите на горкия студент Анселмус, защото Възнесение беше и за него особено любим семеен празник и той също имаше намерение да вземе участие в развлеченията, предлагани от това райско място, дори беше решил да се поразпусне до половин порция кафе с ром и една бутилка двойна бира и за да може така да погуляе, беше взел у себе си повече пари, отколкото следваше да си позволи. Но сега фаталната стъпка в кошницата с ябълки го беше лишила от всичко, което бе взел. За кафе и двойна бира, за музика и оглеждане на пременени девойки — с една дума, за всички мечтани удоволствия не можеше вече и да се мисли. Той бавно отмина входа и тръгна по пътя към Елба, който беше по това време свършено пуст. Под едно бързово дърво, израсло от някаква стена, той откри много приятна полянка. Разположи се на нея и си натъпка една лула с превъзходен лечебен тютюн, който неговият приятел, гимназиалният директор Паулман, му беше подарил. До самия него се плискаха и весело шумяха златожълтите вълни на хубавата Елба, отвъд която прелестният Дрезден смело и гордо извисяваше островърхите си кули в благоуханния небосвод над цъфналите поляни и свежо разлистените гори, а по-нататък, прибулени от настъпващия здрач, планинските зъбери напомняха за далечната Бохемия. Но загледан мрачно пред себе си, студентът Анселмус само изпускаше кълба тютюнев дим, лошото му настроение все повече се засилваше, докато най-после се изрази в следните думи:

— Няма съмнение, аз съм роден само за нещастия! Че никога не ми се е падала парата в новогодишната баница, че все губя на „чифт-тек“, че филията ми с масло все ще падне върху намазаната си страна — за това да не говорим. Но не е ли истинска зла орис, че макар и да съм, напук на дявола, вече студент, аз все пак съм и ще си остана несръчен провинциалист. Облякъл ли съм някога нови дрехи, без веднага да им лепна някое мазно петно или отвратително да ги раздера на някой стърчащ гвоздей? Поздравил ли съм някога някой придворен съветник или дама, без шапката ми да отхвъркне надалеч, без дори да се подхлъзна и най-позорно да се просна на излъскания под? Не съм ли принуден да плащам всеки пазарен ден в Хале по три-четири гроша за изпотрошени грънци, защото дяволът все ще ме накара да тръгна направо като някаква муха без глава? Отишъл ли съм веднъж навреме на лекции или някъде другаде, където се е налагало да бъда? Нима

някога ми е помогнало, че съм излизал половин час по-рано и заставал пред вратата с ръка върху дръжката? Нали, щом се опитвах при звука на звънеца да я натисна, дяволът я ще ми излее някой леген на главата, я някой внезапно ще излезе и ще се сблъска с мене и аз ще се заплетя в хиляди разпавии, така че току-виж пак съм закъснял. Ах, ах! Къде останахте, блажени мечти за бъдещо щастие, когато в гордостта си се надявах, че ще мога да се издигна до таен секретар! Но не направи ли така злощастната ми звезда, че и най-благоразположените към мене хора да ме намразят? Знаех, че тайният съветник, на когото бях препоръчан, не може да понася хора с къса коса. Фризьорът с немалък труд ми прикрепи отзад на главата една малка плитка, но още при първия ми поклон проклетата връв се изниза и един пъргав мопс, който в това време ме подушваше, триумфално понесе плитчицата ми към тайния съветник. Аз се спуснах уплашен след него, но връхлетях върху масата, на която, закусвайки, съветникът работеше: чашите, чиниите, мастилницата, пясъчницата с дрънчене се прекатуриха и струи от шоколад и мастило заляха току-що написаната релация. „Господине, да не сте луд?“ — закрещя разгневеният таен съветник и ме изгони веднага. Каква полза, че гимназиалният директор Паулман ми е дал известна надежда за една писарска служба, нима злощастната ми звезда, която навсякъде ме преследва, ще допусне това? Ето и днес! Искях да отпразнувам това тъй хубаво Възнесение с истинска душевна наслада, исках, както му е редът, да се поразпусна. Можех като всеки друг посетител на Линкеските бани гордо да подвикна: „Келнер, една двойна бира, но от най-добрата!“ Можех да постоя до късно вечерта, и то в непосредствена близост с една или друга компания от красиви, прелестно издокарани млади момичета. Знам, че бих добил кураж, че бих станал съвсем друг човек; щях да стигна дори дотам, че ако някоя девойка би запитала: „Колко ли е часът?“ или „Какво е това, което сега свирят?“ — аз щях свободно да скоча, без този път да прекатурия бирата си или да се спъна в пейката; почтително приведен, щях да направя няколко крачки и да кажа: „Позволете, мадмоазел, да ви услужа, това е увертюрата от «Дунавска женица» или «Ей сега ще удари шест часът». Нима някой ще намери нещо лошо в това? Не, казвам ви! Девойките биха се спогледали с дяволска усмивка, както става обикновено, когато се осмеля да покажа, че и аз умея да си служа с лекия светски тон и зная как да се отнасям към дамите. Но ето че дяволът ме вкара в

проклетата кошница с ябълки и сега трябва самотно да пуша моя лечебен...”

Тук студентът Анселмус беше прекъснат в своя монолог от някакво странно шумолене, което се му край него в тревата, но скоро то се плъзна към клоните и листата на бъзовото дърво, което се свеждаше над Анселмус. Изглеждаше, като че ли ту вечерният ветрец поклаща листата, ту птички пърхат сред клоните, докосвайки се закачливо при своя летеж с малките си крилца. В този момент нещо започна да шушне, да шепне, сякаш цветовете на дървото зазвучаха като накачени по него кристални камбанки. Анселмус се заслуша. И тогава сам не разбра как шепненето, шушненето и звънтенето се превърнаха в тих, едва доловим говор:

— Измежду — помежду — между клонки, между разпукнали цветове ние пълзим, лъкатушим и се вием — сестрице — сестрице — вий се — блещукайки — бързо, бързо нагоре — надолу — вечерното слънце изпраща последни лъчи, свири вечерният вятър — росата шумоли — пеят цветовете — нашите езичета трепкат, ние пеем заедно с цветовете и клонките — звездите скоро ще заблестят — скоро ще

трябва да се спуснем надолу — да пропълим, да залъкатушим — сестрице.

И тихият говор продължи така с объркани думи. Студентът Анселмус помисли: „Това ще е вечерният вятър, който нашепна днес толкова ясни слова.“ Но в същия миг над главата му се разнесе високо тризвучие от звънки кристални камбанки. Той погледна нагоре и съзря три блестящи златистозелени малки змии, които се бяха увили в клоните и протягаха главици към вечерното слънце. Тогава отново се чу шушнене и шепнене на същите думи и малките змии запълзяха нагоре-надолу между листата и клоните и докато се движеха, сякаш хиляди искрящи смарагди се сипеха през тъмозелените листа на бъзовия храст. „Това ще е вечерното слънце, което така се отразява в бъзовите листа“ — мислеше си студентът Анселмус, но тогава камбаните прозвучаха отново и Анселмус видя как една от змиите насочи отгоре главицата си към него. Сякаш електрически ток премина през цялото му тяло, той потрепера, загледа се нагоре, една двойка прекрасни тъмносини очи се впериха с неописуем копнеж в неговите и някакво непознато дотогава чувство на висше блаженство и на пронизваща болка разкъса гърдите му. И докато се вглеждаше с копнеж в тези дивни очи, сладостните акорди на кристалните камбани прозвучаха отново и искрящите смарагди пак се посипаха върху него, обгърнаха го с хиляди святащи пламъчета и го оплетоха със златни блещукащи нишки. А бъзовото дърво прошумоля и каза:

— Ти полежа в сянката ми, моето благоухание те обгръщаше, но ти не ме разбра. Дъхът на цветовете ми е моят език, когато любовта ме възпламени.

Вечерният вятър го погали и каза:

— Аз милвах твоите слепоочия, но ти не ме разбра, полъхът ми е моят език, когато любовта ме възпламени.

Слънцето се показва иззад облаците и лъчите му припламнаха с думите:

— Аз те обливах със своето жарко злато, но ти не ме разбра, жарта е моят език, когато любовта ме възпламени.

И потъвайки все по-дълбоко в погледа на прелестните очи, все по-горещ ставаше копнежът, все по-пламенно се разгаряше желанието в сърцето на Анселмус. И тогава всичко се раздвижи, сякаш пробудено за радостен живот. Полските цветя и цъфналите дървета разпръснаха

наоколо своя аромат, подобен на чудна песен, подета от хиляди флейти, и това, което те пееха, се отнасяше като ехо от прелитащите златни вечерни облаци в далечни страни. А когато и последният лъч на залязващото слънце изчезна зад планините и вечерният здрач хвърли своето було над околността, някъде отдалеч се чу един дълбок грубоват глас:

— Ехей, какво е това шушнене и шепнене там на другия бряг? Ехей, кой търси там още лъчи отвъд планините — хайде, стига сте се грели, стига сте пели — ехей, прибирайте се вече през храсталаците и тревата, през треволяците и реката! Ехей, хайде по-ско-ро до-лу, хайде по-ско-ро долу!

Гласът заглъхна като тътен от далечен гръм, а кристалните камбани с рязък, неприятен тон изведнъж се строшиха. Всичко се смълча и Анселмус видя как трите змиички се плъзнаха, блещукайки, през тревите към Елба. С едва чуто шумолене те се гмурнаха в реката и над вълната, където изчезнаха, лумна с прашене зеленикав пламък, който се стрелна косо към града и постепенно угасна.

ВТОРО БДЕНИЕ

КАК СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС БЕ СМЕТНАТ ЗА ПИЯН И НАЛУДНИЧАВ. — ПЛАВАНЕТО ПРЕЗ ЕЛБА. —
БРАВУРНАТА АРИЯ НА КАПЕЛМАЙСТОРА ГРАУН. — МЕДИЦИНСКИЯТ ЛИКЬОР НА КОНРАДИ И
БРОНЗИРАНАТА ЯБЪЛКОПРОДАВАЧКА

— Господинът май не е с всичкия си! — каза една почтена гражданка, която се връщаше със семейството си от разходка. Тя се спря, скръсти ръце и загледа лудешките действия на студента Анселмус. А той беше прегърнал дънера на бъзовото дърво и не преставаше да вика нагоре към клоните и листата:

— О, проблеснете, засияйте ми поне още веднъж, мили златисти змийчета, поне още веднъж ми дайте възможност да чуя вашите камбанни гласчета! Поне още веднъж ме погледнете й вие, дивни очи, поне още един-единствен път, иначе ще умра от мъка и изгарящ копнеж!

При това въздишаше и сърцераздирателно стенеше, разклащаше от неудържимо желание бъзовото дърво, а то вместо отговор само глухо и неясно шумеше и сякаш се надсмиваше на мъката на студента Анселмус.

— Господинът май не е с всичкия си — рече гражданката и на Анселмус се стори, като че някой го раздруса сред дълбок сън или дори го заля с леденостудена вода, за да го разбуди внезапно. Едва сега той видя къде се намира и съзна, че някакво странно видение го беше увлякло и накарало да говори високо сам със себе си. Той погледна смутено гражданката и посегна най-послед да вдигне от земята падналата си шапка, за да побегне по-скоро от това място. Междувременно тук се приближи и главата на семейството. Той сложи на тревата малкото детенце, което носеше на ръце, опря се на бастуна и смаян загледа и заслуша студента. Сетне вдигна от земята лулата и кесията с тютюн, които студентът беше изтървал, и подавайки му ги, каза:

— Нека господинът не плаче тъй страшно в мрачината и не плаши хората. Щом нищо му няма, освен дете е гаврътнал няколко

чашки повече, най-добре ще бъде, ако си отиде сега право вкъщи и веднага си легне!

Студентът Анселмус ужасно се засрами и само тъжно изпъшка.

— Е, хайде, хайде — продължи гражданинът, — господинът нека прощава, това може да се случи с всеки, а на Възнесение Господне човек може от радост и да попрехвърли мярката. Това се случва и с божите служители, господинът навярно е вече кандидат. Но ако той ми позволи, аз ще си натъпча една лула от неговия тютюн, че моят там отсреща се свърши.

Така говореше гражданинът, когато студентът Анселмус вече се готвеше да поеме лулата и кесията с тютюна, за да ги прибере в джоба си, но гражданинът бавно и основно чистеше лулата си и после също тъй бавно започна да я пълни. В това време надойдоха и няколко млади девойки, те поговориха шепнешком с жената и почнаха да се кискат, като поглеждаха Анселмус. А той сякаш стоеше на тръни и нажежени игли. Щом си получи обратно лулата и кесията с тютюн, презглава побягна от това място. Всичко странно, което бе видял, беше напълно изчезнало от паметта му, само си спомняше, че беше приказвал всевъзможни безсмислици под бъзовото дърво, а това още повече го ужасяваше, защото винаги бе чувствал вътрешно отвращение от всички, които разговарят сами със себе си. „Дяволът говори от тях“ — казваше неговият ректор, а така мислеше и самият Анселмус. Да бъде сметнат за пиян *candidatus theologiae*^[1] — тази мисъл беше за него непоносима. Той вече искаше да свие по алеята с тополи при Козелската градина, когато един глас зад него го извика:

— Господин Анселмус, господин Анселмус, накъде, за Бога, така сте се забързали!

Студентът се спря като закован на мястото си, защото беше убеден, че сега пак ще го сполети някое ново нещастие. А гласът отново се чу:

— Господин Анселмус, та елате насам, ние ви чакаме тук, край реката!

Едва сега студентът разбра, че го викаше неговият приятел, гимназиалният директор Паулман. Той се върна при Елба и намери директора с двете му дъщери, както и регистратора Хеербранд, че се готвят да се качат в една лодка. Директорът Паулман покани студента в лодката, за да минат през Елба и да прекарат заедно вечерта в неговото

жилище, което се намираше в предградието Пирна. Студентът Анселмус прие с голямо удоволствие поканата, защото се надяваше да се отърве по този начин от злата съдба, която днес го преследваше. Когато пресичаха реката, случи се, че на отсрещния бряг край Антоновската градина беше устроено някакво увеселение с фойерверки. Съскайки и пращейки, ракетите излитаха високо нагоре и сияйните им звезди се пръскаха във въздуха и се разпадаха на хиляди съскащи лъчи и пламъци. Погълнат от мислите си, студентът Анселмус седеше при гребящия с веслата лодкар, но когато съгледа във водата отражението на пръскащите се във въздуха звезди и искри, стори му се, че златистите змиички също прекосяват реката. Всичко странно, което беше видял под бъзовото дърво, изплува живо в съзнанието му и неизразимият копнеж, пламенните желания, изпълващи с мъчителен възторг гърдите му, отново го овладяха. „Ах, вие ли сте, златни змиички, пейте, запейте ми пак! При вашата песен отново ще се появят прелестните тъмносини очи — ах, вие ли плувате сега под вълните!“ Така извика студентът Анселмус и направи буйно движение, като че ли ще се хвърли веднага от лодката във водата.

— Какво го прихваща господина? — извика лодкарят, като го улови за пеша на дрехата. Двете девойки, които седяха до него, изпискаха от страх и се втурнаха към другия край на лодката. Регистраторът Хеербранд каза нещо на ухото на директора Паулман и той му отговори нещо, но студентът Анселмус долови само думите: „Такива пристъпи — не сте ли ги забелязвали досега?“ Веднага след това директорът Паулман стана и с доста сериозно, изпълнено с достойнство, служебно изражение на лицето седна при студента Анселмус, хвана ръката му и каза:

— Какво ви е, господин Анселмус?

Студентът Анселмус едва не загуби съзнание, защото душата му бе обзета от някакво неудържимо раздвоение, което напразно се мъчеше да потисне. Той ясно виждаше, че това, което бе сметнал за блещукане на златните змиички, е било само отражение от фойерверките край Антоновската градина. Но някакво непознато чувство — сам не знаеше дали на блаженство, или на болка — стягаше конвулсивно гърдите му и когато лодкарят удряше с веслата във водата, която сякаш гневно се плискаше и шумеше, Анселмус долавяше в този шум някакво тайнствено шушнене и шепот: „Анселмус, Анселмус! Не

виждаш ли, че ние плуваме пред теб? Сестрицата ни отново те поглежда — вярвай — вярвай — вярвай в нас.“ И на него му се струваше, че вижда в отраженията три пламтящи зеленикави ивици. Но когато се вгледа с тъга във водата с надеждата пак да погледнат към него носещите му такова блаженство дивни очи, видя, че всъщност това са били само отражения от осветените прозорци на близките къщи. Смълчан, той седеше на пейката, борейки се със себе си. Но директорът Паулман продължаваше все по-настойчиво да го пита:

— Какво ви е, господин Анселмус?

Съвсем отпаднал духом, студентът отговори:

— Ах, любезни господин гимназиален директор, ако знаехте само какви странни неща току-що сънувах, и то с отворени очи, напълно буден, под едно бързово дърво край стената на Линкеската градина, нямаше да ми се сърдите, че седя сега тук като отсъстващ...

— Ай, ай, господин Анселмус — прекъсна го директорът Паулман, — аз винаги съм ви смятал за солиден млад човек, но да сънувате буден, с отворени очи да сънувате, и сетне изведнъж да искате да скочите във водата, това, да прощавате, може да стори само един обезумял, лишен от разсъдък човек!

Студентът Анселмус страшно се огорчи от суровите думи на своя приятел, но тогава по-голямата дъщеря на Паулман, Вероника, една много хубава, вече напълно израсла шестнайсетгодишна девойка, каза:

— Ах, мили татко! Господин Анселмус сигурно е преживял нещо много особено и може би действително вярва, че е бил буден, докато всъщност е бил заспал и е сънувал всевъзможни небивалици, които сега продължава да си припомня.

— Но, скъпа мадмоазел и драги господин гимназиален директор — взе думата и регистраторът Хеербранд, — нима човек не може и буден да изпадне в известно полусънно състояние? Така например веднъж при следобедното кафе, в момент на телесно и духовно храносмилане, и аз бях потънал в подобна замисленост, при която като по вдъхновение изведнъж ми дойде, наум къде се намира един загубен документ, а и вчера един прекрасен едър латински фрактурен шрифт се замярка по същия начин пред отворените ми будни очи.

— Ах, уважаеми регистраторе — отвърна гимназиалният директор Паулман, — вие винаги сте били склонен да поетизирате, така човек лесно се поддава на фантастични и романтични приумици.

Ала студентът Анселмус почувства благодарност, че в крайно тежкото му положение, когато го смятаха за пиян или дори за налудничав, някой все пак се бе застъпил за него, и макар мрачното настроение да не го напускаше, сега сякаш за пръв път забеляза, че Вероника има извънредно хубави тъмносини очи, и съвсем, изглежда, забрави онези дивни очи, които беше видял сред клоните на бързовото дърво. С една дума, споменът за приключението под бързовото дърво изведнъж изчезна от съзнанието на студента Анселмус, той се почувства тъй облекчен и радостен и от обзелото го весело настроение

толкова се одързости, че при излизането от лодката предложи за помощ ръката си на своята защитница Вероника, а когато тя се облегна на нея, той така сръчно и успешно поведе девойката към дома ѝ, че се подхлъзна само един-единствен път и тъй като това подхлъзване стана на единственото разкаляно място по цялата улица, съвсем малко опръска бялата рокля на Вероника. Щастливата промяна в настроението на студента Анселмус не убягна от погледа на директора Паулман, той почувства отново обич към него и го помоли за извинение заради суровите думи, които бе изрекъл преди малко по негов адрес.

— Да — добави той, — има доста примери, че много пъти могат да се случат някои *phantasmata*^[2], които изплашват и измъчват хората, но това е телесно заболяване и против него помагат пиявици, които, *salva venia*^[3], следва да се наслагат на седалищните части, както го е предписал вече един прочут, сега покоен учен.

Студентът Анселмус сам не знаеше дали всъщност е бил пиан, обезумял или болен, във всеки случай пиявиците му се сториха съвсем безполезни, тъй като всичките фантазми бяха напълно изчезнали и той все повече се развеселяваше, колкото по-успешно се проявяваше с всевъзможни любезности към хубавата Вероника. След леката, скромна вечеря имаше, както обикновено, музика. Студентът Анселмус трябваше да седне на пианото, а Вероника даде воля на прелестния си глас.

— Скъпа мадмоазел — каза регистраторът Хеербранд, — вие имате глас като кристал на камбана!

— Това само не! — изплъзна се, без само да знае как, от студента Анселмус и всички го изгледаха учудени и неприятно изненадани. — Кристални камбани звучат дивно, да, дивно, сред бъзовите дървета — продължи полугласно той.

Тогава Вероника сложи ръка на рамото му и каза:

— Какво говорите, господин Анселмус?

Студентът изведнъж се съвзе и отново засвири. Директорът Паулман мрачно го изгледа, но регистраторът Хеербранд сложи на пулта един нотен лист и за обща възхита изпя една бравурна ария от капелмайстора Граун. Студентът Анселмус акомпанира още няколко неща, а накрая и един фугиран дует, изпълнен от него и Вероника и композиран от самия директор Паулман. Това създаде у всички изключително весело настроение. Беше станало твърде късно и

регистраторът Хеербранд посегна вече към шапката и бастуна си, но директорът Паулман пристъпи тайнствено към него и рече:

— О, нима вие сам, уважаеми регистраторе, няма да кажете на нашия господин Анселмус онова, за което вече си говорихме?

— С най-голямо удоволствие — отвърна регистраторът Хеербранд и след като всички го заобиколиха, направо продължи: — Тук, в града ни, живее един възрастен, доста странен, но много забележителен човек, някои казват, че се занимавал с тайни науки, ала тъй като такива всъщност няма, то аз го смятам по-скоро за изследовател на древността и покрай другото може би и за експериментиращ химик. Имам предвид не друг, а нашия таен архивариус Линдхорст. Той живее, както знаете, усамотено в далечната си старинна къща и когато е свободен от служба, прекарва обикновено в своята библиотека или в химическата си лаборатория, където обаче никого не допуска. Освен множество редки книги той притежава и известно число арабски, коптски, а също и написани дори със странни писмена, непринадлежащи към никой познат език манускрипти. Тези именно манускрипти той би желал умело да се препишат и за целта има нужда от човек, който да разбира от рисуване с перо, за да бъдат всички тези писмена абсолютно вярно и точно разнесени върху пергамент, и то непременно с туш. Той иска тази работа да се извърши под негов надзор в една отделна стая в къщата му. За това ще заплаща, освен обета и по един талер на ден, като обещава допълнително и значителен подарък накрая, когато преписите бъдат успешно завършени. Работното време — всеки ден от дванайсет до шест часа. От три до четири часа ще се почива и обядва. Тъй като вече е направил напразно опит с няколко млади хора за прекопирването на манускриптите, той се обърна най-сетне към мене да му препоръчам някой изкусен рисувач. Тогава се сетих за вас, драги господин Анселмус, защото зная, че пишете извънредно чисто, а и рисувате също тъй чисто и красиво. Затова, ако желаете до евентуалното ви назначаване да припечелвате в тези тежки времена по един талер на ден, независимо от допълнителния подарък, то потрудете се да се явите утре точно в дванайсет часа пред господин архивариуса, чието жилище сигурно ви е известно. Но внимавайте да не направите някое мастилено петно: ако то се случи върху преписа, ще трябва без всякакво снизхождение да започнете отново; капне ли обаче

мастило върху оригинала, господин архивариусът е в състояние да ви изхвърли през прозореца, защото той е гневлив човек.

Студентът Анселмус се зарадва безкрайно на предложението на регистратора Хеербранд, защото не само че умееше чисто да пише и да рисува с перо, но и като калиграф с истинска страст и особено старание обичаше да преписва. Затова поблагодари с изискани изрази на своите благодетели и обеща да не пропуска часа.

Тази нощ студентът Анселмус сънува само лъскави сребърни талери, чувайки вече приятния им звън. Кой би упрекнал за това един беден човек, който, измамван от капризната съдба в не една своя надежда, трябва да държи сметка за всеки хелер и да се отказва от доста удоволствия, за които копнее младежката жажда за живот? Рано на другата сутрин той потърси и събра своите моливи, гарванови пера и туша, защото по-добри, мислеше си, няма да се намерят и у самия архивариус. Преди всичко прегледа и подреди калиграфските си образци и рисунки, за да ги представи на архивариуса като доказателство, че е в състояние да изпълни изискваното от него. Всичко потръгна добре, изглеждаше, че някаква особено щастлива звезда властваше този път над него, вратовръзката прилегна както трябва още при първото завързване, никакъв шев не се спуска никъде, никаква бримка на копринените черни чорапи не се пусна, шапката не отхвъркна нито веднъж в прахта, докато я изчеткваше — с една дума, точно в единайсет и половина студентът Анселмус вече се озова със своя сивосинкав фрак, черни атлазени дрехи и свитък калиграфски образци и рисунки на улицата, водеща към двореца, и то именно в дюкяна на Конради, където изпи една-две чашки от най-добрия медицински коняк, защото тук, мислеше си той, като потупваше още празния си джоб, скоро ще зазвънтят сребърни талери. И въпреки дългия път до безлюдната улица, в която се намиреше прастарата къща на архивариуса Линдхорст, студентът Анселмус беше още преди дванайсет часа до пълната ѝ врата. Той застана пред нея и се вгледа в голямата, красиво изваяна бронзова глава за похлопване. Но когато последният удар на часовника от Кройцкирхе разтърси въздуха с мощния си звън и студентът Анселмус посегна към бронзовото изваяние, за да похлопа, металната глава поради някаква отвратителна игра на припламващите синкави отражения на светлината разкриви лицето си в хилеща се гримаса. Ах, та това беше ябълкопродавачката от Черните порти! Острите зъби затракаха в старческата уста и в това потракване се долавяше: „Ах, ти, глупак — глупак — глупак, ще видиш, ще видиш пак! Какво търсиш тук чак! Глупак!“ Студентът Анселмус политна ужасен назад, поиска да се хване за рамката на вратата, но ръката му попадна на въженцето на звънеца и го потегли. Разнесоха се силни, все по-силни, неприятно пронизителни звуци и в цялата пуста къща подигравателно отекна: „Теб в стъкло трябва да те

затворят, само в стъкло!“ Обзет от ужас, студентът Анселмус цял се затресе. Въженцето на звънеца се отпусна и се превърна в огромна прозрачна бяла змия, която се обви около него и започна да го души, пристягайки все по-силно и по-силно пръстените си, така че размекващото се, смазано тяло на студента пращеше и се разпадаше на части, кръвта му цвърчеше и проникваше в прозрачната змия и тя се обагреше в червено. „Убий ме, убий ме!“ — искаше да извика той в смразяващия го ужас, но от устните му се изтръгваше само някакво глухо хъркане. Змията вдигна глава и сложи дългия си остър език от нажежен бронз върху гърдите на Анселмус. Тогава режеща болка разкъса изведнъж пулсиращата му артерия на живота и студентът загуби съзнание.

Когато се свести, той лежеше на сиромашкото си легло, а пред него стоеше гимназиалният директор Паулман и казваше:

— Какви са, за Бога, тия безумия, драги господин Анселмус, дето ги вършите!

[1] Кандидат по богословие (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Фантазми, измамни образи (лат.). — Б.пр. ↑

[3] С извинение (лат.). — Б.пр. ↑

ТРЕТО БДЕНИЕ

НЯКОИ СВЕДЕНИЯ ЗА СЕМЕЙСТВОТО НА АРХИВАРИУС ЛИНДХОРСТ. — СИНИТЕ ОЧИ НА ВЕРОНИКА. — РЕГИСТРАТОРЪТ ХЕЕРБРАНД

— Духът погледна към водата и тя се раздвижи, разбушува се, разпени вълни и с рев се устреми към бездните, които раззинаха черните си гърла, жадни да я погълнат. Като тържествуващи победители гранитните скали надигнаха коронованите си със зъбери глави, за да защищават долината, докато слънцето я приеме в майчините си скути. И то като с пламенни ръце я обгърна с лъчите си, заобиколи я със своите грижи и я сгря. Тогава хиляди кънове се пробудиха от дълбокия сън, в който се бяха унесли под пустинния пясък, вирнаха зелени листенца и стръкчета към лицето на майката, а в техните цветове и пъпки като усмихнати дечица лежаха в зелените си люлки нови цветенца, докато и те, пробудени от майката, се оживиха и се украсиха със светлините, които майката за тяхна радост бе оцветила по хиляди начини със своите багри. А в средата на долината имаше един черен хълм, който се издигаше и спускаше като човешки гърди, развълнувани от изгарящ копнеж. Но от дълбините се надигнаха враждебни изпарения, кълбяха се, събираха се на големи облаци и се опитваха да забулят лицето на майката. Тогава майката повика бурята. Тя се разбушува, помете мъглите и когато чистите лъчи отново докоснаха черния хълм, на него от безкрайно възхищение се разцъфтя прекрасна огнена лилия, прелестните ѝ листенца блажено се разтвориха като устни, за да приемат сладките майчини целувки.

И тогава в долината нахлу някаква бляскава светлина. Това беше младежът Фосфорус. Огнената лилия го видя и обзета от неудържима любов, с горещ копнеж го замоли: „О, бъди вечно мой, прекрасни младежо! Защото аз те обичам и ще умра, ако ти ме напуснеш.“ А младежът Фосфорус ѝ каза: „Готов съм да бъда твой, хубаво цвете, но тогава ти като непослушно дете ще напуснеш баща и майка, ще изоставиш дружки и ще поискаш да станеш нещо по-голямо и по-мощно от всичко, което днес се радва като теб на живота. Копнежът,

който сега сладостно съгрява цялото ти същество, ще се разпадне на стотици лъчи, ще почне да те измъчва и разяжда, чувството ще роди хиляди нови чувства и висшето блаженство, запалено от искрата, която ще хвърля в тебе, е всъщност безнадеждно страдание, от което ти ще загинеш, за да се родиш отново по непознат начин. Тази искра е мисълта!“

„Ах! — проплака лилията. — Та не мога ли с този плам, който гори сега в мен, да бъда твоя? Нима ще мога да те обичам повече отсега, нима ще мога да те съзерцавам както сега, ако ме унищожиш?“

Тогава младежът Фосфорус я целуна и лилията пламна като пронизана от светлина, от лумналите огнени езици се излъчи ново същество, което бързо се издигна над долината и се понесе в безкрайните простори, без повече да се грижи за дружките от младини и за любимия младеж. А той заплака по изгубената си любима, защото също и него само безкрайната любов бе довела при красивата лилия в усамотената долина, и гранитните скали съчувствено склониха глави пред неговата скръб. Но една канара разтвори недрата си, от тях шумно излитна черен крилат дракон и каза: „Моите братя, металите, спят вътре, но аз съм винаги буден и бодър и искам да ти помогна.“ Летейки по всички посоки в пространството, драконът улови най-последното същество, което се бе излъчило от огнената лилия, отнесе го на хълма и го обгърна с крилете си. Тогава лилията се върна пак в старото си състояние, но постоянната мисъл я измъчваше, а любовта ѝ към младежа Фосфорус беше режеща болка, от която, сякаш облъхнати от отровни изпарения, цветенцата, които иначе се радваха, като я гледаха, повехнаха и умряха. Тогава младежът Фосфорус се препаса с греещо от безброй лъчи бляскаво въоръжение и влезе в бой с дракона, който така налиташе и удряше с черните си криле в бронята му, че ясният ѝ звън се разнасяше далече наоколо. От силното звънтене цветенцата пак оживяха, налетяха като пъстри птиченца върху дракона, чиито сили се изчерпаха и той се скри победен в земните глъбини. Лилията беше освободена, младежът Фосфорус, изпълнен с пламенен копнеж, я обгърна с неземна любов и цветенцата, птичките и дори високите гранитни скали се преклониха с ликуващ химн пред лилията като пред царица на долината...

— Извинете, но това са фантастични ориенталски измислици, уважаеми господин архивариус — каза регистраторът Хеербранд, — а

ние ви бяхме помолили да ни разкажете, както обикновено, нещо от вашия толкова забележителен живот, нещо от пътешественическите си приключения, и то нещо истинско.

— Че какво — възрази архивариусът Линдхорст. — Това, което току-що ви разказах, е най-истинското нещо, което мога да ви предложа, и то се отнася донякъде и до моя живот. Защото аз произхождам от оная именно долина и огнената лилия, която стана накрая царица, е моя прапрапрабаба, поради което и аз всъщност съм принц.

Всички гръмко се разсмяха при тези думи.

— Да, смейте се, смейте се — продължи архивариусът Линдхорст, — на вас може да ви изглежда безсмислено и глупаво това, което наистина свършено бегло ви разказах сега, и все пак то съвсем не е лишено от смисъл, нито е само алегорична приказка, а е самата истина. Но ако знаех, че тая прелестна любовна история, на която и аз дължа своето възникване, тъй малко щеше да ви хареса, тогава щях да ви разкажа някои новини, които моят брат ми съобщи при вчерашното си посещение.

— Как? Нима вие имате брат, господин архивариус? Та къде е той, къде живее? И той ли е на кралска служба, или се занимава частно с научна работа? — заваляха въпроси от всички страни.

— Не! — отговори архивариусът, като свършено хладнокръвно и равнодушно си вземаше щипка енфие. — Той застана на лошата страна и отиде при драконите.

— Какво искате да кажете с това „отиде при драконите“, уважаеми господин архивариус? — взе думата регистраторът Хеербранд.

— Отиде при драконите ли? — се зачу като ехо и от всички страни.

— Да, при драконите — продължи архивариусът Линдхорст. — Всъщност това беше постъпка на отчаяние. Вие знаете, господа, че съвсем неотдавна баща ми умря, оттогава са минали едва триста осемдесет и пет години, поради което аз още нося траур. Баща ми завеща на мен, неговия любимец, един великолепен оникс^[1], обаче моят брат също искаше да го има. Ние се скарахме за него по крайно неприличен начин край тленните останки на баща ми, докато покойникът най-последно загуби търпение, скочи и изхвърли лошия ми

брат надолу по стълбите. Моят брат страшно се разядоса от тази постъпка на родителя ни и веднага отиде при драконите. Сега той пребивава в една кипарисова градина край Тунис, където трябва да пази прочут мистичен гранат, който един проклет заклинател на духове, летуващ обикновено в Лапландия, дебне да му отнеме. Поради това брат ми може да се отлъчва от своя пост само за някакъв си четвърт час, когато заклинателят обработва своите лехи със саламандри^[2], тогава той може набързо да ми разкаже какво ново има край изворите на Нил.

Сред присъстващите избухна за втори път неудържим смях, но при тези думи студентът Анселмус се почувства обзет от някакъв неопределен страх. Той не можеше да погледне във вперените сериозни очи на архивариуса Линдхорст, без вътрешно да потръпне по необяснима и за него самия причина, още повече че суровият металически глас на архивариуса проникваше някак тайнствено в него и го караше да изтръпва до мозъка на костите. Целта, заради която регистраторът Хеербранд го беше довел в кафенето, изглеждаше днес неосъществима. След случката пред къщата на архивариуса студентът Анселмус не можеше вече да се реши да повтори своето посещение, защото според дълбокото си убеждение той само по една случайност се беше спасил тогава ако не от смърт, то поне от опасността да полудее. Директорът Паулман минавал случайно по това време на улицата и го видял да лежи в безсъзнание пред входа, а някаква стара жена била оставила кошницата си с ябълки и лакомства на земята и се суетяла около него. Директорът Паулман веднага извикал носилка и го отнесъл така у дома му.

— Можете да мислите за мен каквото щете — казваше студентът Анселмус, — можете да ме смятате и за обезумял — няма значение: от бронзовия чук на вратата ми се хилеше проклетият образ на вещицата от Черните порти. За това, което се случи сетне, предпочитам да не говоря, но ако бях се свестил от своя припадък и бях видял пак дяволската ябълкопродавачка (защото именно тя е била старицата, която се е въртяла около мене), щях в същия миг или да получа удар, или да полудея.

Всички увещания, всички разумни доводи на гимназиалния директор Паулман и регистратора Хеербранд останаха безплодни и дори синеоката Вероника не успя да откъсне студента от потиснатото настроение, което го беше обзело. Вече го смятаха действително за

душевноболен и само се чудеха какви средства да измислят, за да го разсеят, при което регистраторът Хеербранд беше на мнение, че нищо няма да помогне в случая повече на заболялия, отколкото работата му при архивариуса Линдхорст, а именно преписването на манускриптите. Затова от значение беше студентът Анселмус да бъде представен по подходящ начин на архивариуса Линдхорст. И тъй като регистраторът Хеербранд знаеше, че старият учен посещава почти всяка вечер едно известно кафене, той покани студента Анселмус да идва редовно за негова сметка вечерно време на чаша бира и лула тютюн в това кафене, докато, така или иначе, се запознае с архивариуса и се уговори с него по преписването на манускриптите, което студентът Анселмус с благодарност прие.

— Да ви възнагради Бог, драги регистраторе, дано успеете да върнете разсъдъка на този млад човек — рече директорът Паулман.

— Да ви възнагради Бог! — повтори и Вероника, като повдигна набожно очи към небето, но в себе си бе убедена, че студентът Анселмус, дори и без разсъдък, си е един много мил млад човек. И тъй, когато архивариусът Линдхорст с шапка и бастун се запъти тая вечер към изхода, регистраторът Хеербранд веднага сграбчи студента Анселмус за ръката и пресичайки с него пътя на архивариуса, каза:

— Дълбокоуважаеми господин таен архивариус, това е студентът Анселмус, който е необикновено вещ в краснописа и рисуването и би желал да прекопира вашите редки манускрипти.

— Това ми е извънредно приятно — отговори бързо архивариусът Линдхорст и като нахлупи триъгълната си войнишка шапка, отстрани решително регистратора Хеербранд и студента Анселмус от пътя си и шумно заслиза по стълбите, така че те двамата доста се слисаха и изумено загледаха вратата, която архивариусът така затръшна пред носовете им, че пантите ѝ издрънчаха.

— Много странен стар човек — каза регистраторът Хеербранд.

— Странен стар човек... — промълви студентът Анселмус след него, усещайки как леден ток смразява кръвта в жилите му, така че той се скова едва ли не като статуя. Но посетителите наоколо се засмяха и рекоха:

— Днес архивариусът пак беше в особено настроение, утре сигурно ще му мине и няма да промълви вече нито дума, а само ще се

вглежда в дима на лулата си или ще чете вестниците. Не бива да му се обръща внимание.

„И това е вярно — помисли си студентът Анселмус, — та кой би обърнал внимание на такова нещо! Не каза ли архивариусът, че му било извънредно приятно, дето искам да препиша манускриптите му? И защо регистраторът Хеербранд се изпречи на пътя му тъкмо когато той искаше да си отиде вкъщи? Не, не, господин тайният архивариус Линдхорст е всъщност много мил човек и учудващо либерален, само че е малко оригинален в странните си изказвания. Но за мене то няма значение. Утре точно в дванайсет часа аз съм при него, пък ако щат и сто бронзирани ябълкопродавачки да са против.“

[1] Полублагороден скъпоценен камък. — Б.пр. ↑

[2] Дъждовници. В случая — митични същества, свързани с огъня. ↑

ЧЕТВЪРТО БДЕНИЕ

МЕЛАНХОЛИЯТА НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС. — СМАРАГДОВОТО ОГЛЕДАЛО. — КАК АРХИВАРИУСЪТ
ЛИНДХОРСТ ОТЛЕТЯ КАТО ЛЕШОЯД И СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС НЕ СРЕЩНА НИКОГО

Би трябвало да попитам и тебе, благосклонни читателю, дали и ти не си имал часове, а дори и дни, и седмици в живота си, когато всичките ти обикновени действия и постъпки са възбуждали у теб само мъчително недоволство и всичко, което иначе ти е извънредно значително и важно като мисъл и чувство, изведнъж започва да ти се струва детинско и жалко? В такива моменти ти сам не знаеш какво да сториш и къде да се денеш, в гърдите ти се надига смътно чувство, че все някъде и някога трябва да се сбъдне някакво висше, излизащо извън кръга на всички земни наслади, желание, което духът като строго държано плахо дете не смее да изрази. И с този копнеж по непознатото, което, където и да отидеш и да се озовеш, те обгръща като благоуханен сън с прозрачни, разтапящи се под проникателния поглед образи, ти занемяваш за всичко, което те заобикаля. Блуждаеш като безнадеждно влюбен с мрачен поглед наоколо и всичко, което хората в разноликата си навалица вършат по един или друг начин, не буди у тях нито болка, нито радост, сякаш не принадлежиш вече на техния свят. Ако си се чувствал, благосклонни читателю, някога така, тогава от собствен опит знаеш състоянието, в което студентът Анселмус се намираше. Изобщо, бих желал вече да съм успял, благонамерен читателю, да представя съвършено живо образа на студента Анселмус пред погледа ти. Защото в нощните си бдения, които използвам, за да опиша неговата извънредно странна история, аз имам да ти разказвам толкова невероятни неща, които превръщат всекидневния живот на съвсем обикновени хора в нещо дотам свръхестествено, че се боя да не би накрая да престанеш да вярваш в съществуването както на студента Анселмус, така и на архивариуса Линдхорст, и у теб да възникне съвършено неоправдано съмнение в съществуването дори на гимназиалния директор Паулман и регистратора Хеербранд, макар че последните почтени граждани и днес още живеят в Дрезден. Опитай се,

благонамерен читателю, да разпознаеш във вълшебното царство, изпълнено с тъй дивни чудеса, предизвикващи в мощни приливи и най-голямо блаженство, и най-невъобразим ужас — царство, където една строга богиня леко приповдига своето було и ни се струва, че зърваме нейния лик (но често долавяме усмивка в строгия ѝ поглед, това е закачливата шеговитост, която си играе с най-милите си деца); да, опитай се, благонамерен читателю, да разпознаеш в това царство, което духът често ни разкрива ако не иначе, то поне насън, опитай се, казвам, да разпознаеш обичайните ти образи, които всекидневно те заобикалят, както се казва, в обикновения живот. И тогава ще ти се стори, че това дивно царство е много по-близо до теб, отколкото си го мислил, нещо, което от сърце ти желая и за което гледам да ти загатна, като ти разказвам необикновената история на студента Анселмус.

И тъй, както вече казах, от оная вечер, когато видя архивариуса Линдхорст, студентът Анселмус изпадна в някаква унесена замисленост, която го правеше безчувствен към всеки възвишен допир с обикновения живот. Той усещаше, че нещо непознато се е пробудило в душата му и предизвиква в него онази блажена болка, а именно копнежа, който обещава на човека вече друго, по-възвишено битие. Сега той предпочиташе да броди сам из полята и горите и освободен от всичко, което дотогава го бе свързвало с несретния му живот, да се опитва да намери себе си, съзерцавайки многобройните картини, възникващи в душата му. И един ден се случи така, че на връщане от една далечна разходка той мина пак край онова забележително бързово дърво, под което, обладан от някакво вълшебство, веднъж беше видял такива чудеса. Той се почувства странно привлечен от познатата му зелена полянка, но едва бе поседнал на нея, и всичко, което тогава беше видял като в божествен унес и което под въздействието на някаква чужда сила сетне беше изтласкано от душата му, изведнъж отново му се представи в най-живи багри, като че ли го виждаше за втори път. Да, сега му беше дори още по-ясно, че прекрасните, носещи неземно щастие сини очи са принадлежали на златистозелената змия, която се беше увила сред бързовото дърво, и че именно в извивките на гъвкавото ѝ тяло бяха прозвучавали всички ония чудни тонове на кристалните камбани, изпълнили го с такова очарование и блаженство. И както в деня на Възнесение Господне, той и сега обгърна с ръце бързовото дърво и извика нагоре към клоните и листата му:

— Ах, увий се, извий се поне още веднъж в клоните, прелестна зелена змиичке, за да те видя пак. Поне още веднъж ме погледни с дивните си очи! Ах, аз те обичам и ще умра от скръб и болка, ако ти не се върнеш отново!

Но всичко остана безмълвно и бъзовото дърво, както тогава, само загадъчно шумеше. Но студентът Анселмус вече разбра какво тъй вълнува душата му и каква е тази болка, която мъчително раздира гърдите му с безкрайния си копнеж. „Та това е — каза си той, — защото до смърт, от цялата си душа, те обичам, прелестна златна змиичке, защото не мога да живея вече без теб и ще умра от безнадеждна тъга, ако не те видя отново, ако не те имам и като моя любима. Но аз зная, ти някога ще бъдеш моя и тогава всичко, което ми обещават прекрасните сънища от един друг, по-възвишен свят, вече ще се сбъдне!“ И от този ден всяка вечер, когато слънцето още посипваше със своето злато само върховете на дърветата, студентът Анселмус отиваше под бъзовото дърво, викаше с жален глас от дълбините на сърцето си нагоре към клоните и листата и призоваваше прекрасната си любима, зелено-златната змиичка. И когато един ден пак правеше така, пред него внезапно застана висок слаб човек, загърнат в широка светлосива връхна дреха. Вперил в студената нощ пламенния поглед на големите си очи, той извика:

— Ехей, кой е този, дето така плаче и ридае под това дърво? Ехей, та това бил господин Анселмус, който иска да преписва манускриптите ми.

Студентът Анселмус доста се поизплаши от този мощен глас, защото гласът беше същият, който в деня на Възнесение Господне бе извикал: „Ехей, какво е това шушнене и шепнене и тъй нататък.“ От слисване и уплаха той не можа да промълви ни дума.

— Но какво ви е, господин Анселмус — продължи архивариусът Линдхорст (защото именно той беше човекът със светлосивата връхна дреха), — какво искате от това бъзово дърво и защо не идвате при мен да подхванете работата си?

Наистина студентът Анселмус все още не се беше решил да посети отново архивариуса Линдхорст в дома му, въпреки че онази вечер беше набрал мъжество да стори това. Сега обаче, виждайки тъй хубавите си блянове разрушени, и то пак от същия враждебен глас,

който му беше отнел навремето любимата, той бе обзет от отчаяние и невъздържано извика:

— Вие може да ме сметнете за луд или не, господин архивариус, това ми е свършено безразлично, но тук, на това дърво, съгледах в деня на Възнесение Господне златистозеленикавата змия — ах, моята вечна любима! — и тя ми заговори с прелестни кристални тонове, но вие, господин архивариус, се провикнахте така ужасно през реката...

— Но как тъй, любезни мой! — прекъсна го архивариусът Линдхорст, като си вземаше, странно усмихнат, щипка енфие. А студентът Анселмус почувства как някакво бреме се отвали от душата му, когато можа да заговори за странното приключение, сметна, че беше напълно справедливо, дето бе обвинил архивариуса: та нали той се беше провикнал така гръмогласно от далечината. И щом се посъвзе, студентът каза:

— Нека сега ви разкажа всичко, което тъй съдбоносно ми се случи на Възнесение, а после можете да говорите и постъпите и изобщо да мислите за мен, каквото ви е угодно.

И разказа цялата странна случка, започвайки от злополучното стъпване в кошницата с ябълки и свършвайки с побягването на трите златистозелени змии през реката и как сетне хората го сметнали за пиян или безумен.

— Всичко това — заключи студентът Анселмус — аз наистина видях и дълбоко в гърдите ми още ясно звучи ехото от сладостните гласове, които ми говореха тогава. Това не беше никакъв сън и ако не умра от любов и копнеж, то все тъй още вярвам в златистозелените змии, макар да виждам от усмивката ви, уважаеми господин архивариус, че смятате тия змии за плод на разгорещената ми фантазия.

— Ни най-малко — отговори съвсем спокойно и равнодушно архивариусът Линдхорст. — Златистозелените змии, които вие, господин Анселмус, сте видели в бъзовия храсталак, са били моите три дъщери и че вие страшно сте се влюбили в сините очи на най-малката от тях, наречена Серпентина, ми е повече от ясно. Впрочем аз знаех това още същия ден. Седях зад работната си маса и ми дойде до гуша от непрекъснато долитащото до мен шушукане и звънтене. Тогава извиках на шляещите се момичета, че е време да се приберат вкъщи, защото слънцето вече залязваше и те достатъчно се бяха развличали с песни и пиене на слънчеви лъчи.

На студента Анселмус се стори, че с ясни думи му се казва нещо, за което отдавна се е досещал, и тъй като почувства, че бързовият храст, стената и поляната и всички предмети наоколо заточват сякаш бавно да се въртят, той се опита да събере мислите си и да каже нещо, но архивариусът не го остави да проговори, бързо свали ръкавицата от лявата си ръка, показа на студента пръстена си с чудно блестящ камък и каза:

— Вгледайте се тук, драги господин Анселмус. Това, което ще видите, сигурно ще ви достави удоволствие.

Студентът Анселмус се вгледа и — о, чудо! — като от пламтящ фокус камъкът хвърляше на всички страни лъчи, те бързо се сляха в светещо, ясно, кристално огледало, в което, ту отбягвайки, ту преплитайки се, се виеха, танцуваха и подскачаха трите златистозелени змиички. И когато стройните им, изпускащи хиляди искри тела се докосваха, прозвучаваха като от кристални камбани чудни акорди. Тогава, изпълнена с копнеж и възделение, средната змиичка подаде главицата си от огледалото и тъмносините ѝ очи казаха:

— Познаваш ли ме, вярваш ли в мене, Анселмус? Само във вярата е любовта — можеш ли да обичаш?

— О, Серпентина, Серпентина! — извика студентът Анселмус в безумен възторг, но архивариусът Линдхорст дъхна бързо върху огледалото, лъчите с електрическо прашене се прибраха обратно във фокуса и на ръката пак заблестя само един малък смарагд, върху който архивариусът отново надяна ръкавицата.

— Видяхте ли златистите змиички, господин Анселмус? — попита архивариусът Линдхорст.

— Ах, Боже мой, да! — отговори студентът. — Видях и милата прелестна Серпентина.

— Шт! Не говорете! — продължи архивариусът Линдхорст. — Достатъчно е за днес. Впрочем, ако се решите да работите при мен, ще имате възможност доста често да виждате дъщеря ми, или по-право, аз ще мога да ви доставям това истинско удоволствие, стига да се проявите добре в работата си, искам да кажа, стига да прекопирвате с най-голяма точност и чистота всеки буквен знак. Но вие не идвате при мен, въпреки че регистраторът Хеербранд ме бе уверил, че в близките дни ще се явите, и затова от доста време напразно ви чакам.

Щом архивариусът Линдхорст спомена името Хеербранд, студентът Анселмус усети веднага, че наистина стои пак с двата си крака на земята и че наистина е студентът Анселмус, а застаналият пред него човек е архивариусът Линдхорст. В равнодушния тон на архивариуса — тон в крещящо противоречие с невероятните явления, които той като истински вълшебник бе предизвикал — имаше нещо ужасяващо, засилвано впрочем и от пронизващия поглед на блестящите очи, вторачени от костеливите кухни на сбръчканото му, слабо лице. Студентът Анселмус бе обзет от същото непреодолимо зловещо чувство, което го беше обладало вече веднъж в кафенето, когато архивариусът им разказваше такива невероятни неща. Сега той с мъка можа да се съвземе и когато архивариусът още веднъж го запита: „Е, защо не дойдохте при мен?“, той се насили и разказа всичко, което му се бе случило пред входната врата.

— Драги господин Анселмус — каза архивариусът, когато студентът завърши своя разказ, — драги господин Анселмус, на мене ми е добре известна тази ябълкопродавачка, за която благоволихте да ми разкажете. Тя е едно фатално същество, което ми създава всевъзможни неприятности, и това, че се е оставила да бъде бронзирана, за да осуетява приятни за мен посещения, е наистина много лошо и не бива да се търпи. Затова, ако дойдете утре в дванайсет часа при мене и забележите пак това гримасничене и кривене, бъдете така добър да ѝ капнете на носа от тази течност, тогава веднага ще се оправи. А сега сбогом, драги господин Анселмус, аз вървя малко бързичко и затова не мисля, че ще искате да се върнете в града с мене. Сбогом и довиждане до утре в дванайсет часа.

Архивариусът подаде на студента Анселмус шишенце с някаква златистожълта течност и с бързи крачки се отдалечи. Във вечерния здрач, който междувременно се беше спуснал, изглеждаше, че той по-скоро лети по нанадолнището към реката, отколкото че върви по земята. Архивариусът беше наближил вече Козелската градина, когато вятърът подхвана широката му връхна дреха и разпери встрани пешовете ѝ, от което те запляскаха във въздуха като големи криле. Студентът Анселмус се загледа в почуда след него и му се стори, че някаква голяма птица бе разтворила криле, готвейки се да хвъркне. И докато студентът се вглеждаше така в мрачината, изведнъж един сиво-бял лешояд се издигна, грачейки пресипнало, високо във въздуха. Сега вече

се видя, че размахващите се белезникави криле, които той все още бе смятал за отдалечаващия се архивариус, са били всъщност на самия лешояд, макар че студентът не можеше да разбере къде така отведнъж беше изчезнал архивариусът.

„Твърде възможно е и самият архивариус Линдхорст да е отлетял — каза си студентът Анселмус, — защото вече виждам и чувствам, че всичко необичайно от този далечен и чуден свят, което иначе ми се е привиждало само в съвсем особени, съвсем невероятни сънища, сега е навлязло в моя буден и осъзнат живот и си играе с мене, както си иска. Но да става каквото ще! Ти живееш и пламтиш в гърдите ми, мила, прелестна Серпентина, и само ти можеш да уталожис безкрайния копнеж, който разкъсва душата ми. Ах, кога ли ще видя пак твоите дивни очи, мила Серпентина!“

Така се провикна с висок глас студентът Анселмус.

— Ето едно гадно, нехристиянско име — промърмори басово някой край него. Това беше един завръщащ се у дома си минувач. Съзнал овреме къде се намира, студентът Анселмус побърза по-скоро да се отдалечи, като си мислеше: „Ще бъде вече истинско нещастие сега да ме срещне и гимназиалният директор Паулман или регистраторът Хеербранд!“

Но той не срещна нито единия, нито другия.

ПЕТО БДЕНИЕ

ГОСПОЖА ПРИДВОРНАТА СЪВЕТНИЧКА АНСЕЛМУС. — CICERO DE OFFICIIS^[1]. — ЛЕМУРИ^[2] И ДРУГА ПОДОБНА СБИРЦИНА. — СТАРАТА ЛИЗА. — НОЩ ПО ВРЕМЕ НА РАВНОДЕНСТИЕТО

— С Анселмус не може вече нищо да се стори — казваше гимназиалният директор Паулман. — Всичките ми добронамерени съвети, всичките ми предупреждения отиват напразно, той не иска с нищо да се захване, при все че е придобил вече отлични знания, което в края на краищата е основата на всичко останало.

Но тайнствено усмихнат, регистраторът Хеербранд хитро отвърна:

— Дайте на нашия Анселмус само малко време, драги директоре!

Това е един по-особен субект, в него се крие много нещо и ако казвам „много нещо“, то това значи: един таен секретар или дори придворен съветник.

— Придво... — заекна гимназиалният директор безкрайно удивен, но думата така си остана недоизречена.

— Тихо, тихо — продължи регистраторът Хеербранд, — зная какво приказвам. От два дни вече той седи у архивариуса Линдхорст и преписва, а снощи в кафенето архивариусът ми каза: „Вие сте ми препоръчали един способен човек, драги! От него ще излезе нещо.“ И сега помислете си за връзките на архивариуса — мълчете, мълчете, за това ще поговорим след година!

При тези думи, все тъй хитро усмихнат, регистраторът си излезе, като остави занемелия от учудване и любопитство директор закован на стола. Но този разговор направи съвсем друго впечатление на Вероника. „Та не го ли знаех винаги — мислеше си тя, — че господин Анселмус е извънредно умен и мил млад човек, от когото ще излезе нещо голямо? Да знаех само дали ме обича? Но оная вечер, когато пресичахме Елба, не ми ли стисна той два пъти ръката? Не ми ли хвърляше по време на дуета особени погледи, които проникваха до самото ми сърце? Да, да, той наистина ме обича и аз...“ Тук по обичая

на младите момичета Вероника се отдаде на сладостни мечти за едно светло бъдеще. Вече се виждаше госпожа придворна съветничка с хубаво жилище на Шлосгасе или на Новото пазарище, или на Морицщрасе, модерната шапка и новият турски шал ѝ приличаха много. Елегантно небрежна, тя закусваше в еркера и даваше на готвачката нужните нареждания за през деня: „Но Само да не объркаш яденето, че това е любимото ястие на господин придворния съветник!“ Минаващи край къщата елегантни господа поглеждат нагоре, тя ясно чува: „Божествена жена е тази придворна съветничка, колко хубаво ѝ стои дантеленото боненце!“ Тайната съветничка Игрек е пратила слугата да попита дали на госпожа придворната съветничка ще е приятно да отидат заедно с каляска до Линкеските бани. „Предай много поздрави, но съжалявам безкрайно, вече съм обещала да отида на чай у председателката 2.“ Ето че си идва и придворният съветник Анселмус, бил излязъл рано по работа. Облечен е по последна мода. „Я гледай, вече е десет — вика той, като натиска копчето за биене на златния си часовник и дава една целувка на младата си жена. — Как си, мила женице, знаеш ли какво съм ти донесъл?“ — продължава закачливо той и изважда от джобчето на жилетката си чифт прелестни, изработени по най-модерен начин обици, които ѝ слага на мястото на старите, по-обикновените.

— Ах, какви сладки, хубави обици — извиква високо Вероника и захвърляйки работата си, скача от стола, за да ги погледне в огледалото.

— Какво значи това — каза директорът Паулман, който, вдълбочен в своя *Cicero de officiis*, едва не изтърва книгата на земята. — Та това са пристъпи като тия у Анселмус.

Но в този миг студентът Анселмус, който противно на обичая си не беше се мяркал наоколо няколко дни, влезе в стаята за немалка уплаха и смайване на Вероника, защото той наистина беше напълно променен. Със сигурност, която иначе съвсем не му беше присъща, той заговори за съвършено новите възможности в живота му, станали напоследък вече ясни за него, и за прекрасните изгледи, които му се разкривали, макар че някои хора май не забелязвали това. Припомняйки си тайнствените думи на регистратора Хеербранд, директорът Паулман остана още по-поразен и не може да произнесе нито дума, когато студентът Анселмус, след като подхвърли няколко думи за спешната си работа при архивариуса Линдхорст и с елегантна сръчност целуна

ръката на Вероника, бързо се спусна надолу по стълбите и изчезна. „Това беше вече придворният съветник — промърмори в себе си Вероника — и той ми целуна ръка, без да се подхлъзне или да ми настъпи крака, както обикновено! Той ми хвърли много нежен поглед, сигурно ме обича.“ И Вероника отново се отдаде на мечтите си, ала в чудесните представи за бъдещия ѝ семеен живот като госпожа придворна съветничка все се намесваше някакво враждебно лице, което се смееше ужасно подигравателно и говореше: „Всичко това са съвършено глупави и еснафски неща и на всичко отгоре измислени, защото Анселмус никога няма да стане придворен съветник и твой мъж. Той не те обича, макар да имаш сини очи, стройно тяло и нежна ръка.“ Сякаш ледена вода заля Вероника, обхваналият я ужас унищожи приятните представи, сред които тя все още се виждаше с дантелено боненце и елегантни обици. Сълзите бяха готови да бликнат от очите ѝ и тя каза високо:

— Ах, вярно е, той не ме обича и аз никога няма да стана госпожа придворна съветничка!

— Романтични щуротии, романтични щуротии — извика гимназиалният директор Паулман и като грабна гневно шапката и бастуна си, бързо излезе навън.

— Само това липсваше — въздъхна Вероника.

Хвана я яд на дванайсетгодишната ѝ сестричка, която продължаваше безучастно да си седи и да бродира на своя гергеф. Между това беше станало почти три часа — тъкмо време да се разтреби стаята и да се подреди масата за кафе, защото госпожици Остер бяха съобщили, че ще дойдат. Но зад всяко шкафче, което Вероника преместваше, зад нотните тетрадки, които прибра от пианото, зад всяка чаша, зад каната за кафе, която взе от бюфета, изскачаше като мъничко дяволче все онова лице, смееше се подигравателно, щракаше с тънките си пръстчета и викаше: „Той няма да ти стане мъж, той няма да ти стане мъж!“ И когато тя изостави всичко и побягна сред стаята, човечето, вече огромно и с дълъг нос, се подаде иззад печката и изръмжа: „Той няма да ти стане мъж!“

— Нима нищо не чуваш, нима нищо не виждаш, сестро? — извика Вероника. От страх и вълнение тя не смееше да се докосне вече до нищо. Френцхен, сестричката ѝ, стана от своя гергеф и съвсем сериозно и спокойно ѝ каза:

— Какво ти е днес, сестро? Ти така хвърляш едно през друго всичко, че нищо няма да оцелее, ще трябва да ти помогна.

Но в този момент веселите им приятелки влязоха засмени в стаята и тогава и самата Вероника видя, че беше взела фигурата върху похлупака на печката за злото човече, а поскърцването на вратичката ѝ — за неговите враждебни думи. Обзета все още от смразяващ ужас, тя не може тъй бързо да се съвземе, че приятелките ѝ да не забележат необикновеното ѝ напрежение, издавано дори от бледото ѝ и разстроено лице. Те веднага прекъснаха веселите си разкази и настояха пред приятелката си да каже какво, за Бога, ѝ се е случило. Вероника трябваше да им признае как, унесена в някои свои по-особени мисли, била изведнъж обладана от силен страх поради някакво призрачно явление, нещо, което иначе никога не ѝ се е случвало. И така живо им разказа как от всички ъгли на стаята някакво сиво човече я дразнело и ѝ се подигравало, че госпожици Остер започнаха плахо да се озъртат на всички страни и да чувстват как постепенно ги обзема ужас. Но тогава в стаята влезе Френцхен с изпускаща ароматна пара кана с кафе и трите приятелки дойдоха бързо на себе си и се изсмяха над детинските си страхове. Анджелика — така се казваше по-голямата Остер — беше сгодена за един офицер, който служеше в действащата армия, и тъй дълго не беше получавала известия от него, че почти беше сигурно, че е убит или най-малкото тежко ранен. Това беше предизвикало у Анджелика дълбока скръб, но днес тя беше весела до невъздържаност. Вероника доста се учуди и не скри това от нея.

— Мило момиче — каза Анджелика, — нима не знаеш, че моят Виктор е винаги в сърцето и в ума ми? Тъкмо затова съм днес тъй весела — ах, Боже мой! — тъй щастлива, тъй честита от цялата си душа! Защото моят Виктор е добре и в близко време ще го видя отново, вече като ротмистър, украсен с отличия за безграничната му храброст. Едно тежко, но напълно безопасно нараняване в дясната ръка, нанесено му със сабя от вражески хусар, не му позволява да ми пише, а и бързите смени на местопребиваването му, тъй като той не желае да се раздели с полка си, все още го лишават от възможност да ми прати известие за себе си, но тази вечер той ще получи твърдо нареждане да се погрижи преди всичко за здравето си. Утре ще отпътува за насам и качвайки се в колата си, ще научи за производството си в чин ротмистър.

— Но, мила Анджелика — подхвърли Вероника, — та ти отсега знаеш вече всичко!

— Не ми се смей, мила приятелко — продължи Анджелика, — че току-виж сивото човече се подало за наказание иззад огледалото. Но сериозно, не мога да не вярвам в известни тайнствени сили, защото доста често съвсем очевидно и, бих казала, осезаемо са се намесвали в живота ми. На мен специално не ми се вижда чак толкова чудно и невероятно, както на някои други, че има хора, които притежават известна ясновидска дарба, от която умеят с помощта на известни на тях средства да се ползват. Тук, в града, има една стара жена, която е особено надарена с тази способност. Тя не предсказва, както някои други от тая пасмина, по карти, излято олово или утайка от кафе, а след известни приготовления, в които трябва да вземе участие и заинтересованото лице, върху добре полирано метално огледало се появява странна смесица от всевъзможни фигурки и образи, по които старицата гадае, като извлича от тях отговорите на зададените ѝ въпроси. Аз бях снощи при нея и получих известията за моя Виктор, в които нито за миг не се съмнявам.

Разказът на Анджелика хвърли искра в душата на Вероника и у нея назря мисълта също да запита старата жена за Анселмус и за своите надежди във връзка с него. Узна, че старицата се казвала госпожа Рауерица, че живеела на далечна улица извън Езерните порти, че приемала само в сряда и петък от седем часа вечерта, но тогава вече през цялата нощ до изгрев-слънце, и че предпочитала посетителят да отиде при нея сам. И тъй като беше сряда, Вероника реши под предлог, че ще изпрати сестрите Остер до дома им, да отиде веднага у старата. И така направи. Щом се сбогува при моста на Елба с приятелките си, които живееха в новия град, тя с бързи крачки се отправи извън Езерните порти и скоро се озова в далечната тясна уличка, на чийто край съзря червената къщица, където живееше госпожа Рауерица. Не можа да превъзмogne зловещото чувство и дори известен трепет в душата си, когато застана пред входната врата. Най-сетне, въпреки вътрешната съпротива, събра смелост и подръпна връвта на звънеца, при което вратата се отвори, Вероника пипнешком влезе в тъмен коридор и стигна до някаква стълба, извеждаща към горния етаж.

— Тук ли живее госпожа Рауерица? — извика тя в пустия пруст, тъй като никой не се показваше. Тогава вместо отговор се зачу ясно,

проточено мяукане и голям черен котарак с извит като дъга гръб и трептяща от възбуда опашка тръгна важно пред нея и се спря пред някаква врата. След едно ново „мияу“ вратата се отвори.

— Ах, я гледай, ти ли си дошла, дъще? Влез, влез вътре!

Така извика показалата се на вратата фигура, при вида на която Вероника остана като закована на мястото си. Това беше някаква висока, мършава, облечена в дрипи жена! Когато заговори, издадената ѝ напред остра брада се залюля, беззъбата ѝ, засенчена от костелив ястребов нос, уста се изкриви в хилеща се усмивка и две фосфоресциращи котешки очи блеснаха зад големите очила. От навитата около главата шарена кърпа стърчеше остра черна четинеста коса, но грозотата на това лице особено се засилваше от две големи петна от изгаряне, които започваха от лявата буза и минаваха през целия нос. Дъхът на Вероника секна и викът, който трябваше да достави въздух на свилите ѝ се гърди, се превърна в дълбока въздишка, когато костеливата ръка на вещицата я улови и въвлече в стаята. Вътре всичко беше в движение, цареше такова квичене, мяукане, грачене и цвърчене, че този общ хор объркваше всички сетива. Старата удари с юмрук по масата и викна:

— Тихо там вие, никаквици.

И лемуриите се покатериха със скимтене на високото пухено легло, морските свинчета се скриха под печката, гарванът запляска с криле върху кръглото огледало. Само черният котарак, сякаш това смърряне не се отнасяше до него, остана спокойно да седи на голямото кресло, на което той още с влизането си бе скочил.

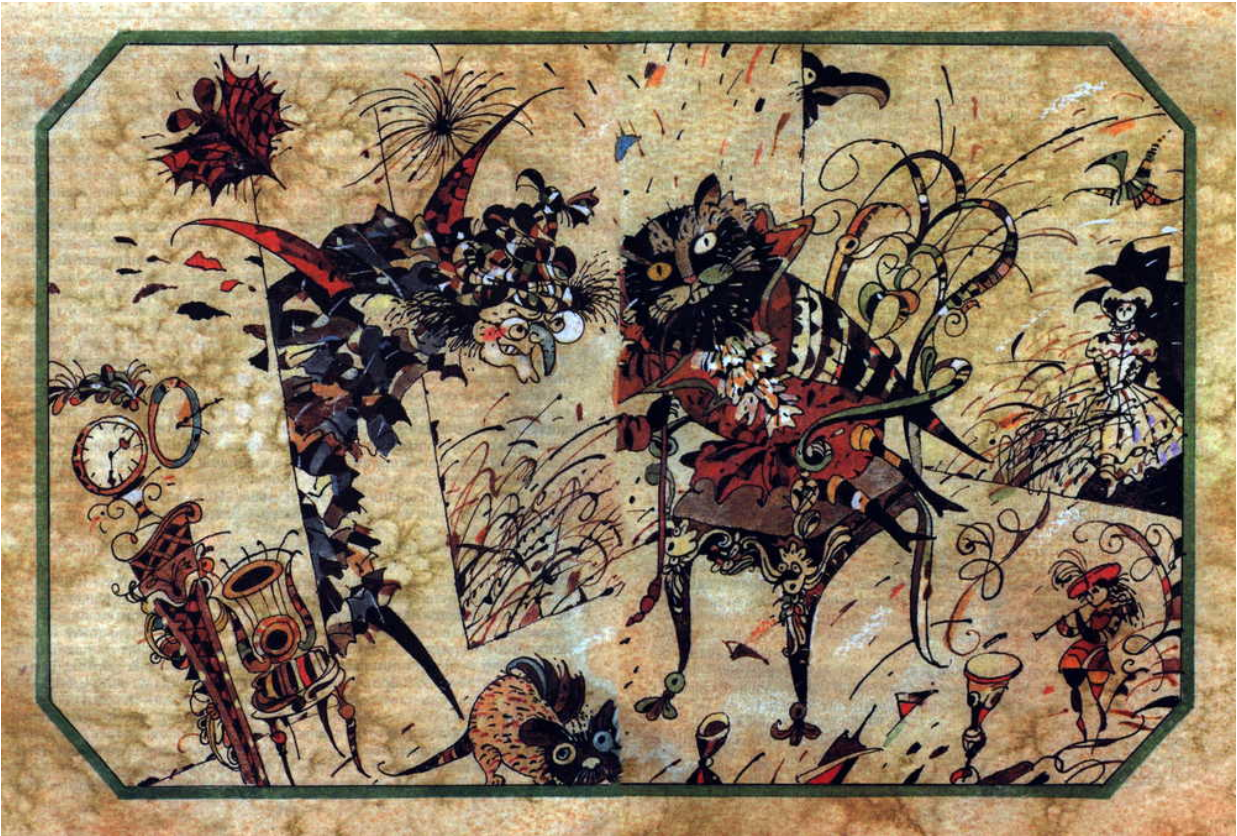
Щом настана тишина, Вероника се окуражи. Вече не ѝ беше тъй зловещо, както навън в пруста, дори и жената не ѝ изглеждаше толкова безобразна. Едва сега тя огледа стаята. От тавана висяха всевъзможни противни препарирани животни. Странни, непознати сечива се търкаляха по пода, в огнището тлееше синкав, оскъден огън, понякога той припламваше и пръскаше жълти искри. Тогава откъм тавана се чуваше шум: отвратителни прилепи с разкривени, сякаш смеещи се, човешки лица се разлитаха из стаята, лумналият в огнището пламък близваше опушената стена, а наоколо прозвучаваха плачевни, виещи тонове, които разкъсваха слуха, и Вероника пак бе обзета от ужасен страх.

— Позволете, госпожичке — каза старицата ухилена, взе голяма метла, потопа я в меден котел и поръси с вода огнището. Огънят веднага угасна, стаята се изпълни с гъст пушек, стана тъмно като в рог. Старата, която беше изчезнала в някакво съседно килерче, скоро влезе със запалена свещ в стаята и Вероника вече не видя никакви животни и сечива около себе си. Сега тя се намираше в една обикновена, бедно подредена стаичка. Старицата се приближи към девойката и каза с грачещ глас:

— Зная какво търсиш при мене, дъще. Обзалагам се, че искаш да узнаеш дали ще се омъжиш за Анселмус, когато той стане придворен съветник.

От смайване и уплаха Вероника остана като гръмната, но старата продължи:

— Ти ми каза вече всичко вкъщи при татко си, когато каната за кафе беше пред тебе; та аз бях каната, не ме ли позна? Слушай, дъще! Остави, остави тоя Анселмус, той е ужасен човек, стъпи на лицето на моите синчета, на милите ми синчета, на ябълчиците с червените бузки, които, щом хората ги купеха, след малко се изтърколваха от джобовете им обратно в моята кошница. Той се е хванал сега с оня дъртак, завчера ми заля лицето с проклетия си аурипигмент, та щях без малко да ослепея — на, виж петната, дъще, от изгорялата кожа! Откажи се, откажи се от него! Той не те обича, защото е залюбил златистозелената змия, и няма никога да стане придворен съветник, защото е постъпил на служба при саламандъра и иска да се ожени за зелената змия, откажи се, откажи се от него!

Вероника бе всъщност момиче с твърд, непоколебим характер, тя бързо преодоля детинския си страх, отстъпи една крачка назад и каза със сдържан сериозен тон:

— Бабичко! Аз чух за твоята дарба да виждаш бъдещето и затова поисках, може би прибързано и прекалено любознателно, да узная от теб дали Анселмус, когото обичам и извънредно ценя, ще бъде някога мой. Затова, ако, вместо да изпълниш желанието ми, искаш да ме ядосваш с глупавите си и безсмислени приказки, грешиш, защото аз исках от теб само това, което си правила, както вече зная, за други хора. Но тъй като ти знаеш, както изглежда, и най-съкровените ми мисли, за тебе навярно щеше да е лесно да ми разкриеш някои неща, които сега ме измъчват и плашат, но след твоите глупави злословия за добрия Анселмус не желая да научавам от тебе вече нищо. Лека нощ!

И Вероника искаше веднага да си тръгне, но старицата се разплака и разрида, падна на колене, улови девойката за дрехата и извика:

— Вероника, нима вече не познаваш старата Лиза, която тъй често те е носила на ръце, гледала и бавила?

Вероника не можеше да повярва на очите си: тя позна наистина вече много променената от напредналата възраст и особено от петната от изгаряне своя стара бавачка, която преди много години беше изчезнала от къщата на гимназиалния директор Паулман. Но сега старицата изглеждаше съвсем иначе: вместо с грозната шарена кърпа на главата тя беше с много прилично боне, а вместо черните дрипи — с дрешка на едри цветя, както бе ходила облечена в миналото. Тя стана от пода, прегърна Вероника и продължи:

— Всичко, което ти казах, може да ти изглежда несериозно, но за жалост е самата истина. Анселмус ми е причинил големи злини, но без да иска. Попаднал е в ръцете на архивариуса Линдхорст, който гледа да го ожени за дъщеря си. Този архивариус е моят най-голям враг и бих могла да ти разкажа някои неща за него, но ти няма да ги разбереш, а може би и страшно ще се уплашиш. Той е мъдър човек, но и аз съм мъдра жена, там е работата! Сега виждам, че ти много обичаш Анселмус, и затова искам според силите си да ти помогна да станеш истински щастлива и да се озовеш благополучно в брачното ложе, както желаеш.

— Но кажи ми, за Бога, Лиза... — извика Вероника.

— Мълчи, детето ми, мълчи! — прекъсна я старата жена. — Зная какво ще кажеш, аз съм станала това, което съм, защото трябваше да стане така, другояче не можеше. Както и да е! Зная средството, което ще излекува Анселмус от неразумната му любов към зелената змия и ще го вкара като прелюбезен придворен съветник в ръцете ти, но и ти трябва да помогнеш.

— Кажи ми го веднага, Лиза! Готова съм всичко да сторя, защото много обичам Анселмус! — прошепна едва чуто Вероника.

— Познавам те добре — каза старицата, — ти беше едно смело дете, напразно съм се мъчила с „бау-бау“ да те накарам да спиш, защото тъкмо тогава ти отваряше очи, за да видиш това „бау-бау“. Ти влизаше без светлина в най-затънтената стая и често плашеше съседските деца, облечена в бащината си мантия за фризиране. Както и да е! Ако наистина искаш да надвиеш с моя помощ архивариуса Линдхорст и зелената змия, ако наистина искаш да имаш Анселмус като придворен съветник и твой мъж, излез на следващото равноденствие в единайсет часа през нощта незабелязано от бащината си къща и ела тук. Тогава аз ще отида с теб на кръстопътя, който пресича тук наблизо полето, ние

ще направим нужното и всичко необичайно, което навярно ще видиш, няма да ти стори никакво зло. А сега, дъще, лека нощ, татко ти те чака вече със супата.

Вероника побърза по-скоро да се прибере вкъщи, твърдо решена да не пропуска нощта на равноденствието. „Защото, мислеше си тя, Анселмус е заплетен в някакви странни връзки, но аз ще го освободя от тях и той ще бъде мой завинаги и на вечни времена, мой си е той и сега, мой ще си е и в бъдеще, този придворен съветник Анселмус.“

[1] Цицерон. За задълженията (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Полумаймуни (лат.). — Б.пр. ↑

ШЕСТО БДЕНИЕ

ГРАДИНАТА НА АРХИВАРИУС ЛИНДХОРСТ С НЕЙНИТЕ ПТИЧКИ ПРИСМЕХУЛНИЦИ. — ЗЛАТНАТА ДЕЛВА. — АНГЛИЙСКИЯТ КУРСИВЕН ШРИФТ. — ЖАЛКИТЕ ДРАСКУЛКИ. — КНЯЗЪТ НА ДУХОВЕТЕ

— Твърде възможно е — говореше си студентът Анселмус — силният медицински ликьор, който изпих на един дъх у Конради, да е бил причината за всички лудешки фантазми, които така ме уплашиха пред вратата на архивариуса Линдхорст. Затова днес ще остана съвършено трезвен и ще се противопоставя твърдо на всякакви по-нататъшни неприятности, които могат да ми се случат.

Както и тогава, когато се готвеше за първото си посещение у архивариуса, той пхна в джоба си рисунките с перо и калиграфските образци, пръчиците туш и добре подострените гарванови пера, но тук изведнъж погледът му се спря на шишенцето с жълта течност, което беше получил от архивариуса Линдхорст. Тогава пред очите му отново изплуваха съвършено живо всички странни приключения, които бе преживял, и някакво безименно чувство на блаженство и болка прониза гърдите му. И без да иска, той извика с жален глас:

— Ах, та не отивам ли при архивариуса само за да те видя, мила, прелестна Серпентина?

В този миг беше убеден, че любовта на Серпентина може да бъде наградата за някоя предприета от него изтощителна и опасна работа, а не беше ли тази работа преписването на Линдхорстовите манускрипти? Че още с влизането му в къщата, или по-скоро още преди влизането, ще му се случат, както и първия път, всевъзможни странни неща, в това беше убеден. Но Анселмус скоро престана да мисли за медицинския ликьор на Конради, той бързо пхна шишенцето с течността в джобчето на жилетката си, решен да постъпи според указанието на архивариуса; ако бронзираната ябълкопродавачка си позволи пак да му прави гримаси. И наистина, не се ли подаде веднага острият ѝ нос, не блеснаха ли котешките ѝ очи от бронзовото изваяние, щом точно в дванайсет часа Анселмус посегна да похлопа? Тогава, без повече да му мисли, той поръси фаталното лице с течността и то мигом се изравни и

заглади в обикновен лъскав закръглен орнамент. Вратата се отвори, камбаните зазвънтяха из цялата къща извънредно приятно: „Клинг-линг, хайде, младежо, бързо качи се, клинг-линг.“ Той уверено се изкачи по хубавата широка стълба, вдъхвайки с наслада чудното ухание, с което беше пропит въздухът в тази къща, и се спря нерешително едва в големия хол, защото не знаеше на коя от чудесните врати да почука. Но в тази минута, загърнат в широк халат от чудесна дамаска, архивариусът Линдхорст излезе и извика:

— Ах, радвам се, господин Анселмус, че най-после удържахте думата си! Елате след мен, защото трябва веднага да ви заведа в лабораторията.

С тези думи той бързо пресече големия хол и отвори малка странична врата, която извеждаше към някакъв коридор. Анселмус смело последва архивариуса. Така те стигнаха до една зала, или по-скоро до прекрасна оранжерия, защото от двете страни до самия таван растяха всевъзможни великолепно редки цветя и дори цели дървета с необичайни по форма листа и цветове. Някаква ослепителна магическа светлина заливаше цялата зала, без да може да се открие източникът ѝ, защото прозорец никъде не се виждаше. Когато надникваше в гъсталака от храсти и дървета, студентът Анселмус съглеждаше само дълги пътеки, губещи се в далечината. В дълбоките сенки на непроходимия кипарисов гъсталак се открояваха очертанията на мраморни басейни, над тях се извисяваха причудливи фигури, водоскоци изхвърляха кристалните си струи нагоре и водата с плискане падаше в лъчезарните чашки на лилиите, необичайни гласове шушнеха из гората от чудни растения, прекрасни ухания изпълваха въздуха. Архивариусът беше изчезнал. Анселмус съгледа само един огромен храст от огненочервени лилии. Очарован от тази гледка, от сладостните аромати в тая вълшебна градина, Анселмус се спря като омаян. Тогава от всички страни се зачу някакво кискане, някакъв смях и нежни гласове започнаха да се задяват с него и да му се присмиват:

— Господин студиозус, господин студиозус! Откъде идвате? Защо сте така издокаран, господин Анселмус? Искате ли да поприкажете с нас как бабата се насадила в кошницата с яйцата и знатният младеж си лепнал мазно петно на новата жилетка? Знаете ли вече наизуст новата серия, която научихте от татко Свирчо, господин Анселмус? Вашият

вид е много смешен с тази фалшива перука и тия официални книжни ботуши.

Такива кискания и закачки долитаха от всички страни, те се разнасяха и край самия студент, който едва сега забеляза, че бе плътно заобиколен от всевъзможни пъстри птички, които летяха около него, присмиваха му се и го вземаха на подбив. В този момент огненочервеният лилиев храст пристъпи към него и той видя, че това беше архивариусът Линдхорст, чийто преливащ се от жълто в червено халат на цветя беше подвел студента да го сметне за огромно цвете.

— Извинете, драги господин Анселмус, че ви оставих за минутка — каза архивариусът, — но трябваше да хвърля един поглед на своя хубав кактус, който ще разтвори тази нощ цветовете си. А сега кажете ми, как ви харесва моята малка домашна градина?

— Ах, Боже мой, тук е извънредно хубаво, уважаеми господин архивариус — отговори студентът, — само че тези пъстри птиченца ужасно се подиграват с моята скромна личност!

— На какво прилича тая врява? — извика гневно архивариусът към гъсталака.

Тогава оттам изхвъркна голям сив папагал, кацна на един миртов клон край архивариуса и поглеждайки го необикновено сериозно и важно през очилата, които носеше върху изкривения си клон, програчи:

— Не се сърдете, господин архивариус, моите палави вагабонти пак са се разлудували, но господин студиозусът сам си е виновен, защото...

— Я тихо там, я по-тихо! — пресече го архивариусът. — Знам ги аз тези разбойници, но ти трябва да ги държиш по-строго, приятелю мой!... Е, да минем нататък, господин Анселмус!

И архивариусът го поведе с такива бързи крачки през няколко необичайно подредени стаи, че студентът едва смогваше да го следва и да хвърля бегъл поглед върху блестящите, особено изработени мебели и други непознати предмети, с които тези помещения бяха препълнени. Най-после те влязоха в една голяма зала, където архивариусът се спря и отправи поглед нагоре, така че Анселмус имаше време да се наслади на прекрасната гледка, която простата украса на тази зала предлагаше. На лазурносините стени изпъкваха златистобронзови стволоче на високи палми, които сплитаха блесналите си като смарагди листа, образувайки по този начин искрящ потон. По средата на залата три излети от тъмен бронз египетски лъва крепяха порфирна плоча, върху нея имаше само една съвсем проста златна делва, от която, щом я съгледа, Анселмус не

можа да откъсне вече очи. По огледално полираната ѝ повърхност, преливайки се хилядократно, се появяваха отраженията на всевъзможни образи — понякога Анселмус виждаше себе си с копнежно протегнати ръце — ах! — край бъзовия храст. Серпентина се виеше нагоре-надолу, загледана в него с дивните си очи.

— Серпентина, Серпентина! — извика той високо. Тогава архивариусът Линдхорст бързо се обърна към него:

— Вие като че ли казахте нещо, драги господин Анселмус? Мисля, че извикахте дъщеря ми, но тя е в другия край на къщата, в стаята си, и сега има урок по пиано. Но да продължим нататък.

Анселмус последва едва ли не в несвяст отдалечаващия се архивариус, не виждаше и не чуваше вече нищо, докато най-после архивариусът не го улови рязко за ръката и каза:

— Ето че стигнахме!

Анселмус се пробуди като от сън и видя, че се намира в една стая, по нищо неразличаваща се от обикновените библиотечни стаи и работни кабинети, със стени, целите заети от шкафове с книги. В средата ѝ бе поставена голяма писалищна маса, а до нея — удобно меко кресло.

— Тази е засега вашата работна стая — каза архивариусът Линдхорст.

— Дали в бъдеще няма да работите и в другата, в синята библиотека, в която тъй неочаквано извикахте името на дъщеря ми, още не зная. Най-напред бих желал да се уверя в способността ви действително да се справите с възложената ви работа тъй, както желая и е необходимо.

Сега вече студентът Анселмус доби смелост, с вътрешно самодоволство, убеден, че архивариусът особено ще се зарадва на неговия необикновен талант, той извади от джоба си рисунките и писмените си образци. Архивариусът само погледна първия лист, изписан с извънредно елегантен английски шрифт, и поклащайки глава, особено се усмихна. Това се повтаряше при всеки следващ лист. Студентът Анселмус усети как кръвта му се качи в главата и когато усмивката на архивариуса стана накрая съвсем подигравателна, той не можа да издържи и недоволено извика:

— Господин архивариусът, изглежда, не е напълно доволен от моите скромни способности?

— Драги господин Анселмус — каза архивариусът Линдхорст, — вие имате наистина забележителна дарба за краснописното изкуство, но виждам, че засега трябва да разчитам повече на вашето старание и на добрата ви воля, отколкото на вашето съвършенство. Това може би се дължи и на лошите материали, които сте употребили.

Студентът Анселмус се опита да защити иначе признатото си умение в изкусната калиграфия, а също така китайския си туш и изключително добре подбраните си гарванови пера.

Тогава архивариусът му подаде английския лист и каза:

— Съдете сам!

Анселмус остана като поразен от гръм, толкова невероятно мизерен му се видя сега ръкописът. В буквите нямаше и помен от закръгленост, надебеляването никъде не беше правилно, липсваше всякакво съотношение между главните и обикновените букви и — о! — дори съвсем ученически жалки драскулки разваляха впечатлението от някои доста сполучливи иначе редове.

— Освен това — продължи архивариусът Линдхорст — вашият туш не е и траен.

Той потопи пръста си в една чаша с вода и когато потупа леко с него по буквите, те изчезнаха безследно. Сякаш някакъв демон стегна гърлото на студента Анселмус — той не бе в състояние да произнесе нито дума. Стоеше безмълвен със злополучния лист в ръка, но архивариусът Линдхорст високо се засмя и каза:

— Не се тревожете, любезни господин Анселмус. Това, в което досега не сте успели, ще тръгне при мен може би по-добре, пък и тук ще намерите по-качествен материал от този, с който досега сте разполагали! Започнете спокойно!

И архивариусът Линдхорст извади най-напред някаква черна течност, която издаваше съвсем необичаен мирис, сетне няколко особени на цвят, добре подострени пера и един необикновено бял и гладък лист, а след това и един арабски манускрипт, държан дотогава под ключ в някакъв шкаф в стените, и щом Анселмус седна да работи, той напусна стаята.

Студентът Анселмус често бе преписвал арабски текстове, затова първата работа не му се видя толкова трудна за изпълнение. „Как са попаднали такива драскулки в хубавия ми английски курсивен шрифт, това само един Бог знае и архивариусът Линдхорст — мислеше си той,

— но че те не са от моята ръка, за това си режа главата...“ Сега с всяка дума, която успешно изписваше върху пергамента, неговата смелост растеше, а заедно, с нея и сръчността му. И наистина, с перата се пишеше чудесно, а тайнственото мастило течеше съвършено черно и равномерно върху ослепително белия пергамент. И тъй, работейки усърдно, с напрегнато внимание, студентът Анселмус се чувстваше все по-добре в усамотената стая и беше вече напълно свикнал с работата си, която, както се надяваше, изпълняваше сега сполучливо, когато удари три часът и архивариусът го извика в съседната стая за чудесно приготвения обяд. Докато се хранеха, архивариусът Линдхорст беше в особено добро настроение. Осведомяваше се за приятелите на студента Анселмус, за гимназиалния директор Паулман и регистратора Хеербранд, като за последния разказа множество забавни неща. Хубавото старо рейнско вино много се услади на Анселмус и го направи по-приказлив от обикновено. Щом удари четири часът, той стана, за да се залови за работа, и тази точност, изглежда, хареса на архивариуса Линдхорст. И ако преди да обядват прекопирването на арабските букви вървеше успешно, сега работата тръгна още по-добре, студентът дори не можеше да разбере причината за бързината и леснината, с която успяваше да изписва заплетените чертички на чуждото писмо. Той сякаш долавяше, че дълбоко в душата му някакъв глас напълно ясно му шепне: „Ах, та щеше ли да се справиш ти така добре, ако тя не ти беше в сърцето и ума?“ И тогава през стаята се понасяше полъх от тихо, съвсем тихо шепнещи кристални звуци: „Аз съм близо, близо, близо до теб, аз ти помагам, бъди смел, бъди постоянен, мили Анселмус! Аз се трудя заедно с теб, за да станеш мой.“ И когато с дълбока възхита долавяше тези тонове, непознатите писмена ставаха за него все по-разбираеми, той вече почти не чувстваше нужда да поглежда в оригинала, буквите сякаш бяха бледо изписани предварително върху пергамента и той трябваше само с опитна ръка да ги почерни с мастило. Така продължи да работи, обгърнат от чудните успокоителни звуци като от нежен сладостен повей, докато удари шест часът и архивариусът Линдхорст влезе в стаята. С особената си усмивка той дойде при масата. Анселмус мълком стана прав, архивариусът гледаше все тъй подигравателно усмихнат, но щом видя преписа, усмивката му се замени с дълбока, тържествена сериозност, отразявана от всичките мускули на лицето му. Той не беше

вече същият. Очите, обикновено светещи от вътрешен огън, сега гледаха Анселмус с неописуема нежност, лека руменина оцвети бледите му бузи и вместо иронията, която стиснатите устни обикновено издаваха, меко очертаната прекрасна уста изглеждаше готова да промълви мъдри, проникващи в душата думи. Цялата му фигура стана още по-висока, още по-изпълнена с достойнство, широкият халат падаше като царска мантия на свободни гънки от раменете и гърдите, а в побелелите къдрици, обкръжаващи високото чело, се вплиташе леко златисто сияние.

— Млади момко — започна архивариусът тържествено, — млади момко, още преди ти да разбереш, аз схванах всички тайни зависимости, които те свързват с най-милото, най-скъпото за мен. Серпентина те обича и една странна съдба, чиито фатални нишки са още в ръцете на враждебните сили, ще се сбъдне, когато тя стане твоя, когато ти придобиеш като неизбежна зестра златната делва, която е нейна собственост. Но само с борба ще постигнеш своето щастие във възвишения живот. Враждебни сили ще се нахвърлят върху теб и само собствената ти вътрешна сила, с която ще устоиш на съблазните, ще те спаси от позор и гибел. Работейки тук, ти преминаваш своето обучение. Вярата и извлечените поуки ще те изведат до близката цел, ако държиш твърде на това, което трябваше да започнеш. Задръж я вярно в сърцето си, задръж я, *тя* те обича, ще видиш прекрасните чудеса на златната делва и ще бъдеш навеки щастлив. Довиждане! Архивариусът Линдхорст ще те чака утре в дванайсет часа в своя кабинет! Довиждане!

Архивариусът ласкаво изтласка Анселмус навън през вратата, която заключи след него, и студентът се озова в стаята, където беше обядвал и чиято единствена врата извеждаше към изхода. Съвършено зашеметен от всичко, което беше видял, той се позастоя пред входната врата. Тогава един прозорец над него се отвори, той погледна нагоре. Беше архивариусът Линдхорст, вече напълно предишният, със светлосивата дреха, с която го бе виждал и по-рано.

— Ехей, драги господин Анселмус — извика му той, — над какво сте се замислили така, какво има, арабският ли не ви излиза от ума? Поздравете господин директора Паулман, ако случайно го видите, и елате пак утре в дванайсет часа. Хонорарът за днес вече се намира в дясното джобче на жилетката ви.

И студентът Анселмус действително намери лъскавия сребърен талер в посоченото джобче, но съвсем не му се зарадва. „Какво ще излезе от всичко това, не зная — каза си той, — но дори да е само някакво безумие и привидност, у мен все пак е милата Серпентина и предпочитам по-скоро да умра, отколкото да се разделя с нея, защото зная, че мисълта у мен е вечна и никаква враждебна сила не може да я унищожи. Но какво друго е мисълта у мен, ако не любов към Серпентина?“

СЕДМО БДЕНИЕ

КАК ГИМНАЗИАЛНИЯТ ДИРЕКТОР ПАУЛМАН СИ ИЗТРЪСКА ПЕПЕЛТА ОТ ЛУЛАТА И ОТИДЕ ДА СПИ. —
РЕМБРАНД И ДЯВОЛСКИЯТ БРОЙГЕЛ. — ВЪЛШЕБНОТО ОГЛЕДАЛО И РЕЦЕПТАТА НА ДОКТОР ЕКЩАЙН
ПРОТИВ ЕДНА НЕИЗВЕСТНА БОЛЕСТ

Най-после директорът Паулман си изтръска пепелта от лулата и каза:

— Време е вече да отидем да спим.

— Разбира се! — отговори Вероника, разтревожена от необичайно продължителното застояване на баща си, защото отдавна минаваше десет чарът. И щом директорът се оттегли в своята работна и спална стая, щом равномерното дишане на Френцхен показва, че тя е дълбоко заспала, Вероника, която привидно също си беше легнала, тихичко стана, облече се, наметна мантелата си и се измъкна незабелязано от къщи. От часа, в който беше напуснала къщата на старата Лиза, пред очите ѝ беше непрестанно само Анселмус и тя наистина вече не знаеше кой беше този чужд глас у нея, който непрекъснато ѝ повтаряше, че съпротивата на Анселмус се дължи на влиянието на враждебна за нея личност, която го държи обвързан, но Вероника ще разкъса с тайни магически средства тези връзки. Доверието ѝ към старата Лиза растеше от ден на ден все повече и дори зловещото, ужасяващо впечатление, което бе добила първоначално, бе започнало вече да избледнява, така че всичко чудновато и странно в отношенията ѝ със старата Лиза сега ѝ изглеждаше само като нещо необикновено и романтично и силно я привличаше. Беше решила твърдо, дори при опасността отсъствието ѝ да бъде забелязано и с това да си навлече хиляди неприятности, да рискува с приключението в равноденствената нощ. Най-после настъпи съдбоносната нощ, когато старата Лиза щеше да ѝ окаже обещаната помощ. Свикнала отдавна с мисълта за нощното похождение, Вероника не чувстваше страх. Като стрела литна тя през пустите улици, без да обръща внимание на бурята, която бушуваше и я шибаше с едри дъждовни капки по лицето.

Глухо проехтяха откъм Кройцкирхе единайсетте удара на часовника, когато Вероника, измокрена до кости, стигна пред вратата на старата Лиза.

— Ах, миличката, миличката ми, дойде ли вече! Чакай, чакай малко! — чу се откъм горния етаж и старата, натоварена с пълна кошница, веднага се появи на прага, придружена от котарака си.

— Е, да вървим да свършим работата, която ни чака в тая благоприятна за намеренията ни нощ — каза тя, като улови със студената си ръка разтрепераната Вероника и ѝ подаде тежката кошница, а тя извади отнякъде един казан, пиростия и лопата. Когато излязоха от града, беше престанало да вали, но бурята се бе развилняла още по-силно. Вой от хиляди гласове ехтеше в нощта. Някакъв ужасен, сърцераздирателен вопъл долиташе откъм черните облаци, които бързо се носеха и обвиваха всичко в дълбок мрак. Но старата бързо вървеше напред и викаше с пронизителен глас: „Свети, свети ни, момчето ми!“ Тогава пред тях блясваха и се кръстосваха сини светкавици и Вероника видя как пред тях, изпускайки електрически искри, подскачаше черният котарак, и тя чуваше уплашения му остър писък, когато бурята за миг позатихваше... Девојката чувстваше, че се задушаваше, сякаш ледени нокти се впираха в душата ѝ, но с усилие на волята се съвзе, улови се по-здраво за старата и каза:

— Всичко трябва да бъде извършено, пък после да става каквото ще!

— Имаш право, дъще! — отговори старицата. — Бъди твърда и ще ти подаря нещо извънредно хубаво, а на това отгоре и самия Анселмус!

Най-после старата се спря и каза:

— Стигнахме вече!

Изкопа една дупка в земята, изсипа въглищата в нея, постави отгоре пиростията, а върху нея сложи казана. Всичко това тя придружаваше със странни движения, а котаракът кръжеше около нея. От опашката му изскачаха искри и образуваха огнен кръг. Скоро въглищата започнаха да тлеят, накрая изпод пиростията лумнаха сини пламъци. Вероника трябваше да свали наметката и воала си и да се свие край старата, която хвана ръцете ѝ и здраво ги стисна, вперила огнен поглед в нея. След това започна да вади от кошницата странни неща — дали бяха цветя, метали, билки или животни, не можеше да се разбере.

Тя хвърляше всичко в казана, чието съдържание скоро завря и закипя. Тогава старата остави Вероника, взе една желязна лъжица и почна да бърка кипящата маса, като заповяда на момичето да се вгледа във врящия казан и да съсредоточи мислите си върху Анселмус. После хвърли в казана, като надаваше пронизителни крясъци, нови парчета блестящ метал и една къдрица, която Вероника трябваше да отреже от косата си, също и едно нейно пръстенче, а котаракът непрестанно кръжеше, мяучеше и скимтеше около тях... Бих желал, благосклонни читателю, ти сам да беше пътувал на двацет и трети септември за Дрезден. Напразно щяха да те задържат на последната спирка в напредналата нощ; услужливият ханджия щеше да те увещава, че навън има буря и силно вали и че изобщо не е желателно в равноденствената нощ да се тръгва при такъв мрак на път; ти нямаше да се вслушаш в увещанията, съобразявайки напълно правилно, че ще дадеш за почерпка на пощенския кочияш наистина един талер повече, но в замяна на това за по-малко от час ще бъдеш в Дрезден, където в „Златният ангел“ или в „Шлем“, или в „Наумбург“ те чака чудесно приготвена вечеря и меко легло. И така, приближавайки към града, би съгледал неочаквано в далечината странна светлина. Дошъл още по-близо, щеше да видиш огнен кръг и сред него, край един казан, от който се издига гъст пушек, озарен от искри и яркочервено сияние, две сгушени човешки фигури. Ето, пътят ти е точно през огъня, но конете пръхтят, тъпчат на място, вдигат се на задните крака, кочияшът кълне, четете молитви и шиба конете, но те не мръдват от мястото си... Без да щещ, ти скачаш от колата и правиш тичешком няколко крачки напред. Тогава вече ясно виждаш стройната миловидна девойка, коленичила в тънко бяло нощно облекло край казана. Бурята е разплела дългата ѝ кестенява коса и я развява свободно във въздуха. Ангелски красивото ѝ лице е до самите пламъци на разгорелия се под казана огън, но ужасено от смразяващо ледения вятър, сега то е мъртво бледо и във втречения поглед, във вдигнатите вежди, в устата, напразно разтворена за вик на смъртна уплаха, който обаче не може да се изтръгне от стегнатите от безименна мъка гърди, ти виждаш нейния страх, нейния ужас. Тя е издигнала малките си, конвулсивно сплетени ръце към небето, като че ли молитвено призовава ангелите пазители да я защитят от чудовищата на ада, които, подвластни на странната магия, ей сега ще се явят!... Коленичила е неподвижна като мраморна статуя. Срещу нея, свита на

земята, седи висока, слаба, медножълта жена с остър ястребов нос и котешки искрящи очи. От черната връхна дреха, с която се е увила, се подават голи костеливи ръце, тя разбърква адското си вариво и надава прегракнали крясъци и смехове в разфучалата се, вилнееща буря... Сигурен съм, благосклонни читателю, че дори да не знаеш какво е страх и уплаха, сега, при гледката на тая Рембрандова или адска, Бройгелова картина, представила ти се вече в живота, косите ти ще настръхнат от ужас. Но ти не би могъл да откъснеш поглед от заплепената в тези адски действия девойка и електрическият удар, от който всичките ти фибри и нерви тръпнат, ще възпламени със светкавична скорост у теб дръзновено решение да се противопоставиш на тайнствените сили в огнения кръг. При това решение ужасът ти изчезва, решението дори само се поражда от този ужас. Изведнъж ти ще почувстваш, че сам си един от тези ангели пазители, към които смъртно изплашената девойка вдига молитвено ръце, и че трябва веднага да извадиш джобния си пищов и незабавно да застреляш старата вещица! И докато хиляди мисли минават през ума ти, от теб се изтръгва викът „Хей, вие там“ или „Какво става тук!“, или „Какво правите край този огън!...“ Кочияшът ще надуе с все сила своя рог, старата ще се търкулне във врящия си казан и всичко ще изчезне в непрогледен дим... Дали ще намериш девойката, която с копнеж би почнал да търсиш в тъмнината, не бих могъл да твърдя, но би унищожил магията на старата жена и вълшебството на магическия кръг, в който Вероника лекомислено бе влязла, би рухнало...

Но нито ти, благосклонни читателю, нито друг някой мина по този път през благоприятната за магьосническото изкуство нощ на двайсет и трети септември и смъртно уплашената Вероника трябваше да издържи при казана, докато работата стигне до своя край... Тя чуваше воя на бурята, чуваше фученето около нея, слушаше блеенето и крякането на всевъзможни отвратителни гласове, но не отваряше очи, защото чувстваше, че само един поглед към страхотиите, които я заобикалят, щеше да я накара безвъзвратно да полудее. Старата беше престанала да разбърква казана, пушекът все повече и повече намаляваше, докато накрая на дъното остана да мъждука само едно малко пламъче като от горящ спирт. Тогава старата извика:

— Вероника, мило мое дете! Погледни на дъното! Какво виждаш, кажи какво виждаш?

Но Вероника нищо не може да отговори, макар да ѝ се струваше, че различава множество объркани фигури да кръжат в казана, образите обаче ставаха все по-ясни и отведнъж от дълбочината на казана, мило гледайки я и подавайки ѝ ръка, се появи студентът Анселмус. Тогава тя извика:

— Ах, Анселмус, Анселмус!

Старата бързо отвори кранчето, с което казанът беше снабден, и разтопеният метал се изля със съскане и прашене в сложената наблизко малка форма. Жената скочи веднага и с ужасни, бесни движения започна да се върти и да крещи:

— Магията стана, магията стана!... Благодаря ти, момчето ми, добре ни опази... ух, ух... той иде! Ухапи, ухапи го, нека умре!

Но тогава във въздуха нещо изфуча, сякаш някакъв огромен орел, размахвайки криле, се спусна отгоре, и един страшен глас извика:

— Ехей, разбойници същински, вашата свърши, вашата свърши, я по-скоро вкъщи!

Старата се строполи с вой на земята, а Вероника загуби съзнание... Когато се свести, вече бе ясен ден, тя беше в леглото си, а Френцхен с чаша горещ чай стоеше пред нея и говореше:

— Кажи ми, сестро, какво става, повече от час съм край теб, а ти лежиш безчувствена като в треска и така стенеш и пъшкаш, че всички се изплашихме. Заради тебе татко ни не отиде днес в гимназията и скоро ще дойде с господин доктора!

Вероника пое мълком чая. Докато го пиеше, пред очите ѝ отново изплуваха ужасните картини от изтеклата нощ. „Нима всичко, което така ме измъчи, е било само страшен сън?... Но снощи аз наистина отидох у старата, беше двацет и трети септември!... Сигурно съм била много бол на вчера и само съм си въобразила всичко това, а заболяването ми е било предизвикано от постоянните ми мисли за Анселмус и за тая чудновата стара жена, която ми се представяше за Лиза само за да ме дразни.“

Френцхен, която беше излязла, отново влезе със съвършено мокрото наметало на Вероника в ръце.

— Виж, сестро, какво е станало с мантелата ти. Бурята отворила през нощта прозореца и съборила стола, на който мантелата ти е била сложена, сигурно е валяло вътре, защото дрехата е съвсем мокра...

Сърцето на Вероника се сви, тя разбра, че не е било сън, а действително е била при старицата. Обзе я ужасен страх и цялата затрепери като трескава. Зъзнейки конвулсивно, придърпа завивката плътно към себе си, но тогава усети, че нещо твърдо и тежко притиска гърдите ѝ. Тя го опипа — приличаше на някакъв медальон. Когато Френцхен излезе с мантелата, тя извади предмета. Беше едно кръгло, добре полирано метално огледалце.

— Това е подарък от старата — извика оживено тя. Струваше ѝ се, че от огледалцето бликат пламтящи лъчи, които се вливат в нея и благотворно я стоплят... Треската ѝ веднага премина, обзе я чувство на неопишуема радост и задоволство... За Анселмус трябваше да мисли тя и колкото по-силно съсредоточаваше мисълта си върху него, толкова по-сърдечно той ѝ се усмихваше от огледалцето като от истински миниатюрен портрет. И скоро ѝ се стори, че вижда вече не портрет, а в плът и кръв самия студент Анселмус. Той седеше в странно наредена стая с висок таван и усърдно пишеше. Вероника искаше да влезе при него, да сложи ръка на рамото му и да му каже: „Господин Анселмус, поогледайте се, аз съм край вас!“ Но тя не можеше да направи това, защото той беше обграден от светец огнен поток, и когато Вероника се вгледа по-добре, видя, че това са само големи книги със златен обреза. Най-после тя успя да застане лице срещу лице пред Анселмус — сега, щом я види, той трябва да си спомни за нея. И наистина накрая той се усмихна и каза: „Ах, вие ли сте, мила мадмоазел Паулман? А защо понякога се появявате като малка змия?“ При тия странни думи

Вероника не можа да не се разсмее, от това тя се пробуди като от някакъв дълбок сън и когато вратата се отвори и гимназиалният директор Паулман влезе в стаята заедно с доктор Екщайн, тя бързо скри огледалцето. Доктор Екщайн дойде веднага при леглото ѝ, измери замислено пулса ѝ и най-сетне каза: „Аха!“ После написа рецепта, измери още веднъж пулса, рече отново „Аха!“ и си отиде. От тези изказвания на доктор Екщайн гимназиалният директор Паулман не можа обаче да разбере какво ѝ е всъщност на Вероника.

ОСМО БДЕНИЕ

БИБЛИОТЕКАТА С ПАЛМИТЕ. — СЪДБИНИТЕ НА ЕДИН НЕЩАСТЕН САЛАМАНДЪР. — КАК ЧЕРНОТО ПЕРО ПОГАЛИ ЕДНО КРЪМНО ЦВЕКЛО И КАК РЕГИСТРАТОРЪТ ХЕЕРБРАНД ЗДРАВАТА СЕ НАПИ

Студентът Анселмус бе работил вече доста дни при архивариуса Линдхорст. Тези часове на труд бяха за него най-щастливите в живота му, защото, заобиколен от чудните звуци, от насърчителните думи на Серпентина, докосван понякога и от някакъв нежен полъх, той се чувстваше проникнат от необикновено доволство, което често стигаше до истинско блаженство. Всички неволи, всички дребнави грижи по изпълненото му с лишения съществуване бяха изчезнали от съзнанието му и в новия живот, изгрял за него като ярък слънчев ден, той позна всички чудеса на един по-висш свят, които иначе биха го смаяли и дори ужасили. Преписването вървеше извънредно бързо, на него все повече му се струваше, че пише отдавна познати знаци върху белия пергамент и че почти не му се налага да поглежда в оригинала, за да може да нанася с най-голяма точност всичко това. Извън обедното време архивариусът Линдхорст почти не се виждаше, но винаги се явяваше в момента, в който Анселмус завършваше последните букви на някой ръкопис. Тогава архивариусът му даваше друг и веднага мълком пак си излизаше, след като бе забъркал обаче с една черна пръчица мастилото и заменил изхабените пера с добре подострени нови. Един ден, когато точно в дванайсет часа изкачваше стълбите, Анселмус намери вратата, през която обикновено влизаше, заключена, но появилият се от другата страна в странния си, обсипан с цветя халат архивариус му извика:

— Днес ще влезете вече оттук, драги Анселмус, защото трябва да отидем в стаята, където ни очакват учителите на Бхагаватгита.

Той прекоси коридора и поведе Анселмус през същите стаи и зали, през които бяха минали първия път. Студентът Анселмус остана отново поразен от невероятната красота на градината, но сега ясно видя, че някои от цветовете в тъмнеещия се гъсталак бяха всъщност блестящи, ярко обагрени насекоми, които трептяха с крилцата си и летейки на рояци наоколо, сякаш се галеха едни други със своите

хоботчета. А предишните розови и небесносини птички сега се оказаха благоуханни цветя и техният аромат се разпръскваше във въздуха като нежни, очарователни звуци, които се сливаха с плисъка на далечните водоскоци и шумоленето на кичестите палми и грамадни дървета в тайнствени, изпълнени с дълбока тъга акорди. Присмехулните птички, които първия път така го закачаха и му се подиграваха, сега пак се разлетяха около главата му и чирикаха непрестанно с тънките си гласчета:

— Господин студиозус, господин студиозус, не бързайте толкова, не гледайте така в облаците, че може да паднете на носа си... Хе-хе! Господин студиозус, я си сложете мантата за фризиране, чичко Бухал иска да ви фризира перуката.

И така, докато минаваха през градината, глупавите приказки непрекъснато ги следваха. Архивариусът Линдхорст влезе най-после в лазурносинята стая, порфирната плоча със златната делва беше изчезнала, сега вместо нея в средата на стаята бе сложена маса, покрита с виолетово кадифе, на която Анселмус видя познатите си материали за писане, а до масата бе поставено тапицирано пак с кадифе меко кресло.

— Драги господин Анселмус — каза архивариусът Линдхорст, — вече преписахте бързо и точно, за мое голямо задоволство, някои от манускриптите. Така вие спечелихте доверието ми. Но най-важното предстои да се извърши отсега нататък и то се състои в преписването или по-скоро в прерисуването на някои написани с особени знаци съчинения, които пазя тук, в тази стая, а те могат да се препишат само на това място. Затова ще работите занапред тук, но длъжен съм да ви препоръчам изключителна предпазливост и внимание. Най-малката грешка или, не дай Боже, мастилено петно върху оригинала ще ви навлече голямо нещастие.

Тук Анселмус забеляза, че от златистите стволоче на палмите се подават малки смарагдовозелени листенца. Архивариусът взе едно от тях и студентът видя, че това беше всъщност пергаментов свитък, който архивариусът разви и сложи пред него на масата. Анселмус се смая от особено преплетените писмена и като видя множеството точки, чертици, съединителни линии и завъртулки, напомнящи ту растения, ту мъхове, ту някакви животни, почти се изплаши, че няма да може точно да прерисува всичко това. Тези опасения го накараха дълбоко да се замисли.

— Кураж, млади момко! — извика архивариусът. — Щом имаш вече доказана вяра и истинска любов, в помощ ще ти бъде и Серпентина!

Гласът му звучеше като звънящ метал и когато Анселмус вдигна стреснато поглед, архивариусът Линдхорст стоеше с царствена осанка пред него, както му се беше явил веднъж при първото влизане в библиотечната стая. Обзет от страхопочитание, Анселмус беше готов да коленичи, но в този момент архивариусът се изкачи по стъблото на една от палмите и изчезна сред смарагдовите листа... Студентът разбра, че с него бе говорил князът на духовете, сега той се бе качил в работната си стая, за да води може би разговор с лъчите, които някои планети са изпратили при него като свои представители.

„А възможно е — мислеше си Анселмус — да очаква новини от изворите на Нил или пък посещение на някой маг от Лапландия, моята работа обаче е да седна и да преписвам.“

И той започна да проучва непознатите писмена върху пергаментовия свитък. Чудесната музика от градината долиташе до него и го обграждаше със сладостни благоухания, той дочуваше и кискането на птичките присмехулници, но не разбираше думите им, от което бе обаче много доволен. Понякога прошумяваха и смарагдовите листа на палмите, тогава в стаята се разнасяха чудните кристални тонове, които Анселмус бе чул през оная съдбоносна привечер под бъзовия храст на Възнесение Господне. Укрепнал необикновено от тези тонове и светлини, студентът Анселмус все повече съсредоточаваше мисълта си върху заглавието на пергаментата и скоро почувства дълбоко в душата си, че знаците нямат друго значение, освен думите: „За бракосъчетанието на саламандъра със зелената змия“. В този миг прозвуча ясното тризвучие на кристалните камбани. „Анселмус, мили Анселмус“ — долетя до него от смарагдовите листа и — о, чудо! — по стъблото на една палма се плъзна, виейки се, зелената змиичка.

— Серпентина, Серпентина! — извика обезумял от възхита Анселмус, защото, като се вгледа по-добре, това беше една чудно красива девойка с тъмносини очи, каквито той носеше в сърцето си, която го гледаше с неизказан копнеж и се стремеше да стигне до него. Струваше му се, че листата се отпускат и удължават, навсякъде по стволовете на палмите израснаха големи бодли, но Серпентина ловко се виеше и лъкатушеше между тях, като прибираще към себе си

развяващата се и преливаща във всички цветове на дъгата дреха, така че, прилепнала до самото ѝ стройно тяло, дрехата никъде не се закачи за настръхналите бодли на палмите. Девојката се настани на същото кресло, на което седеше Анселмус, прегърна го с ръка и го притисна към себе си, така че той почувства дъха на устните и електрическата топлина на тялото ѝ.

— Мили Анселмус — започна Серпентина, — ти скоро ще бъдеш вече напълно мой, с вярата си, със своята любов ти ще ме извоюваш и аз ще ти донеса златната делва, която ще ни направи щастливи завинаги.

— О, мила, прелестна Серпентина — каза Анселмус, — щом имам тебе, какво ме интересува всичко останало? Когато бъдеш само моя, с готовност ще потъна във всичко странно и необикновено, което ме е овладяло от мига, в който те видях.

— Много добре зная — продължи Серпентина, — че непознатите и странни неща, с които баща ми често само от каприз те заобикаля, предизвикват у теб ужас и уплаха, но отсега нататък, надявам се, то няма вече да се случва, защото аз съм в този миг тук, мили Анселмус, за да ти разкажа от дълбочините на душата си от игла до конец всичко, което трябва да знаеш, за да разбереш напълно баща ми и изобщо да схванеш как стоят нещата с него и с мен.

Анселмус се чувстваше така плътно обгърнат от тази мила, любима девојка, че сякаш нейният пулс биеше сега в неговите фибри. Той се вслушваше във всяка нейна дума, тези звуци стигаха до дълбините на душата му и като лъчи разгаряха в нея небесно блаженство. Беше сложил ръка около стройното ѝ тяло, но преливащата във всевъзможни отсенки бляскава материя на дрехата ѝ беше тъй гладка, тъй плъзгава, че той се боеше да не би в някой момент тя бързо да се изскубне, неудържимо да му се изплъзне. Тази мисъл го караше да изтръпва.

— Ах, не ме напускай, мила Серпентина — извика неволно той, — единствено ти си моят живот!

— Днес още няма, докато не съм ти разказала всичко, което ти в любовта си към мене ще можеш да разбереш — каза Серпентина. — И тъй, знай, любими, че моят баща произхожда от необикновения род на саламандрите и че аз дължа своето съществуване на любовта му към зелената змия. В прастаро време над вълшебната страна Атлантида

властвал могъщият духовен княз Фосфорус, на когото духовете на стихииите били подчинени. Веднъж един саламандър, когото той най-много обичал (това бил моят баща), се разхождал в прекрасната градина, украсена от майката на Фосфорус с чудни дарове, и чул как една високо израсла лилия пеела тихо: „Дръж плътно затворени оченцата си, докато моят любим, утринният вятър, не те събуди.“ Той се приближил. Докосната от пламенния му дъх, лилията разтворила листенца и той съгледал дъщерята на лилията, зелената змия, която спяла в дъното на цветната чашка. Обзет от неудържима любов към красивата змия, саламандърът я откраднал от лилията, чието ухание с неописуема болка напразно призовавало из цялата градина любимата дъщеря. Защото саламандърът я отнесъл в замъка на Фосфорус и го помолил: „Бракосъчетайте ме с моята възлюблена, тя трябва да бъде моя за вечни времена.“ „Безумце, знаеш ли какво искаш! — казал князът на духовете. — Навремето лилията беше моя любима и властваше заедно с мене, но искрата, която хвърлих в нея, заплашваше да я унищожи и само победата над черния дракон, когото духовете на земята сега държат окован във вериги, запази лилията, докато листата ѝ станаха накрая достатъчно издръжливи, за да могат да приемат и опазят искрата в себе си. Но ако ти вземеш в обятията си зелената змия, твоята пламенност ще изгори тялото ѝ и едно ново същество, внезапно възникнало, ще се изплъзне от ръцете ти.“ Саламандърът не се вслушал в предупреждението на княза на духовете. Обзет от пламенна страст, той грабнал зелената змия в прегръдките си, тя в миг се разпаднала на пепел и някакво хвърковато същество, родено от пепелта, излетяло във въздушните простори. Саламандърът бил обхванат от безумно отчаяние, като полудял изтичал, бълвайки огън и пламъци, в градината и така я опустошил в своята ярост, че най-хубавите цветя повехнали изгорени и техните вопли изпълнили околността. Крайно разгневен, князът на духовете уловил сърдито саламандъра и казал: „Хайде, стига си вилнял със своя огън, сега нека загаснат твоите пламъци, нека помръкне твоята лъчезарност, потъни, провали се при земните духове, те ще те ядосват, ще ти се надсмиват и ще те държат затворен, докато огънят в тебе не пламне отново и ти като новородено същество не просияеш отново от недрата земни.“ Клетият саламандър полетял, изчезнал в бездните на земята, но тогава един навъсен стар земен дух, който бил градинар при Фосфорус, се приближил и рекъл: „Господарю,

ако някой трябва да се оплаква от саламандъра, това съм аз! Та нали аз обкичвах с най-красивите си метали хубавите цветя, които той изгори, нали старателно скътвах и отглеждах техните семенца и щедро им давах такива чудни багри. И все пак аз искам да се застъпя за горкия саламандър: само от любов, от която често и ти, господарю, си бил обземаан, той изпадна в такова отчаяние, че опустоши градината ти... Опрости му това сурово наказание!“

„Неговият огън засега е угаснал — казал князът на духовете, — но в едно бъдно, нещастно време, когато изродените човешки поколения престанат да разбират езика на природата, когато духовете на стихииите, прокудени в своите неznайни области, заговорят на човека от безкрайни далнини с неясни загатвания, когато той, откъснат от хармоничните сфери, все пак получи благодарение на някакъв безкраен копнеж смътна вест за дивното царство, което някога е обитавал, с все още жива вяра и любов в душата си — в това бъдно, нещастно време огънят в саламандъра отново ще се разгори, но само като човек вече ще се роди той и напълно като човек ще трябва да понася нуждите и лишенията на окаения си живот. Но не само споменът за първичното му

състояние ще остане у него, той отново ще заживее в свята хармония с цялата природа, ще почне да разбира нейните чудеса и силата на побратимените с него духове ще бъде на негово разположение. И тогава в един лилиев храст той пак ще намери зелената змия и плодът на неговото бракосъчетание с нея ще са трите дъщери, които ще се явяват пред хората под образа на своята майка. Пролетно време ще увисват по клоните на някой тъмен бъзов храст и ще огласят околността с прелестната си кристална песен. Ако в това жалко, окаяно време на вътрешна закоравялост се намери младеж, който да чуе тяхната песен и една от малките змии го погледне с дивните си очи; ако този поглед запали у него предчувствие за далечната чудесна страна, до която той дръзновено може да се издигне, когато отхвърли от себе си бремето на пошлостта; ако заедно с любовта към малката змия у него се зароди и пламенна и жива вяра в чудесата на природата, и нещо повече, в собственото му съществуване сред тези чудеса — малката змия ще бъде негова. Но преди да се намерят трима младежи от този род, преди те да се оженят за трите дъщери, саламандърът не ще може да отхвърли от себе си гнетящото го бreme и да се върне при братята си.“ „Позволи ми тогава, господарю — казал земният дух, — да направя на тези три дъщери по един подарък, който да придаде величие на живота им с бъдещия съпруг. Всеки ще получи от мен по една делва от най-хубавия метал, какъвто притежавам, която ще полирам с лъчи от диамант. В бляскавата ѝ повърхност възхитително ще се отразява дивното ни царство, което живее в пълна хармония с цялата природа, а в момента на бракосъчетанието от вътрешността на делвата ще изникне огнена лилия, чийто вечен цвят ще обгръща намерения за достоен младеж със сладострастното си благоухание. Той скоро ще почне да разбира нейния език, чудесата на нашето царство и ще заживее с любимата си в Атлантида.“

Сега вече знаеш, мили Анселмус, че моят баща е именно този саламандър, за който ти разказах. Въпреки възвишената си природа той е трябвало да приеме окаяната дребнавост и лишенията на обикновения живот и на това може би се дължат и прищевките му злорадо да хапе някои хора. Често ми е казвал, че за определяне на онова основно душевно качество, което князът на духовете Фосфорус е поставил навремето като условие за брака с мене и сестрите ми, днес се употребява един израз, в който твърде често свършено неуместно се

влага напълно погрешно съдържание. Това именно качество днес хората обикновено наричат „детска поетична душа“. Такава душа се среща у някои млади хора, които поради крайната откритост на своя характер и пълната липса на така наречената светска образованост често стават предмет на подигравки от страна на тълпата. Ах, мили Анселмус! Ти разбра под бързовия храст моята песен, моя поглед, ти обичаш зелената змия, вярваш в мене и искаш да бъдеш завинаги мой! Красивата лилия ще се разцъфти от златната делва и привързани сърдечно един към друг, ние ще заживеем блажено в щастливата земя Атлантида! Но не бива да скриям от теб, че в ужасната битка със саламандрите и земните духове черният дракон се изскубнал и отлетял на свобода. Наистина Фосфорус отново го оковал, но от черната перушина, която се разхвърчала и нападала през време на борбата по земята, изникнали враждебни духове, които навсякъде се противопоставят на саламандрите и земните духове. Онази жена, която е настроена тъй враждебно към теб, мили Анселмус, и която, както е добре известно на баща ми, се стреми да обсеби златната делва, дължи своето съществуване на любовта между едно такова паднало от крилата на дракона перо и една глава кръмно цвекло. Тя знае своя произход и своята сила, защото в стенанията и гърчовете на затворения дракон ѝ се разкриват известни тайни на някои чудодейни констелации^[1] и тя използва всички средства, за да действа отвън към вътрешността, а баща ми се бори срещу нея със светкавиците, избухващи от вътрешността на саламандъра. Тя събира всички враждебни елементи, които се съдържат във вредните билки и отровните животни, размесва ги при благоприятно разположение на звездите и така предизвиква действието на нечисти сили, с което сковава от ужас мислите и чувствата на хората, подчинявайки ги на мощта на онези демони, които драконът при поражението си е създал. Пази се от старата, мили Анселмус, тя е твой враг, защото детски благочестивата ти душа вече е обезвредила някои нейни злостни магии. Бъди верен, верен на мен, ти скоро ще достигнеш целта!

— О, моя, моя Серпентина! — извика студентът Анселмус. — Та как мога да те оставя, как мога да не те обичам вечно!

Една целувка изгори устните на студента, той като че се пробуди от дълбок сън. Серпентина беше изчезнала, биеше тъкмо шест часът. Той обаче се разтревожи, че не беше прекопирал още нито един знак.

Загрижен какво ли ще каже архивариусът, той погледна листа и — о, чудо! — преписването на тайнствения манускрипт беше успешно завършено. Като разгледа по-добре знаците, той се увери, че бе вече преписал разказа на Серпентина за баща ѝ, любимеца на княза на духовете, обитаващ страната на чудесата Атлантида. В този момент, облечен със светлосивата си връхна дреха, с шапка на главата и с бастун в ръка, влезе архивариусът Линдхорст. Погледна изписания от Анселмус пергамент, смръкна със задоволство голяма щипка енфие и каза усмихнат:

— Знаех си аз! Ето, вземете си вашия талер, господин Анселмус, а сега да вървим в Линкеските бани. Хайде, следвайте ме!

И архивариусът прекоси с бързи крачки градината, където се вдигна такъв шум от чуруликане, свирукане и всякакъв говор, че студентът Анселмус едва не оглуша и благодари на небето, когато се намери вече на улицата. Не бяха направили и няколко крачки, когато срещнаха регистратора Хеербранд, който се присъедини любезно към тях. Край градските порти те натъпкаха лулите, които носеха. Регистраторът Хеербранд се оплака, че не е взел огнивото си, но архивариусът Линдхорст негодуващо се провикна:

— За какво ви е огниво, тук има огън колкото си искате!

При тези думи той щракна с пръсти и от тях изскочиха големи искри, с които веднага запалиха лулите си.

— Я какви химически фокуси имало — рече регистраторът Хеербранд, ала студентът Анселмус с вътрешно потръпване си помисли за саламандъра.

В Линкеските бани регистраторът Хеербранд пи толкова много двойни бири, че макар иначе да бе добродушен и тих човек, започна да пее с пискливо тенорче песни от своето студентство и да пита разгорещен всекиго приятел ли му е или не, така че накрая студентът Анселмус трябваше да го отведе вкъщи, тъй като архивариусът Линдхорст отдавна си беше отишъл.

[1] Разположение на планетите и звездите в даден момент. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТО БДЕНИЕ

КАК СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС ЗАПОЧНА ДОНЯКЪДЕ ДА СЕ ВРАЗУМЯВА. — ГУЛЯЯТ С ПУНША. — КАК СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС СМЕТНА ДИРЕКТОРА ПАУЛМАН ЗА БУХАЛ И КАК ДИРЕКТОРЪТ СТРАШНО СЕ РАЗГНЕВИ ЗА ТОВА. — МАСТИЛЕНОТО ПЕТНО И НЕГОВИТЕ ПОСЛЕДИЦИ

Всички тези странни и невероятни случки, с които студентът Анселмус всекидневно се сблъскваше, свършено го отчуждиха от обикновения живот. Той не поглеждаше вече приятелите си и всяка сутрин с нетърпение очакваше дванайсетия час, който разкриваше за него рая. И все пак, макар душата му да бе всецяло отдадена на милата Серпентина и на чудесата на вълшебния свят в дома на архивариуса Линдхорст, той, без да ще, мислеше понякога и за Вероника и по някой път дори му се струваше, че тя се приближава към него и поруменяла му признава колко сърдечно го е обикнала и как би желала да го изтръгне от чудатите явления, които само го дразнят и правят за смях. Понякога като че ли някаква чужда, внезапно връхлитаща сила го тласкаше неудържимо към забравената Вероника, струваше му се, че трябва да я следва навсякъде, където тя иска, сякаш бе здраво прикован към нея. Още същата нощ, след като за пръв път беше видял Серпентина под облика на чудно красива девойка и бе научил удивителната тайна за бракосъчетанието на саламандъра със зелената змия, Вероника му се яви като жива, както някога. Да! Едва след като се събуди, той ясно видя, че беше сънувал, защото вече беше повярвал, че Вероника действително бе идвала при него и с израз на дълбока мъка, проникваща до самата му душа, се бе оплаквала, че той жертва нейната искрена любов заради разни фантастични явления, които водят само до вътрешната му разруха и на всичко отгоре го тласкат към нещастие и гибел. В съня му Вероника беше помила от всякога и сега той просто не можеше да откъсне мислите си от нея. Това състояние му причиняваше такава мъка, че той реши да се освободи от него, като предприеме една утринна разходка. Някаква тайна, магическа сила го привлече към Пирненските порти и тъкмо когато искаше да свие вече в една странична уличка, директорът Паулман го настигна и му извика:

— Ехей, драги господин Анселмус, amice, amice^[1], къде, за Бога, се губите? Човек не може вече да ви види, не знаете ли, че Вероника жадува да попее някой път с вас? Хайде, елате, сигурно сте се запътили към нас!

Ще не ще, студентът Анселмус трябваше да тръгне с директора. Когато влязоха в дома му, Вероника ги посрещна спретнато облечена, така че, немалко учуден, баща ѝ я попита:

— Защо си се издокарала така? Да не би да чакаш гости? Ето, аз ти вода господин Анселмус!

Когато студентът Анселмус благовъзпитано и учтиво целуна ръката на Вероника, той усети леко стискане, което премина като гореща вълна през цялото му тяло. Днес Вероника беше самата веселост и прелест и когато директорът Паулман се оттегли в работния си кабинет, тя така съумя да оживи Анселмус с всевъзможни закачки и дяволии, че той забрави накрая всякаква стеснителност и подгони разлудувалото се момиче из стаята. Но демонът на несръчността му изигра пак лоша шега: при гоненицата той блъсна масата и излязлата кутийка на Вероника с игли и конци падна на пода. Анселмус бързо я вдигна, но капакът ѝ се беше отворил и едно малко кръгло метално огледалце блесна отвътре. Необичайно заинтригуван, той се погледна в него. Вероника се прокрадна неусетно отзад, сложи ръка на рамото му и плътно притисната към него, също се вгледа в огледалцето. В душата на Анселмус започна борба: мисли, картини проблясваха и изчезваха — архивариусът, Серпентина, зелената змия, — накрая той се поуспокои и всичко смътно у него най-после се избистри до ясното осъзнаване: беше повече от очевидно, че той непрестанно бе мислил само за Вероника, че дори онзи образ, който вчера му се беше явил в синята стая, е бил именно на Вероника и че фантастичната легенда за женитбата на саламандъра със зелената змия той само е преписал, но в никакъв случай не му е била разказана. Сега сам се чудеше на своите блънвания и ги приписваше изключително на своето така екзалтирано поради влюбеността му във Вероника състояние, а също и на работата си при архивариуса Линдхорст, в чиито стаи се разнасяха такива упоителни благоухания... Сега той вече от сърце се смееше на въображението си, че е бил влюбен в една малка змия и че бе сметнал един добре обезпечен таен архивариус за някакъв саламандър.

— Да, да — това е Вероника! — извика високо той и когато се обърна, видя сините очи на девойката, които излъчваха любов и копнеж. Едно глухо „ах!“ излитна от устните ѝ, докоснали пламенно в същия миг неговите.

— О, колко съм щастлив — въздъхна опиянен студентът, — това, за което вчера само мечтаех, днес получавам вече действително.

— А ще се ожениш ли за мене, когато станеш придворен съветник? — попита Вероника.

— Непременно! — отговори студентът Анселмус. В този миг вратата скръцна и директорът Паулман влезе с думите:

— Днес, драги ми господин Анселмус, няма така лесно да ви пусна. Най-напред ще бъдете така добър да се задоволите с една супа у нас, а след това Вероника ще направи чудесно кафе, което ще изпием заедно с регистратора Хеербранд — той е обещал да дойде.

— Ах, скъпи ми господин директор — отговори студентът Анселмус, — нима не знаете, че трябва да отида у архивариуса Линдхорст заради преписите!

— Погледнете, amice! — рече директорът Паулман, посочвайки му часовника си, който показваше дванайсет и половина. Студентът Анселмус видя, че е станало късно да отиде при архивариуса Линдхорст, и охотно се съгласи с предложението на директора, защото така щеше да вижда може би целия ден Вероника и сигурно щеше да получи някой скришен поглед, някое нежно ръкостискане, а може би да си открадне дори и някоя целувка. Дотам стигнаха вече желанията на студента Анселмус. И той се изпълваше с все по-голямо задоволство, колкото повече се убеждаваше, че скоро ще се освободи от всички фантастични бленувания, които вече действително заплашваха да го направят глупак и безумец. Регистраторът Хеербранд наистина пристигна след обяда и когато кафето беше изпито и здрачът вече настъпи, той потри радостно подсмихнат ръце и подхвърли, че носел нещо, което, смесено от хубавите ръце на Вероника и приведено в съответната форма, прономеровано и прошнуровано, така да се каже, щяло да се хареса на всички в тая хладничка октомврийска вечер.

— Хайде, вадете това тайнствено нещо, което сте ни донесли, любезни регистраторе — извика директорът Паулман.

Тогава регистраторът Хеербранд бръкна в дълбокия джоб на пардесюто си и извади най-напред една бутилка арак^[2], сетне няколко

лимона и накрая захар. Не мина и половин час и върху масата вече дигаше пара един великолепен пунш. Вероника наля на всеки от питието и между приятелите се поведе оживен дружески разговор. Но щом алкохолът се качи в главата на Анселмус, пред очите му отново изплуваха картини от всичко невероятно и странно, което бе преживял напоследък... Той видя архивариуса Линдхорст в неговия пламтящ като фосфор халат от Дамаска, видя лазурносинята стая, златистите палми, дори отново почувства, че трябва да вярва в Серпентина, в душата му настана смут. Но Вероника му подаде нова чаша с пунш и поемайки я, той докосна ръката ѝ. „Серпентина! Вероника!“ — въздъхна той в себе си. И се унесе в мечти.

— Странен старец е тоя архивариус Линдхорст, никой не може да го разбере. Хайде, за негово здраве, дайте да се чукнем, господин Анселмус!

Тогава студентът Анселмус се изтръгна от замечтаността си и като се чукна с регистратора Хеербранд, каза:

— То се дължи на това, уважаеми господин регистраторе, че архивариусът Линдхорст е всъщност един саламандър, който в гнева си опустоши градината на духовния княз Фосфорус, защото зелената змия му се изплъзна.

— Как, какво? — запита директорът Паулман.

— Да — продължи студентът Анселмус, — затова той трябва да бъде днес кралски архивариус и да се оправя в Дрезден с трите си дъщери. Те обаче са само три малки златни змийчета, които се припичат на слънце из бъзовите храсти и примамват като сирени младежите.

— Господин Анселмус, господин Анселмус — извика директорът Паулман, — с ума ли сте си? За Бога, какви ги приказвате все такива едни — ни врели, ни кипели?

— Прав е той — намеси се регистраторът Хеербранд, — този архивариус е един проклет саламандър, който вади такива искри от пръстите си, че може да ви прогори дупка на палтото като със запалена прахан. Да, да, прав си, приятелче Анселмус, и който каже противното, е мой враг!

При тези думи регистраторът Хеербранд така силно удари с юмрук по масата, че чашите издрънчаха.

— Регистраторе! Какво ви прихваща? — извика разсърден гимназиалният директор. — Господин студиозус, господин студиозус, какви ги забърквате пак?

— Ах! — рече студентът. — Вие сте чисто и просто един бухал, господин директоре, фризирайте перуки!

— Как? Аз да съм бухал? Аз да съм фризьор? — изкрещя гневно директорът. — Господине, вие сте луд, да, луд!

— Но дъртата ще му стъпи на врата — извика регистраторът Хеербранд.

— Вярно, дъртата владее сили — прекъсна го студентът Анселмус, — макар че е от долен произход, защото нейният татко е само снопче перушина, а нейната майчица — нищо и никакво кръмно цвекло, но сили тя черпи главно от всевъзможни враждебни на хората твари — от всякакви отровни гадини, с които е заобиколена.

— Това е отвратителна клевета — извика Вероника с пламнали от гняв очи, — старата Лиза е една мъдра жена и черният котарак не е никаква враждебна твар, ами образован младеж с добри маниери и неин пръв братовчед.

— А може ли той да изяде някой саламандър, без да си опърли мустаците и да пукне? — рече регистраторът Хеербранд.

— Не, не! — извика студентът Анселмус. — Никога няма да може той да направи това. А зелената змия ме обича, защото съм с детска душа и погледнах в очите на Серпентина.

— Котаракът ще ѝ ги издраска — викна Вероника.

— Саламандърът, саламандърът ще победи всички — изрева крайно разярен директорът Паулман. — Но нима съм в някоя лудница? Нима и аз съм луд? Какви щуротии дърдорят?

При тези думи директорът Паулман скочи, дръпна перуката от главата си и я запокити към тавана, смачканите къдрици просто изохкаха и разпадайки се на съставните си части, поръсиха с пудра цялата стая. Тогава студентът Анселмус и регистраторът Хеербранд дограбиха супника с остатъка от пунша и чашите и с радостни, ликуващи крясъци започнаха да ги хвърлят към тавана, така че стъкла се разхвърчаха на всички страни.

— Да живее саламандърът, да пукне, да пукне дъртата, строшете металното огледало, изкълвете очите на котарака, птиченца, птиченца из въздуха — ехеу, ехеу — евое — саламандър!

Така викаха и крещяха и тримата като побеснели. Плачейки неудържимо, Френцхен изскочи от стаята, а Вероника хленчеше от жалост и мъка, легнала на канапето. В този миг вратата се отвори, всичко изведнъж утихна и в стаята влезе дребно човече в сиви дрехи. Лицето му имаше необикновено важно изражение, особено биеха на очи гърбавият му нос и големите очила. Освен това имаше странна перука, която приличаше по-скоро на птича качулка.

— Е, хайде, добър вечер на всички — изрече някак гърлено смешното човече, — както виждам, тук е и господин студиозус Анселмус? Имате много поздрави от господин архивариуса Линдхорст. Днес той напразно очакваше господин Анселмус, но утре много моли да не се пропуска обичайният час.

След това Важното човече излезе от стаята и всички видяха, че то беше всъщност един сив папагал. Директорът Паулман и регистраторът Хеербранд избухнаха във весел смях, Вероника продължаваше да стене, разкъсвана от неизразима мъка, а студентът Анселмус, потресен до дъното на душата си, сякаш обезумя. Без да съзнава какво прави, той изтича от стаята и хукна по улиците. Машинално намери жилището си — своята стаичка. Наскоро след това, спокойна и засмяна, при него влезе Вероника и го попита защо в пияно състояние я е изплашил така, дано отсега нататък вече се пази при работата си у архивариуса Линдхорст от нови илюзии. „Лека нощ, лека нощ, мили ми приятелю“ — прошепна тихичко Вероника, докосвайки с целувка устните му. Анселмус поиска да я вземе в прегръдката си, но съновидението бе вече изчезнало и той се пробуди бодър и укрепнал. Сега и той вече трябваше от сърце да се засмее на лудориите си, предизвикани от въздействието на пунша, ала докато мислеше за Вероника, усещаше някакво особено приятно чувство. „Само на нея го дължа — каза си той, — че се освободих от глупавите си химери. Наистина, аз не бях много различен от смахнатия, който си мислел, че е от стъкло, или от онзи, който не излизал от стаята си, защото го било страх да не го изкълват кокошките, тъй като си въобразявал, че е ечемичено зърно. Но веднъж само да стана придворен съветник, веднага ще се ожения за мадмоазел Паулман и ще бъда щастлив.“

Когато на другия ден мина по обед през градината на архивариуса Линдхорст, Анселмус не можа да се начуди как всичко това е могло да му изглежда по-рано странно и чудесно. Сега не виждаше нищо друго,

освен цветя в саксии — всевъзможни мушката, мирти в качета и други подобни. Вместо пъстрите блестящи птички, които по-рано го бяха дразнили, този път подхвъркваха само няколко обикновени врабчета, които, щом го видяха, вдигнаха страшно неприятна и съвсем неразбираема врява. И синята стая му се стори съвсем друга, той не можеше да разбере как яркият син цвят и неестествено златистите палмови стволоче с безформените си листа са могли, макар само за миг, да му харесат.

Архивариусът го погледна с особена иронична усмивка и попита:

— Как ви се видя снощи пуншът, драги Анселмус?

— Ах, сигурно папагалът ви го е... — започна крайно засрамен студентът, но млъкна, защото се сети, че навярно и появата на папагала е била измама на опиянените сетива.

— Ами че и аз бях в компанията ви — вметна архивариусът Линдхорст, — не ме ли видяхте? Но при лудориите, на които се бяхте отдали, без малко щях да пострадам, защото бях още в супника, когато регистраторът Хеербранд го грабна, за да го запокити към тавана, така че трябваше бързо да се скрия в лулата на гимназиалния директор. Е, довиждане, господин Анселмус! Продължавайте прилежно нататък, аз ще ви платя талера и за пропуснатия вчерашен ден, защото така съвестно ми работихте досега.

„Как може тоя архивариус да измисля такива налудничави неща“ — каза си студентът Анселмус и седна да преписва манускрипта, който архивариусът Линдхорст, както обикновено, му беше разгънал на масата. Но върху пергаментовия свитък сега той видя толкова много странно преплетени чертички и завъртулки, които така объркваха погледа, че не оставяха нито една точка, където очите да си починат, и на студента му се стори невъзможно да прерисува всичко това. Дори като поразгледа целия пергамент, той му заприлича на прошарен от странни жилки мрамор или по-скоро на покрит тук-там с лишеи камък. Въпреки това студентът Анселмус реши да се опита да направи каквото му бе възможно и потопа спокойно перото, но мастилото не искаше да тече. Той тръсна нетърпеливо писеца и — о, ужас! — една голяма капка падна върху разтворения оригинал. Съскайки и фучейки, от петното изскочи синя мълния и с гръм пресече стаята до самия таван. Гъст пушек нахлу откъм стените, листата на палмите зашумяха като при буря, святацки базилиски^[3] се застрелкаха от тях към избухналия долу пожар, като раздухваха пламъците, така че огънят с прашене заобиколи Анселмус отвсякъде. Златистите стъбла на палмите се превърнаха в огромни змии, те заблъскаха с оглушително звънтене една о друга ужасните си глави и обвиха люспестите си тела около Анселмус.

— Безумце! Понеси наказанието си за извършеното от теб дръзко кощунство! — прогърмя страшният глас на появилия се с корона на глава като ослепителен лъч сред пламъците саламандър и виещите се под него змии започнаха да бълват водопади от огън върху Анселмус. На него му се стори, че огнената стихия около тялото му се сгъстява и се превръща в леденостудена маса. И докато ръцете и краката му все повече се свиваха и вкочаняваха, той загуби съзнание. Когато дойде на себе си, не можеше вече нито да се мръдне, нито да се помести, чувстваше се заобиколен от нещо блестящо, о което веднага се сблъскваше, щом направеше опит да раздвижи, макар само ръката си. Ах! — той се намираше в добре запушено стъклено шише на полицата в библиотеката на архивариуса Линдхорст.

[1] Приятелю, приятелю (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Силна ракия. — Б.пр. ↑

[3] Фантастично гущероподобно животно. — Б.пр. ↑

ДЕСЕТО БДЕНИЕ

СТРАДАНИЯТА НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС В СЪТЪКЛЕНОТО ШИШЕ. — ЩАСТЛИВИЯТ ЖИВОТ НА ХОРИСТИТЕ И СТАЖАНТИТЕ. — БИТКАТА В БИБЛИОТЕКАТА НА АРХИВАРИУСА ЛИНДХОРСТ. — ПОБЕДАТА НА САЛАМАНДЪРА И ОСВОБОЖДАВАНЕТО НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС

С право мога да се съмнявам, благосклонни читателю, че ти някога си седял затворен в стъклоно шише, освен ако някой ярък мъчителен сън не те е накарал да изпиташ това колкото фантастично, толкова и ужасно състояние. Ако случаят е такъв, ще почувстваш нещастieto на горкия студент Анселмус твърде осезаемо. Но ако ти дори не си и сънувал подобно нещо, то представи си за миг по моя и на Анселмус молба, че се намираш в такъв кристален затвор... Ти си плътно обграден от ослепителен блясък, всички предмети около теб ти изглеждат осветени и обкръжени от лъчистите цветове на дъгата, всичко трепти, витае и кънти в неопределена светлина, плуваш неподвижен като в твърд, заледен етер, който така те смазва с тежестта си, че духът напразно опитва своята власт над мъртвото тяло. Неимоверно бreme все повече и повече притиска гърдите ти, всяко вдъхване все повече и повече изчерпва малкото въздух, който едва те облъхва в тясното пространство, пулсиращите ти жили се надуват до пръсване, пронизва те ужасен страх, всяка твоя фибра се гърчи разкривена в борба със смъртта. Съжали се, благосклонни читателю, над студента Анселмус, подложен на такива неописуеми мъки в своя стъклен затвор. Той имаше чувството, като че и смъртта не би могла да го избави, защото щом той се пробуди при изгрев-слънце от продължителния припадък, в който беше изпаднал от прекомерното си страдание, мъките му започнаха отново: не можеше да мръдне ни крак, ни ръка, мислите му се блъскаха в стъклените стени, оглушавайки го с дисхармоничен звън, и вместо словата, които съкровеният дух иначе му говореше, той чуваше в себе си само глухото бучене на безумието. Тогава в отчаянието си извика:

— О, Серпентина, Серпентина, спаси ме от тези адски мъки!

И сякаш някакви въздишки леко го облъхнаха, обградиха шишето като прозирни зелени бързови листа, неприятните шумове престанаха, заслепяващата, объркващата го светлина изчезна и той задиша като че ли по-леко.

— Не съм ли виновен сам за това свое нещастие, не постъпих ли кощунствено към теб самата, ах, мила, любима ми Серпентина? Не проявих ли към теб недостойно съмнение? Не загубих ли вярата и заедно с нея всичко, което можеше истински да ме ощастливи? Ах, ти никога няма да бъдеш вече моя, за мен златната делва е вече загубена, аз никога няма да видя нейните чудеса. О, само още един-единствен път искам да те видя, още един-единствен път да чуя сладкия ти глас, мила, мила Серпентина!

Така изплакваше дълбоката си остра болка студентът Анселмус, когато някой край него каза:

— Аз просто не зная какво искате, господин студиозус? За какво така прекомерно ламентирате^[1]?

Тогаваш студентът Анселмус забеляза, че на същата лавица край него стояха още пет шишета и в тях съгледа трима хористи от Кройцкирхе и двама стажанти.

— Ах, господа другари по нещастие — извика той, — как можете да бъдете така спокойни и дори радостни, както се вижда от веселите ви лица? Та вие седите също тъй затворени в стъкленици като мене и не можете нито да се мръднете, нито да се поместите, нито дори да помислите нещо свястно, без да се вдигне невъобразим шум от всевъзможни звънтения и ехтежи и без да зафучи и забучи ужасно в главата ви. Но вие сигурно не вярвате в саламандъра и в зелената змия.

— Като че ли бълнувате, господин студиозус — възрази един от хористите, — никога не сме се чувствали по-добре от сега, защото талерите, които получаваме от смахнатия архивариус за разните заплетени преписи, ни идват много на място. Сега вече няма нужда да учим италиански хорове наизуст, сега всеки ден сме било в Йозефовата, било в друга някоя кръчма, пием си двойните бири, заглеждаме се в хубавите очи на момичетата, пеем като същински студенти „гаудеамус игитур“ и се веселим от душа.

— Господата са напълно прави — намеси се и един от стажантите, — също и аз, както моят уважаем колега край мене, съм богато снабден със звънки талери, така че редовно се разхождам по

Вайнберг, вместо да седя, между четирите стени и да преписвам скучни актове.

— Но, любезни господа — каза студентът Анселмус, — нима не усещате, че всички вие до един сте затворени в стъклени шишета и не можете да се мръднете, камо ли пък да се разхождате?

Но хористите и стажантите избухнаха във весел смях и извикаха:

— Този студиозус е луд, той си въобразява, не е затворен в някакво шише, а всъщност стои на моста на Елба и гледа водата. Оставете го, да вървим нататък!

— Ах — въздъхна студентът, — те никога не са виждали милата Серпентина, не знаят какво нещо е свобода и живот, когато човек има вяра и любов, затова и не усещат бремето на затвора, в който саламандърът ги държи заради тяхната глупост и низки помисли, но аз, нещастникът, жалко и позорно ще загина, ако *тя*, неизказано любимата ми, не ме спаси.

Тогава в стаята полъхна шепнещият глас на Серпентина:

— Анселмус! Вярвай, обичай, надявай се!

И всеки един от тези звуци проникна като лъч в затвора на Анселмус и пред тяхната мощ кристалът трябваше да отстъпи и да се разшири, така че гърдите на клетника вече задишаха! Мъките от неговото състояние все повече намаляваха и той разбра, че Серпентина още го обича и че само *тя* прави престоя му в кристала поносим. И той престана да обръща внимание на своите лекомислени другари по нещастие и насочи мислите и чувствата си вече само към милата Серпентина. Но внезапно от другата страна се чу някакво глухо, противно мърморене. Скоро той забеляза, че това мърморене иде от една стара кана за кафе с нацърбен капак, сложена насреща върху малко шкафче. Като се вгледа по-добре, той започна все по-ясно да различава отвратителните черти на едно старо, набръчкано женско лице и скоро пред лавицата му застана ябълкопродавачката от Черните порти. Тя му се хилеше и смееше и накрая извика с писклив глас:

— Охо, момко, видя ли какво ти дойде до главата? В стъклото ти е мястото на тебе, не ти ли го предсказах още тогава?

— Присмивай се, подигравай ми се, проклета вещице, сега ти е паднало — каза студентът Анселмус, — ти си виновна за всичко, но саламандърът ще ти даде да разбереш, ах, ти, противно кръмно цвекло!

— Хе-хе! — отвърна старата. — Недей да ми се надуваш толкова! Ти настъпи по лицата моите синчета, ти ми изгори носа, но аз все пак те обичам, обеснико, защото иначе беше мило момче, а и моята щерка също те обича. Но няма да излезеш от шишето, ако не ти помогна. Аз не мога да стигна до тебе, но моята сватя, мишката, която живее точно над теб на тавана, ще прегризе на две дъската, на която си сложен, тогава ти ще полетиш надолу, аз ще те уловя в престилката си, за да не си разбиеш нослето, за да си запазиш загладено личицето, и веднага ще те отнеса при мамзел Вероника, за която трябва да се ожениш, щом станеш придворен съветник.

— Махни се от мен, изчадие на сатаната — извика разярен студентът Анселмус, — само твоето адско изкуство ме подтикна към кощунството, което сега изкупвам. Но ще изтърпя всичко, защото само тук мога да бъда, само тук, където милата Серпентина ме обгражда с любов и утеха! И слушай, стара вещице, и вече не се надявай! Отсега нататък ще се противопоставям на твоята сила, обичам навеки само Серпентина и вече не искам да стана придворен съветник, не искам да виждам Вероника, която ме подмамва чрез теб към зло! Ако зелената змия не стане моя, ще умра от копнеж и мъка! Махни се, махни се, противно изчадие!

Тогава старата се изсмя така, че стаята екна, и свирепо извика:

— Стой тук тогава и пукни, но време е аз да се залавям за работа, че тук имам да върша и друго.

И отхвърли от себе си черната пелерина и остана отвратително гола, сетне се разтича като бясна из стаята, така че дебелиите фолианти^[2] наоколо започнаха да падат на пода, тя късаше пергаментови листи от тях, събираше ги бързо на раздърпани вързопи и като ги трупаше върху себе си, скоро се облече с нещо като пъстра люспеста броня. Изпускащ искри, от мастилницата на масата изскочи черният котарак, извресля и се хвърли към старата, която кресна ликуваща и изчезна с него през вратата. Анселмус забеляза, че те се затичаха към синята стая, и скоро дочу от далечината някакво съскане, бучене, птичките в градината се разпищяха, папагалът изфъфли гърлено:

— Спасявай, спасявай, разбойници, кражба!

В същия миг старата се втурна в стаята със златната делва в ръце, като отвратително се кривеше и викаше:

— Сполучихме, сполучихме! Синко, убий зелената змия, хайде, синко, убий я!

На Анселмус се стори, че чува дълбоко стенание — че чува гласа на Серпентина. Тогава го обзе ужас и отчаяние. Събра всичките си

сили, напрегна цялата си енергия, нервите и жилите му щяха сякаш да се пръснат, той заудря кристала, чу се рязък звук и архивариусът застана на прага — във великолепия си халат от дамаска.

— Ехей! Разбойници такива, бесовски призраци, дяволски магии — я елате насам, я елате!

Тогава черните коси на вещицата настръхнаха, пламтящите ѝ зачервени очи блеснаха от адски огън, тя стисна остриите зъби на зиналата си паст и изсъска:

— Парни, парни го — църни, църни го!

И се кискаше, и врещеше, и се гавреше, притискаше златната делва здраво към себе си и хвърляше от нея шепи бляскава пръст върху архивариуса, но щом пръстът докосваше халата, тя се превръщаше в цветя и падаше на земята. Тогава лилиите от халата припламнаха и се разгоряха и архивариусът започна да хвърля пламтящите лилии върху вещицата, която зави от болки, но заподскача високо, затръска пергаментовата си броня и лилиите угаснаха и се разпаднаха на пепел.

— Парни, парни го, момчето ми! — крещеше старата.

Тогава котаракът скочи и се хвърли, фучейки срещу застаналия на вратата архивариус, но сивият папагал разпери криле, налетя върху котарака, впи кривия си клюн в тила му, от разкъсания му врат бликна огнена кръв и гласът на Серпентина извика:

— Спасен, спасен е!

Но старата скочи побесняла, захвърли делвата зад себе си и се спусна с вдигнати костеливи юмруци към архивариуса, за да го сграбчи с ноктите си, ала той свали бързо халата си и го запрати по старата. Тогава от пергаментовите листи засъскаха искри, забушуваха пращящи сини пламъци, старата се затъркаля с вой по земята, като се мъчеше да загребе колкото може повече пръст от делвата и да откъсне повече пергаментови листа от книгата, за да гаси с тях буйните пламъци. И наистина, когато успяваше да струпва пръст или листа върху себе си, огънят гаснеше. Но тогава от архивариуса върху старата избликнаха съскащи лъчи.

— Хайде, смело напред — за победата на саламандъра! — ехтеше гласът на архивариуса из цялата стая и хиляди светкавици обградиха в огнен кръг кряскащата старица. Със съскане и ръмжене котаракът и папагалът налитаха в яростна борба един срещу друг. Най-после папагалът събори със здравите си криле котарака на земята, сграбчи го

с остриите си нокти, така че в смъртния си ужас котаракът страшно измяука и изръмжа, а папагалът започна да кълве с кривия си клюн пламтящите му очи, докато от очните кухни не заблика огнена пяна.

Гъст пушек се издигна изпод халата, под който лежеше повалената вещица, нейното виене, нейният ужасен, пронизителен крясък се разнасяше надалече. Пушекът заедно с острата миризма постепенно намаляваше, архивариусът вдигна халата и под него се оказа само едно грозно крѣмно цвекло.

— Уважаеми господин архивариус, нося ви победения неприятел — каза папагалът, като поднесе с човката си на архивариуса Линдхорст един черен косъм.

— Много добре, приятелю — отговори архивариусът, — тук лежи и победената ми неприятелка, бъдете така добър да се погрижите за останалото. Вие още днес ще получите като малък подарък шест кокосови ореха и нови очила, защото, както виждам, котаракът ви е строшил стъклата.

— Винаги на ваше разположение, дълбокоуважаеми приятелю и благодетелю! — отговори крайно доволен папагалът и като взе цвеклото с клюна си, отлетя с него през прозореца, който архивариусът Линдхорст беше отворил. Тогава архивариусът взе златната делва и високо извика:

— Серпентина, Серпентина!

И когато, така зарадван от гибелта на противната жена, която му беше докарала такова нещастие, студентът Анселмус вдигна очи към възвишения образ на архивариуса, видя, че той с неописуема нежност и достойнство бе спрял погледа си върху него.

— Анселмус — каза князът на духовете, — не ти, а една враждебна разрушителна сила, която се опитваше да се загнезди в тебе и да предизвика раздвоение в душата ти, беше виновна за твоето неверие... Но ти доказа своята преданост. Затова бъди свободен и щастлив.

Светкавица проряза Анселмус, чудният акорд на кристалните камбани прозвуча по-силно, по-мощно от всякога, всички фибри на студента потрепераха, а тризвучието ехтеше все по-мощно, докато стъклото, което обграждаше Анселмус, накрая се пръсна и той се хвърли в прегръдките на милата, прелестна Серпентина.

[1] Плачете (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Книга с голям формат. — Б.пр. ↑

ЕДИНАЙСЕТО БДЕНИЕ

ВЪЗМУЩЕНИЕТО НА ГИМНАЗИАЛНИЯ ДИРЕКТОР ПАУЛМАН ОТ ИЗБУХНАЛАТА ЕПИДЕМИЯ НА ЛУДОСТ В СЕМЕЙСТВОТО МУ. — КАК РЕГИСТРАТОРЪТ ХЕЕРБРАНД СТАНА ПРИДВОРЕН СЪВЕТНИК И ТРЪГНА В НАЙ-ГОЛЕМИЯ СТУД САМО ПО ОБУВКИ И КОПРИНЕНИ ЧОРАПИ. — ПРИЗНАНИЯТА НА ВЕРОНИКА. — ГОДЕЖ КРАЙ ДИМЯЩИЯ СУПНИК

— Но кажете ми, драги регистраторе, как можа този проклет пунш снощи така да ме удари в главата и да ни накара да вършим всевъзможни алотрии^[1]?

Така заговори директорът Паулман, когато на другата сутрин влезе в стаята, чийто под беше покрит с натрошени чаши и парчета от супника, а по средата, разпаднала се на съставните си части, плаваше в локва пунш злополучната перука.

Когато студентът Анселмус изтича навън, директорът Паулман и регистраторът Хеербранд засноваха, клатушкайки се, из стаята, разкрещяха се като побеснели и току налитаха, блъскайки се глава с глава един срещу друг, а регистраторът в пълно изтощение се отпусна на канапето, опразнено вече от побягналата в спалнята си Вероника. Увил главата си със синя носна кърпа, регистраторът Хеербранд изглеждаше бледен и меланхоличен и само стенеше:

— Ах, драги директоре, не пуншът, който мамзел Вероника беше приготвила отлично, не той, а единствено проклетият студент е причина за цялата поразия. Не сте ли забелязали, че от сума време той вече е *mente captus*^[2]? А не знаете ли, че лудостта е прилепчива? „Един луд подлудява мнозина“ — извинете, това е стара пословица. Особено когато е пийнал повечко, човек лесно изпада в лудост и впускайки се в екзерции^[3], почва да подражава, като прави това, което показва смахнатият откъм десния фланг. А ще ми повярвате ли, директоре, на мен просто свят ми се вие, щом си спомня за сивия папагал.

— Ах, глупости! — прекъсна го директорът Паулман. — Това беше старият дребничък фамулус^[4] на архивариуса, заметнал се със сива пелерина, той търсеше студента Анселмус.

— Възможно е — рече регистраторът Хеербранд, — но трябва да ви призная, че се чувствам ужасно. През цялата нощ чувах бученето и свиренето на някакъв орган.

— Това съм бил аз — каза директорът, — защото хъркам много силно.

— Е, може и тъй да е — продължи регистраторът, — но, директоре, о, директоре!... Не без причина се бях погрижил снощи за създаването на известно весело настроение, ала Анселмус обърка всичко... Вие не знаете, о, директоре, директоре!

Регистраторът Хеербранд скочи, дръпна кърпата от главата си, прегърна директора, стисна му пламенно ръката, извика още веднъж сърцераздиращо: „О, директоре, директоре!“, и като грабна шапката и бастуна си, изтича навън. „Анселмус няма да пристъпи вече прага ми — каза си директорът Паулман, — защото виждам, че с упоритата си налудничавост лишава от мъничкото им разум и най-добрите хора. Регистраторът също е вече загубен — засега аз все още се държа, но дяволът, който вчера при пиенето ясно почука на вратата ми, може някой ден да влезе неканен и да ми изиграе лоша шега. И тъй — ага, *Satanas*^[5] — вън този Анселмус!“

Вероника бе станала много замислена, не произнасяше нито дума, само понякога странно се усмихваше и предпочиташе най-вече да бъде сама. „И на нея Анселмус ѝ е объркал ума — си каза директорът, обзет от злост, — добре, че поне не се мярка насам, знам, че го е страх от мен, тоя Анселмус, затова не идва вече у нас.“ Последните думи директорът Паулман изрече вече високо. Тогава от очите на влизащата Вероника бликнаха сълзи и тя въздъхна:

— Ах, та може ли Анселмус да дойде? Той отдавна седи затворен в едно стъклено шише.

— Как, какво? — извика директорът. — Ах, Господи, и тя като регистратора се побърка, това е вече епидемия. Ах, този проклет, този отвратителен Анселмус!

И веднага изтича при доктор Екщайн. Докторът се усмихна и пак каза: „Аха!“, но не подписа нищо, а към малкото, което бе изрекъл, добави на излизане:

— Нервни кризи! Ще минат от само себе си, повече чист въздух, разходки, развлечения, театър, радостни мисли, „Сестрите от Прага“... ще мине от само себе си!

„Рядко докторът е бил толкова приказлив — помисли си директорът Паулман, — просто бърбур.“

Бяха минали доста дни, седмици, че и месеци, Анселмус беше изчезнал, а и регистраторът Хеербранд не се мяркаше, докато най-после, на четвърти февруари точно в дванайсет часа, облечен в нов моден костюм от превъзходна материя и само по обувки и копирени чорапи въпреки големия студ, регистраторът влезе точно в дванайсет часа по обед с голям букет свежи цветя в стаята на директора Паулман, който остана смаян от издокарания си приятел. Ала регистраторът Хеербранд пристъпи тържествено към директора Паулман, прегърна го с изискан жест и каза:

— Днес, на именния ден на вашата любезна дъщеря, уважаемата мамзел Вероника, ще ви изкажа най-после всичко, което отдавна тая в сърцето си! Онзи път, оная злополучна вечер, когато донесох в джоба на пардесюто си съставките на тъй гибелно отразилия ни се пунш, аз имах намерението да ви съобщя едно радостно известие и да отпразнуваме във веселие този щастлив ден, за което още тогава бях вече научил — че съм станал придворен съветник, — за което повишение днес вече получих патента *cum nomine et sigillo principis*^[6] и сега той е в джоба ми.

— Ах, ах, господин реги... господин придворен съветник Хеербранд, исках да кажа... — заекна гимназиалният директор.

— Но вие, уважаеми директоре — продължи вече придворният съветник Хеербранд, — вие можете да направите наистина пълно моето щастие. Аз отдавна тая обич към мамзел Вероника и мога да се похваля с някои нежни погледи, които тя ми е хвърляла и които ясно ми подсказват, че тя не е неблагоклонна към мен. С една дума, уважаеми директоре, аз, придворният съветник Хеербранд, моля за ръката на вашата любезна дъщеря, демоазела Вероника, която, ако вие нямате нищо против, смятам да въведа в най-скоро време като своя съпруга в дома си.

От учудване директорът Паулман плесна с ръце и извика:

— Ай, ай, ай, господин регистра... господин придворен съветник, исках да кажа, кой би помислил! Разбира се, ако Вероника наистина ви обича, аз от своя страна нямам нищо против. Може би сегашната нейна меланхолия е само тайна любов към вас, уважаеми господин придворен съветник! Известни са глупостите...

В този момент, бледна и разстроена както обикновено напоследък, влезе и Вероника. Тогава придворният съветник Хеербранд пристъпи към нея, поздрави я с подбрани думи за именния ѝ ден и ѝ поднесе благоуханния букет заедно с едно малко пакетче. Когато тя го отвори, блеснаха чифт прекрасни обици. Бързо появилото се кратко изчервяване оцвети бузите ѝ, очите ѝ светнаха по-оживено и тя извика:

— Ах, Боже мой, това са същите обици, които си бях сложила преди няколко седмици и така им се радвах!

— Но как е възможно — възрази смутен и малко засегнат придворният съветник Хеербранд, — та аз само преди един час купих този накит от Шлосгасе за ужасно много пари?

Ала Вероника не обърна внимание на думите му, тя беше вече пред огледалото, за да види как ѝ стои украшението, което веднага окачи на малките си ушенца. Тогава с тържествен израз на лицето и сериозен тон директорът Паулман ѝ откри благоприятната промяна в общественото положение на приятеля им Хеербранд, както и неговото предложение. Вероника се вгледа втренчено в придворния съветник и каза:

— Отдавна знаех, че искате да се ожените за мен. Е, така да бъде! Обещавам ви сърцето и ръката си, но още сега трябва да разкрия на вас, годеника, и на баща си някои неща, които измъчват съвестта ми — още сега, пък ако ще супата, която Френцхен вече слага на масата, да изстине.

И без да чака отговор от директора и придворния съветник, макар че думите бяха видимо вече на устните им, Вероника продължи:

— Уверявам ви, драги татко, че аз от сърце бях обикнала Анселмус и когато регистраторът Хеербранд, който сега е вече придворен съветник, ви уверяваше, че от Анселмус сигурно ще излезе нещо, реших, че той и никой друг трябва да стане мой мъж. Но струваше ми се, че някакви чужди враждебни същества искат да ми го отнемат, затова прибягнах до помощта на старата Лиза, която в миналото ми беше бавачка, а сега е станала много мъдра жена и голяма магьосница. Тя ми обеща, че ще ми помогне, ще предаде Анселмус напълно в ръцете ми. И в равноденствената нощ ние излязохме на един кръстопът, тя призова адските духове и с помощта на черния й котарак успяхме да направим едно малко металическо огледало, в което, като отпразвах мислите си към Анселмус, трябваше само да погледна, за да овладея ума и сърцето му. Но сега искрено съжалявам, че направих всичко това, и вече се отказвам от всякакви сатанински изкуства. Саламандърът победи старата Лиза, аз чувах нейния вой, но никаква помощ не беше възможна. Щом папагалът я изяде като крѐмно цвекло, моето метално огледалце се строши със страшен трясък.

Вероника извади строшеното огледалце и една своя къдрица от работната си кутийка и като ги подаде на придворния съветник Хеербранд, продължи:

— Ето, вземете, мили придворен съветнико, парчетата от огледалото и ги хвърлете още тази нощ в дванайсет часа от моста на Елба във водата, и то тъкмо там, където е кръстът, на това място реката не е замръзнала, а къдрицата запазете на верните си гърди. Аз още веднъж се отричам от всички сатанински изкуства и пожелавам от сърце щастие на Анселмус, тъй като сега той е свързан със зелената змия, която е много по-хубава и по-богата от мен. А вас, любезни придворен съветнико, аз ще обичам и уважавам като добра и честна жена!

— Ах, Боже мой, Боже мой — извика директорът Паулман, — та тя е луда, тя е луда, тя никога не ще може да стане госпожа придворна съветничка, тя е луда!

— Ни най-малко — прекъсна го придворният съветник Хеербранд. — Зная, разбира се, че мамзел Вероника е хранила някои чувства към досадния Анселмус, и твърде възможно е в момент на

известна възбуда да се е обърнала към някаква мъдра жена, която, както ми се струва, не ще да е била никоя друга, а гледачката на кафе и карти при Езерните порти, сиреч старата Рауерица. Разбира се, не може да се отрече, че има и тайни изкуства, които упражняват твърде голямо враждебно влияние върху хората, за това споменават и старите автори, но онова, което мамзел Вероника каза за победата на саламандъра и за зелената змия, е, то се знае, само поетична алегория, нещо като поема, в която тя възпява окончателната си раздяла със студента.

— Сметнете го за каквото щете, драги придворен съветнико! — прекъсна го Вероника. — Сметнете го за един твърде глупав сън.

— Далеч съм от тази мисъл — отвърна придворният съветник Хеербранд, — защото много добре зная, че Анселмус също е обладан от тайни сили, които го подтикват към какви ли не налудничави прояви.

Директорът Паулман повече не можа да изтърпи и избухна:

— Стига, стига, за Бога! Пак ли ни прихваща нещо от проклетия пунш, или лудостта на Анселмус се отразява и върху нас? Господин придворен съветник, какви са тия приказки, които чувам от вас? Впрочем аз мисля, че любовта е, която ви обърква ума, но в брака това скоро ще мине, иначе бих се страхувал, че и вас обзема, уважаеми придворен съветнико, известно безумие, и щях да се опасявам за поколението, което би могло да наследи недъга на родителите... Както и да е, аз ви давам бащината си благословия за честитото ви свързване и ви позволявам да се целунете като годеник и годеница.

Това стана веднага и формалният годеж беше сключен преди още сложената на масата супа да изстине. И няколко седмици по-късно госпожа придворната съветничка Хеербранд седеше вече действително, както го бе виждала преди това във въображението си, в еркера на една хубава къща на Новото пазарище и гледаше усмихнато надолу към елегантните господа, които, минавайки, я заглеждаха през лорнетите си и говореха:

— Божествена жена е тази придворна съветничка Хеербранд.

[1] Лудории (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Умопобъркан (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Упражнения (лат.). — Б.пр. ↑

[4] Помощник (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Махни се, сатана (лат.). — Б.пр. ↑

[6] Подписан и подпечатан от владетеля (лат.). — Б.пр. ↑

ДВАНАЙСЕТО БДЕНИЕ

ИЗВЕСТИЕ ОТ РИЦАРСКОТО ИМЕНЕНИЕ, В КОЕТО АНСЕЛМУС СЕ Е ПРЕСЕЛИЛ КАТО ЗЕТ НА АРХИВАРИУСА ЛИНДХОРСТ И КАК ЖИВЕЕ СЕГА ТОЙ ТАМ СЪС СЕРПЕНТИНА. — ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Как чувствах дълбоко в душата си висшето щастие на студента Анселмус, който, свързан в съкровената си същност с милата Серпентина, бе заживял в дивното тайнствено царство, открил своята истинска родина, към която изпълнената му с неясни предчувствия гръд тъй дълго беше копняла! Но напразни оставаха всичките ми усилия да ти загатна поне донякъде, благосклонни читателю, за всички блаженства, на които Анселмус се радваше. С крайна неудовлетвореност трябваше да установя безсилието на всеки мой израз. Чувствах се скован от нищожността на жалкото всекидневие, просто се разболях от мъчително недоволство, блуждаех и се лутах като в сън — с една дума, изпаднах в състоянието на студента Анселмус, което вече ти описах, благосклонни читателю, по време на четвъртото си бдение. Топях се от мъка, когато преглеждах написаното през единайсетте свои бдения — все неща, които бях донякъде стъкмил, — и вече мислех, че няма да успея да добавя и дванайсетото като завършващ сградата камък, защото колкото пъти и да сядах през нощта, за да приключа наченатото, някакви коварни духове (твърде възможно е да бяха роднини, може би първи братовчеди на убитата вещица) изведнъж сякаш изправяха пред мен нещо като гладко полиран метал, където веднага съглеждах отражението на моето аз — бледо, неотспало и меланхолично като регистратора Хеербранд след историята с пунша. Тогава захвърлях перото и побързвах да си легна, та да видя поне насън щастливия Анселмус и милата Серпентина. Така изминаха доста дни, когато съвсем неочаквано получих от архивариуса Линдхорст едно писъмце, което гласеше:

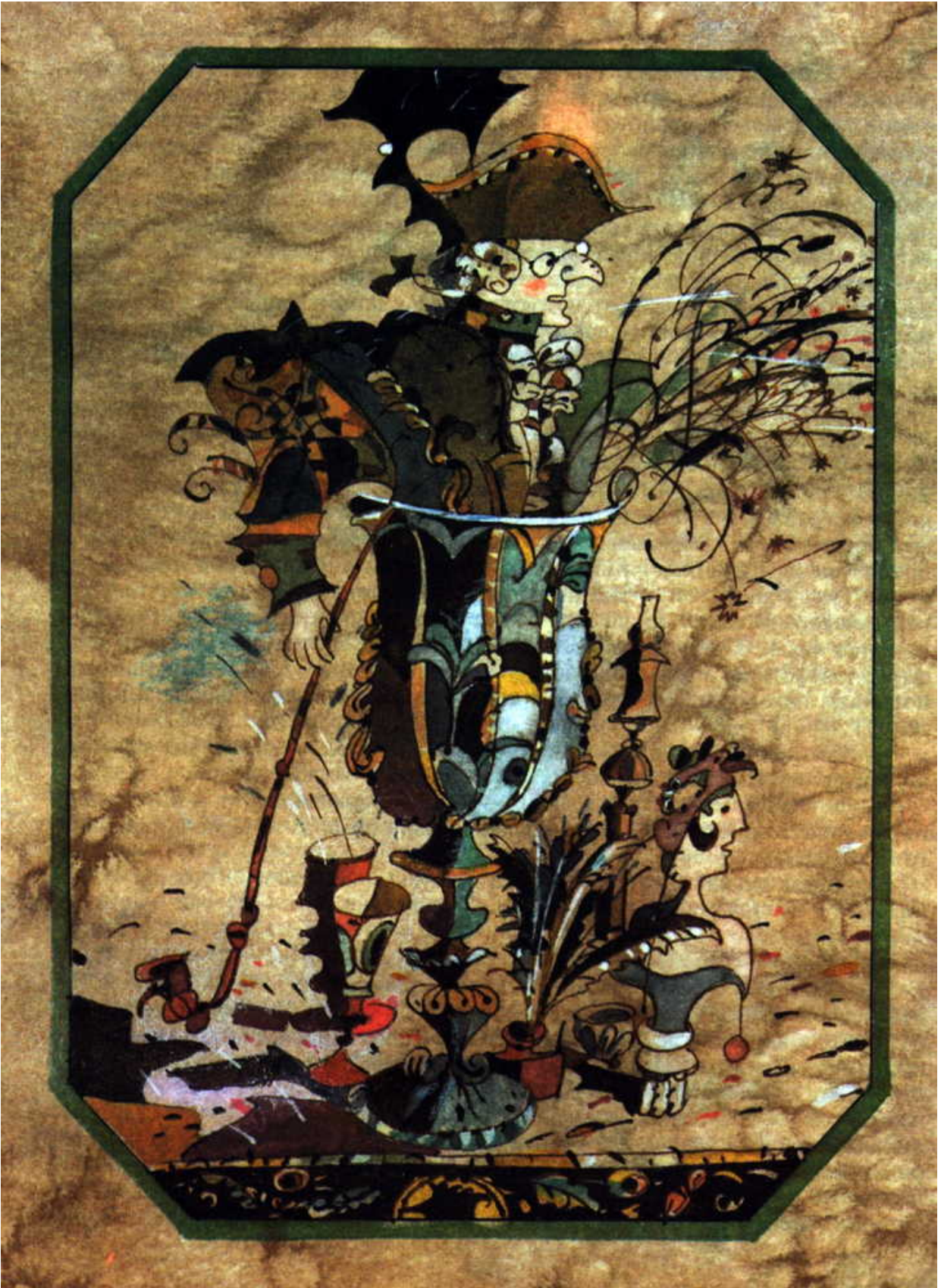
Както ми стана известно, Ваше благородие, Вие сте описали в единайсет нощни бдения странната съдба на моя

добър зет, бившия студент и сегашен поет Анселмус, но твърде се измъчвате, защото не знаете как да опишете в дванайсетото си, заключително бдение и някои страни от щастливия живот в Атлантида, където той се пресели с моята дъщеря в хубавото рицарско имение, което притежавам там. Независимо от това, че не ми е особено приятно, дето оповестявате действителната ми същност пред читателския свят, защото в службата ми като таен архивариус то би могло да ме изложи на хиляди неприятности и дори да предизвика разискване в колегията по въпроса, доколко един саламандър може да бъде обвързан правно, а при неизбежните последици като държавен служител — и клетвено, и доколко изобщо могат да му се доверяват сериозни дела, тъй като според Габалис и Сведенборг в духовете на стихии не бива да се има доверие; независимо и от това, че отсега нататък дори най-добрите ми приятели ще се страхуват от прегръдките ми, опасявайки се, че от закачливост мога да им пусна по някоя малка светкавица и по този начин да им опърля перуката и неделния фрак; независимо, казвам, от всичко това искам да помогна на Ваше благородие в завършване на започнатото дело, тъй като в него се изтъкват много добри неща за мене и за милата ми омъжена дъщеря (бих желал да се освободя вече и от останалите две). Затова, ако желаете да напишете и дванайсетото бдение, то слезте от Вашия пети етаж, напуснете Вашата стаичка и елате у дома. В синята палмова стая, която Ви е вече позната, ще намерите нужните материали за писане и тогава ще можете с няколко думи да съобщите на читателите какво сте видели и то от Ваша страна ще бъде много по-уместно, отколкото ако седнете надълго да описвате един живот, за който само сте чували.

С почит: на Ваше благородие най-предан Саламандър
Линдхорст, и. д. кралски таен архивариус

Това наистина малко грубичко и все пак приятелско писъмце на архивариуса Линдхорст много ме зарадва. Действително изглеждаше, че своеобразният старец знае за по-особения начин, по който ми беше

станала известна съдбата на неговия зет — начин, за който аз, задължен да го пазя в тайна дори и пред тебе, благосклонни читателю, не бива нищо да казвам, — но това, види се, не го е ядосало толкова, колкото се страхувах. Та той сам ми предлагаше помощта си за завършването на моето начинание и от това можех вече с право да заключа, че общо взето, е съгласен да се разгласи чрез печата неговото странно съществуване в духовния свят. „Възможно е, мислех си аз, той сам да се надява така по-скоро да намери съпрузи и за останалите си две дъщери, защото по този начин някоя искрица можеше да попадне в гърдите на един или друг младеж и да запали у него копнеж по зелената змия, така че той да почне да я търси из бъзовите храсти във възнесенския ден, докато най-сетне я намери. А от нещастieto, което бе сполетяло Анселмус, затворен в стъкленото шише, той би почерпил поука най-сериозно да се предпазва от всяко съмнение и липса на вяра.“ Затова точно в единайсет часа угасих лампата на масата и дебнешком отидох в къщата на архивариуса Линдхорст, който вече ме чакаше в преддверието.

— Вие ли сте, уважаеми? Е, драго ми е, че правилно сте оценили добрите ми намерения, елате, влезте вътре!

И ме преведе през изпълнената с ослепителен блясък градина до лазурносинята стая, където веднага съгледах виолетовата маса, на която Анселмус беше работил. Архивариусът Линдхорст изчезна, но скоро се върна с прекрасен златен бокал в ръка, от който се издигаше висок син пламък.

— Тук — каза той — ви нося любимото питие на вашия приятел, капелмайстора Йоханес Крайслер. Това е запален арак, в който съм сложил и малко захар. Пийнете от него, а в това време ще сваля халата си и за свое удоволствие, а също и за да се насладя на ценното ви присъствие, ще поплувам нагоре-надолу в бокала, докато вие седите, съзерцавате и пишете.

— Както обичате, уважаеми господин архивариус — отговорих аз, — но ако вкуся от питието, дали вие няма...

— За това нямайте грижа, драги — извика архивариусът и като свали бързо халата си, скочи за моя почуда в бокала и бързо изчезна в пламъците.

Без страх духнах тутакси пламъка и вкусих от питието. То беше чудесно!

Не се ли поклатят с лек шепот смарагдовите листа на палмите, погалени сякаш от полъха на утринния ветрец? Събудени от съня си, те вдигат разлистени корони и се раздвижват, нашепвайки тайнствено за чудесата, за които носят вест от безкрайни далечини дивните звуци на арфа! Лазурът се отделя от стените и като благоуханна мъгла ту се издига, ту се спуска надолу, но ослепителни лъчи пронизват неговото ухание и той с детска, ликуваща радост започва да трепти, да се кълби и да се издига на неизмерима височина над палмите в бездънния небосвод. Все по-ослепителни, лъчите се умножават, докато пред погледа се разкрива ярко осветена от слънцето необятна дъбрава, в която виждам Анселмус. Чудни зюмбюли, лалета и рози надигат прелестните си главици и техният аромат със сладостен глас призовава този щастливец: „Ела, разхождай се сред нас, любими, защото ти ни разбираш, нашето ухание е копнежът на любовта, ние те обичаме и сме твои навеки!“ Златистите лъчи жарко пламтят и говорят: „Ние сме огън, запален от любовта. Уханието е копнеж, но огън е възжелението, а не живеем ли ние в твоите гърди? Та ние сме твои!“ Шумолят, нашепват

тъмните гъсталаци, високите дървеса: „Ела при нас! Щастливец, любими! Огън е възделението, но надежда е прохладната ни сянка! Ние ти шепнем с обич над главата ти, защото ти ни разбираш, тъй като в гърдите ти живее любовта.“ Изворите и потоците ромонят и бълбукат: „Любими, не ни отминавай тъй бързо, погледни в нашия кристал. Твоят образ живее в нас, ние с любов го опазваме, защото ти си ни разбрал!“ В ликуващ хор пъстрите птички чуруликат и пеят: „Слушай ни, слушай ни, ние сме ти приятели, ние сме блаженството, опиянението на любовта!“ Но Анселмус е отправил жадуващ поглед към прекрасния храм, който се издига в далечината. Изкусно изработените колони наподобяват дървета, а капителите и корнизите — листа на акант, и техните чудесни гирлянди и фигури създават прелестна украса. Анселмус отива при храма, разглежда с дълбока наслада разноцветния мрамор, чудно обраслите с мъх стъпала. „О, не — вика той, обзет от безкрайно възхищение, — тя не е вече далеч!“ Тогава, сияеща от красота и прелест, от вътрешността на храма излиза Сепентина. Тя носи златната делва, от която е изникнала разкошна лилия. Неописуемо блаженство, безкраен копнеж гори в чудните ѝ очи, тя се вглежда в Анселмус и казва: „Ах, любими! Лилията вече разцъфна — най-възвишеното е постигнато, има ли щастие, равно на нашето?“ С жар, с пламенно желание Анселмус я взема в прегръдките си — лилията гори с ярки лъчи над главата му и по-силно шумят дърветата и храстите, и по-звънко и радостно ликуват изворите, птичките, пъстроцветни насекоми се вият, танцуват на рояци, навсякъде радостно, възторжено, ликуващо кръжение — във въздуха, във водата, на земята — всичко празнува тържеството на любовта! Изведнъж в гъсталака блясват светкавици. Диаманти като искристи очи поглеждат от земята! Водоскоци се стрелкат високо над изворите, с шумен замах на криле долитат чудни благоухания — това са духовете на стихииите, които се прекланят пред лилията и възвестяват щастието на Анселмус. Тогава, озарен сякаш от вътрешна светлина, Анселмус вдига глава. Дали това са погледи? Дали слова? Или е песен? Долавят се думите: „Сепентина! Вярата ми в теб, любовта ми разкри за мен съкровената същност на природата! Ти ми донесе лилията, израсла от златото, от първичната сила на земята, преди още Фосфорус да бе възпламенил размишлението — тя е познанието за светото съзвучие на всички същества и в това съзвучие живея и винаги ще живея безкрайно щастлив. Да, възвишено

ощастливен, аз стигнах до познание за най-възвишеното: че трябва вечно да те обичам, Серпентина. И златните лъчи на лилията никога не ще угаснат, защото както са вечни вярата и любовта, така е вечно и познанието.“

Видението, при което действително можах да зърна отдалече Анселмус в неговото рицарско имение в Атлантида, дължах без съмнение на изкуството на саламандъра и беше чудесно, че когато то изчезна като в мъгла, намерих всичко вече чисто записано, вероятно от самия мен. Но сега внезапно почувствах, че ме пронизва, че ме разкъсва остра болка.

— Ах, щастливецо Анселмус! — извиках аз. — Ти отхвърли бремето на делничния живот, с любовта си към милата Серпентина ти разпери бодро криле и сега живееш радостно и блажено в рицарското си имение в Атлантида! А аз, нещастният! Скоро — дори само след няколко минути — ще трябва да напусна тази хубава зала, която далеч не е и рицарско имение в Атлантида, и ще се озова в таванската си стаичка, където нищетата на оскъдния живот ще потисне мислите ми и хиляди беди ще забулят като гъст мрак погледа ми, така че никога навярно не ще мога да видя лилията...

Тогава архивариусът Линдхорст ме потупа по рамото и каза:

— Не говорете, не говорете така, уважаеми! Не се оплаквайте! Не бяхте ли току-що и вие в Атлантида ако не иначе, то поне като управител на прекрасно имение, ваше поетично притежание в съкровения ви мисли и чувства? Нима висшето щастие на Анселмус е нещо друго, а не живот в поезията, в която светото съзвучие на всички същества ни се разкрива като най-дълбока тайна на природата?

ЛЕШНИКОТРОЩАКАТА

БЪДНИ ВЕЧЕР

На дваисет и четвърти декември децата на медицинския съветник Щалбаум не биваше по никой начин да влизат в средната, а още помалко в съседната гостна стая. Фриц и Мари се бяха свили в един ъгъл на задната стаичка, вечерният здрач беше настъпил и те доста се страхуваха — както обикновено през деня, никой още не беше внесъл лампа в стаичката. Шепнейки с тайнствен глас, Фриц откри на помалката си сестра (тя беше едва седемгодишна), че още от сутринта в заключените стаи се чувало шумолене, тропане и дори леко почукване. А преди малко един дребен съмнителен човек се бил промъкнал през

коридора с голяма кутия под мишница, Фриц бил сигурен, че това може да е само кръстникът им Дроселмайер. Мари плесна радостно с малките си ръчички и извика:

— Ах, какво ли хубаво нещо е приготвил този път за нас кръстникът Дроселмайер!

Апелативният съдия Дроселмайер не се отличавахе с особена красота, беше дребен и слаб, имаше много бръчки по лицето и черен пластир на мястото на дясното око, но нямаше никаква коса, поради което носеше хубава бяла перука от стъкло, много майсторски направена. Но и самият им кръстник беше голям майстор, разбираше от часовници и дори сам ги правеше. Затова, когато някой от хубавите часовници у Щалбаумови заболееше и не можеше вече да пее, кръстник Дроселмайер идваше, сваляше стъклената си перука и жълтото си жакетче, препасваше една синя престилка и почваше да завира остри инструменти в часовника, така че от тази гледка малката Мари просто я заболяваше сърцето, но това не причиняваше никаква вреда на часовника, напротив, той пак оживяваше и започваше съвсем весело да мърка, да бие и да пее и всички много се радваха. Винаги когато идваше, кръстникът носеше в джоба си нещо хубаво за децата: понякога някое човече, което си въртеше очите и смешно се кланяше, понякога някоя кутийка, от която изскачаше птиченце, или друга играчка. Но за Коледа той винаги изработваше нещо особено хубаво и майсторско, което му струваше много труд, ето защо, след като подаръкът беше поднесен, родителите веднага го прибираха...

— Ах, какво ли хубаво нещо ни е приготвил кръстникът Дроселмайер — извика сега Мари.

Фриц беше на мнение, че този път сигурно ще е някоя крепост, в която всевъзможни много хубави войници маршируват нагоре-надолу и правят различни упражнения и тогава идват други войници, които искат да превземат крепостта, но войниците отвътре започват храбро да стрелят с топове, така че се разнасят страшни гърмежи.

— Не, не — прекъсна го Мари. — Кръстник Дроселмайер ми беше разказал за една хубава градина, вътре имало голямо езеро, в което плували красиви лебеди със златни гердани на шията и пеели чудно хубави песни. Тогава при езерото идвало едно малко момиченце и започвало да ги храни със сладък марципан.

— Лебедите не ядат марципан — прекъсна я рязко Фриц, — освен това кръстник Дроселмайер не може да направи цяла градина. Всъщност ние не разбираме нищо от неговите играчки, веднага ни вземат всичко обратно, затова предпочитам подаръците от татко и мама, те остават у нас и можем да правим с тях каквото си искаме!

И децата се опитаха да налучкат какво ли щяха да получат този път. Мари смяташе, че мамзел Трутхен (нейната голяма кукла) много се е променила напоследък, защото всяка минута падаше по-тромаво от всякога на пода и това не ѝ се разминаваше без ужасни белези по лицето, а пък за някаква чистота на облеклото не можеше и да се мисли. И най-строгите мъмрения не помагаха. А и мама се беше усмихнала, когато Мари толкова се беше зарадвала на малкото чадърче на Гретхен. А Фриц уверяваше, че неговата конюшня има нужда от един кафяв кон, пък и войските му останали изобщо без кавалерия, на татко това било много добре известно. С една дума, децата знаеха, че родителите им са купили всевъзможни хубави подаръци, които сега слагаха около елхата, и бяха сигурни, че Дядо Коледа гледа сега елхата с много благосклонни очи и че всеки коледен подарък, докоснат от благодатната му ръка, доставя такова удоволствие, каквото не може да се получи от нищо друго. На децата, които все си шепнеха за очакваните подаръци, напомни тези неща по-голямата им сестра Луиза, като добави, че всъщност самият Дядо Коледа е този, който подарява на децата чрез милите им родители винаги това, което ще им достави истинска радост и удоволствие, тия работи той разбира много по-добре от самите деца, ето защо те не трябва да желаят и да си въобразяват всевъзможни неща, ами тихо и мирно да очакват това, което ще им се подари. Малката Мари се замисли, но Фриц промърмори на себе си:

— Във всеки случай най-много бих се зарадвал на един кафяв кон и на ескадрон хусари.

Беше станало съвсем тъмно. Притиснати един до друг, Фриц и Мари не смееха вече да кажат нищо, струваше им се, че наоколо нещо шумоли с нежни крила и че някаква много хубава музика долита отдалеч. Една силна светлина премина край тях по стената и децата знаеха, че това е Дядо Коледа, който сега е отлетял на сияещи облаци при други щастливи деца. В този миг се разнесе сребристо звънтене: клинг-линг, клинг-линг, вратите се разтвориха и от голямата стая нахлу такава ослепителна светлина, че децата ахнаха високо и застанаха като заковани на прага. Но татко и мама пристъпиха към тях, уловиха ги за ръка и казаха:

— Елате, елате, мили деца, и вижте какво ви е донесъл Дядо Коледа.

ПОДАРЪЦИТЕ

Обръщам се към тебе, благосклонни читателю или слушателю Фриц, Теодор, Ернст или както и другояче да се наричаш, и те моля живо да си представиш своята последна, богато отрупана с хубави разноцветни подаръци, коледна маса. Тогава навярно ще можеш да разбереш как децата със светнали очи замряха занемели, как едва след известно време Мари въздъхна дълбоко и възкликна: „Ах, колко е хубаво, колко е хубаво!“, а Фриц опита няколко подскачания във въздуха, които излязоха извънредно сполучливи. Но децата трябваше да бъдат особено послушни и кротки през цялата година, защото никога не бяха получавали толкова много и толкова хубави подаръци, колкото този път. Голямата елха в средата бе отрупана с много златни и сребърни ябълки и по всички клони като пъпки и цветове никнеха захаросани бадеми, шарени бонбони и всевъзможни други лакомства. Но най-хубавото на тази чудесна елха бяха стотината свещи, запалени по тъмнозелените ѝ вейки. Те блещукаха като звездички, а тя, цялата светнала, канеше дружелюбно децата да си наберат от нейните цветове и плодове. А около елхата беше само блясък и красота — какви чудно хубави неща имаше, — нима може всичко това да се опише! Мари съгледа прелестни кукли, всевъзможни чистички малки сервизчета, а най-прелестна сред всичко изглеждаше една копринена рокличка с изящни цветни панделки. Тя висеше пред очите на Мари на своята закачалка, така че можеше да се разгледа от всички страни и Мари го стори веднага, като възторжено се провикваше:

— Ах, хубавата, ах, милата рокличка. И аз, сигурно аз ще я облека!

Между това Фриц беше опитал три-четири пъти в галоп и тръс новия си кафяв кон, който той действително намери привързан с юзда за масата. Слизайки от него, той каза, че това било страшно буен звяр, но нямало значение, той щял да се справи с него, след което отиде да направи преглед на новия ескадрон хусари. Те имаха разкошни червено-златисти униформи, оръжията им бяха от чисто сребро, а конете, които яздеха, блестяха от такава белота, че човек можеше да ги сметне почти за сребърни. Тъкмо децата започнаха, поуспокоени вече, да прелистват книжките с картинки, където имаше такива хубави цветя, пъстро облечени хора и дори извънредно мили, играещи дечица, нарисувани така естествено, сякаш бяха живи и готови да заговорят, да! — тъкмо децата започнаха да разглеждат тези чудесни книги, когато се разнесе нов звън. Те разбраха, че сега идва редът за подаръка на кръстника Дроселмайер, и изтичаха към стоящата до стената маса. Завесата, зад която тя бе скрита досега, бързо бе дръпната настрана. И какво видяха децата! На една зелена, изпъстрена с цветя, поляна се издигаше прекрасен замък с множество кристални прозорци и златни кули. Една

латерничка засвири, вратите и прозорците се разтвориха и всички видяха как вътре множество мънички, но прелестни господа и дами с шапки с пера и рокли с шлейфове се разхождат нагоре-надолу из залите. В следната зала, която цялата сияеше — колко свещички горяха по сребърните полилеи! — танцуваха под такта на музиката деца с късички якенца и роклички. Един господин в смарагдовозелено палто често поглеждаше от един прозорец, кимваше навън и пак се скриваше, докато самият кръстник Дроселмайер, но не много по-голям от татковия палец, излизаше понякога долу на вратата на замъка, след което отново влизаше. Облегнат с ръце на масата, Фриц погледа красивия замък и танцуващите и разхождащите се фигурки и накрая каза:

— Кръстник Дроселмайер, нека и аз да вляза в твоя замък!

Апелативният съдия му обясни, че това е невъзможно. И беше прав, защото от страна на Фриц беше глупаво да иска да влиза в замък, който и със златните си кули не е толкова висок, колкото него. Фриц също разбра това. След известно време, през което господата и дамите все тъй се разхождаха, децата все тъй танцуваха и смарагдовият господин все поглеждаше от същия прозорец, а кръстник Дроселмайер излизаше пред вратата, Фриц нетърпеливо извика:

— Кръстник Дроселмайер, хайде излез сега от другата врата насреща.

— Това не е възможно, драги Фрицхен — отговори апелативният съдия.

— Е, нека тогава — настоя Фриц, — нека тогава зеленият човек, който само надзърта от прозореца, да почне да се разхожда с другите.

— И това не е възможно — отговори пак съдията.

— Тогава нека излязат децата, искам по-отблизо да ги разгледам.

— Всичко това не е възможно — каза апелативният съдия кисело.

— Както е направен механизмът, така трябва и да остане.

— Тъй ли? — запита Фриц провлечено. — Значи е невъзможно? Слушай тогава, кръстник Дроселмайер, ако твоите наконтени малки човечета в замъка не могат да правят нищо друго, освен все същото, тогава те не са нещо особено и аз не държа много на тях... Друго нещо са моите хусари, те могат да се движат напред-назад, както аз искам, и не седят затворени в някаква къща.

И Фриц изтича при масата с подаръците и накара своя ескадрон да препусне на сребърните коне в тръс, да завие обратно, да атакува със саби и да стреля до насита. Също и Мари тихичко се измъкна, защото скоро и на нея ѝ омръзна да гледа разхождането и танцуването на кукличките в замъка, само че се помъчи това да не се забележи, както с брат ѝ, защото тя беше много възпитано и добро момиченце. Апелативният съдия се обърна доста нервиран към родителите:

— Такива изкусни работи не са за още неразумни деца, аз ще си опаковам замъка.

Но тогава майката отиде при замъка и поиска да ѝ бъде показано вътрешното устройство и чудесният, много майсторски направен, механизъм, който привеждаше в движение малките куклички. Съдията разглоби всичко на части и пак го сглоби. През това време той напълно си възвърна доброто настроение и подари на децата още няколко хубави кафяви мъже и жени със златни лица, ръце и крака. Те бяха от град Торн и миришеха много сладко и приятно на медени питки, което много зарадва Фриц и Мари. Сестра им Луиза облече, както пожела майка им, хубавата рокля, която ѝ бе подарена, и изглеждаше в нея прекрасно, а Мари, когато трябваше и тя да облече своята рокличка, пожела още малко да я погледа, което на драго сърце ѝ бе позволено.

ПОКРОВИТЕЛСТВАНИЯТ

Всъщност Мари не искаше да се отдели от масата с подаръците, защото беше открила нещо незабелязано досега. Когато хусарите на Фриц, които маршируваха до самата елха, се изтеглиха, тя съгледа чудесен мъничък човек, който тихо и скромно стоеше и сякаш спокойно чакаше да дойде и неговият ред. По отношение на ръста му имаше какво да се възрази, защото освен че въздългата, доста дебела горна част на тялото не отговаряше твърде на късите му тънки крачка, но и главата му беше прекалено голяма. Наистина спретнатото му облекло правеше много добро впечатление, то говореше за човек с вкус и образование. Той носеше много хубавичък виолетов хусарски мундир с множество бели шнулове и копченца, също такива панталони и най-хубавите ботушки, които някога са стояли на краката на студент, та дори и на офицер. Те така плътно прилягаха на прелестните крачка, че изглеждаха на тях като нарисувани. Наистина странно беше, че при такова облекло той беше наметнал на гърба си някаква доста тясна, не особено елегантна пелерина, която беше сякаш дървена, а на главата си бе сложил нещо като миньорско кепенце, но Мари си мислеше, че и кръстникът Дроселмайер имаше много лошо палто и ужасна фуражка и все пак беше много мил кръстник. „Впрочем — продължаваше да разсъждава в себе си Мари — кръстникът Дроселмайер дори и да се облече така изящно, както малкият, пак няма да изглежда тъй хубав като него.“ И докато разглеждаше с все по-голям интерес хубавичкия човек, когото от пръв поглед беше обикнала, Мари едва сега забеляза какво добродушие се четеше върху лицето му. Светлозелените му, доста големи изпъкнали очи изразяваха само приветливост и доброжелателство. Много му приличаше също чудесно подстриганата брада от бял памук, защото така още по-добре проличаваше приятната усмивка на аленочервените му устни.

— Ах — извика най-после Мари, — ах, мили татко, чий е този толкова хубавичък малък човек там при елхата?

— Той, мило дете — отговори баща ѝ, — ще работи усърдно за всички ви, ще чупи за вас със зъбите си твърдите лешници. Подарен е както на Луиза, така и на тебе, а също и на Фриц.

Баща ѝ взе внимателно малкия човек от масата, повдигна дървената му наметка, при което човечето отвори широко уста и показва два реда много бели остри зъбки. При поканата на баща си Мари пхна един лешник в устата му и — прас! — човекът го прехапа, черупките паднаха и Мари получи в ръката си вкусната ядка. Сега всички, също и Мари, научиха, че прелестният мъничък човек произхожда от рода на лешникотрошачите и упражнява професията на прадедите си. Мари запляска от радост с ръце, а баща ѝ каза:

— Тъй като нашият приятел, лешникотрошачът, мила Мари, толкова ти е харесал, ще трябва особено да го закриляш и покровителстваш, въпреки че, както казах, Луиза и Фриц ще могат също тъй с пълно право да го използват, както и ти самата!

Мари веднага взе мъничкия човек и го накара да чупи лешници, но избираше най-малките, за да не го принуждава да отваря толкова широко устата си, тъй като това никак не го разхубавяваше. Луиза дойде при нея и приятелят лешникотрошач трябваше да изпълни и за нея своята служба, нещо, което той с удоволствие вършеше, защото продължаваше все тъй приветливо да се усмихва. Междувременно от дългата езда и многото военни упражнения Фриц се беше поизморил малко и тъй като чу веселбата около трошенето на лешниците, изтича при сестрите и от сърце се разсмя, като видя смешното човече. И понеже и Фриц искаше да яде лешници, то почна да минава от ръце в ръце, без да престава да разтваря и шумно да затваря уста. Фриц му пхаше все най-големите и твърди лешници, ала изведнъж — прас-тряс! — три зъбчета паднаха от устата на лешникотрошача и цялата му долна челюст увисна и се разклати...

— Ах, горкичкият ми, миличкият ми лешникотрошач! — извика Мари и го взе от ръцете на Фриц.

— Това е един страшно глупав и прост хапльо — каза Фриц. — Като няма здрави челюсти, какво е седнал да чупи лешници, той не си разбира от занаята... Дай го насам, Мари! Той трябва да ми троши лешници, пък ако ще да загуби и останалите си зъби и да остане без челюст. Какво ще се занимаваме с такъв некадърник!

— Не, не — проплака Мари. — Няма да ти го дам, миличкият ми лешникотрошач, виж само как жално ме гледа и ми показва наранената си устица!... Но ти си безсърдечен човек... Биеш конете си и дори нареди един войник да бъде разстрелян.

— Така трябваше, ти не разбираш тия работи — извика Фриц. — Но лешникотрошачът е толкова твой, колкото и мой, дай го насам.

Мари започна неудържимо да плаче и бързо уви болния лешникотрошач в малката си кърпичка. Родителите и кръстникът Дроселмайер се приближиха. Съдията за голямо огорчение на Мари взе страната на Фриц. Но баща ѝ каза:

— Аз изрично оставих нашия приятел лешникотрошача под покровителството на Мари и тъй като е явно, че сега той има нужда от закрила, тя може, разбира се, да се разпорежда с него, без някой да има право да ѝ се бърка. Впрочем аз се чудя на Фриц, че изисква от един заболял по време на служба да продължава да изпълнява задълженията си. Като добър военен той би трябвало да знае, че един ранен никога не се задържа в строя.

Фриц много се засрами и без повече да се интересува от лешници и лешникотрошачи, мълком се измъкна към другия край на масата, където неговите хусари, след като разставиха необходимите предни постове, се оттеглиха на нощни квартири. Мари потърси и събра падналите зъбки на лешникотрошача, уви около болната му челюст една хубава бяла панделка, която измъкна от рокличката си, и след това още по-грижливо зави в кърпичката си клетия малък човек, който изглеждаше много блед и уплашен. Тя го държеше и люлееше на ръце като малко дете и разглеждаше хубавите картинки в новата книжка, която заедно с толкова много други неща днес ѝ беше подарена. И много се ядоса, което иначе не беше в характера ѝ, когато кръстникът Дроселмайер почна да ѝ се смее и постоянно да я пита как може да полага толкова грижи за такъв ужасно грозен хлапак... Сравнението, което беше направила с кръстника Дроселмайер, когато видя малкия, пак ѝ дойде наум и тя каза, вече много сериозно:

— Кой знае, драги кръстник, дали, ако се беше издокарал като моя мил лешникотрошач и ако имаше такива хубави лъснати ботушки на краката, кой знае дали щеше да изглеждаш тъй хубав като него!

Мари не можа да разбере защо родителите ѝ така се изсмяха и защо носят на апелативния съдия толкова се изчерви, а и той съвсем не

се разсмя тъй весело, както по-рано. Сигурно имаше някаква причина.

ЧУДЕСАТА

В дневната стая в дома на медицинския съветник — веднага вляво, щом се влезе в нея — има висок шкаф със стъклени врати. В него децата държаха всички хубави подаръци, които получаваха всяка година. Луиза беше още съвсем мъничка, когато бащата поръча шкафа при един много добър майстор, който му сложи такива невероятно прозрачни стъкла и изобщо изработи всичко тъй майсторски, че всяко нещо в него изглеждаше едва ли не по-излъскано и по-хубаво, отколкото когато се държеше в ръце. На най-горния рафт, недосегаем за Мари и Фриц, седяха майсторските подаръци от кръстника Дроселмайер, веднага под него беше рафтът за книжките с картинки, а двата по-долни рафта бяха предоставени на Мари и Фриц да слагат в тях играчките си, но ставаше така, че Мари подреждаше все най-долния рафт за жилища на куклите си, а Фриц разквартируваше своите войски на по-горния. Така беше и днес, защото, докато Фриц подреди своите хусари горе, Мари сложи долу мамзел Трутхен по-настрана, а настани новата, чудесно пременена кукла в много добре мебелираната стая и се покани при нея на сладки. Казах, че стаята беше много добре мебелирана, и това е вярно, защото аз не зная дали и ти, моя внимателна слушателко Мари, имаш като малката Щалбаум (ти вече знаеш, че и тя като тебе се казва Мари!), да, аз не зная дали и ти имаш като нея такава малка, пъстро тапицирана кушетка, такива прелестни столчета и крайно симпатична чайна масичка, но преди всичко такова чудесно полирано малко легло, на което си почиваха най-хубавите й кукли. Всичко това беше подредено в ъгъла на шкафа, чиито стени бяха облепени с картинки, и ти можеш, разбира се, да си представиш, че в тази стая новата кукла, която, както Мари още същата вечер узна, се казваше мамзел Клерхен, се почувства великолепно.

Вечерта вече напредна, наближи дори полунощ, кръстникът Дроселмайер отдавна си беше отишъл, но децата все още не можеха да се откъснат от стъкления шкаф, колкото и майка им да ги подканваше, че най-после трябва да си легнат.

— Право е — извика накрая Фриц, — горките момчета (той имаше предвид хусарите си) трябва вече да си починат, а докато аз съм тук, никой не смее дори да клюмне, знам си го аз!

И отиде да спи. Но Мари се помоли:

— Остави ме още мъничко, мила мамо, още съвсем мъничко ме остави, аз имам още малко работа и щом я свърша, веднага ще си легна!

Мари беше много послушно и разумно дете, така че майка ѝ спокойно можеше да я остави сама още малко при играчките. Но за да не би Мари, улисана около новата кукла и изобщо около хубавите играчки, да забрави свещите, които горяха край шкафа, майка ѝ угаси всичките, така че остана да гори само лампата, която висеше от тавана в средата на стаята и пръскаше мека, умерена светлина.

— Ела по-скоро да спиш, мила Мари, иначе няма да можеш утре да станеш навреме — извика майката, прибирайки се в спалнята.

Щом Мари остана сама, веднага пристъпи към това, което ѝ бе на сърцето и което, и тя не знаеше защо, не можеше да сподели с майка си. Все още държеше на ръце, завит в кърпичката си, болния лешникотрошач. Сложи го внимателно на масата, полекичка го разви и прегледа раните му. Лешникотрошачът беше много бледен, но така жалостиво-приятелски се усмихваше, че просто сърцето я заболя.

— Ах, лешникотрошачето ми — каза Мари тихо, — не се сърди, че брат ми Фриц ти причини такава болка, той не го направи с лошо намерение. Фриц е станал само малко коравосърдечен от лудешкия си военен живот, иначе е много добро момче, уверявам те. Но сега аз ще се грижа за тебе много старателно, докато станеш пак напълно здрав и щастлив; зъбките ти ще закрепя и рамената ти ще оправи кръстник Дроселмайер. Той разбира от тия неща.

Мари не можа да довърши, защото, щом спомена името на Дроселмайер, приятелят ѝ лешникотрошачът ужасно изкриви лице, от очите му сякаш изскочи искрящо зеленикаво жило. Но в мига, в който Мари щеше да се ужаси, пред нея пак беше жалостиво усмихващото се лице на честния лешникотрошач и тя разбра, че засилената светлина на

припламналата поради въздушното течение лампа бе така разкривила лицето на нейния лешникотрошач.

— Какво глупаво момиче трябва да съм, щом така лесно се плаша само при мисълта, че една дървена кукла може да си криви лицето! Все пак аз си обичам моя лешникотрошач, защото е тъй смешен и при това тъй добродушен, затова той трябва да бъде лекуван и гледан, както следва! — при тези думи Мари взе приятеля лешникотрошач на ръце, отиде при стъкления шкаф и каза на новата си кукла: — Много те моля, мамзел Клерхен, отстъпи леглото си на ранения и болен лешникотрошач и се задоволи засега с кушетката. Виж се каква си здрава и силна, иначе щеше ли да имаш такива закръглени тъмночервени бузи, а и колко, дори най-хубави кукли могат да разполагат с такава мека кушетка?

Пременена в бляскавото си коледно облекло, мамзел Клерхен изглеждаше много важна и нацупена. Тя не сметна за нужно да отговори.

— Какво ли ще му мисля толкова — каза Мари.

Тя взе креватчето, сложи много внимателно и нежно на него лешни-котрошача, привърза с още една хубава панделка, която носеше като колан, ранените му рамена и го зави до ушите.

— Но при непослушната Клара той не бива да остане — продължи тя и като вдигна леглото заедно с лежащия на него лешникотрошач, качи го на по-горния рафт при хубавото село, в което квартируваха хусарите на Фриц. Заклучи шкафа и искаше вече да отиде в спалнята, когато — слушайте, слушайте, деца! — нещо започна тихо-тихо да шушне, да шепне и да шумоли — зад печката, зад столовете, зад шкафовете... В това време стенният часовник започна все по-високо и по-високо да бръмчи, да хърка, но все не можеше да избие. Мари погледна към него и какво да види! Голямата позлатена кукумявка, която седеше на него, беше отпуснала крилете си, така че сега те покриваха целия часовник, и беше издала напред грозната си котешка глава с крива човка. И часовникът все повече хъркаше и ясно казваше:

— Хърр-хърр-ърр, всички трябва да хъркате, тихо да мъркате... Царят на мишките има развит слух... Прр-прр, бум-бум, хайде, пейте, запейте му старата песенчица. Прр-прр, бум-бум, удрай, камбанке, удрай, скоро всичко ще свърши!

И това бум-бум се повтори глухо и пресипнало дванайсет пъти!...

Мари изтръпна от страх и щеше да избяга още щом видя, че кръстникът Дроселмайер е кацнал вместо кукумявката на стенния часовник и е провесил жълтите си пешове от двете страни като крила, но намери сили и извика разплакана:

— Кръстник Дроселмайер, кръстник Дроселмайер, какво търсиш там горе? Слез долу при мене и недей така да ме плашиш ти, лош кръстник Дроселмайер!

Тогава наоколо започна някакво необуздано кискане и църкане и скоро зад стените се зачу тичане и тропот от хиляди малки крачка и хиляди мънички светлинки взеха да надзъртат от пролуките на пода. Но това не бяха светлинки, не! Това бяха малки искрящи очички и Мари видя, че отвсякъде към нея поглеждаха и се мъчеха да изскочат навън множество мишки. И скоро из цялата стая започна: троп-троп, хоп-хоп — и все по-ясно видими и гъсти тълпи мишки се разтичаха в галоп нагоре-надолу, докато накрая се подредиха, както Фриц строяваше своите войници, когато трябваше да тръгне на бой. За Мари то беше много забавно и тъй като тя нямаше естествено отвращение към мишките, както някои други деца, скоро цялата ѝ уплаха щеше да се размине, но изведнъж се разнесе такова ужасно и пронизително пищене и църкане, че косата ѝ настръхна от страх! Ах, какво видя тя сега! Не, наистина, драги читателю Фриц, аз знам, че и в твоите гърди, както у мъдрия и смел пълководец Фриц Щалбаум, тупти юнашко сърце, но ако беше видял това, което беше сега пред очите на Мари, наистина би побягнал и мисля дори, че би скочил веднага в леглото и би дръпнал завивката доста повече над ушите, отколкото е необходимо... Ах! Но горката Мари не можеше да стори това, защото — слушайте, деца! — точно пред краката ѝ започна сякаш да извира, като под натиска на някаква подземна сила, пясък, вар, разтрошени тухли и седем миши глави със седем блестящи корони се подадоха с отвратително съскане и църкане. Скоро се показа и цялото тяло на мишката, от чиято шия бяха израснали седемте глави, и голямата, украсена със седем корони, мишка ликуващо изцвърча три пъти с цяло гърло към безбройната войска, която изведнъж се раздвижи и — хоп-хоп, троп-троп — тръгна — ах! — право към шкафа, право към Мари, която стоеше с гръб към стъклената му врата. От страх, от ужас сърцето на Мари така се разтупа, че тя помисли, че то ще изскочи от гърдите ѝ и тя ще умре. Но

изведнъж кръвта ѝ се смръзна в жилите. Почти загубила съзнание, Мари политна назад и тогава: прас-прас, хърр — и стъклото от вратата на шкафа се срина на парчета на пода, защото се бе блъснала с лакът в него. В същия миг почувства остра болка в лявата ръка, но някак си изведнъж ѝ олекна на сърцето, вече не се чуваше никакво църкане и свиркане, настанала бе пълна тишина и макар че не се решаваше да погледне, тя повярва, че уплашени от издрънчаването на стъклото, мишките са избягали в дупките си... Но какво беше това пак?... В шкафа зад самия гръб на Мари се зачу странно трополене и тънички гласчета започнаха да се провикват:

— Да ставаме, да ставаме, искаме да се сражаваме — още тази нощ, с цялата мощ, напред след вожда в тъмната нощ!

И хармонични камбанки зазвънтяха много хубаво и приятно.

— Ах, та това е моята латерничка — извика весело Мари и отскочи бързо встрани. И тогава видя, че в шкафа стана странно светло и започна необикновена шетня. Това бяха множество кукли, които една през друга тичаха и буйно ръкомахаха. Изведнъж се надигна и лешникотрошачът, отхвърли завивката, скочи с двата крака едновременно вън от леглото и високо извика:

— Прас, прас, дран — мръсна миша сган, мръсна дива сган, — прас и прас, и дран, навън, миша сган!

И с тези думи изтегли малката си сабя, размаха я във въздуха и извика:

— Хайде, драги мои васали, приятели и братя, искате ли да застанете рамо до рамо с мен в тежката борба?

Веднага в отговор въодушевено се отзоваха трима Скарамуши, един Панталоне, четирима Коминочистача, двама Свирачи на цитра, един Барабанчик:

— Да, повелителю наш, ние сме ти предани и непоколебимо верни, готови сме да тръгнем на бой, за да победим или да умрем!

И всички се втурнаха след въодушевения лешникотрошач, който смело скочи от опасно високия горен рафт. Да, на всички им беше лесно да се смъкнат отгоре, защото не само че бяха богато облечени в много плат и коприна, но и самата им вътрешност беше натъпкана само с памук и трици, затова те тупнаха отгоре като чували с вълна. Но горкият лешникотрошач сигурно щеше да си счупи я ръка, я крак, защото — помислете си само — от по-горния рафт, на който беше, до

най-долния имаше почти две стъпки височина, а неговото тяло беше тъй крехко, като че бе издялано от липово дърво. Да, лешникотрошачът щеше да си счупи я ръка, я крак, ако в момента, в който полетя надолу, мамзел Клерхен не бе скочила от кушетката и не бе поела героя с голата сабя в меките си прегръдки.

— Ах, милата ми, добричката ми Клерхен! — изхълца Мари. — Колко погрешно съм те оценила, ти сигурно на драго сърце отстъпи креватчето си на нашия приятел лешникотрошача!

Ала притиснала нежно младия герой на копринените си гърди, мамзел Клерхен каза:

— Благоволете, господарю, тъй болен и наранен, както вие сте, да не влизате в боя и да не излагате живота си на опасност. Вижте как вашите верни васали, така войнствени и сигурни в победата, вече се събират. Скарамуш, Панталоне, Коминочистача, Свирача на цитра и Барабанчика са вече долу и фигурките от играта на лозунги от моя рафт вече явно се раздвижват! Благоволете, о, господарю, да си починете в моите прегръдки или да наблюдавате от височината на моята шапка с пера вашата победа!

Така говореше Клерхен, но лешникотрошачът зарита тъй невъзпитано с крака, че Клерхен трябваше веднага да го сложи на земята. Тогава той веднага се отпусна най-учтиво на едното си коляно и прошепна:

— О, мадам, винаги ще си спомням проявената от вас милост и благоволение към мен по време на боя и лютата бран!

А Клерхен в отговор се поклони дълбоко, хвана го за ръчичките, издигна го нежно, бързо свали своя отрупан с лъскави мъниста колан и поиска да го окачи на малкия, но той отстъпи две крачки назад, сложи ръка на сърцето си и произнесе тържествено:

— Благоволете да не пропилявате напразно вашето благоразположение към мене, о, мадам, защото...

Той се запъна, въздъхна дълбоко, сетне бързо дръпна от рамената си панделчицата, с която Мари го беше превързала, притисна я към устните си, праметна я през рамо като офицерски шарф и размахал безстрашно извадената си сабя, прескочи пъргаво като птиченце долния перваз на шкафа и стъпи на пода...

Сигурно сте забелязали вече, мои благосклонни и превъзходни слушатели, че и по-рано, още когато беше напълно здрав и жизнен,

лешникотрошачът беше почувствал цялата любов и добрина, която бе проявила към него Мари, и само защото и той я беше обикнал, не пожела да приеме и да си сложи дори едно коланче от мамзел Клерхен, макар че то така блестеше и беше тъй красиво наглед. Верният и добър лешникотрошач предпочете да се украси със скромната панделчица на Мари... Но какво щеше да стане по-нататък? Щом лешникотрошачът скочи на пода, църкането и писукането започна отново. Ах, под голямата маса се бяха събрали грозни пълчища от безброй мишки и над всички стърчеше отвратителният мишок със седемте глави! Какво щеше да стане сега?...

СРАЖЕНИЕТО

— Бий тревога, верен мой васале барабанчик! — извика високо лешникотрошачът и барабанчикът веднага започна да бие майсторски барабана, така че стъклата на шкафа трепнаха и зазвънтяха. Отвътре се зачу трясък и трополене и Мари видя, че капациите на всички кутии, в които Фриц бе разквартирувал армията си, шумно се разтвориха и войниците заизлизаха и заскачаха на най-долния рафт, където се подредиха в стройни редици. Лешникотрошачът тичаше нагоре-надолу и с въодушевени думи насърчаваше войските:

— Никой тръбач да не смее да мръдне — викаше гневно лешникотрошачът. После бързо се обърна към Панталоне, който беше попребледнял, удължената му долна челюст силно се клатеше, и му каза тържествено:

— Генерале, познати ми са вашата храброст и вашата опитност, тук е нужна бърза ориентация и използване на момента. Поверявам ви командването на цялата кавалерия и артилерия, от кон вие не се нуждаете — имате дълги крака, с тях галопирате задоволително... Изпълнете сега, което дългът ви повелява.

Панталоне притисна дългия си тъничък пръст към устните си и изкукурига така пронизително, сякаш стотина малки тръбачи надуха весело тръбите си. Тогава в шкафа настана едно цвилене, едно биене с копита и — я гледай! — Фрицовите кирасири, драгуни и преди всичко новите блестящи хусари скочиха и бързо се строиха долу на пода. Сега полк след полк с развети знамена и музика войските започнаха да дефилират край лешникотрошача и да се строят на пода в широка редица направо на стаята. Но пред всички с трополене преминаха Фрицовите топове, обкръжени от артилеристите си, и скоро се зачу: бум-бум. Мари видя как захарните топчета попадаха в гъстите колони на мишките, от което те станаха целите като напудрени и страшно се засрамираха. Но най-много загуби понасяха те от една тежка батарея, която бе заела позицията на мамино столче за крака и — бум-бум-бум — стреляше едно след друго по мишките с малки медени бисквитки, от чиито попадения те припадаха. Но мишките настъпваха все по-близо и

по-близо, прегазиха дори няколко оръдия, тогава се чу някаква пукотевица: прр-прр, пррр, — и от дим и прах Мари едва виждаше вече нещо от това, което ставаше. Едно беше сигурно: всеки корпус се биеше с крайно ожесточение и победата дълго време се колебаеше ту на едната, ту на другата страна. Мишките хвърляха в боя все нови и нови сили и техните малки сребърни хапчета, които ловко хвърляха, попадаха вече и във вътрешността на стъкления шкаф. Загубили ума и дума, Клерхен и Трутхен тичаха като безумни и чупеха отчаяно ръце.

— Нима ще трябва да умра в най-цъфтящата си младост — аз, най-хубавата кукла! — викаше Клерхен.

— Затова ли съм се запазила така добре, за да загина тук, между моите четири стени? — плачеше Трутхен.

После се хвърлиха една на друга в прегръдките и така ревнаха, че въпреки ужасния шум гласовете им пак се чуваха. Защото за всичко, което ставаше наоколо, вие едва ли бихте могли да имате представа, драги слушатели. То беше някакво страшно прр-пррр, таф-тиф, танггг, танггг, бум-бур-рум, бум-бур-рум, бум — едно след друго, непрекъснато. Същевременно мишките и техният цар църкаха и

пискаха и сред всичко това се чуваше мощният глас на лешникотрошача. Той даваше разумни заповеди и се виждаше как крачи сред намиращите се в разгара на боя батальони!... Панталоне беше извършил няколко блестящи кавалерийски атаки и се бе покрил със слава, но хусарите на Фриц попадаха под огъня на мишата артилерия, която стреляше с отвратително миришещи снаряди, които правеха ужасни петна по червените им мундири, така че те не се решиха да отидат напред. Панталоне им заповяда да се изтеглят вляво и увлечен в командването си, направи същото и със своите кирасири и драгуни, тоест те всички се изтеглиха вляво и се запътиха към къщи. Поради това разположената на столчето за крака батарея изпадна в опасно положение и не след дълго гъста тълпа ужасно грозни мишки наближи към нея и я атакува така енергично, че цялото столче заедно с артилеристите и оръдията се прекатури. Лешникотрошачът изглеждаше много смутен и заповяда на дясното крило да се изтегли по-назад. Ти знаеш, опитен във военните дела слушателю Фриц, че такова изтегляне е почти равносилно с побягване от заеманата позиция, и вече скърбиш заедно с мене за нещастиято, надвиснало над армията на малкия любимец на Мари — лешникотрошача!... Но отмести погледа си от тази беда и виж лявото крило на лешникотрошачовата армия, където всичко върви още много добре и вдъхва големи надежди както за армията, така и за военачалника ѝ. По време на най-разгорещения бой огромни миши кавалерийски сили, промъкнали се тихомълком под скрина, изскочиха оттам и яростно се нахвърлиха с отвратителни църкащи крясъци върху лявото крило на лешникотрошача, но на каква съпротива само се натъкнаха!... Бавно, доколкото трудният терен позволяваше, корпусът от играта на изненади под командването на двама китайски императори бе настъпил и образувал затворено от всички страни *каре*... Тия мъжествени, твърде смесени, отлични войскови части, състоящи се от множество градинари, тиролци, тунгуси, фризьори, арлекини, купидони, лъвови, тигри, лемури и маймуни, се биеха със самообладание, смелост и издръжливост. И този елитен батальон щеше със спартанска храброст да изтръгне победата от ръцете на врага, ако един дръзновен вражески ротмистър не се бе врязал с безумна смелост в карето и не бе отхапал главата на един от китайските императори, който при падането си премаза двама тунгуси и един лемур. В редиците на карето се образува празнота, през която

врагът нахлу, и в кратко време целият батальон беше изгризан. Но това злодеяние не принесе голяма полза на врага. Когато един жаден за кръв миши кавалерист прехапа през средата своя храбър противник, в гърлото му заседна едно печатно етикетче, от което той се задави и моментално умря. Но помогна ли това на армията на лешникотрошача, която, започнала веднъж да отстъпва, отстъпваше все повече и повече, така че клетият лешникотрошач беше останал само с шепа бойци, и то вече до самия шкаф?

— Да излязат на линия резервите! Панталоне, Скарамуш, Барабанчик — къде сте?

Така викаше лешникотрошачът, който се надяваше, че в шкафа ще бъдат сформирани нови военни попълнения. И наистина, няколко кафяви мъже и жени със златни лица, шапки и шлемове дойдоха, но се биеха толкова неумело, че не улучваха никого от неприятелите и дори без малко щяха да свалят кепето на техния пълководец, лешникотрошача. Скоро вражеските стрелци им отхапах краката, те се катурнаха и на всичко отгоре пребиха и няколко другари по оръжие на лешникотрошача. Сега, плътно обграден от враговете, лешникотрошачът се видя сериозно застрашен. Той се опита да прескочи перваза на шкафа, но краката му бяха твърде къси. Клерхен и Трутхен лежаха в несвяст, не можеха да му помогнат, а хусарите и драгуните весело прескачаха край него в шкафа. Тогава, в крайно отчаяние, той извика:

— Един кон, един кон, цяло царство за един кон!

В този миг двама вражески стрелци го уловиха за дървената наметка и с тържествуващо изцвърчаване от седемте си гърла царят на мишките се втурна към него. Мари не можа повече да издържи.

— О, горкият ми лешникотрошач, горкият ми лешникотрошач! — извика тя, хълцайки, грабна, без да съзнава какво прави, лявата си обувка и с всичката си сила я хвърли в най-гъстата тълпа мишки по посока на техния цар. В този миг сякаш всичко стана на пух и прах, но Мари почувства още по-остра болка в лявата си ръка и падна в безсъзнание на земята.

БОЛЕДУВАНЕТО

Когато се пробуди от дълбокия си, подобен на смърт, сън, Мари лежеше в малкото си креватче. Слънцето светеше и чудно искреше през заскрежените стъкла на прозореца. А до самата нея седеше някакъв чужд човек, в когото скоро позна хирурга Венделщерн. Той каза тихо:

— Тя вече се пробуди!

Майка ѝ се приближи и със страх я изгледа изпитателно.

— Ах, мила мамо — прошепна малката Мари, — отидоха ли си вече ужасните мишки и спаси ли се добрият ми лешникотрошач?

— Недей да говориш такива глупости, мила Мари — отвърна майка ѝ, — какво общо имат мишките с лешникотрошача? Ех, ти, лошо дете! Знаеш ли какъв страх и грижи ни причини? Така е, когато децата са неразбрани и не слушат родителите си. Снощи игра с куклите си до късно през нощта. На тебе ти се е доспало и може би някое изскочило мишле, макар че тук няма мишки, те е изплашило; ти си разбила с лакътя си едно стъкло на шкафа и така си се наранила, че господин Венделщерн, който ей сега ти извади от раната останалите в нея стъкла, казва, че ако стъклото ти беше прерязало някоя вена, ръката ти можеше да остане саката или ти да умреш от кръвоизлив. Слава Богу, че посред нощ се събудих и като видях, че толкова късно още те няма, станах и отидох във всекидневната. Ти беше паднала в безсъзнание на земята до самия шкаф и кръвта ти течеше. От уплаха щях без малко и аз да припадна. Ти лежеше, а около тебе бяха разхвърляни много от оловните войничета на Фриц, кукли, натрошени игри и медени човечета, а лешникотрошачката беше върху разкъравената ти ръка и малко по-далеч — лявата ти обувка.

— Ах, мамичко, мамичко — прекъсна я Мари, — виждате ли, това са били следите от голямото сражение между играчките и мишките и затова толкова се изплаших, защото мишките искаха да пленят горкия лешникотрошач, който командваше армията на

играчките. Тогава хвърлих обувката си сред мишките и не зная какво е станало по-нататък.

Хирургът Венделщерн смигна на майката и тя каза много нежно на Мари:

— Добре, добре, мило дете, успокой се, всички мишки си отидоха и лешникотрошачката стои здрава и читава в стъкления шкаф.

Сега влезе в стаята и медицинският съветник. Той дълго говори с хирурга Венделщерн, после премери пулса на Мари и тя чу, че ставаше дума за треска от раната. Мари трябваше да остане на легло и да взема лекарства. Това продължи няколко дни, макар че освен известна болка в ръката тя всъщност не се чувстваше нито болна, нито зле. И научи, че лешникотрошачето се спасило живо и здраво от сражението и на нея като насън понякога ѝ се струваше, че то съвсем ясно, макар с много жален глас, ѝ казва: „Мари, скъпа моя, на вас дължа много, но вие можете да сторите за мене и нещо повече.“ Мари напразно мислеше какво би могло да бъде то, нищо не можеше да ѝ дойде наум. Да играе сега Мари не беше в състояние поради наранената си ръка, а поискаше ли да чете или да разглежда книжките с картинки, очите ѝ странно се премрежваха и тя трябваше да се откаже и от тях. Времето течеше много бавно и тя с нетърпение очакваше вечерния здрач, защото тогава майка ѝ сядаше до леглото ѝ и започваше да ѝ чете и разказва чудесни неща. И веднъж, тъкмо когато майка ѝ беше завършила чудесната приказка за принц Факардин, вратата се отвори и кръстникът Дроселмайер влезе с думите:

— Я да видя и аз как е моята болна и ранена Мари!

Но щом Мари съгледа кръстника Дроселмайер с жълтото му жакетче, пред очите ѝ живо застана картината от оная нощ, когато лешникотрошачът загуби сражението с мишките, и тя неволно извика:

— О, кръстник Дроселмайер, ти беше ужасен, видях те как беше кацнал на часовника и го беше покрил с крилата си, за да не бие, защото иначе мишките щяха да побегнат — аз самата чух как ти викаше царя на мишките, а защо не дойде на помощ на лешникотрошача, защо не дойде на помощ на мен, лош кръстнико Дроселмайер! Ти си виновен сега, задето лежа тук ранена и болна!

Майката изплашено запита:

— Какво става с теб, мила Мари?

Но кръстникът Дроселмайер направи много странна физиономия и заговори с хъркащ, монотонен глас:

— Ти, махало, хайде хъркай, часа точен ти не бъркай, хър и хър, ти, махало, хайде, бър — тихо хър и хър, и хър — будно бият тез камбанки, клинг и клинг, хинг и хонг, хонг и хой — кукличке, недей се бой, бий, камбанке мила, драга, мишият цар вече бяга, кукумявката долита и камбанката я пита — пак и пик, пик и пук — бим-бим-бум, — не вдигай шум, хайде хъркай ти, махало, хъркай, ти часа не бъркай — хър и хър, пир и пър!

Мари загледа слисана кръстника Дроселмайер, защото ѝ се стори съвсем друг, много по-грозен от обикновено, както размахваше насам-натам дясната си ръка като кукла, теглена с канап. Тя щеше хубавичко да се изплаши от кръстника, ако майка ѝ не беше тук и ако брат ѝ, който междувременно също се беше вмъкнал в стаята, не беше го прекъснал с високия си смях:

— Я, кръстник Дроселмайер — извика Фриц, — днес си много смешен, правиш движения като моя палячо, който отдавна съм захвърлил зад печката.

А майка му остана много сериозна и запита:

— Драги господин апелативен съдия, това е много особена шега, какво искате да кажете?

— Боже мой — отговори засмян Дроселмайер, — нима не знаете хубавата ми часовникарска песничка? Аз винаги обичам да я пея при такива пациентки като Мари.

С тези думи той бързо седна до самото легло на Мари и каза:

— Не ми се сърди, че не изкълвах веднага и четиринайсетте очи на царя на мишките, то не можеше да стане, но вместо това ще ти доставя истинска радост.

Апелативният съдия бръкна в джоба си и това, което полекичка извади, беше лешникотрошачът, на когото бе закрепил здраво загубените му зъбки и беше оправил изкълчената му челюст. Мари извика, възхитена от радост, а майка ѝ каза усмихната:

— Виждаш ли колко е добър към твоя лешникотрошач кръстникът Дроселмайер?

— Трябва все пак да признаеш, Мари — подхвърли апелативният съдия, — трябва все пак да признаеш, че лешникотрошачът не може да се похвали със своя ръст и че лицето му по никой начин не може да

бъде наречено красиво. Как се е получила в неговия род подобна грозота и как е започнала да се наследява, ще ти разкажа, ако пожелаеш да ме изслушаш. Или може би знаеш вече историята за принцеса Пирлипат, магьосницата Мишонка и изкусния часовникар?

— Слушай, кръстник Дроселмайер — прекъсна го неочаквано Фриц, — ти добре си поставил зъбите на лешникотрошача и си му наместил челюстта, та вече да не се клати, но къде му е сабята, защо не му препаса една сабя?

— Ха — отговори апелативният съдия сърдито, — ти, момко, знаеш само да се заяждаш и да кориш. Какво ме интересува мен сабята на лешникотрошача, аз му лекувах тялото, сега нека сам, както си ще, да се снабдява със сабя.

— Така е — провикна се Фриц, — ако е мъж на място, сам ще съумее да си намери оръжие.

— И тъй, Мари — продължи апелативният съдия, — кажи ми, знаеш ли историята за принцеса Пирлипат?

— Не, не — отговори Мари, — разказвай, мили ми кръстник Дроселмайер, разказвай!

— Надявам се — каза медицинската съветничка, — надявам се, драги господин апелативен съдия, че вашата история няма да бъде толкова страшна, колкото тези, които обикновено разказвате.

— Съвсем не, скъпа госпожо медицинска съветнице — отвърна Дроселмайер, — напротив, това, което ще имам честта да разкажа, е много забавно.

— Разказвай, разказвай, мили кръстнико — извикаха децата и апелативният съдия започна така.

ПРИКАЗКА ЗА ТВЪРДИЯ ЛЕШНИК

Майката на Пирлипат била жена на един цар, значи била царица и следователно Пирлипат още от раждането си била принцеса. Царят бил извън себе си от радост, когато видял хубавата си дъщеричка в люлката, заиграл, затанцувал, заскачал на един крак и не спирал да вика:

— И-ха-ха! Виждало ли се е някога нещо по-хубаво от моето Пирлипатче?

И всички министри, генерали, президенти и щабофицери скачали наоколо на един крак като бащата на отечеството и високо викали:

— Не, никога!

И наистина не можело да се отрече, че откак свят светува, не се било раждало такова хубаво дете като принцеса Пирлипат. Личицето ѝ било сякаш изтъкано от нежен лилиевобял и розово-червен копринен пух, очичките ѝ били същински жив, искрящ лазур, а косицата ѝ се виела на блестящи златни къдрици. При това малката Пирлипат дошла на света с два реда чудни бисерни зъбки, с които два часа след раждането си ухапала имперския канцлер за пръста, когато се опитал да разгледа по-отблизо линиите на ръката ѝ, така че той извикал: „Олеле!“ Други обаче твърдят, че бил извикал: „Ай-ай!“ Мненията по този въпрос и до днес са разделени. С една дума, Пирлипатхен ухапала наистина канцлера за пръста и очарованата страна разбрала, че в ангелски красивото телце на Пирлипат има и дух, и разум. Както казах, всички били доволни, само царицата проявявала голяма уплаха и безпокойство и никой не знаел защо. Преди всичко правело впечатление, че наредила люлката на Пирлипат да бъде пазена най-грижливо. Освен че вратите били заети от телохранители, и шест бавачки независимо от другите две трябвало да седят всяка нощ в стаята при самата люлка. Но което изглеждало най-глупаво и което не можел никой да си обясни, било, че всяка от тия шест бавачки трябвало да държи в скута си по един котарак и през цялата нощ да го гали, за да го кара непрестанно да мърка. Вие, разбира се, не можете, мили деца, да отгатнете защо майката на Пирлипат е вземала тези мерки, но аз зная причината и веднага ще ви я кажа. Случило се веднъж така, че в

двореца на Пирлипатиния баща се събрали множество превъзходни царе и приятни принцове, там станало много весело, всичко блестяло, имало много турнири, комедии и балове. За да покаже, че не му липсва злато и сребро, царят пожелал този път по-дълбоко да бръкне в царското съкровище и да поизхарчи вече нещо по-значително. Затова, узнавайки тайно от главния придворен готвач, че придворният астроном възвестил настъпването на времето за клане на свинете, наредил да се даде голяма гощавка с наденици, скочил сам в каляската и лично поканил всичките тия царе и принцове само на лъжица супа, за да се порадва на изненадата им от великолепия пир. После рекъл много любезно на царицата:

— Ти знаеш, миличка, колко обичам надениците!

Царицата веднага разбрала какво иска да каже той: то направо значело, че тя, както винаги, трябвало сама да се заеме с твърде полезните действия по приготвянето на надениците. Главният пазител на съкровището трябвало веднага да отпусне за кухнята големия златен котел за варене на надениците и необходимите сребърни тенджери. Наклали голям огън от сандалово дърво, царицата си препасала престилката от дамска и скоро от котела започнал да се разнася вкусен мирис от врящите наденици. Приятната миризма стигнала чак до държавния съвет. Обзет от голям възторг, царят не могъл да се сдържи. „С ваше позволение, господа!“ — извикал той, изтичал в кухнята, прегърнал царицата, поразбъркал със златния скипър котела и успокоен се върнал в държавния съвет. Тъкмо дошъл най-важният момент, когато сланината трябвало да се нареже на кубчета и да се препече на сребърните тигани. Придворните дами се оттеглили по-назад, тъй като от вярна привързаност и страхопочитание към царствения си съпруг царицата сама трябвало да се заеме с тази работа. Но щом сланината започнала да се препържва, зачуло се едно тъничко, шепнещо гласче:

— Дай и на мен мъничко от сланинката, сестро! И аз искам да си хапна, нали и аз съм царица, дай ми малко сланинка!

Царицата знаела, че това е госпожа Мишонка. Госпожа Мишонка живеела от много години в царския палат. Тя твърдяла, че произхожда от царски род и самата е царица в царството Мишолия, затова поддържала разкошен дворец под огнището. Царицата била добра, милосърдна жена и макар че не признавала госпожа Мишонка чак за

царица и за своя посестрима, все пак не ѝ се зловидяло да ѝ даде в този празничен ден от вкусното ядене. Затова тя извикала:

— Елате, елате насам, госпожо Мишонке. Хайде, хапнете си от моята сланина.

И госпожа Мишонка — подскок-подскок — бързо изскочила и се покачила весело на огнището. С малките си хубави лапички поемала едно след друго парченцата, които царицата ѝ подавала. Но ето че изскочили и всичките сватове и лелки на госпожа Мишонка и накрая седемте нейни синове, крайно непослушни палавници. Те се нахвърлили на сланината и уплашената царица не знаела вече какво да стори, за да я запази от тях. За щастие дотичала главната икономка в двореца и пропъдила безочливите гости, така че останала още малко сланина, която по указание на повикания придворен математик била много умело разпределена във всички наденици...

И тъй, прозвучали тръби и барабани, всички присъстващи владетели и принцове потеглили в блестящи празнични облекла — едни под бели балдахини, други в кристални каляски — към наденичното угощение. Царят ги приел крайно радушно и милостиво и като самовластен господар на страната седнал с корона и скипър начело на трапезата. Но още при първото блюдо с лебервурст всички видели как все повече и повече преbledнявал, как повдигал към небето очи, тихи въздишки се изтръгвали от гърдите му — някаква страшна мъка, изглежда, тровела душата му. А при блюдото с кървавиците той се разхълцал и се отпуснал, стеноейки, в креслото, закрил лицето си с ръце и горчиво заплакал. Всички наскочили от трапезата, придворният лекар напразно се опитвал да улови пулса на нещастния цар, дълбока, безименна, види се, мъка разкъсвала сърцето му. Най-сетне, след множество увещания и употреба на силни лекарства от рода на горени пера и други такива, царят дошъл донякъде на себе си и промълвил едва чуто:

— Много малко сланина.

Тогава царицата се хвърлила безутешно в краката му и заридала:

— О, бедни, нещастни мой царствен съпруге! О, каква мъка трябваше да преживеете! Но вижте тук виновницата в краката ви, накажете я строго, ах!... Госпожа Мишонка със седемте си сина и сватове и лелки изядоха сланината и...

Тук вече царицата паднала възник в безсъзнание. А царят скочил разгневен и извикал:

— Главна дворцова икономке, как стана това?

Главната дворцова икономка разказала, каквото знаела, и царят решил да си отмъсти на госпожа Мишонка и целия ѝ род, който му бил изял сланината за надениците. Тайният държавен съвет бил свикан, той решил против госпожа Мишонка да бъде заведено дело и цялото ѝ имущество да се конфискува, но тъй като царят се опасявал, че междувременно тя ще продължава да му яде сланината, цялата работа била възложена на придворния часовникар и лечител. Този човек, който се казвал също като мен Кристиан Елиас Дроселмайер, обещал да премахне за вечни времена с помощта на една извънредно мъдра държавна операция госпожа Мишонка заедно с целия ѝ род. И наистина, той измислил едни малки, много изкусни машинки, в които на една жичка била закачена пържена сланинка. Тях именно Дроселмайер разположил около жилището на госпожа любителката на сланина. Госпожа Мишонка била достатъчно мъдра и веднага прозряла хитрината на Дроселмайер, но всички нейни предупреждения и увещания били напразни: примамени от апетитната миризма на пържената сланина, всичките седем сина и много сватове и лелки на госпожа Мишонка влезли в Дроселмайеровите машинки, но щом се опитали да отмъкнат сланинката, внезапно една решетка бързо се затворила и им препречила изхода, така че всички били отнесени в кухнята и най-позорно езекутирани. Госпожа Мишонка с малка групичка приближени напуснала това място на ужасите. Горест, отчаяние, жажда за мъст изпълвали душата ѝ. Дворът ликувал, но царицата била угрижена, защото характерът на госпожа Мишонка ѝ бил известен, знаела, че тя няма да остави неотмъстена смъртта на синовете и роднините си. И наистина, един ден, когато царицата приготвяла кашата от бял дроб за царствения си съпруг, която той много обичал, госпожа Мишонка се появила и казала:

— Моите синове, моите сватове и лелки са избити, внимавай, царице, да не би царицата на мишките да прехапе сега пък твоята принцеска, внимавай!

И веднага се скрила и вече не се видяла, но царицата така се изплашила, че изтървала кашата в огъня. За втори път госпожа Мишонка похабявала любимо ядене на царя, поради което той бил извън себе си от яд...

Но дотук, за тази вечер е вече достатъчно, останалото — някой друг път.

Колкото и да се молеше Мари, която следеше разказа, без да изоставя и собствените си мисли, колкото и да настояваше кръстникът Дроселмайер да продължи приказката нататък, той не се съгласяваше. Най-сетне съдията скочи и каза:

— Много наведнъж не е здравословно, останалото утре.

И тъкмо се канеше да излезе от стаята, когато Фриц го запита:

— Кръстник Дроселмайер, я ми кажи, наистина ли ти си измислил капаните за мишки?

— Как може така глупаво да се пита? — извика майка му, но апелативният съдия много особено се усмихна и тихо каза:

— Та не съм ли аз изкусен часовникар, защо да не мога да измислям капани?

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ПРИКАЗКАТА ЗА ТВЪРДИЯ ЛЕШНИК

— Сега, деца, вече знаете — продължи на следната вечер апелативният съдия Дроселмайер, — сега знаете защо царицата наредила да бъде тъй грижливо пазена чудно хубавата принцеска Пирлипат. Та как да не се страхува, че госпожа Мишонка ще изпълни заканата си, ще дойде и ще ухапе смъртоносно принцеската? Дроселмайеровите машинки никак не помагали против умната и хитра госпожа Мишонка и единствен астрономът при двореца, който бил същевременно и главен тълкувател на поличбите, и гадател по звездите, претендирал да знае, че само семейството на котарака Мърр ще е в състояние да държи далеч от люлката госпожа Мишонка, затова именно всяка от бавачките трябвало да държи в скута си по един от синовете на това семейство (всички били назначени за тайни легационни съветници при двореца) и чрез галене да се стараят да подслаждат тежката му държавна служба. Веднъж, било вече среднощ, една от двете тайни главни бавачки, които седели до самата люлка, се стреснала сякаш от дълбок сън... Всичко наоколо унесено спяло — никакво мъркане, дълбока тишина, долавяло се само стърженето на дървесния червей, — но какво преживяла тайната главна бавачка, когато до самата себе си съгледала една голяма, много грозна мишка, която, изправена на задните си крака, била сложила зловещата си глава върху лицето на принцесата! Тя изкрещяла от ужас, скочила, всички се събудили, но в този миг госпожа Мишонка (ето коя била голямата мишка при люлката на Пирлипат) бързо побягнала към ъгъла на стаята. Легационните съветници се спуснали подир нея, но твърде късно — през една цепнатина на пода тя изчезнала. Малката Пирлипат се пробудила от шума и жално заплакала.

— Слава Богу — извикали бавачките, — тя е жива!

Но какъв бил ужасът им, когато погледнали принцеската и видели в какво се е превърнало хубавото нежно дете. Вместо бяло-розовата златисторуса главица сега някаква безформена голяма глава

стояла върху извънредно дребно, сгърчено телце, лазурносините очички се превърнали в зелени, изпъкнали, вторачени очища, а мъничката устица се била разтегнала от едното ухо до другото. От плач и ридания царицата щяла да умре, кабинетът на царя трябвало да се обкове с ватирани тапети, защото той непрекъснато налитал с глава срещу стената и викал с жален глас: „О, аз, нещастният монарх!“ Сега той трябвало да осъзнае, че по-добре е било да яде наденицата без сланина и да остави на спокойствие под огнището госпожа Мишонка и нейния род, но царственият баща на Пирлипат дори не помислял подобно нещо. Вместо това той прехвърлил цялата вина върху дворцовия часовникар и лецител Кристиан Елиас Дроселмайер от Нюрнберг. И затова царят издал мъдрата заповед: в срок от четири седмици Дроселмайер да възстанови принцеса Пирлипат в предишното ѝ състояние или поне да посочи сигурно средство, с което това да бъде постигнато, в противен случай ще претърпи позорна смърт под секирата на палача... Дроселмайер много се уплашил, но все пак не загубил вяра в своето майсторство и щастие, така че веднага пристъпил към първата операция, която му се струвала полезна. Той разглобил много изкусно принцеса Пирлипат на части, отвинтил ръчичките и краченцата ѝ и разгледал вътрешното ѝ устройство, но за жалост намерил, че колкото повече расте, толкова по-безформена тя ще става, затова не знаел вече какво да стори и как да си помогне. Той внимателно сглобил принцесата и се отдал на скръбта си край люлката ѝ, която не бивало нито за миг да напуска. Вече била почнала четвъртата седмица, било дори сряда, когато царят надникнал с гневни очи в стаята и помахвайки заплашително скиптър, казал:

— Кристиан Елиас Дроселмайер, или ще излекуваш принцесата, или ще умреш!

Дроселмайер започнал горчиво да плаче, а в това време принцеса Пирлипат със задоволство трошела със зъбките си лешници и ги ядяла. За пръв път на лецителя на Пирлипат направила впечатление нейната необикновена охота да си похапва лешници, както и обстоятелството, че се е родила със зъбки. И наистина след преобразяването си тя дълго пищяла, докато случайно не ѝ попаднал един лешник, който веднага строшила със зъби и изяла, след което се успокоила. Оттогава бавачките сметнали за най-уместно да ѝ дават лешници. „О, свещен инстинкт на природата, о, вечно необяснима наклонност на

съществата! — извикал Кристиан Елиас Дроселмайер. — Ти ми показваш вратата към тайната и аз ще я отворя!“ Той помолил за разрешение да поговори с придворния астроном и бил отведен под силна стража при него. Проливайки много сълзи, двамата учени се прегърнали, защото били големи приятели, сетне се оттеглили в един таен кабинет и се заели да преровят множество книги, в които се разглеждали въпросите за инстинкта, за наклонностите и отвращенията, както и други тайнствени неща. Настанала нощ, придворният астроном проверил положението на звездите и с помощта на също твърде опитния в това отношение Дроселмайер съставил хороскоп на принцеса Пирлипат. Не било лесно, защото линиите все повече и повече се заплитали, но накрая — каква радост! — накрая се изяснило, че за да се развали магията, която я е загрозила, и за да стане тя отново хубава както преди, нямало нужда от нищо друго, освен тя да хапне от вкусната ядка на лешника Кракатук.

Лешникът Кракатук имал толкова здрава черупка, че един топ, тежък четирийсет и осем кила, можел спокойно да го прегази, без да го счупи. Но този корав лешник трябвало да бъде строшен със зъби пред принцесата от човек, който още не бил бръснат и не бил носил ботуши. Той именно трябвало да поднесе със затворени очи ядката на принцесата, но не бивало да ги отваря, преди да направи, без да се препъва, седем крачки заднишком. Три дни и три нощи работили без прекъсване Дроселмайер и астрономът и в събота по обед, когато царят бил седнал вече да се храни, Дроселмайер, който рано сутринта в неделя трябвало да бъде обезглавен, се втурнал радостен и ликуващ и обявил, че средството, което ще върне загубената красота на принцеса Пирлипат, е вече намерено. Царят го прегърнал с крайно благоволение, обещал му диамантена шпага, четири ордена и два празнични костюма.

— Веднага след обета — добавил той приятелски — пристъпете към дело, погрижете се, драги лечителю, младият небръснат човек по обувки и лешникът Кракатук да ни бъдат подръка, но преди това наредете младежът да не пие вино, за да не се спъне, когато тръгне гърбом като рак седем крачки назад, след това може вече да се натряска, колкото ще!

Като чул тези думи на царя, Дроселмайер силно се смутил. Той смънкал доста уплашен, че средството било наистина намерено, но

двете неща, лешникът Кракатук и младежът, който ще го строши със зъби, трябвало тепърва да се търсят и на всичко отгоре било твърде съмнително, че лешникът и лешникотрошачът ще бъдат някога намерени. Крайно разсърден, царят размахал скиптъра над коронованата си глава и изревал с лъвски глас:

— Тогава ще бъдеш обезглавен!

Пак щастие за изплашения Дроселмайер било, че този ден царят много харесал яденето, така че бил в добро настроение и приел да изслуша разумните увещания, които великодушната и разтревожена за Дроселмайеровата съдба царица не пропуснала да отправи към царя. Окуражен, и Дроселмайер се решил накрая да възрази, че е изпълнил задачата си да открие средството, което ще излекува принцесата, и по този начин е отървал кожата си. Царят нарекъл всичко това празни приказки и глупаво шикалкавене. Но накрая, след като пийнал за по-добро храносмилане чашка ракия, наредил да им види гърба и само да смеят да се върнат без лешника Кракатук! А колкото до човека, който да строши със зъби лешника, той според идеята на царицата можел да бъде намерен чрез обявления в местните и чуждестранни вестници, а също и в списанията за по-интелигентна публика...

Тук апелативният съдия пак прекъсна разказа си, но обеща на следната вечер да доразкаже останалото.

КРАЙ НА ПРИКАЗКАТА ЗА ТВЪРДИЯ ЛЕШНИК

На другата вечер едва бяха запалили лампите, и кръстникът Дроселмайер пристигна. Той продължи така своя разказ:

— Петнайсет години вече Дроселмайер и придворният астроном обикаляли по света и все не могли да попаднат на следите на лешника Кракатук. Къде ли само не ходили, какво ли само не видели, за всичко това бих могъл, деца, да ви разказвам цял месец, но няма да го направя, а само ще кажа, че дълбоко отчаян, Дроселмайер започнал да тъжи накрая и за своя мил роден град Нюрнберг. Копнежът по родината особено го обзел, когато седял веднъж с приятеля си сред голяма гора в Азия и пушел луличката си. „О, прекрасен, прекрасен град е Нюрнберг, мой хубав роден граде! Който веднъж те е видял, може да е пътувал и до Лондон, и до Париж, и до Петервардайн, винаги към теб ще го тегли сърцето, стига да не го е похабил, винаги към теб, о, Нюрнберг, прекрасен град с хубави къщи и светли прозорци!“ Дроселмайер тъжно изплакал мъката си, че астрономът бил обзет от дълбоко състрадание и така сърцераздирателно ревнал, че се чуло далеч из цяла Азия. Скоро обаче се овладял, избърсал сълзите си и запитал:

— А защо, скъпи колега, да седим тук и да режем? Защо да не отидем в Нюрнберг, не е ли все едно къде и как ще търсим този съдбоносен лешник Кракатук?

— И това е вярно — отвърнал Дроселмайер поутешен.

Двамата незабавно станали, изчукали пепелта от луличките си и се запътили, без да се отбиват някъде, от гората в центъра на Азия право към Нюрнберг. Щом пристигнали в града, Дроселмайер веднага изтичал при своя братовчед, стругаря, лакировчика и позлатвача на кукли Кристоф Цахариас Дроселмайер, когото от много-много години не бил виждал. Часовникарят му разказал цялата история за принцеса Пирлипат, за госпожа Мишонка и за лешника Кракатук, така че братовчедът само пляскал с ръце и крайно учуден, повтарял:

— Я гледай, я гледай, братовчеде, какви чудесии!

Сетне Дроселмайер му разказал за приключенията си и през време на своите по-нататъшни странствания, как прекарал две години при царя на фурмите, как бил грубо отпратен от княза на бадемите, как напразно се осведомявал в природоизпитателното дружество в Айхорнхаузен, с една дума, как никъде не успял да открие каквато и да било следа от лешника Кракатук. През време на този разказ Кристоф Цахариас често пощраковал с пръсти, въртял се на един крак, цъкал с език и мълвял:

— Хм, хм... ах, не... я гледай... о, и това ако не е чудо!...

Накрая той подхвърлил шапката и перуката си във въздуха, прегърнал бурно братовчеда си и извикал:

— Братовчеде, братовчеде! Ти си спасен, спасен, казвам ти, защото или аз не разбирам нищо, или притежавам лешника Кракатук.

Той веднага донесъл една кутия, от която извадил средноголям позлатен лешник.

— Виж — рекъл той, като показал лешника, — виж, с този лешник се случи следното. Преди много години в града ни дойде около Коледа някакъв чужденец с чувал, пълен с лешници, които започна да продава. Точно пред моя дюкян той се сби с тукашния продавач на лешници, който не искаше да позволи на чужденеца да продава тук лешници и го нападна. За да може да се брани, човекът сложи чувала си на земята. Тъкмо в този момент една тежко натоварена каруца мина през чувала, всички лешници се строшиха, с изключение на един, който чужденецът, странно усмихнат, ми предложи срещу един нов грош от 1720 година. Това ми се видя чудно, аз намерих случайно такъв грош в джоба си, купих лешника и го позлатих, без сам да разбирам защо платих толкова скъпо за него и после толкова много го ценях.

Всяко съмнение, че лешникът на братовчеда е действително търсеният лешник Кракатук, изчезнало моментално, когато дошлият придворен астроном остъргал напълно златото и открил върху лешниковата черупка думата Кракатук, издълбана с китайски букви. Радостта на пътешествениците била голяма, а братовчедът се почувствал най-щастливият човек под слънцето, когато Дроселмайер го уверил, че животът му е осигурен, тъй като освен значителна пенсия щял да получава отсега нататък безплатно и всичкото злато, нужно за работата му... Двамата, лечителят и астрономът, си били сложили

нощните шапчици и се готвели вече да спят, когато астрономът заговорил така:

— Драги колега, една сполука не идва никога сама, не мислете, че сме намерили само лешника Кракатук, ние сме попаднали и на младия човек, който ще схруска черупката му и ще поднесе на принцесата ядката, която ще ѝ върне красотата!... Имам предвид не някой друг, а сина на вашия братовчед!... Не, не искам да спя — продължил той въодушевено — и още тази нощ ще съставя хороскоп на младежа!

С тези думи той дръпнал от главата си нощната шапчица и започнал наблюденията си.

Синът на братовчеда бил действително приятен, строен младеж, който никога още не се бил бръснал, нито пък носил ботуши. В своето юношество играл наистина няколко Коледи ролята на палячо, но това никак не му личало, толкова се бил образовал благодарение на грижите на баща му. На Коледа носел хубава червена дреха, обшита със злато, и шпага, шапката държал под мишница, имал и чудесна фризура с мрежа за коса. Издокаран тъй великолепно, той седял в дюкяна на баща си и от вродена галантност чупел със зъби лешниците на младите девойки, поради което те го нарекли хубавия лешникотрошач.

На другата сутрин астрономът се хвърлил възторжено на шията на лечителя и извикал:

— Той е, имаме вече и него, той е намерен. Но най-напред трябва да изплетете на своя чудесен племенник здрава дървена плитка отзад, която да свържете така с долната му челюст, че с нейна помощ челюстта да може още по-здравно да се притяга, и после, когато пристигнем в столицата на царя, трябва непременно да премълчим, че сме довели младежа, който ще строши със зъби лешника Кракатук. Той трябва да пристигне доста по-късно след нас, защото в хороскопа чета, че след като мнозина изпочупят без никакъв успех зъбите си, царят за награда на този, който строши със зъби лешника и върне загубената хубост на принцесата, ще обещае да го ожени за нея и да го направи наследник на престола.

Братовчедът, майстор на кукли, бил много доволен, че момчето му ще се ожени за принцеса Пирлипат и ще стане принц и цар, и затова спокойно го предал на двамата пратеници. Плитката, която Дроселмайер сложил на младия си многообещаващ племенник, излязла

извънредно сполучлива и той направил блестящи опити със счупването и на най-твърди прасковени костилки.

Тъй като Дроселмайер и астрономът веднага съобщили в столицата за намирането на лешника Кракатук, там били незабавно обнародвани необходимите покани, така че, когато пътешествениците пристигнали с разхубавителното средство, в столицата вече се били събрали множество красиви младежи, сред тях и доста принцове, които, разчитайки на здравите си челюсти, желаели да се опитат да освободят принцесата от магията. Пратениците много се изплашили, като видели принцесата. Дребното тяло с мънички ръчици и крачка едва крепяло безформената глава. Грозотата на лицето се засилвала и от една бяла памучна брада, порасла около устата и брадичката. Всичко станало така, както придворният астроном го бил прочел в хороскопа. Млади, незрели момци един след друг си чупели зъбите и наранявали челюстите с лешника Кракатук, без да оказат каквато и да е помощ на принцесата, и когато ги отнасяли полуприпаднали при назначените за случая зъболекари, те въздишали:

— Това беше много твърд лешник, истински костелив орех!

И когато царят в сърдечната си тревога обещал вече и дъщеря си, и царството на този, който успее да размагьоса принцесата, явил се нежният хубавец Дроселмайер и помолил да му бъде позволено и той да направи опит. Дотогава никой не се бил харесал толкова на принцеса Пирлипат, колкото младият Дроселмайер. Тя притиснала малките си ръчички към сърцето си и въздъхнала от душа:

— Ах, дано *този* строши лешника Кракатук и стане мой съпруг.

След като поздравил много учтиво царя и царицата, а после и принцеса Пирлипат, младият Дроселмайер приел от ръцете на главния церемониалмайстор лешника Кракатук, сложил го веднага между зъбите си, изопнал здраво плитката си и — прас-прас — направил черупката му на парчета, очистил ловко ядката от останалите по нея влакънца и с верноподанически реверанс го подал на принцесата, след което тръгнал със затворени очи заднишком. Принцесата начаса погълнала ядката и — о, чудо! — в миг уродливото тяло изчезнало и вместо него всички видели ангелски красива млада девойка с лице, сякаш изтъкано от нежен снежнобял и розово-червен копринен пух, с очи като сияен лазур и коса, виеща се на златни къдрици. Звукът на тръбите и барабаните се смесил с ликуващите възгласи на народа. Царят и целият двор затанцували, заподскачали на един крак, както при раждането на Пирлипат, а царицата трябвало да бъде обслужена с

одеколон, тъй като от радост и възторг припаднала. Големият шум доста смутил младия Дроселмайер, който не бил още завършил своите седем крачки, но той все пак се овладял и тъкмо вдигнал десния крак за седмата крачка, когато от пода се подала и отвратително записукала и зацъркала госпожа Мишонка, така че когато вече слагал крака си, Дроселмайер я настъпил и така залитнал, че щял без малко да падне. И — о, нещастие! — внезапно младежът се превърнал в същия урод, какъвто била дотогава принцеса Пирлипат. Тялото му се свило и едва поддържало едрата безформена глава с големи изпъкнали очи и широка, отвратително зейнала уста. Вместо плътка на гърба му увиснала тясна дървена наметка, с която се задвижвала долната челюст... Часовникарят и астрономът били извън себе си от уплаха и ужас, те видели и как госпожа Мишонка, потънала в кръв, се гърчела на пода: нейната злост не останала неотмъстена, защото младият Дроселмайер я настъпил така лошо с острия си ток по врата, че смъртта ѝ била предстояща. Но когато почнала вече да бере душа, госпожа Мишонка изписукала и зацъркала жалостиво:

— О, Кракатук, лешнико твърд, от тебе трябва да умра — хи-хи — цър-цър, — лешникотрошаче малко, скоро ще умреш и ти най-жалко, моето синче със седемте корони ще ти отмъсти за майчините рани на тебе, лешникотрошаче малко, о, за скъпия живот ми е тъй жалко! Цър...

С този вик госпожа Мишонка умряла и била изнесена от огняря в царския палат... За младия Дроселмайер никой не се и погрижил, но принцесата напомнила на царя за неговото обещание и той веднага заповядал да му доведат героя. Когато нещастникът се явил така обезобразен, принцесата закрила лицето си с ръце и извикала:

— Махнете, махнете тази отвратителна лешникотрошачка!

Хофмаршалът тутакси го сграбчил през малките рамена и го изхвърлил вън от двореца. Царят бил крайно разгневен, че поискали да му натрапят за зет една лешникотрошачка, стоварил цялата вина върху неумението на часовникаря и астронома и ги изгонил за вечни времена от столицата. Това не се предвиждало в хороскопа, който астрономът бил съставил в Нюрнберг, той обаче не се поколебал да направи нови наблюдения и да твърди, че според звездите младият Дроселмайер ще се държи в новото си положение така добре, че въпреки уродливата си външност ще стане принц и цар. Но неговата уродливост ще изчезне едва тогава, когато синът на госпожа Мишонка, роден със седем глави

след смъртта на седемте ѝ сина и станал цар на мишките, бъде убит от неговата ръка и когато една дама въпреки цялата му уродливост го обикне. И наистина, казват, че виждали младия Дроселмайер по Коледа в дюкяна на баща си в Нюрнберг като лешникотрошач и все пак — като принц!... Това е, деца, приказката за твърдия лешник и сега вече знаете защо хората често казват: „Това беше твърд, костелив орех!“, и защо лешникотрошачите са толкова грозни.

Така завърши апелативният съдия своята приказка. Мари каза, че принцеса Пирлипат е била едно отвратително, неблагодарно момиче; Фриц пък от своя страна уверяваше, че ако лешникотрошачът е мъж на място, той няма много-много да се церемони с царя на мишките и скоро ще си възвърне хубавата външност.

ЧИЧОТО И ПЛЕМЕННИКЪТ

Ако някой от моите уважаеми читатели или слушатели се е порязвал случайно със стъкло, той знае колко е болезнено, тъй като раната много бавно заздравява. Мари трябваше да прекара почти цяла седмица на легло, защото, щом станеше, веднага ѝ се завиваше свят. Най-после оздравя напълно и можеше да подскача весело из стаята както преди. В стъкления шкаф всичко изглеждаше прекрасно: нови и бляскави, там стояха подредени дървета и цветя, и къщи, и прекрасни, великолепни кукли. Преди всичко Мари откри на втория рафт своя мил лешникотрошач, който ѝ се усмихваше вече със съвсем здрави зъбки. Докато гледаше с удоволствие своя любимец, сърцето ѝ изведнъж се сви при мисълта, че всичко, което кръстникът Дроселмайер беше разказал, е било всъщност предишната история на лешникотрошача и на разпратата му с госпожа Мишонка и сина ѝ. Сега тя разбра, че нейният лешникотрошач не може да бъде друг, освен младия Дроселмайер от Нюрнберг, симпатичния, но за жалост омагьосан племенник на кръстника Дроселмайер. И че изкусният часовникар в двореца на Пирлипатиния баща не беше никой друг, а самият апелативен съдия Дроселмайер, в това Мари още по време на разказа не беше се съмнявала нито за миг. „Но защо чичо ти не ти помогна, защо не ти помогна!“ — така се оплакваше Мари, когато все по-ясно и по-ясно осъзнаваше, че от онази битка, която и тя бе наблюдавала, са зависели царството и короната на лешникотрошача. Та не бяха ли всички останали кукли и играчки под неговата власт, не беше ли се сбъднало предсказанието на придворния астроном, така че младият Дроселмайер бе станал цар на кукленото царство? Като преценяваше всичко това, умната Мари вече вярваше, че в момента, в който би сметнала лешникотрошача и васалите му за живи и способни за движение, те действително ще оживеят и ще се раздвижат. Но това не се случи, всичко в шкафа си остана сковано и неподвижно и Мари, далеч от мисълта да се откаже от своето дълбоко убеждение, отдаде

това на продължаващото действие на магията, направена от госпожа Мишонка и от седмоглавия ѝ син.

— Но — каза тя високо на лешникотрошачето си — ако вие, драги господин Дроселмайер, не сте в състояние да се движите или да ми кажете макар и една думичка, все пак аз съм сигурна, че ме разбирате и знаете какво добро отношение имам към вас. Разчитайте на подкрепата ми, когато имате нужда от нея. Най-малкото ще помоля чичо ви с уменията си да ви бъде в помощ там, където се окаже необходимо.

Лешникотрошачът остана мълчалив и спокоен, но на Мари се стори, че от стъкления шкаф повея лекичка въздишка, от което стъклата едва чуто, но извънредно приятно звъннаха и едно ясно гласче запя:

— Малка Мария, ангел пазител ти мой, ще бъда, ще бъда вечно аз твой, малка моя Мария.

В смразяващите тръпки, които я побиха, Мари почувства и някакво странно удоволствие. Здрачът беше настъпил, медицинският съветник влезе с кръстника Дроселмайер в стаята и не след дълго Луиза подреди масата за чай и цялото семейство, водейки всевъзможни весели разговори, насяда наоколо. Мари беше донесла тихичко своето малко кресло и бе седнала в краката на кръстника Дроселмайер. Когато по едно време всички замълчаха, Мари впери големите си сини очи в лицето на апелативния съдия и каза:

— Сега вече зная, мили кръстник Дроселмайер, че моят лешникотрошач е твоят племенник, младият Дроселмайер от Нюрнберг. Той е станал принц, или по-право цар, това наистина се е сбъднало, както го беше предсказал твоят другар астрономът. Но знаеш, че той е в открита война със сина на госпожа Мишонка, грозния цар на мишките. Защо не му помогнеш?

Мари отново разказа целия ход на сражението, както го беше видяла, и бе често прекъсвана от високите смехове на майка ѝ и на Луиза. Само Фриц и Дроселмайер останаха сериозни.

— Но откъде се вземат всички тия глупости в главата на това момиче? — каза медицинският съветник.

— Ха — отвърна майка ѝ, — та тя има живо въображение, всъщност това са бълнуванията през време на треската, предизвикана от нейното нараняване.

— Във всичко това няма никаква истина — каза Фриц. — Моите червени хусари не са такива страхливци, дявол да го вземе, иначе хубаво щях да ги наредя!

Но кръстникът Дроселмайер взе, странно усмихнат, малката Мари в скута си и ѝ заговори по-меко от всякога:

— На тебе, мила Мари, е дадено повече, отколкото на мене и на нас всички; ти като Пирлипат си принцеса по рождение, защото си владетелка в едно хубаво, чудно царство... Но много ще страдаш, ако се заемеш с клетия уродлив лешникотрошач, защото царят на мишките ще го преследва на всяка крачка... И не аз, а ти само можеш да го спасиш, бъди затова непоколебима и вярна.

Нито Мари, нито друг някой разбра какво искаше да каже Дроселмайер с тези думи, а на медицинския съветник те се сториха толкова странни, че той попипа пулса на съдията и рече:

— Вие, скъпи приятелю, имате силен прилив на кръв в главата, ще трябва да ви предпиша нещо.

Единствена медицинската съветничка поклати замислено глава и тихо каза:

— Досещам се какво иска да каже нашият приятел, но не бих могла да го изразя с по-ясни думи.

ПОБЕДАТА

Не след дълго в една ясна лунна нощ Мари беше събудена от странен шум, който като че ли идваше от тъгла на стаята. Сякаш някой хвърляше и търкаляше насам-натам малки камъчета и същевременно много противно свиркаше и църкаше.

— Ах, мишките, ето ги пак мишките — извика Мари уплашена и поиска да събуди майка си, но от гърлото ѝ не се изтръгна никакъв звук, тя не можа дори да се помръдне, когато видя как царят на мишките се мъчеше да се промъкне през една дупка на стената. Най-после той изскочи и се разтича със святкащи очи и блестящи корони из стаята, като със силен скок се покачи и на масичката до самото легло на Мари.

— Хи-хи-хи — дай ми твоите захарни дражета, дай ми твоя марципан, малко момиче, иначе ще прегриза на две лешникотрошача, лешникотрошача ти! — църкаше царят на мишките и отвратително тракаше и скърцаше със зъби, и после бързо скочи и се скри в дупката на стената. Мари беше така изплашена, че на другата сутрин изглеждаше много бледа, и крайно възбудена, едва успяваше да промълви по някоя дума. Сто пъти се наканваше да се оплаче на майка си, на Луиза или поне на Фриц за това, което ѝ се бе случило, но я спираше мисълта: „Та ще ми повярва ли някой и няма ли на всичко отгоре да ми се присмее?“ Едно обаче ѝ беше абсолютно ясно: за да спаси лешникотрошача, трябваше да предаде захарните дражета и марципана. Затова всичко, което имаше от този род, тя сложи на следната вечер на пода пред шкафа. На другата сутрин медицинската съветничка каза:

— Просто не мога да разбера откъде се появиха изведнъж в дневната ни стая тия мишки. Виж, бедничка Мари, те ти нахапали всичките сладки неща.

Наистина така беше. Лакомият цар на мишките не беше харесал марципана, но беше го нагризал с острите си зъби, така че трябваше да се хвърли. Мари съвсем не съжаляваше за своите сладкиши, напротив,

в себе си се радваше, защото вярваше, че така е спасила своя лешникотрошач. Но какво преживя тя, когато на следната нощ нещо изсвири и зацърка до самото ѝ ухо. Ах, царят на мишките пак беше дошъл и очите му още по-отвратително святкаха, а той още по-противно и от завчерашната нощ свиркаше през зъбите си.

— Дай ми твоите захарни куклички, малко момиче, иначе ще ти прегриза на две лешникотрошача, лешникотрошача ти!

И при тези думи страшният цар на мишките скочи на пода и пак се скри. Мари много се натъжи, на другата сутрин тя отиде при шкафа и огледа с печални очи захарните си куклички. И мъката ѝ беше напълно основателна, защото не можеш да си представиш, моя внимателна слушателко Мари, какви хубави куклички от захар имаше малката Мари Щалбаум. Освен че един хубав овчар пасеше заедно с овчарката си цяло стадо снежнобели овчици, около които подскачаше игривото му кученце, но там имаше и два пощенски раздавача с писма в ръце и четири много хубави двойки чисто облечени момченца и прелестно издокарани момиченца, които се люлееха на една руска люлка. Зад няколко танцьори имаше един земеделец и една Орлеанска дева, за които Мари много не държеше, но съвсем в ъгъла стоеше червенобузесто детенце, любимецът на Мари — от очите на малката Мари бликнаха сълзи.

— Ах — извика тя, обръщайки се към лешникотрошача, — ах, мили господин Дроселмайер, какво не бих направила, за да ви спася. Но това вече е прекалено!

Ала лешникотрошачът ѝ се видя тъй разплакан, стори ѝ се, че вече вижда седемте раззинати муцуни на мишия цар, готови да налапат нещастния младеж — и реши да пожертва всичко. Затова вечерта сложи всичките си захарни фигурки, както по-рано сладкишите, пред шкафа. Целуна овчаря, овчарката, овчиците, най-накрая извади от ъгъла и любимеца си, малкото червенобузесто детенце, но него сложи съвсем отзад. Земеделецът и Орлеанската дева трябваше да застанат на предната линия.

— Не, това на нищо не прилича — извика медицинската съветничка на другата сутрин. — В стъкления шкаф трябва да се е настанила голяма отвратителна мишка, защото всички хубави захарни куклички на горката Мари са нагризани и нахапани.

Мари не можа да сдържи сълзите си, но скоро пак се усмихна, защото си помисли: „Какво значение има всичко това, щом лешникотрошачът е спасен?“

Вечерта, когато майката разказа на апелативния съдия за поразите, които някаква мишка върши в шкафа на децата, медицинският съветник рече:

— Наистина безобразие е, че не можем да унищожим проклетата мишка, която се подвизава в стъкления шкаф и отмъква всички сладки

неща на горката Мари.

— Хе — намеси се Фриц весело, — долу хлебарят има чудесен сив легационен съветник, ще го взема горе при нас. Той скоро ще сложи край на тая работа и ще откъсне главата на мишката, пък ако ще да е самата госпожа Мишонка или нейният син, царят на мишките.

— Да — продължи усмихнато майка му, — и да почне да се катери по столове и маси, да събаря чаши и чинии и да направи хиляди други пакости.

— О, нищо подобно — възрази Фриц, — легационният съветник е много ловка личност, бих желал и аз да мога така леко да ходя по стръмните покриви като него.

— Само без котки през нощта, моля ви се! — каза Луиза, тя не можеше да търпи котките.

— Всъщност — каза и медицинският съветник, — всъщност Фриц е прав, освен това можем да сложим и един капан, нямаме ли някой вкъщи?

— Кръстник Дроселмайер ще ни направи чудесен капан, нали той е измислил капаните! — извика Фриц.

Всички се изсмяха и когато медицинската съветничка потвърди, че вкъщи нямало капан, апелативният съдия заяви, че имал много такива, и веднага прати да донесат от къщи един великолепен капан за мишки. Приказката за твърдия лешник на кръстника веднага оживя пред очите на Фриц и Мари. Когато готвачката приличаше сланината, Мари потрепера и под живите впечатления от приказката и чудесата в нея каза:

— Ах, царице, пазете се само от госпожа Мишонка и нейното семейство.

Но Фриц извади сабята си и заяви:

— Нека само дойдат, ще опитат сабята ми!

Всичко под печката и над нея остана обаче спокойно. А когато апелативният съдия завърза на тънък конец сланината и тихо-тихо сложи капана при стъкления шкаф, Фриц извика:

— Внимавай, кръстник, да не ти изиграе царят на мишките някой номер.

Но какво изпита горката Мари през последвалата нощ! Нещо леденостудено я докосна тук-там по ръката, дръзко и отвратително легна на бузата ѝ и записука, зацърка в ухото ѝ. Ужасният цар на

мишките седеше на рамото ѝ, кървавочервени лиги се стичаха от седемте му уста, тракайки и скърцайки със зъби, той изсъска на вцепенената от ужас Мари:

— Цър-цър, не ще можеш ме хвана — няма да вляза в капана; не ща да хапна сланина — аз искам книжки с картини; скоро ми давай книжките, книжките с картинките; и твоята нова рокличка, не ще мирясам иначе — лешникотрошачето ще ти разкъсам; хи-хи, пи-пи, цър-цър!

Сега вече Мари истински се натъжи. Побледня, съвсем се обърка, когато на сутринта майка ѝ каза:

— Тази лоша мишка още не се е хванала.

Майката помисли, че Мари скърби за сладкишите си, а освен това се страхува и от мишката, и затова добави:

— Но не се тревожи, мило дете, ние ще пропъдим лошата мишка. Ако капаните не помогнат, Фриц ще донесе своя сив легационен съветник.

Мари едва дочака да остане сама в дневната стая и веднага отиде при стъкления шкаф, там, разхълцана, се обърна към лешникотрошача:

— Ах, мили ми господин Дроселмайер, какво мога да сторя за вас аз, клетото нещастно момиче? Дори да дам всичките си книжки с картинки, дори да дам и подарената ми за Коледа нова рокличка, за да бъдат разкъсани от ужасния цар на мишките, няма ли той да изисква все нови и нови неща, докато накрая не ще имам вече нищо и той ще разкъса и мене вместо вас? О, аз, горкото дете, какво да сторя, какво вече да сторя?

Докато така изплакваше мъката си, малката Мари забеляза, че на врата на лешникотрошача е останало едно кърваво петно от оная нощ. Откакто бе научила, че лешникотрошачът е всъщност младият Дроселмайер, племенникът на апелативния съдия, Мари вече не посягаше да го носи на ръце, не го галеше и целуваше и от някакъв свян дори не го побутваше. Сега обаче тя го сне много внимателно от рафта и започна да изтрива с кърпичката си засъхналата кръв на врата му. Но какво преживя тя, когато ненадейно усети, че в ръката ѝ лешникотрошачето се стопли и се раздвижи. Тя бързо го върна на мястото му на рафта, но устицата на лешникотрошачето се полюшна насам-натам и то с мъка прошепна:

— Ах, скъпа демоазела Щалбаум, моя прекрасна приятелко, колко много дължа на вас, не, никакви книги с картинки, никаква коледна рокля не бива вече да жертвате, намерете ми само една сабя, една сабя, а за останалото ще се погрижа аз, пък ако ще...

Тук думите на лешникотрошача се изчерпаха, одухотворените му дотогава от дълбока мъка очи се втренчиха пак безжизнено. Мари не изпита никакъв страх, напротив, тя заподскача, без да са нужни по-нататъшни болезнени жертви. Но откъде да намери сабя за малкия? Мари реши да се посъветва с Фриц. Вечерта, когато родителите им бяха отишли някъде и те седяха сами при стъкления шкаф, тя му разказа всичко, което ѝ се беше случило с лешникотрошача и с царя на мишките и от какво зависеше сега спасението на лешникотрошача. Нищо не накара Фриц така да се замисли, както повторното споменаване за лошото държане на неговите хусари в боя. Той още веднъж най-сериозно попита Мари дали действително е било така и след като тя под честна дума го увери в това, Фриц веднага отиде при шкафа, държа на хусарите си една прочувствена реч, после за наказание откъсна на всеки кокардата от фуражката му заради проявеното себелюбие и малодушие и забрани за една година да се свири гвардейският хусарски марш. Взел тези наказателни мерки, той се обърна към Мари с думите:

— Колкото до сабята, ще мога да окажа тази услуга на лешникотрошача, тъй като вчера пенсионирах един стар полковник от кирасирите и той не ще има вече нужда от хубавата си остра сабя.

Споменатият полковник консумираше вече определената му от Фриц пенсия в най-задния ъгъл на третия рафт. Той беше изваден оттам, красивата сабя му беше отнета и препасана сега на лешникотрошача.

От страх и безпокойство Мари не можа да заспи тази нощ. Вече към полунощ ѝ се стори, като че ли чува откъм дневната стая странно трополене, дрънчене и шум... Изведнъж се разнесе:

— Църр!

— Царят на мишките, царят на мишките! — извика Мари и скочи ужасена от леглото. Отговорът бе пълна тишина. Но скоро се чу лекичко похлопване на вратата и едно тъничко гласче долетя:

— Предобричка демоазела Щалбаум, отворете спокойно, нося радостна вест!

Мари позна гласа на младия Дроселмайер, нахлузи рокличката си и мигновено отвори вратата. Малкият лешникотрошач стоеше отвън с кървава сабя в дясната и свещ в лявата ръка. Щом съгледа Мари, той се отпусна на едното си коляно и каза:

— Само на вас, о, моя дамо, дължа закаляването на рицарската си смелост, само вие придадохте сила на моята десница, за да победея самонадеяния, който се беше одързостил да издевателства над вас. Сразен лежи вероломният цар на мишките, потънал в собствените си кърви! Благоволете, о, моя дамо, да приемете от ръката на предания ви до смърт рицар знаците на победата!

При тези думи лешникотрошачето ловко свали нанизаните на лявата му ръка седем златни корони на мишия цар и ги подаде на Мари, която радостно ги прие. Тогава лешникотрошачът се изправи и продължи:

— Ах, предобра демоазела Щалбаум, какви прекрасни неща бих могъл да ви покажа сега, когато моят враг лежи победен, ако благоволите да ме последвате само няколко крачки! О, сторете го, сторете го, добричка ми демоазела!

ЦАРСТВОТО НА КУКЛИТЕ

Мисля, че никое от вас, мили деца, не би се забавило нито за миг и веднага би последвало честния, добродушен лешникотрошач, който не можеше никога да има нещо лошо в ума си. И Мари направи така, още повече че знаеше колко много може да разчита на благодарността на своето лешникотрошаче и освен това бе убедена, че то ще удържи думата си и ще ѝ покаже много прекрасни неща. Затова тя каза:

— Ще дойда с вас, господин Дроселмайер, но не трябва да отиваме твърде далеч и много да се бавим, защото още не съм си отспала.

— Тогава ще избира най-краткия, макар и малко по-труден път — отговори лешникотрошачът. И тръгна напред, а Мари го следваше, докато стигнаха до големия стар гардероб в коридора, където лешникотрошачът се спря. За свое учудване Мари видя, че вратите на този иначе винаги затворен гардероб сега стояха разтворени, и тя ясно съзря пътническия лисичи кожух на баща си, който бе закачен най-отпред. Лешникотрошачът ловко се покатери по перваза и украсите на гардероба, докато стигна до големия пискюл, с който завършваше дебелият шнур, прикачен за колана отзад на кожуха. Щом лешникотрошачът потегли надолу пискюла, веднага от ръкава на кожуха се спусна една мъничка стълба от кедрово дърво.

— Бъдете добра да се качите по стълбата, мила демоазела — извика лешникотрошачът. Мари направи така, но едва бе минала през ръкава, едва подаде глава навън от яката, и ослепителна светлина я заля, изведнъж се видя на чудно благоуханна поляна, по която блещукаха като скъпоценни камъни милиони искрици.

— Ние се намираме на кристалнозахарната поляна — каза лешникотрошачът, — но нека минем най-напред през онази порта.

Едва сега, когато погледна, Мари забеляза хубава порта, която се издигаше на няколко крачки пред тях. Изглеждаше, че цялата е от бял, кафяв и кехлибареножълт мрамор, но когато се приближи, Мари видя, че е направена от изпечени захаросани бадеми и стафиди и затова според думите на лешникотрошача се наричала Бадемово-стафидената

порта. Но склонните към просташки шеги хора я наричали доста неприлично „Портата на студентския зоб“. В една издаваща се над портата галерия, направена, както изглеждаше, от малцова захар, шест облечени в червени мундирчета маймунки свиреха забавни еничарски мелодии. Заслушана в тях, Мари едва забелязваше, че все повече и повече се отдалечава по разноцветните мраморни плочи, които бяха всъщност чудесно изработени сухи пасти. Скоро я облъхнаха някакви благоухания — идваха от прекрасна иглолистна горичка, която беше израсла от двете им страни. От тъмните клони на елхите се лееше такава искриста ослепителна светлина, че Мари ясно видя как от тях висят златни и сребърни плодове. Целите стъбла и клонки бяха украсени с ленти и цветя, така че изглеждаха като щастливи младоженци и весели сватбари. И когато сред клоните и иглестите листа нахлуваше на вълни като лек зефир портокалово ухание, в гората се разнасяше шушнене, станиолът по нея пукаше и шумолеше и всичко това звучеше като ликуваща музика, в такт на която блещукащите свецици подскачаха и танцуваха.

— Ах, колко е хубаво тук! — извика очарована и щастлива Мари.

— Ние сме в Коледната гора, мила демоазела — каза лешникотрошачът.

— Ах — продължи Мари, — не може ли да поостана малко? О, тук е толкова хубаво!

Тогава лешникотрошачът плесна с малките си ръчички и веднага при тях дотичаха няколко малки овчари и овчарки, ловци и ловджийки, които бяха тъй нежни и бели, че изглеждаха сякаш от чиста захар. Те се бяха разхождали в гората, но Мари не ги беше забелязала. Сега те донесоха много хубаво златно кресло, сложиха на него възглавница от бяла коприна и поканиха учтиво Мари да седне на него. Едва стори това, и овচারите и овчарките затанцуваха, а ловците и ловджийките пък нежно засвириха, след което всички изчезнаха в гъсталака.

— Извинете — каза лешникотрошачът, — извинете, скъпа демоазела Щалбаум, че танцът излезе толкова жалък, но хората са от нашия марионетен балет, не могат да правят друго, освен да танцуват все едно и също нещо. И това, че ловците така отпуснато и заспало свиреха, също си има причина. Захарните кошници висят наистина над носовете им по коледните елхи, ала малко височко! Но да отидем ли по-нататък?

— Ах, всичко беше извънредно хубаво и много ми хареса! — каза Мари, като стана и последва тръгналия пред нея лешникотрошач. Те вървяха край сладостно ромонящ поток, откъдето, както изглеждаше, идваха прелестните благоухания, които изпълваха цялата гора.

— Това е портокаловият поток — каза лешникотрошачът на Мари, — но като се изключи хубавият му аромат, той не може да се сравнява по големина и красота с Лимонадената река, която като него се влива в езерото Бадемово мляко.

И наистина, скоро Мари дочу силно плискане и шум и не след дълго съгледа широката Лимонадена река, която гордо струеше с жълтеникавите си вълни, лъкатушейки между подобните на зелени пламтящи скъпоценни камъни бляскави хрусталаци. Изключително свежа, укрепваща гърдите и сърцето, прохладата се носеше от тази чудна вода. Недалеч от реката бавно течеше някаква тъмножълта вода, която разпространяваше необикновено сладостен мирис. На брега ѝ седяха много хубави дечица, които ловяха с въдици малки дебели рибки и веднага ги изяждаха. Като се приближи, Мари видя, че рибките приличаха на мъстакулки. Много по-надалеч се виждаше едно прелестно селце, къщите, черквата, домът на свещеника, плевните — всичко беше тъмнокафяво, украсено със златни покриви, а някои стени бяха така пъстро оцветени, сякаш бяха облепени с озахарени лимонови резенчета и бадемови ядки.

— Това е селото на медените питки — каза лешникотрошачът, — то е разположено на Медената река. В него живеят много хубави хора, но повечето от тях са винаги в много лошо настроение, защото страдат от зъбобол, та затова там няма да се отбиваме.

В този момент Мари съгледа едно градче, цялото изградено от разноцветни прозрачни къщи, то беше много хубаво. Лешникотрошачът тръгна право към него и сега Мари дочу лудешки весела глъчка и видя хиляди дребни човечета, които преглеждаха и се готвеха да разтоварят множество тежко натоварени, спрели на пазара коли. Това, което сваляха от колите, приличаше на пъстро оцветена хартия и шоколадови блокчета.

— Намираме се в Бонбонения град — каза лешникотрошачът. — Току-що е пристигнала пратка от Хартиената страна и от шоколадовия цар. Горките бонбоненоградци бяха много застрашени от адмирала на мухите, затова покриват къщите си с дарения, получавани от

Хартиената страна, и изграждат укрепления с произведенията, които шоколадовият цар в изобилие им изпраща... Но, мила демоазела Щалбаум, няма какво да си губим времето с посещаване на всички малки градове и села в тази страна — да вървим в столицата, в столицата!

Лешникотрошачът забърза напред. Обзета от любопитство, Мари го последва. Не мина много и започна да ги облъхва чуден мирис на рози и по всички предмети наоколо се разля някакъв нежнорозов отблясък. Мари забеляза, че това е отражение от някакви розово-червени блестящи води, които се плискаха и шумяха със сребристорозовите си вълнички, издавайки извънредно приятни тонове и мелодии. По тези прелестни води, които все повече се разширяваха и образуваха голямо езеро, плуваха чудно хубави сребристобели лебеди със златни гердани, състезавайки се помежду си, те пееха. Примамвани от техните песни, диамантени рибки изскачаха и пак се гмуркаха в розовите води — това беше някакъв весел танц.

— Ах — извика въодушевена Мари, — ах, това е езерото, което кръстник Дроселмайер искаше веднъж да ми направи, а аз съм

момиченцето, което щеше да гали милите лебеди.

С иронична усмивка, каквато Мари не бе забелязвала досега у него, малкият лешникотрошач каза:

— Такова нещо моят чичо никога не може да направи: по-скоро вие бихте могли, демоазела Щалбаум, но нека не разсъждаваме по това, а да прекосим Розовото езеро и да стигнем до столицата.

СТОЛИЦАТА

Малкият лешникотрошач плесна още веднъж с ръчичките си. Тогава Розовото езеро започна по-силно да шуми, вълните се разпениха, станаха по-високи и Мари забеляза в далечината една голяма, блестяща от разноцветни скъпоценни камъни раковина, която, теглена от два златнолюспести делфина, бързо се приближаваше към тях. Дванайсет извънредно хубави арапчета с фесчета и престилчици, изтъкани от бляскави перца от колибри, изскочиха на брега и сетне, плъзгайки се леко по вълните, пренесоха в раковината най-напред Мари, а сетне и лешникотрошача, след което веднага заплуваха в обратна посока. О, колко хубаво беше, когато, обвееана от дъх на рози, Мари се понесе по розовите вълни! Двата златнолюспести делфина издигаха ноздри и пръскаха нагоре кристални струи и когато те в искриста дъга шумно падаха обратно, сякаш две тънички сладки гласчета запяха:

— Кой плува по езерото на розите? Феята, феята, тя нежна е като мимозите! Риб-риб, рибчици, леб-леб, лебедчета, зла-зла, златни птиченца! Трах-тарых, бурни вълни — налитайте, бучете, пейте, вейте, гледайте: феята, феята пристигна с нас; розови вълни, ревете, шумете, плискайте, плискайте се!...

Но дванайсетте арапчета, които бяха скочили отзад на раковината, се дразнеха, изглежда, от песента на водните струи, защото размахаха чадърчетата си толкова силно, че финиковите листа, от които бяха направени, шумяха и трещяха, докато арапчетата потропваха с крака в особен такт и пееха:

— Пляс и плюс, плюс и пляс — хайде с нас — хоп и троп, всички пеem — да не пеem ний не смеем — рибки плуват — лебед плава — бързай, раковино — и недей остава — пляс и плюс, плюс и пляс — хайде скачайте с нас!

— Арапчетата са много весели хора — каза лешникотрошачът малко смутен, — те ще ми развълнуват цялото езеро.

И наистина, скоро се надигна страшен шум от странни гласове, които сякаш се носеха по езерото и във въздуха, но Мари не им

обръщаше внимание, а се вглеждаше в благоуханните розови вълни и от всяка вълна ѝ се усмихваше по едно мило хубаво лице.

— Ах — извика тя радостно, като плесна с ръчички, — ах, погледнете, драги господин Дроселмайер! Там долу е принцеса Пирлипат, тя ми се усмихва тъй мило... Ах, погледнете, погледнете, драги господин Дроселмайер!

Но лешникотрошачът въздъхна почти печално и каза:

— О, добричката ми демоазела Щалбаум, това не е принцеса Пирлипат, това сте вие и само вие, вашето мило лице е, което се усмихва от всяка розова вълна.

Тогава Мари се дръпна бързо назад, затвори здраво очи и страшно се засрами. В същия миг дванайсетте арапчета я поеа от раковината и я отнесоха на брега. Тя се видя сред един малък гъсталак, който беше едва ли не по-хубав и от Коледната гора, така блестеше тук всичко, но най-възхитителни бяха чудесните плодове, с каквито всички дървета бяха отрупани — бяха не само невероятно хубаво оцветени, но издаваха и чуден аромат.

— Ние сме в Конфитюрената гора — каза лешникотрошачът, — а ей там е столицата.

И какво видя Мари! Как да ви опиша, деца, красотата и прелестта на града, който се разкри сега пред очите на Мари на една обширна цветиста поляна! Не само че стените и кулите поразяваха с прелестни разноцветни орнаменти от листа. Когато преминаха през градската порта, която сякаш беше изградена от ореховки и захаросани плодове, сребърни войничета взеха с пушките за почест, а едно дребно човече в брокатен халат се хвърли на врата на лешникотрошача с думите:

— Добре дошъл, драги принце, добре дошъл в Града на сладките!

Мари доста се зачуди, когато чу този твърде знатен човек да се обръща към младия Дроселмайер като към принц. Сега до слуха ѝ стигаха такива ликуващи провиквания и смехове, такива песни и шумни игри, че тя с недоумение попита лешникотрошача какво може да значи това.

— О, мила демоазела Щалбаум — отговори лешникотрошачът, — то не е нищо особено. Градът на сладките е многолюден и весел град, тук всеки ден е така, но да отидем, ако обичате, по-нататък.

След няколко само крачки те се озоваха на големия пазарен площад, който представляваше чудно хубава гледка. Всички къщи

наоколо бяха изградени на многоетажни галерии, целите от ажурена захар, в средата се издигаше като обелиск висок, посипан със захар козунак, а около него от четири изкусно направени водоскоци избликваха нагоре оранжада, лимонада и други чудесни напитки, долу пък, в басейна, се събираше крем, който можеше веднага да се яде с лъжица. Но най-привлекателни сред всичко бяха прелестните малки човечета, които в хилядно множество едни през други ликуващо се провикваха, смееха се, шегуваха се и пееха — с една дума, вдигаха онази весела глъчка, която Мари още отдалеч беше дочула. Тук имаше добре облечени господа и дами: арменци, гърци, евреи, тиролци, офицери, войници, проповедници, овчари, клоуни — накратко, множество най-различни хора, каквито могат да се срещнат по света. В един ъгъл на площада навалицата беше още по-голяма, хората вече се пръскаха, защото току-що беше минал, носен на паланкин, великият могул, придружен от деветдесет и трима велможи и седемстотин роби. Но случи се така, че в друг ъгъл рибарският еснаф, възлизащ на петстотин души, беше устроил празнично шествие, а лошото бе, че и на турския владетел му беше дошло тъкмо сега наум да се поразходи с три хиляди еничари из пазарището. А на всичко отгоре и голямата процесия на току-що завършилото тържествено жертвоприношение нахлу с музика и с песента „Да благодарим на могъщото слънце“ към обелисковия козунак. Настана едно объркване, блъскане и тласкане, една олелия! Скоро се чуха и отчаяни писъци, защото в навалицата един рибар събори главата от раменете на един брамин, а великият могул едва не беше прегазен от някакъв клоун. Шумът ставаше все по-страшен и по-страшен, хората започнаха да налитат един срещу друг и да се бият, но човекът с брокатния халат, който беше поздравил лешникотрошача като принц, бързо се покатери на високия козунак, удари три пъти една звучна камбана и три пъти извика: „Сладкарят! Сладкарят! Сладкарят!“ Веднага врявата стихна, всеки се постара да се оправи както може и след като преплелите се шествия се разплетоха, изкаляният велик могул се изчетка и главата на брамина отново бе нагласена на мястото ѝ, предишната весела глъчка настана отново.

— Какво значеше това възвестяване на сладкаря, драги господин Дроселмайер? — попита Мари.

— Ах, добричка демоазела Щалбаум — отговори лешникотрошачът, — сладкар наричат тук една непозната, но много

страшна сила, за която се вярва, че може да прави с хората каквото си ще: това е някаква фаталност, която виене над този малък весел народ, и те толкова се боят от нея, че само при споменаването на нейното име и най-голямата безредица стихва, както бе показано сега и от господин кмета. Всеки престава да мисли за земните дела, за удари в ребрата и буци по главата, съсредоточава се в себе си и си казва: „Какво е човек и какво може да стане с него?“

Мари не можа да се сдържи да не извика от възхищение и почуда, когато застана сега пред един светнал в розово-червено сияние дворец, на който се издигаха стотици високи кули. Тук-там по зидовете му се виждаха разкошни букети от теменужки, нарциси, лалета, шибои, чиито ярки по-тъмни цветове засилваха ослепителната, преливаща в розово, белота на стените. Големият купол на средната сграда, както и пирамидалните покриви на кулите, бяха обсипани с хиляди блестящи златни и сребърни звездици.

— Сега се намираме пред Марципановия дворец — каза лешникотрошачът. Мари се унесе в съзерцание на този вълшебен палат, но от погледа ѝ не убягна, че една от кулите беше останала съвсем без покрив. Малки човечета, покачени на сглобено от канелени пръчици скеле, види се, го възстановяваха. Преди още Мари да попита нещо, лешникотрошачът продължи:

— Неотдавна този хубав дворец беше заплашен от страшно опустошение, да не кажа — пълно унищожение. Великанът Лакомец, който минавал оттук, наведнъж отхапал покрива на една кула и загризал и големия купол. Но жителите му дали за откуп цял квартал от града, както и значителна част от Конфитюрената гора, с които той задоволил глада си и продължил своя път.

В този момент се зачу много приятна нежна музика, вратите на двореца се разтвориха и оттам излязоха дванайсет малки пажа със запалени пръчици карамфил, които носеха в ръчичките си като факли. Главата на всеки паж беше една хубава перла, телата им бяха целите от рубини и смарагди, а краката — от чудесно изработено чисто злато. След тях излязоха четири дами, големи почти колкото Марината Клерхен, но толкова красиви, така променени, че Мари веднага позна в тях принцеси по рождение. Те прегърнаха малкия лешникотрошач най-нежно и извикаха с меланхолична радост:

— О, мой принце! Добричък мой принце! О, братко мой!

Лешникотрошачът изглеждаше много развълнуван, той често бършеше избликващите си сълзи, но сетне хвана Мари за ръка и каза прочувствено:

— Това е демоазела Мари Щалбаум, дъщеря на един многоуважаван медицински съветник и спасителка на моя живот! Ако тя не беше хвърлила навреме пантофката си и не беше ме снабдила със сабята на пенсионирания полковник, сега щях да лежа в гроба, изгризан

от проклетия цар на мишките. О, тази демоазела Щалбаум! Може ли да се сравнява с нея по красота, добрина и добродетел принцеса Пирлипат, при все че е принцеса по рождение? Не, казвам аз, никога!

Всички дами извикаха: „Не, не!“ — и се хвърлиха на шията на Мари, като плачеха и говореха:

— О, благородна спасителко на любимия ни брат, нашия принц, о, несравнима демоазела Щалбаум!

Сега вече дамите въведоха Мари и лешникотрошача в двореца, и то в една зала, стените на която бяха целите от бляскави разноцветни кристали. Но което най-много се хареса на Мари, бяха прелестните малки столчета, масички, скринчета и какви ли не още неща наоколо, всичките изработени от кедрово или махагоново дърво и украсени тук-там със златни цветя. Принцесите накараха Мари и лешникотрошача да седнат и казаха, че веднага ще приготвят сами обеда. Те донесоха множество малки гърненца и купички от най-фин японски порцелан, а също и лъжици, вилици и ножове, рендета, тенджери и други кухненски принадлежности от злато и сребро. После надонесоха най-хубави плодове и сладкиши, каквито Мари никога не бе виждала, и се заловиха най-грациозно да изстискват плодовете, да счукват подправките, да настъргват захаросаните бадеми — с една дума, така да домакинстват, че Мари трябваше да признае умението им да се справят с готварското изкуство и се убеди, че обедът ще бъде прекрасен. Чувствайки живо, че и тя е опитна в тия неща, Мари тайно желаше да вземе участие в работата на принцесите. Сякаш отгатнала неизреченото желание на Мари, най-хубавата от сестрите на лешникотрошача ѝ подаде един малък златен хаван с думите:

— О, мила приятелко, скъпа спасителко на моя брат, счукай мъничко от тази кристална захар!

Когато Мари зачука бодро захарта в хавана, така че той зазвуча като прелестна песен, лешникотрошачът започна подробно да разказва какво е станало по време на страшното сражение между неговата армия и армията на мишия цар, как той поради малодушието на неговите войски е бил победен, как след това ужасният цар на мишките е щял напълно да го изгризе и как Мари е трябвало да пожертва за това много от неговите поданици, които са били на служба при нея, и тъй нататък, и тъй нататък. Като слушаше неговия разказ, на Мари ѝ се струваше, че думите му, а дори и нейните удари в хавана звучат все по-далечно и по-

неясно. Скоро тя почна да вижда някакви сребърни воали да се издигат като прозрачни мъгли, в които принцесите, пажовете, лешникотрошачът и дори тя самата заплуваха, зачу се странно пеене, свистене и тихо жужене, което заглъхваше в далечината, а Мари се издигаше като на някакви вълни все по-високо и по-високо, по-високо и по-високо, по-високо и по-високо...

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Прр — пуф!... Мари падна от неизмерима височина. Какво разтърсване! Но тя веднага отвори очи и се видя в леглото си, беше ясен ден, майка ѝ стоеше пред нея и казваше:

— Как може толкова да се спи, закуската отдавна е готова!

Вие без съмнение разбирате, многоуважаеми внимателни слушатели, че напълно смаяна от чудесата, които бе видяла, най-накрая Мари беше заспала в залата на Марципановия дворец и че арапчетата или пажовете, или дори принцесите я бяха донесли вкъщи и я бяха сложили в леглото.

— О, мамо, мила мамо, да знаеш къде ме е развеждал тази нощ младият господин Дроселмайер и какви хубави неща видях!

И Мари разказа всичко почти така точно, както аз току-що го разказах, а майка ѝ я гледаше смаяна. Когато Мари завърши, майка ѝ каза:

— Ти си сънувала много хубав сън, мила Мари, но престани да мислиш за всичко това.

Но Мари настоя упорито, че не е сънувала, а е видяла всичко в действителност. Тогава майка ѝ я заведе при стъкления шкаф, извади лешникотрошачката, която стоеше както обикновено на третия рафт, и каза:

— Глупаво момиче, как можеш да вярваш, че тази нюрнбергска дървена кукла има живот и може да се движи?

— Но, мила мамо — прекъсна я Мари, — аз зная много добре, че малкият лешникотрошач е младият господин Дроселмайер от Нюрнберг, племенник на кръстника Дроселмайер.

Тогава медицинският съветник и медицинската съветничка избухнаха във висок смях.

— Ах — продължи Мари почти с плач, — сега се смееш и ти на моя лешникотрошач, мили татко! А той така хубаво се изказа за тебе! Когато ние пристигнахме в Марципановия дворец и той ме представи на сестрите си, принцесите, той каза, че си бил един многоуважаван медицински съветник!

Смехът стана още по-силен и сега пригласяше и Луиза, а дори и Фриц. Тогава Мари изтича в другата стая, извади бързо седемте корони на мишия цар от кутийката си и ги подаде на майка си с думите:

— Ето, мила мамо, това са седемте корони на царя на мишките, които младият господин Дроселмайер ми предаде миналата нощ в доказателство за победата си.

Медицинската съветничка учудено загледа малките коронки, които бяха изработени от някакъв непознат, но много блестящ метал така фино, както човешката ръка не би могла да го направи. Също и медицинският съветник не можеше да се нагледа на коронките и двамата — бащата и майката — сериозно настояха пред Мари да признае откъде има тези коронки. Но тя не можеше да каже друго, освен това, което вече бе казала, и когато накрая баща ѝ строго ѝ се скара и дори я нарече малка лъжкиня, тя започна неудържимо да плаче и да нарежда:

— Ах, аз, горкото дете, какво мога да кажа аз, горкото дете!

В този момент вратата се отвори. Апелативният съдия влезе и извика:

— Какво има, какво има? Защо плаче моята кръщелничка Мари? Какво има наистина?

Медицинският съветник му разказа всичко, което се бе случило, като му показва и коронките. Но щом съгледа коронките, апелативният съдия се изсмя и извика:

— Глупава работа, глупава работа, това са коронките, които носех преди години на часовниковата си верижка. Аз ги подарих на малката Мария за рождения ѝ ден, когато тя стана на две години. Не си ли спомняте?

Нито медицинският съветник, нито съпругата му можеха да си припомнят такова нещо, но когато Мари забеляза, че лицата на родителите ѝ отново станаха приветливи, тя се спусна към кръстника си и извика:

— Ах, ти знаеш всичко, кръстник Дроселмайер, кажи им сам, че моят лешникотрошач е племенникът ти, младият господин Дроселмайер от Нюрнберг, и че той ми е подарил коронките!

Ала апелативният съдия направи много мрачно лице и промърмори:

— Глупава, детинска работа.

Тогава и медицинският съветник взе малката Мари при себе си и много сериозно ѝ каза:

— Слушай, Мари, остави вече тая фантазия и тези глупости. Ако още веднъж кажеш, че глупавата грозна лешникотрошачка е племенник на господин апелативния съдия, ще изхвърля през прозореца не само лешникотрошачката, но и всичките ти кукли, включително и мамзел Клерхен.

Сега горката Мари не смееше, разбира се, да говори вече за това, което изпълваше цялата ѝ душа, ала вие ще се съгласите, че такова хубаво и чудесно нещо, каквото се беше случило на Мари, не можеше в никакъв случай да бъде забравено. Дори твоят другар, драги читателю или слушателю Фриц, дори твоят другар Фриц Щалбаум веднага обръщаше гръб на сестра си, когато тя речеше да му разкаже нещо за чудесното царство, в което се бе чувствала толкова щастлива. Казват дори, че понякога той промърморвал през зъби: „Глупава гъска!“, но като знай изпитаното му добро сърце, не го вярвам. Едно е сигурно: тъй като той вече нямаше вяра в това, което Мари му разказваше, той формално се извини на публичен парад пред своите хусари за сторената им неправда, прикачи им вместо отнетите кокарди много по-високи и по-хубави плюмажи от гъши пера и пак им позволи да свирят гвардейския хусарски марш. Но ние много добре знаем каква беше работата с тяхното мъжество, когато отвратителните куршуми правеха петна по червените им мундири.

И тъй, Мари не биваше вече да говори за своето приключение, но картините от онова чудесно, вълшебно царство постоянно я обкръжаваха като сладостен ромон, като прелестни звуци. Щом насочваше мисълта си натам, тя виждаше всичко отново, така че вместо да играе както обикновено, често седеше тихо и неподвижно, вдълбочена в себе си, заради което всички я смятаха за малка мечтателка. Случи се веднъж, че апелативният съдия поправяше един часовник в дома на медицинския съветник. Мари седеше при стъкления шкаф и потънала в бляновете си, гледаше малкия лешникотрошач. Изведнъж от нея неволно се изтръгна:

— Ах, драги господин Дроселмайер, ако бяхте наистина жив, аз нямаше да направя като принцеса Пирлипат и да ви отхвърля, след като заради мене сте били загубили младежката си красота!

В същия миг апелативният съдия извика:

— Хайде, хайде — глупави приказки!

Тогава изведнъж нещо така изтрепя, че Мари се повали в безсъзнание от стола си на земята. Когато дойде на себе си, майка ѝ, загрижена около нея, каза:

— Как може така да паднеш от стола, толкова голямо момиче! Тук е пристигнал племенникът на господин апелативния съдия от Нюрнберг, бъди внимателна към него.

Мари погледна нагоре, апелативният съдия си беше сложил пак стъклената перука, облякъл беше жълтия жакет, сега се усмихваше много доволен и държеше за ръка един наистина малък, но много строен младеж. Лицето му беше само кръв и мляко, носеше прелестна червена дрешка със златни нашивки, бели копринени чорапи и обувки, жабото си беше окичил с чудесно букетче, беше изящно фризиран и напудрен, отзад на гърба си имаше отлична плитка. Малката шпага, която носеше отстриани, изглеждаше цялата в скъпоценни камъни, толкова блестеше, шапката под мишницата му беше изтъкана от най-фина коприна. А приятните си обноски младежът веднага показва с това, че беше донесъл на Мари множество играчки, но преди всичко най-хубав марципан и същите фигурки, които царят на мишките ѝ беше изгризал, а на Фриц — една великолепна сабя. На обед приятният младеж чупеше със зъби лешници за всички, дори и най-коравите не му се опираха, с дясната си ръка ги слагаше в устата, с лявата дърпаше отзад плитката си и — прас! — черупката на лешника се разпадаше на парчета! Мари се изчерви цялата, когато съгледа приятния млад човек, и още повече се изчерви, когато младият Дроселмайер я покани след обед да отидат при стъкления шкаф в дневната стая.

— Поиграйте си заедно, деца, сега, когато всичките ми часовници вървят добре, аз нямам нищо против — извика апелативният съдия. Щом обаче останаха сами, младият Дроселмайер се отпусна на едно коляно и заговори:

— О, моя несравнима демоазела Щалбаум, тук във вашите крака вие виждате оцастливения Дроселмайер, комуто вие спасихте на това място живота! Вие бяхте така добра да кажете, че няма да ме отблъснете като лошата принцеса Пирлипат, ако заради вас съм станал грозен! Тогава аз веднага престанах да бъда презреният лешникотрошач и добих отново предишната си нелоша външност. О, превъзходна

демоазела, ошастливете ме с вашата скъпа ръка, споделете с мен царство и корона, владейте заедно с мен над Марципановия дворец, защото там сега аз съм цар!

Мари вдигна младежа и тихо каза:

— Мили господин Дроселмайер! Вие сте един благ, добросърдечен човек и тъй като управлявате, освен това и една приятна страна с много хубави, весели хора, аз ви приемам за свой годеник!

Така от този момент Мари стана годеница на Дроселмайер. След едногодишен срок той я отвел, както казват, със златна каляска, теглена от сребърни коне. На сватбата танцували двайсет и две хиляди блестящи, украсени с перли и диаманти, куклички и Мари и до днес била царица в една страна, из която навсякъде могат да се видят блестящи коледни борови гори, прозрачни марципанови дворци — с една дума, най-красиви и чудни неща, стига човек да има очи да ги види.

Това бе приказката за лешникотрошачката и царя на мишките.

МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР

ПЪРВА ГЛАВА

МАЛКИЯТ УРОД. — СЕРИОЗНА ОПАСНОСТ ЗА ЕДИН СВЕЩЕНИЧЕСКИ НОС. — КАК КНЯЗ ПАФНУЦИУС
ВЪВЕДЕ ПРОСВЕЩЕНИЕТО В СВОЯТА СТРАНА И КАК ФЕЯТА РОЗАБЕЛВЕРДЕ ПОСТЪПИ В ПАНСИОН ЗА
ВЪЗРАСТНИ БЛАГОРОДНИ ДЕВИЦИ

Недалеч от едно прелестно селце на сгрятата от слънчевия пек земя, до самия път, беше легнала бедна дрипава селянка. Измъчена от глад, с пресъхнала от жажда уста, клетата жена беше се свлякла изнемощяла под тежестта на коша, напълнен догоре със сухи съчки, които с мъка беше събрала под дърветата и храстите в гората, и тъй като едва си поемаше дъх, си помисли, че вече умира — така щеше поне да дойде край на отчайващата немотия. Все пак намери сили да

разхлаби въжетата, придържащи коша на гърба ѝ, и бавно се довлече до тревицата, която растеше наблизко. И тук избухна в неудържими оплаквания:

— Само мен ли — заохка тя, — само мен и горкия ми мъж ли трябваше да сполетят всички тия мъки и лишения? Не сме ли единствените в цялото село, които въпреки всичкия си труд и проливана без мяра пот все си оставаме сиромаси, изкарваме едва колкото да не умрем от глад? Преди три години, когато мъжът ми прекопаваше градината и намери златни пари, помислихме, че щастието най-сетне е дошло при нас и сега вече идват добри дни. Но какво стана? Крадци задигнаха парите, къщата и плевнята изгоряха над главите ни, градушката уби всичко на нивата и за да прелее чашата на мъките ни, небето ни наказва с този малък урод, когото родих за срам пред цялото село... На свети Лаврентий детето стана на две години и половина, а нито може да застане, нито да проходи на тънките си крачета и вместо да почне да приказва, само ръмжи и мяука като някакво коте. А пък яде, нещастното изродче, колкото здраво дете на седем-осем години, но нищо не му се лепи. Господ да пожали и него, и нас — ще трябва да го храним, докато порасне, само за наша мъка и за все по-голяма сиромашия, защото това дребосъче ще яде и ще пие все повече и повече, но до края на живота си няма да работи!... Не, не, това е повече, отколкото може да се издържа на тази земя!... О, да можех да умра — само да умра!

И клетата жена започна да плаче и да ридае, докато мъката съвсем ѝ надделя и тя изтощена заспа...

С право се оплакваше жената от ужасното уродче, което бе родила преди две години и половина. Това, което на пръв поглед можеше да се вземе за някакво странно възлесто късче дърво, беше едно уродливо, едва две педи пораснало, момче, което, сложено напъряко най-отгоре на коша, сега се бе смъкнало долу на земята и се търкаляше, ръмжейки, в тревата. Главата на това нещастно същество беше потънала дълбоко между раменете, вместо гръб то имаше някакъв израстък, подобен на тиква, а веднага под гърдите висяха две тънки като лешникови пръчки крачка, така че детето изглеждаше като разцепена ряпа. Едно по-ненаблюдателно око едва ли би открило нещо като лице, но след внимателно вглеждане би забелязало дълъг, заострен нос, стърчащ от чорлавата, четинеста черна коса, и две малки блестящи черни очички,

които, особено на сбръчканото, съвсем старческо лице, напомняха сякаш малко алраунче^[1]...

Докато жената, както казахме, изнемогнала от мъката си, дълбоко спеше, а нейното момченце се беше изтърколило до самата нея, случи се, че госпожица Фон Розеншон, една дама от близкия пансион за възрастни благородни девици, мина оттук, завръщайки се от всекидневната си разходка. Тя се спря и тъй като по природа беше много добра и състрадателна, дълбоко се трогна, като видя такава злочестина.

— О, справедливо небе — изохка тя, — какви страдания и неволи има на тази земя! Горката нещастна жена! Зная, че още от съвсем малка е започнала да се труди свръх силите си, а ето че е съсипана от глад и грижи! Как болезнено чувствам своята бедност и безсилие!... О, да можех да помагам, както бих искала!... Но каквото ми е останало още — малкото дарове, които враждебната съдба не може да ми отнеме, не може да ми унищожи и които са все още на мое разположение, — изцяло и от сърце ще използвам, за да ограничавам страданията. Парите, ако имах още такива, няма никак да ти помогнат, бедна жено, а навярно само ще влошат положението ти. На теб и на мъжа ти не ви е дадено да бъдете богати, а на когото не е дадено да бъде богат, парите изчезват от джоба му, без сам да знае как. От тях той има само ядове и колкото повече пари му идват, повече обеднява. Но аз зная: повече от бедността, повече от лишенията яде сърцето ти това, че си родила толкова малко чудовище, което като зло, ужасно бреме ти се е обесило на врата и ти трябва да го носиш цял живот... Да порасне, да се разхубави, да стане силно, разумно, това от детето не може да се очаква, но може би има възможност да му се помогне и по друг начин...

С тези думи госпожицата седна на тревата и взе малкия в скута си. Злото дребосъче се противеше, дърпаше се, ръмжеше, искаше да я ухапе за пръста, но тя каза:

— По-спокойно, по-спокойно, малко майско бръмбарче — и го загали полека и нежно по главата от челото до тила. Постепенно, докато го милваше, щръкналата остра коса на малкия се заглаждаше и накрая се слегна на път на челото и се накъдри на хубави меки вълни по високите рамене и гърбицата. Малкият все повече се успокояваше и накрая дълбоко заспа. Тогава госпожица Фон Розеншон го сложи внимателно до майка му на тревата, напръска жената с някакъв спирт от

шишенцето си за освежаване, което извади от чантичката си, и с бързи крачки се отдалечи.

Когато наскоро след това жената се пробуди, тя се почувства странно ободрена и укрепнала. Сякаш хубаво се бе наобядвала и подкрепила с няколко глътки вино.

— Я гледай — извика тя — каква разтуха и бодрост ми докара мъничкото сън! Но слънцето скоро ще залезе зад планините, хайде да се прибираме вкъщи!

При тези думи тя понечи да метне на гърба си кошницата, но като погледна в нея, видя, че малкият го няма. В това време детето се изправи и жално заскимтя. Майката се озърна, плесна смаяно с ръце и извика:

— Цахес, мъничък Цахес, кой ти е сресал така хубаво косата? Цахес, мъничък Цахес, колко щяха да те красят тези къдрици, ако не беше тъй ужасно грозно дете! Хайде, ела в коша!

Тя поиска да го улови и да го сложи направо на дървата, но малкият Цахес зарита, ухили се на майка си и съвсем ясно измяука:

— Не искам!

— Цахес, мъничък Цахес — извика жената извън себе си от учудване, — кой те научи да приказваш? Е, щом си така хубаво вчесан, щом така добре приказваш, ти ще можеш и да ходиш.

Жената метна коша на гърба си, малкият Цахес се хвана за престилката ѝ и така двамата се запътиха към селото.

Те трябваше да минат край къщата на пастора. Случи се така, че пасторът стоеше пред къщната врата с най-малкото си момченце, тригодишно красиво русичко къдрокосо дете. Когато той видя жената с тежкия кош и малкия Цахес, който се клатушкаше до престилката ѝ, той ѝ извика:

— Добър вечер, госпожо Лиза, как сте, много сте се натоварили, едва ходите, елате, починете си на тази пейка пред вратата ми, моята прислужница ще ви донесе да пийнете нещо разхладително!

Госпожа Лиза не изчака втори път да я канят, свали тежкия кош на земята и тъкмо понечи да отвори уста и да се оплаче пред достопочтения божи служител за мъките и сиромашията си, когато при рязкото ѝ обръщане малкият Цахес загуби равновесие и полетя в краката на свещеника. Той бързо се наведе и вдигна малкия с думите:

— Я гледайте какво мило, хубаво момченце сте имали, госпожо Лиза. Това е истинска небесна благословия, да имате такова прелестно дете.

И той взе малкия на ръце, погали го и, изглежда, не забеляза, че невъзпитаното джудже грозно ръмжеше и мяукаше и дори се опитваше да ухапе носа на достопочтения господин. А госпожа Лиза стоеше като втрещена, гледаше го с широко разтворени, слисани очи и не знаеше какво да мисли.

— Ах, драги господин пасторе — започна тя най-после с плачевен глас, — божи човек като вас не се подиграва, разбира се, с една бедна, нещастна жена, която Господ, който знае защо, е наказал с този ужасен урод!

— Какво говорите — възрази духовникът най-сериозно, — какво говорите, мила жено! Какви са тези безсмислици: подиграване, урод, божие наказание, аз просто не ви разбирам, знам само, че сте напълно заслепена, щом не обичате сърдечно такова прелестно момченце. Целуни ме, добро малко човече!

Пасторът прегърна Цахес, но детето изръмжа:

— Не ща! — и отново се опита да ухапе духовника за носа.

— Вижте го този урод — извика Лиза уплашено, но в този момент момченцето каза на пастора:

— Ах, мили татко, ти си толкова добър, така хубаво се отнасяш към децата, че те всички много те обичат!

— О, чувате ли — извика пасторът със светнали от радост очи, — чувате ли хубавото разумно дете, вашия мил Цахес, госпожо Лиза, за когото говорите толкова лошо. Виждам, че вие никога няма да можете да направите нещо от това момченце, колкото хубаво и разумно да е то. Слушайте, госпожо Лиза, дайте ми да отгледам и възпитам вашето толкова обещаващо детенце. При вашата угнетяваща немотия момченцето е само тежест за вас, а за мене ще бъде радост да го отгледам като мой собствен син!

От изумление Лиза не можеше да дойде на себе си и само повтаряше:

— Но, драги господин пасторе, драги господин пасторе, сериозно ли искате да вземете и да възпитате това малко чудовище и да ме освободите от мъката, която имам с този урод?

Но колкото и жената да сочеше ужасната грозота на малкото си изродче, пасторът държеше на своето: той все по-възбудено твърдеше, че в своето безумно заслепление тя не заслужава да бъде благословена от небето с такъв прелестен дар като това чудесно момченце, докато най-сетне, вече съвършено ядосан, изтича с малкия Цахес на ръце вкъщи и заключи вратата отвътре.

Като гръмната остана госпожа Лиза пред вратата на пастора и не знаеше какво да мисли. „Какво, за Бога, е станало с нашия почтен господин пастор — каза си тя, — че толкова се е побъркал по моя мъничък Цахес и смята това глупаво дребосъче за хубаво и разумно дете? Е, Господ да му е на помощ на милия свят човек, той свали от плещите ми този товар и сам се нагърби с него, нека види сега как се носи той! Ехе, как ми олекна кошът с дърва, откакто малкият Цахес не е върху него и аз нямам вече тая грижа!“

И с коша дърва на гръб госпожа Лиза си тръгна развеселена и в добро настроение към къщи.

Макар и да бих предпочел да мълча засега по този въпрос, ти сигурно вече си се досетил, благосклонни читателю, че с госпожицата от пансиона за благородни девици Фон Розеншон, или както някои я наричаха — Фон Розенгрюншон, работите стоят доста особено. Защото очевидно поради тайнственото въздействие на нейното милване по главата на малкия Цахес добродушният пастор го беше сметнал за красиво и умно дете и веднага го беше приел като свой собствен син. Но ти би могъл, драги читателю, въпреки превъзходната си

проницателност, да се насочиш към съвсем погрешни предположения или дори да почнеш да прелистваш, във вреда на историята, много съчинения, за да научиш веднага нещо повече за тайнствената госпожица, затова по-добре ще е още отсега да ти разкажа всичко, което зная за тази достойна дама.

Госпожица Фон Розеншон беше висока на ръст, с благородна, величествена външност и донякъде гордо, заповедническо държане. Лицето ѝ можеше без колебание да се нарече съвършено красиво, ако не правеше малко странно и дори зловещо впечатление, особено когато се вторачваше, както обикновено, пред себе си. Това впечатление трябваше да се припише главно на особената, загадъчна бръчка между веждите, едва ли би могло да се каже, че тя може често да се види по челата на госпожиците в пансионите за възрастни благородни девици. Но много пъти, особено през ясни, слънчеви дни, по времето, когато цъфтят розите, в нейния поглед имаше толкова душевно очарование и миловидност, че всеки се чувстваше пленен от сладостната му, непреодолима магия. Когато за пръв и последен път имах удоволствието да видя уважаемата госпожица, тя изглеждаше в пълния си разцвет, в зенита на своята красота, и аз смятах, че имам голямото щастие да видя дамата именно в този зенит и да изпитам едва ли не уплаха пред хубостта ѝ, нещо, което твърде скоро нямаше вече да се случва. Аз се заблуждавах. Най-старите хора в селото ме увериха, че познавали уважаемата госпожица, откакто се помнели, но тя никога не била изглеждала нито по-стара, нито по-млада, нито по-грозна, нито по-хубава от сега. Времето, види се, нямало над нея никаква власт и на мнозина това вече изглеждаше твърде странно. Но имаше и други неща, които, след като се поразмисли сериозно, също така учудваха, и човек просто не можеше да се оправи. Така например стана напълно ясна родствената връзка на въпросната госпожица с цветята, чието име тя носеше. Защото не само че никой друг на света не умееше да отглежда такива чудесни хилядолистни рози като нейните, но и от всеки, дори и най-прост, сух трън, който тя бодваше в земята, пак изникваха изобилно, в целия си разкош, рози. Освен това нямаше съмнение, че при самотните си разходки в гората тя разговаря със странни гласове, които, изглежда, идваха от цветята, храстите, изворите и потоците. Дори един млад ловец я издебнал веднъж, когато стояла сред гъсталака в гората, а в това време необикновени птички с пъстри, блестящи пера,

каквито по тези места не се въдели, летели около нея, галели я с крилцата си и с радостните си песни и чуруликане ѝ разказвали, изглежда, всевъзможни весели неща, а тя се смеела и радвала. Поради всичко това по времето, когато госпожица Фон Розеншон постъпила в пансиона, скоро привлякла вниманието на всички в околността. Приемането ѝ в пансиона за възрастни благородни девици бе станало по заповед на княза, ето защо барон Претекстатус Фон Мондшайн, собственик на имението, в близост на което се намираше пансионът и чийто попечител беше той, не могъл да възрази нищо, въпреки че бил измъчван от ужасни съмнения. Напразни останали всичките му старания да открие в Рикснеровата „Книга на турнирите“ и други хроники фамилното име Розенгрюншон. Навярно той се съмнявал в правото на госпожицата да постъпи в пансиона, тъй като не притежавала родословното дърво на трийсет и двама прадеди. Накрая, свършено сломен, със сълзи на очи я помолил да не се нарича, за Бога, Розенгрюншон, а поне Розеншон, защото това име все пак имало известен смисъл и допускало съществуването на някакви прадеди... И тя, за да му направи удоволствие, приела това име. Навярно ядът на засегнатия Претекстатус спрямо непритежаващата прадеди госпожица се е проявявал по един или друг начин и сигурно е дал първия повод за злословията по неин адрес, които все повече и повече се разпространявали из селото. Към ония тайнствени разговори в гората, в които само по себе си нямаше нещо лошо, сега вече се прибавяха всевъзможни съмнителни обстоятелства. Те се предаваха от уста на уста и представяха действителната природа на госпожицата в съвсем подозрителна светлина. Стрина Ана, жената на Шулце, твърдеше със сигурност, че винаги когато госпожицата кихнела по-силно от прозореца, млякото в цялото село се пресичало. Но едва това се бе потвърдило, и ето че се случило нещо ужасно. Веднъж госпожицата сварила Михел, сина на учителя, когато скришом по-хапвал от пържените картофи в кухнята на пансиона. Тя усмихнато го заплашила с пръст и оттогава устата на момчето останала отворена, сякаш в нея постоянно имало горещ пържен картоф, та затова то носело сега шапка с широка и много издадена напред периферия, защото иначе дъждът щял да вали в устата на горкото момче. Наскоро можеше да се каже почти със сигурност, че госпожицата умее да заклина с огън и вода, да привлича бури и градоносни облаци, да сплита някак особено плитките

си и какво ли още не и никой не се съмняваше в думите на овчаря, който с ужас видял посред нощ госпожицата да профучава във въздуха, възседнала метла, а пред нея летял огромен бръмбар рогач, между рогата на който се издигали високи сини пламъци!... Сега всички се развълнуваха, искаха да се нахвърлят на вещицата и селските съдии направо решиха да задигнат госпожицата от пансиона и да я хвърлят във водата, за да я подложат на обичайната проверка на вещиците. Барон Претекстатус се правеше, че нищо не вижда, и с усмивка си казваше: „Така им се пада на простите хора без прадеди, които не са от такъв стар и добър род като Мондшайновци.“ Подразбрала за заплашващото я безчинство, госпожицата избяга в столицата и наскоро след това барон Претекстатус получи заповед от кабинета на княза на страната, с която му се известяваше, че вещици няма. Колкото до многознайните селски съдии, за тях — заради голямата им запаленост да проверят умението на една пансионска госпожица да плува — се нареждаше да бъдат хвърлени в затвора, а на останалите селяни и на жените им — да се внуши, под страх от сериозно телесно наказание, да не мислят вече лошо за госпожица Розеншон. Те се опомниха, стреснаха се от заплахата, че ще бъдат наказани, и почнаха да мислят с добро за госпожицата, което и за двете страни, за селото и за дамата Розеншон, имаше най-благотворни последици.

В кабинета на княза знаеха много добре, че госпожица Фон Розеншон не беше никоя друга, а прочутата, световноизвестна фея Розабелверде.

Работата всъщност беше следната. По цялата земя надлъж и шир едва ли имаше по-прелестна страна от малкото княжество, където се намираше имението на барон Претекстатус Фон Мондшайн и където госпожица Фон Розеншон живееше — с една дума, там, където се случи всичко онова, което възнамерявам по-подробно да ти разкажа, драги читателю.

Заградена от високи планини, тази малка страна с нейните зелени благоуханни гори, цъфнали морави, шумолящи реки и весело блъбукащи поточета приличаше на чудно хубава градина толкова повече, че там нямаше градове, а само приятни села и тук-там отделни дворци. В тази странна градина хората живееха за свое собствено удоволствие, без каквото и да било потискащо житейско бреме. Всеки знаеше, че в страната управлява княз Деметриус, никой обаче не

забелязваше по нищо да е управляван и всички бяха напълно доволни. Онези, които държаха за пълна свобода в своите начинания, които обичаха красивите местности и хубавия климат, не можеха да си изберат по-добро място от това княжество, затова се случи така, че покрай другите в тази страна се заселиха и множество прекрасни феи, чиито топлота и свобода, както е известно, се отразяваха благотворно върху всичко наоколо. На тях навярно трябваше да се припише фактът, че почти във всяко село, най-вече обаче в горите, често се случваха чудни неща и че всеки, обзет от очарованието и от упоението им, вярваше напълно в чудеса и тъкмо поради това, без сам да съзнава, беше доволен и добър поданик. Добрите феи, които си бяха уредили живота съвсем свободно — както в Джинистан, — на драго сърце биха отредили вечен живот и на Деметриус. Но това не беше в тяхната власт. Деметриус умря и властта премина в ръцете на младия Пафнуциус. Още докато баща му беше жив, Пафнуциус таеше дълбоко в сърцето си истинско огорчение, защото смяташе, че народът и държавата са ужасно занемарени, оставени без всякакви грижи. Той реши да управлява и веднага назначи за пръв министър в княжеството своя камериер Андрес, който веднъж, когато князът, тогава още само принц, беше забравил кесията си в една кръчма отвъд планините, му бе заел шест дуката и го беше избавил от голямо затруднение.

— Аз искам да управлявам, драги мой! — му извика Пафнуциус. Андрес, който четеше в очите на господаря си какво става в него, се хвърли в краката му и тържествено заговори:

— Сир! Тук, във вашите крака, ви умолява най-верният ви васал, говорещ от името на многохилядния беден, нещастен народ! Сир! Въведете в страната си просвещението!

Пафнуциус се почувства неописуемо потресен от възвишените мисли на своя министър. Той го повдигна от земята, притисна го бурно към гърдите си и каза разхълцан:

— Министър... Андрес... аз ви дължа шест дуката... нещо повече — щастието... държавата си! О, верни, мъдри служителю!...

Пафнуциус поиска да бъде напечатан веднага с едри букви един едикт, който да се разлепи по всички ъгли и да гласи, че от този час е въведено просвещение и всеки трябва да се съобразява с това.

— Скъпи сир! — извика обаче Андрес. — Скъпи сир! Така не може!

— Как да не може, драги? — рече Пафнуциус и като улови своя министър за илика на палтото му, въведе го в кабинета си и заключи вратата.

— Вижте — започна Андрес, когато седна на една малка табуретка срещу разположилия се в креслото си княз, — вижте, милостиви господарю, действието на вашия княжески едикт относно просвещението ще бъде може би по безобразен начин спънато, ако не свържем с него една мярка, която може да изглежда наистина малко строга, но която се налага от разума. Преди да започнем с прокарването на просвещението, тоест преди да изсечем горите, да направим реките плавателни, да засадим картофи, акации и тополи, да подобрим училищата в селата, да научим младежта да пее утринните и вечерните си песни на два гласа, преди да прокараме шосетата и въдворим имунизацията, необходимо е да изгоним от страната всички хора с опасни убеждения, които не се вслушват в никакъв разум и с явните си глупости подвеждат народа... Вие сте чели „Хиляда и една нощ“, скъпи княже! Зная, че светейшият ви покоен татко — Бог да дари мир на праха му — обичаше подобни гибелни книги и ви ги даваше в ръцете още във възрастта, когато яздехте пръчките като конче и ядяхте позлатени медени питки. И тъй, от оная напълно объркана книга вие знаете, милостиви господарю, за така наречените феи, но сигурно не подозирате, че много от тези опасни личности са се заселили в собствената ви страна, в непосредствена близост до двореца, и вършат всевъзможни поразии.

— Как?... Какво говориш?... Андрес! Министре! Феи тук, в моята страна? — извика князът, отпускаяки се съвсем пребледнял в креслото.

— По-спокойно, милостиви господарю! — продължи Андрес. — Ние можем да бъдем спокойни, щом поведем мъдра война против тези врагове на просвещението! Да!... Врагове на просвещението ги наричам аз, защото те именно, злоупотребявайки с добрината на вашия покоен татко, са виновни, задето милата ни държава се намира в пълен мрак. Те упражняват със своите чудеса опасен занаят и не се стесняват да разпространяват под името поезия една тайна отрова, която прави хората неспособни да служат на просвещението. Освен това те имат такива непоносими, недопустими навици, че и по тази причина не бива да се търпят в никоя културна държава. Така например тия безочливи същества не се свенят да се разхождат из въздуха с екипажи, в които впрягат гълъби, лебеди и дори крилати коне. Но питам аз, милостиви господарю, какъв смисъл има да съставяме и въвеждаме разумна акцизна тарифа, когато в държавата има хора, които са в състояние, щом поискат, да спускат през комина необмитени стоки на всеки лекомислен поданик? Затова, милостиви господарю, щом като просвещението е обявено, да махнем феите! Полицията ще обкръжи палатите им, опасното им имущество ще бъде отнето, а те самите като празноскитащи ще бъдат изгонени в отечеството им, което, както вие, милостиви господарю, сигурно вече знаете от „Хиляда и една нощ“, е малката страна Джинистан.

— Има ли поща до тази страна, Андрес? — попита князът.

— Засега още не — отговори Андрес, — но след като и те въведат просвещение, навярно ще може да се уреди и с тях полезна всекидневна връзка.

— Но, Андрес — продължи князът, — няма ли нашите мерки срещу феите да се сторят малко сурови? Няма ли разглезеният народ да недоволства?

— И против това — каза Андрес, — и против това зная средство! Ние няма да изпъдим всичките феи в Джинистан, милостиви господарю, а ще оставим няколко в страната, но ще ги лишим от всички възможности да бъдат вредни на просвещението, нещо повече, ще използваме целесъобразни средства, за да ги превърнем в полезни членове на просветената държава. Ако не пожелаят да сключат солидни

бракове, те биха могли под строг надзор да вършат някоя полезна работа, например да плетат чорапи за войската, когато има война, или нещо друго от този род. Ще видите, милостиви господарю, хората много скоро ще престанат да вярват във феите, щом те заживеят сред тях, и това в случая е най-доброто. Така възможните недоволства ще стихнат от само себе си... Що се отнася до собствеността на феите, всичко това ще постъпи в полза на княжеското съкровище, гълъбите и лебедите ще бъдат доставени в княжеската кухня за вкусно изпичане, с крилатите коне може да се направи опит да бъдат опитомени и дресирани, за да станат полезни животни, като им се отрежат например крилете и се вържат на ясли, каквито вероятно ще трябва да въведем едновременно със самото просвещение...

Пафнуциус остана крайно доволен от всички тези предложения на своя министър и взетите решения още на другия ден бяха приведени в изпълнение.

По всички ъгли бе разлепен едиктът за въвеждане на просвещението, по същото време полицията нахлу в палатите на феите, конфискува цялото им имущество и ги откара под стража.

Един Господ знае как стана така, че феята Розабелверде беше единствената, която няколко часа преди внезапното обявяване на просвещението подразбра какво се готви и използва това време, за да пусне лебедите си на свобода и да прибере на сигурно място магическите си пръчки от рози и други ценности. Освен това тя узна, че е избрана да остане в страната, с което, макар и с отвращение, се примири.

Изобщо както Пафнуциус, така и Андрес не можеха да разберат защо феите, които се изселваха в Джинистан, проявиха прекалена радост и непрестанно уверяваха, че ни най-малко не съжаляват за имуществото, което оставят в страната.

— В края на краищата — каза Пафнуциус възмутен, — в края на краищата толкова ли Джинистан е по-хубава държава от моята, че се смеят и на мене, и на моя едикт, и на моето просвещение, което тепърва ще даде плодове?

Веднага бе призован първият географ, както и първият историк в държавата, да дадат подробни сведения за тази страна.

И двамата единогласно потвърдиха, че Джинистан била една съвсем окаяна страна, без култура, просвещение, наука, акации и

имунизации и всъщност тя изобщо не съществувала. А не можело да се случи нищо по-лошо на един човек, а толкова повече на цяла страна, от това изобщо да не съществува.

Пафнуциус се почувства напълно успокоен.

Когато хубавата, цъфтяща дъбрава, в която се намираше палатът на феята Розабелверде, беше изсечена и Пафнуциус сам ваксинира с кравешка ваксина всичките хлапетии в съседното село, феята издебна княза в гората, през която той се връщаше заедно с министъра Андрес в двореца си. С всевъзможни приказки, но най-вече с някои скривани от полицията зловещи фокуси тя до такава степен го постави натясно, че той я помоли да се задоволи, за Бога, с едно място в единствения и затова най-добрия в цялата страна пансион за възрастни благородни девици, където тя, без да обръща внимание на едикта за просвещение, ще може да се разпорежда и да живее, както си ще.

Феята Розабелверде прие предложението и така дойде в пансиона за благородни девици, където, както вече бе казано, се нарече госпожица Розенгрюншон, а по-сетне — по настоятелната молба на барон Претекстатус Фон Мондшайн — госпожица Розеншон.

[1] Според народното поверие — магически корен, наподобяващ по форма човешкото тяло. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

ЗА НЕПОЗНАТИЯ НАРОД, ОТКРИТ ОТ УЧЕНИЯ ПТОЛОМЕУС ФИЛАДЕЛФУС ПРИ ЕДНО НЕГОВО ПЪТУВАНЕ. — УНИВЕРСИТЕТЪТ КЕРЕПЕС. — КАК ЕДИН ЧИФТ БОТУШИ ЗА ЕЗДА ПРЕХВЪРЧАХА НАД ГЛАВАТА НА СТУДЕНТА ФАБИАН И КАК ПРОФЕСОР МОШ ТЕРПИН ПОКАНИ СТУДЕНТА БАЛТАЗАР НА ЧАЙ

В частното писмо, което световноизвестният учен Птоломеус Филадельфус отпрати до приятеля си Руфин по време на едно свое далечно пътуване, се съдържа и следното забележително място:

Ти знаеш, драги Руфин, че аз от нищо на света не се боя толкова, колкото от палещите слънчеви лъчи през деня, които изтощават физическите ми сили и така отпускат и съсипват духа ми, че всичките ми мисли се сливат в някаква объркана картина и аз напразно се мъча да схвана, макар един-единствен ясен образ. Затова в горещините през деня обикновено почивам, а през нощта продължавам пътуването си. Така и миналата нощ бях пак на път. Моят кочияш обърка в голямата тъмнина истинския, мек и удобен път и се озова неочаквано на шосето. Макар че от резките сътресения поради твърдата настилка бях подхвърлян насам-натам в каретата и главата ми от многото подутини заприлича на торба, пълна с орехи, аз се пробудих от дълбокия си сън едва когато един ужасен тласък ме строполи от колата на твърдата земя. Слънцето грееше право в лицето ми и отвъд бариерата, пред която се бях озовал, видях високите кули на голям град. Кочияшът плачеше с глас, защото не само окът, но и едно от задните колела на колата се беше строшило от сблъскването ни с голям камък на сред шосето и, изглежда, почти никак не го бе грижа за мен. Аз въздържах, както подобава на един мъдрец, гнева си и само извиках благо на този негодник, че е проклет нехранимайко и трябва да има предвид, че

Птоломеус Филадельфус, най-големият учен на времето, се е изтърсил на своя з... и затова да престане да ме занимава с някакви си там окове и колела. Ти знаеш, драги Руфин, каква власт упражнявам над човешките сърца, така че и този път кочияшът мигновено престана да се вайка и заедно със събирача на пътната такса, пред къщицата на когото се беше случила злополуката, ми помогна да се изправя на крака. За щастие не бях пострадал особено и можах да продължа пътя си по шосето, докато кочияшът мъкнеше с мъка строшената си карета зад мене. Недалеч от портите на града, който бях съзрял в синеещата се далечина, срещнах множество хора с такова странно държане и необичайно облекло, че просто потърках очи, за да се уверя, че съм действително буден и не съм жертва на див сън, който си играе с мене и ме кара да си мисля, че се намирам в кой знае каква чужда фантастична страна... Тия хора, които с право сметнах за обитатели на града, от чиито порти ги видях да излизат, носеха дълги, много широки панталони, скроени според носията на японците от скъп плат, кадифе, манчестер, фино сукно или пъстро изтъкан лен, богато обшити с ширити или хубави ленти и шнулове, и към тях късички детски дрешки, едва покриващи долната част на тялото. Малцина бяха облечени в черно. Косата им висеше невчесана, в естествено, диво състояние, по рамената и гърба, а върху главите им беше кацнала мъничка чудновата шапчица. Шиите на някои бяха съвсем голи, както у турците и новогърците, други, напротив, носеха около врата и на гърдите си парче бял лен, доста напomniaщо яка на риза, каквата ти, драги Руфин, сигурно си виждал по портретите на нашите прадеди. Въпреки че тези хора изглеждаха, общо взето, твърде млади, гласът им беше басов и груб, всичките им движения бяха тромави, при някои се виждаше сенчица под носа, много наподобяваща мустачки. От късите дрешки на един стърчеше отзад дълга тръба, на която се люшкаше голям копринен пискюл. Други бяха извадили тия тръби пред себе си, прикрепили им бяха в долния край малки, поголеми, понякога и много големи, странно оформени

порцеланови разширения, от които с помощта на тъничка тръбичка в горния край умело издухваха облаци дим във въздуха. Някои пък носеха блестящи широки саби в ръце, сякаш се готвеха да потеглят срещу врага. А други си бяха окачили или пристегнали на гърба малки резервоарчета от кожа или ламарина. Можеш да си представиш, драги Руфин, че аз, който винаги съм се старал чрез внимателно наблюдение на всяко ново за мен явление да обогатявам познанията си, веднага се спрях и мълком загледах тези хора. А те се струпаха около мен и се развикаха: „Филистер, Филистер!“^[1], като при това се разсмяха ужасно. Това ме ядоса. Защото има ли за един голям учен нещо по-обидно, драги Руфин, от това да бъде сметнат за член на този народ, който преди хиляди години е бил поразен с помощта на магарешка челюст?... Аз се овладях, както подобава на присъщото ми достойнство, и заговорих високо на странния народ около мене, че се надявам да съм в цивилизована страна и че ще се обърна към полицията и съда, за да потърся възмездие за проявената спрямо мен несправедливост. Тогава всички се развикаха, дори и тия, които дотогава не вдигаха пушек, извадиха от джобовете си определените за тая цел машини и всички задухаха в лицето ми гъсти облаци дим, който, както едва тогава забелязах, миришеше непоносимо и ме зашеметяваше. Сетне изрекоха по мой адрес ругатня, чиито думи поради тяхната страхотия, драги Руфин, не смея да повторя. Сега с най-голям ужас си спомням за тях. Най-после с презрителен смях ме оставиха и на мен ми се стори, че във въздуха отзвуча думата „подстрекател“. Моят кочияш, който виждаше и слушаше всичко това, чупеше ръце и ми говореше: „Ах, драги господине, стана то, каквото стана, ами поне не влизайте в този град. Там няма да ви бръснат за слива и току-виж, че ви и наби...“ Аз не оставих безсрамника да довърши и с колкото бе възможно по-бързи крачки се отправих към близкото село. Сега седя в уединената стаичка на единствената кръчма в това село и ти описвам всичко, драги ми Руфин! Доколкото е възможно, ще

гледам да събера сведения за непознатия варварски народ, който обитава града. За неговите нрави и обичаи, за неговия език и пр. Вече ми разказаха доста чудни неща, които ще споделя добросъвестно и точно с тебе, и т.н. и т.н.

Ти виждаш, драги читателю, че човек може да бъде голям учен и пак да не е запознат с някои най-обикновени явления в живота и за най-общоизвестни неща да си съставя най-странни представи. Птоломеус Филадельфус беше следвал в толкова университети, а не познаваше студентите и когато беше седнал да пише на своя приятел за една случка, която в неговите представи се бе превърнала в необикновено приключение, не знаеше, че се намира в селото Хох Якобсхайм, разположено, както е известно, в непосредствена близост до прочутия университет Керепес. Добрият Птоломеус бе обзет от уплаха, когато срещна студенти, които в добро настроение се разхождаха за собствено удоволствие из околността на града. А колко ли щеше да се уплаши, ако беше пристигнал един час по-рано в Керепес и случаят го беше довел пред дома на професора по естествени науки Мош Терпин! Стотиците студенти, излизащи от дома му, щяха да го заобиколят, увлечени в шумни спорове и в какво ли не, и при вида на цялото това гъмжило и бъркотия в главата му щяха да се зародят още по-странни представи.

Специално лекциите на Мош Терпин бяха най-много посещавани в целия Керепес. Той беше, както казах, професор по естествени науки, обясняваше как вали дъждът, как гърми мълнията, как се святка, защо денем грее слънце, а нощем луна, как и защо расте тревата и пр., и то така ясно, ме всяко дете можеше да го разбере. Той беше резюмирал цялата природа в един хубавичък кратък курс, така че можеше удобно да манипулира с нея всякога, когато пожелаеше, и за всеки въпрос да вади отговора като от чекмедже. Неговата слава почиваше преди всичко на това, че след много физични опити бе успял да установи, че тъмнината се дължи главно на липсата на светлина. Това, както и обстоятелството, че съумя да превърне с голяма сръчност тия опити в прелестни дяволии и дори в извънредно забавни фокуси, му докара невероятен приток на слушатели. Позволи ми, благосклонни читателю, тъй като ти познаваш студентите много по-добре от прочутия учен Птолемеус Филадельфус и не храниш неговите безпокойства пред въображаемите явления, позволи ми да те заведа пред къщата на професор Мош Терпин тъкмо когато той е завършил своята лекция. Един от излизащите студенти ще прикове веднага вниманието ти. Ще видиш строен младеж на дваисет и три — дваисет и четири години, чиито тъмни, блестящи очи ясно говорят за сериозен, буден, прекрасен дух. Погледът му би могъл да се нарече почти предизвикателен, ако някаква мечтателна скръб, излъчвана от бледото му лице, не прибулваше неговата пламенност. Дрехата му от хубаво черно сукно, изкусно гарнирана с кадифе, е скроена почти по старонемски, а изящната му снежнобяла дантелена яка, както и кадифената барета върху красивите кестеняви къдрици особено му прилягат. Това облекло му стои толкова добре, защото в своята същност, по своето държане, по чертите на лицето си този младеж принадлежи по-скоро към едно старо, хубаво, благолепно време и затова тук не може да става дума за някакво предвзето издокарване, каквото често се среща днес като маймунско подражателство на зле разбрани образци от миналото и също тъй зле разбрани изисквания на настоящето. Този млад човек, който от пръв поглед ще ти хареса, драги читателю, е именно студентът Балтазар, син на почтени заможни родители, разумен, прилежен младеж, за когото възнамерявам да ти разкажа доста неща в забележителната история, която съм се заел да напиша.

Сериозен, погълнат, както обикновено, от мислите си, Балтазар излезе от курса на професор Мош Терпин и се запъти към градските порти, за да отиде вместо във фехтовалната зала — в прелестната горичка, която се намираше само на неколкостотин крачки от Керепес. Неговият приятел Фабиан, хубав момък, весел и жив на вид и със също такъв характер, изтича след него и го настигна при изхода на града.

— Балтазар! — извика Фабиан. — Балтазар, пак ли отиваш в гората, за да блуждаеш из нея като меланхоличен Филистер, докато свестните момчета мъжки се упражняват в благородна фехтовка! Моля те, Балтазар, остави най-послед тая глупава мрачност и бъди пак бодър и весел, какъвто си беше по-рано. Ела! Нека опитаме двамата няколко хватки със сабите, а сетне, ако толкова искаш, и аз ще те придружа извън града.

— Ти ми мислиш доброто, Фабиан — отговори Балтазар, — ти ми мислиш доброто и затова не ти се сърдя, че понякога ме следваш на всяка крачка като сянка и често ме лишаваш от някои удоволствия, за които нямаш и понятие. Ти принадлежиш към странните хора, които обявяват всеки, който се разхожда самотен в гората, за меланхоличен глупак и искат да го обработят и излекуват според собствените си разбирания тъй, както онзи царедворец рекъл да излекува благородния принц Хамлет, а той, когато това човече го уверило, че не знае да свири на флейта, му дал добър урок. От това, драги Фабиан, аз ще те пощадя, обаче от сърце те моля да си избереш за благородното ти фехтуване с рапира и сабя някой друг партньор, а мене да ме оставиш на спокойствие да продължа пътя си.

— Не, не — извика засмян Фабиан, — ти няма да ми се изплъзнеш така лесно, скъпи приятелю! Щом не искаш да отидеш с мене в залата за фехтовка, аз ще дойда с теб в гората. Дълг на верния ти приятел е да те развеселява, когато си тъжен. Да вървим тогава, драги Балтазар, да вървим, щом не искаш нещо друго.

При тези думи той хвана приятеля си под ръка и тръгна бодро с него към гората. Балтазар стисна зъби със затаено раздражение и остана мрачно умълчан, докато Фабиан не преставаше да му разказва една след друга весели истории. Между многото приказки бяха казани и много глупости, както се случва, когато непрестанно се разказват весели смешки.

Когато най-после навлязоха в прохладните сенки на благоухаещата гора и гъсталакът зашепна с копнеж, когато чудните мелодии на ромонещите потоци и песните на горските птички огласиха далечината, будейки ехото, което им отговаряше от планините, Балтазар внезапно се спря и извика, разперил ръце, сякаш искаше с любов да прегърне дървета и храсти:

— О, сега пак ми е добре, неописуемо добре!

Фабиан погледна приятеля си малко слисано, като някой, който не може да разбере какво приказва другият и не знае какво трябва да стори. Тогава Балтазар хвана ръката му и извика възхитен:

— Не е ли така, братко, не ти ли се разтваря и на тебе сърцето, не долавяш ли сега и ти блажената тайна на горската самота?

— Аз не те разбирам напълно, драги братко — отговори Фабиан, — но ако искаш да кажеш, че една разходка тук, в гората, ти действа добре, напълно споделям твоето мнение. Та не се ли разхождам и аз на драго сърце, особено в добра компания, в която човек може да води разумен, поучителен разговор? Например истинско удоволствие е да ходиш из полето с нашия професор Мош Терпин. Той познава всяко растение, всяка тревица и знае поименно към кой вид принадлежи, разбира всичко за вятъра, за времето...

— Спри — извика Балтазар, — моля ти се, спри!... Ти засягаш нещо, което би могло да ме подлуди, ако нямаше за това утеха. Начинът, по който този професор говори за природата, раздира душата ми. Или по-скоро край него ме обхваща ужасното усещане, че виждам умопобъркан, който в своята смахнатост се смята за цар и владетел и гали направената от самия него сламена кукла, мислейки, че прегръща царствената си годеница! Неговите така наречени опити ми изглеждат ужасна гавра със същността на природата, чието дихание ни облъхва отвред и буди дълбоко в нас най-чудни предчувствия. Често съм изкушен да изпотроша цялата стъклария, шишета, всичките му боклуци, спира ме само мисълта, че тази маймуна няма да се откаже да си играе с огъня, докато сама не си изгори лапите... Виж, Фабиан, такива са чувствата, които ме измъчват, които стягат сърцето ми по време на Мош-Терпиновите лекции, и тогава сигурно ви изглеждам по-замислен и по-саможив от всякога. Тогава чувствам, че къщите ще се съборят върху главата ми, неописуема тревога ме кара да избягам извън града. И тук, тук сладостен мир изпълва скоро душата ми. Легнал сред

цветята на някоя поляна, аз се вглеждам в небесната синева, а над мене, над ликуващата гора, се носят златисти облаци като чудни блянове от един далечен свят, изпълнен с радости и блаженства! О, Фабиан, тогава в гърдите ми се надига някакъв дивен дух, долавям как той разменя тайнствени думи с храстите, с дърветата, с вълните на горската речица и просто не съм в състояние да ти опиша блаженството, което като сладостен, меланхолен копнеж изпълва в такъв момент цялото ми същество!

— Виж ти — извика Фабиан, — виж ти, та това е старата песен за меланхолия и блаженство, за говорещи дървета и горски потоци. Всички твои стихове са пълни с подобни неща, които звучат доста добре в ухото и не лошо могат да се използват, доколкото не търсим нещо повече зад тях. Но кажи ми, прекрасни мой меланхолико, щом лекциите на Мош Терпин толкова ужасно те дразнят и ядосват, кажи ми защо тичаш тогава на всяка една, защо не пропускаш никоя и седиш там наистина занемаял и вцепенен, със затворени очи като унесен?

— Не ме питай — отговори Балтазар, — не ме питай нищо, драги приятелю!... Някаква непозната сила ме тегли всяка сутрин към къщата на Мош Терпин. Предчувствам мъките, които ме чакат, и все пак не мога да устоя, някаква смътна съдба ме влече нататък!

— Ха-ха... — засмя се звънко Фабиан — ха-ха-ха, колко изтънчено, колко поетично, колко мистично! Непознатата сила, която те привлича в Мош-Терпиновата къща, се крие в тъмносините очи на хубавата Кандида! Че ти си влюбен до уши в сладката дъщеричка на професора, знаем отдавна всички и затова ти прощаваме твоите фантазии, твоето глупаво държане. С влюбените винаги е така. Ти си в първия стадий на любовната болест и в тия късни младежки години трябва да минеш през всичките лудории, които ние — аз и мнозина други — изживяхме, слава Богу, без голям наплив на публика още през училищните години. Но повярвай ми, сладка душо...

Междувременно Фабиан хвана отново приятеля си Балтазар под ръка и бързо тръгна с него напред. Сега те излязоха от гъсталака на широкия път, който пресичаше гората. В този момент Фабиан забеляза в далечината един кон без ездач, който сред облак прах приближаваше в тръс насам.

— Ехей! — извика той. — Тая проклета кранта се е подплашила и е хвърлила ездача си от седлото. Трябва да я хванем и след това да

потърсим нещастника в гората.

И Фабиан застана насред пътя. Конят все повече приближаваше и тогава се видя, че от двете му страни се люшкат нагоре-надолу чифт ботуши за езда, а върху седлото се движи и поклаща нещо черно. Вече до самия Фабиан се чу продължително рязко „тпррр-тпррр“ и в същия миг чифтът ездачески ботуши изхвърчаха над главата на студента и нещо дребно, черно и странно се търкулна между краката му. Големият кон стоеше като закован и протегнал шия, само душеше дребничкото си господарче, което се търкаляше в прахта и с голяма мъка най-после се изправи. Мъничкият дребосък сгуши глава между високите си рамена. С израстъците на гърдите и гърба, с късото си туловище и дългите си паяковидни крачка то приличаше на забодена на вилица ябълка, на която са издълбали някакво разкривено лице. Когато Фабиан съзря най-после това странно малко чудовище, той избухна във весел смях. Но малкото човече наложи гордо над очите баретката си, която грабна от земята, и пронизвайки Фабиан с бесни погледи, грубо, прегракнало запита:

— Този ли е пътят към Керепес?

— Да, господине — отговори меко и сериозно Балтазар и подаде на малкия ботушите, които беше вдигнал от земята. Всичките усилия на малкия да обуе ботушите останаха напразни, той се прекатури веднъж два пъти и накрая се търкулна, пъшкайки, в прахта. Балтазар постави двата ботуша изправени един до друг, издигна нежно малкия и внимателно го спусна, вдявайки тънките му крачка в тежките и широки кончове на ботушите. Сложил гордо едната ръка на хълбока, а другата на баретката, малкият извика: „Gratias^[2], господине!“, сетне отиде към коня и хвана юздите му. Но всичките му усилия да достигне стремето или да се изкатери на високото животно останаха пак напразни. Все така сериозен и благ, Балтазар пристъпи и вдигна малкото човече до стремето. Но то се изсили, види се, прекалено, защото прелетя над седлото и тупна пак на земята от другата страна.

— Не така буйно, любезни ми мосю! — извика Фабиан, като се изсмя отново с глас.

— Вървете по дяволите с вашия любезен мосю! — извика малкият, страшно разгневен, като изтърсваше прахта от дрехите си. — Аз съм студент и ако вие сте също студент, предизвикателство е, че ми се смеете в очите като на някакъв страхливец. Утре в Керепес ще трябва да се дуелирате с мен!

— Дявол да го вземе — извика Фабиан все така със смях, — дявол да го вземе, това се казва студент на място, един път момък, що се отнася до куража и уставното държане.

И с тези думи той вдигна малкия въпреки ритането и противенето му и го сложи на коня, който, цвилейки весело, веднага потегли в тръс с малкия си господар, Фабиан се бе хванал за корема — щеше да се задуши от смях.

— Жестоко е — каза Балтазар — да се смееш на човек като този малък ездач, когото природата така ужасно е онеправдала. Ако той наистина е студент, ти трябва да се биеш с него, и то с пищови, макар да е против академичните обичаи, защото той няма да може да си служи нито с рапира, нито със сабя.

— Колко сериозно, колко мрачно взимаш всичко това, драги Балтазар — каза Фабиан. — Никога не съм си позволявал да се присмивам на някой урод. Но кажи ми, бива ли едно такова завързано дребосъче да се качва на кон, когато не може да погледне над шията му? Бива ли да нахлузва на крачетата си такива безбожно големи ботуши?

Бива ли да облича такава пристегната куртка и да носи такава чудновата кадифена барета с хиляди шнуrowe и пискюли? Бива ли да се държи толкова надут и високомерно? Бива ли да се мъчи да говори с такъв варварски дебел и пресипнал глас? Бива ли да си позволява всичко това, питам те аз, след като всъщност е един страхливец?... Но аз трябва да побързам обратно, трябва да видя сензацията, когато този рицарски студиозус влезе в града, възседнал своя величествен кон! С теб и без това днес нищо не може да се захване... Бъди здрав!

И Фабиан хукна към града...

Балтазар напусна широкия път и навлезе в най-големия гъсталак. Там седна на една обрасла с мъх пейка, обзет от горчиви чувства. Може би наистина обичаше миловидната Кандида, но той беше скривал от всички, дори от себе си, дълбоко в душата си тази любов като нежна тайна. Когато Фабиан съвсем открито така лекомислено заговори за това, той почувства, като че груби ръце смъкват с безочлива дързост булото от светлия образ, който той не бе посмял да докосва. Струваше му се, че сега този образ вечно ще му се сърди. Той изживяваше думите на Фабиан като ужасно кошунство със собствената му същност, с най-сладостните му блянове.

— Значи — извика той с безмерно негодувание, — значи ти, Фабиан, ме смяташ за един влюбен глупак, за безумец, който тича на лекциите на Мош Терпин, само и само да постои час-два под един покрив с Кандида; който обикаля самотно из гората, за да измисля жалки стихове за любимата и още по-жалко да ги записва; който поврежда дърветата, като дълбае по гладката им кора инициали; който в присъствие на девойката не може да изрече нито една свята дума, а само пъшка и въздиша и прави плачевни физиономии, сякаш го боли коремът; който носи на голите си гърди увехналите цветя, с които тя се е кичила, или някоя ръкавица, която тя е загубила; който върши, с една дума, хиляди детински глупости!... Та за това ти, Фабиан, ме дразниш, затова навярно всички студенти ми се смеят, затова и аз заедно с вътрешния ми свят, който ми се е разкрил, съм може би вече предмет на подигравки. А милата, прелестната, очарователната Кандида...

Когато произнесе това име, сякаш остър нож прониза сърцето му. Ах, някакъв вътрешен глас ясно му шепнеше, че само заради Кандида отива той в къщата на Мош Терпин, че пише стихове за любимата, че дълбае нейното име по дървесната кора, че в нейно присъствие немее,

въздиша и пъшка, че носи на гърдите си увехналите цветя, които тя е загубила, че с всичко това той наистина върши глупостите, които Фабиан можеше да му навира в очите... Едва сега той истински почувства колко неизразимо силно обича хубавата Кандида, но заедно с това, че колкото и странно да е, дори най-чистата, най-дълбоката любов се проявява във външния свят доста глуповато, което трябваше да се припише навярно на бездънната ирония, която природата влага във всички човешки действия. Тук може би той беше прав, но никак не беше прав, че почна да се ядосва за това. Бляновете, които преди малко го обграждаха, бяха загубени, гласовете на гората му звучаха като присмех и подигравка — той изтича назад към Керепес.

— Господин Балтазар, mon cher^[3] Балтазар — извика го някой. Той вдигна поглед и остана като закован: срещу него идеше професор Мош Терпин, хванал под ръка дъщеря си Кандида. Кандида поздрави със свойствената си весела, приятелска свобода вцепенилия се като статуя Балтазар.

— Балтазар, mon cher Балтазар — викаше професорът, — вие сте наистина най-прилежният, най-любимият ми слушател! О, драги, аз виждам, вие обичате природата с всичките ѝ чудеса като мен, а аз съм побъркан на тая тема!... Сигурно пак сте ботанизирали в нашата горичка!... Намерихте ли нещо интересно?... Хайде да се опознаем по-отблизо... Посетете ме — всякога сте добре дошли... Можем заедно да експериментираме... Виждали ли сте моята въздушна помпа?... Хайде, mon cher, утре вечер у мен се събира един приятелски кръжец. Ще пийнем чай със сандвичи и ще се забавляваме с приятни разговори. Увеличете числото ни с вашето ценно присъствие... Ще се запознаете с един много приятен млад човек, който ми е особено препоръчан... Bon soir, mon cher, приятна вечер, драги, au revoir, довиждане... Ще дойдете утре на лекцията, нали? Е, mon cher, adieu!

И без да дочака отговор от Балтазар, професор Мош Терпин се отдалечи с дъщеря си.

В своето смущение Балтазар не беше посмял да вдигне очи, но погледите на Кандида горяха в гърдите му, той още чувстваше полъха от дъха ѝ и сладостен трепет пронизваше цялото му същество.

Изчезнало беше всякакво негодувание, очарован, той се загледа след Кандида, докато тя се изгуби в сводестата алея. След това бавно се върна в гората, за да мечтае още по-хубаво от всеки друг път.

- [1] Филистер, освен еснаф значи на немски и филистимлянин. — Б.пр. ↑
- [2] Благодаря (лат.). — Б.пр. ↑
- [3] Драги (фр.). — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

КАК ФАБИАН НЕ ЗНАЕШЕ ВЕЧЕ КАКВО ДА КАЖЕ. — КАНДИДА И МЛАДИТЕ МОМИЧЕТА, КОИТО НЕ ТРЯБВА ДА ЯДАТ РИБА. — ЛИТЕРАТУРНИЯТ ЧАЙ У МОШ ТЕРПИН. — МЛАДИЯТ ПРИНЦ

Пресичайки гората по една пряка пътека, Фабиан смяташе, че ще изпревари малкия странен дребосък, който бе заминал с коня преди него. Но той се лъжеше. Когато излезе от гората, видя в далечината, че един друг много представителен ездач се беше присъединил към малкия и че сега двамата навлизаха през градските порти в Керепес.

— Хм — каза си Фабиан, — макар и този дребосък на големия кон да е избързал вече преди мен, все пак и аз ще стигна навреме, за да присъствам на спектакъла, който ще се разиграе при неговото пристигане. Ако това странно човече действително е студент, хората ще го упътят към „Крилатият кон“. А спре ли той там със своето пискливо „тпрр-тпрр!“ и изхвърчат ли ботушите му преди него, а самият той след тях и започне ли да беснее и да се държи надут, хората наоколо ще се разсмеят и знаменитото представление е готово!

Когато стигна в града, Фабиан си мислеше, че по всички улици, които водят към „Крилатият кон“, ще среща само засмени лица. Но не беше така. Хората минаваха край него спокойни и сериозни. Също така сериозно се разхождаха на площада пред „Крилатият кон“ и мнозина академици, които се събираха тук на приказки, Фабиан беше убеден, че малкият още не е пристигнал, но като хвърли поглед през портата на странноприемницата, видя, че току-що отвеждаха в конюшната вече твърде познатия му кон. Той се втурна към първия познат, когото видя, и го запита дали тук не е пристигнало едно много странно дребосъче, яхнало голям кон. Запитаният, а също и хората наоколо не знаеха нищо и тогава Фабиан им разказа какво му се беше случило с дребосъка, който му бе заявил, че е студент. Всички много се смяха, но уверяваха, че такова човече, каквото той им описва, съвсем не е пристигнало. Наистина преди по-малко от десет минути в странноприемницата „Крилатият кон“ пристигнали двама много представителни ездачи на прекрасни коне.

— Не яздеше ли единият от тях кон, който току-що въведоха в конюшната? — попита Фабиан.

— Да — отговори му един. — Да, онзи, който яздеше този кон, беше донякъде по-дребен на ръст, но с изящно телосложение, приятни черти на лицето и с най-хубавата къдрава коса, каквато би могла да се види. При това той се прояви и като отличен ездач, защото скочи от коня с една пъргавина, с едно достолепие като пръв щалмайстер^[1] на нашия княз.

— А не си ли изгуби ботушите, не се ли търкулна в краката ви? — попита Фабиан.

— Нищо подобно — отговориха всички в един глас, — нищо подобно. Какво си мислиш, братко! Такъв отличен ездач като малкия!

Фабиан не знаеше вече какво да каже. Тогава по улицата след него дойде и Балтазар. Фабиан се спусна към него, дръпна го настрана и му разказа как малкото джудже, което бяха срещнали извън града, същото, което бе паднало от коня, било току-що пристигнало тук, но всички виждали в него красив човек с изящно телосложение, и при това отличен ездач.

— Виждаш ли — отговори сериозно и спокойно Балтазар, — виждаш ли, братко Фабиан, че не всички се нахвърлят като теб с безжалостни подигравки на един нещастен, онеправдан от природата човек.

— Но, Боже Господи — прекъсна го Фабиан, — тук не става въпрос за някакви подигравки и безжалостност, а за това, дали едно три педи високо, доста приличащо на ряпа, човече може да се нарече красив, изящно сложен човек!

Колкото за ръста и външността на малкия студент, Балтазар потвърди думите на Фабиан. Другите обаче уверяваха, че дребничкият ездач бил красив, нежен човек, в отговор на което Фабиан и Балтазар продължиха да твърдят, че са видели едно съвсем безобразно дребосъче. Всички останаха на своето мнение и се разотидоха крайно озадачени.

Вечерта напредна, двамата приятели се упътиха към къщи. Тогава, кой знае как, Балтазар се изпусна и разказа как срещнал професор Мош Терпин, който го поканил в дома си на следната вечер.

— Виж ти, какъв щастливец — извика Фабиан, — виж ти, какъв наистина щастлив човек! Значи ти ще видиш своята любов, хубавата

мамзел Кандида, ще я чуеш, ще говориш с нея.

Отново дълбоко засегнат, Балтазар се дръпна от Фабиан с намерение да продължи пътя си сам, но размисли, потисна раздражението си и каза:

— Може би ти си прав, драги братко, като ме смяташ за наивен влюбен глупак. Изглежда, аз наистина съм такъв. Но тази наивност е дълбока, болезнена рана, която, докосната непредвидено, ми причинява страшна болка и може да ме подтикне към всевъзможни безразсъдни постъпки. Затова, ако наистина ме обичаш, братко, не ми споменавай вече името на Кандида!

— Ти пак вземаш — отвърна Фабиан, — ти пак вземаш, драги приятелю Балтазар, нещата ужасно трагично, друго в твоето състояние не може и да се очаква. Но за да няма раздор помежду ни, обещавам ти, че името Кандида няма да излезе вече от устните ми, докато ти сам не ми дадеш повод за това. Единственото, което днес ще си позволя още да ти кажа, е, че предвиждам множество неприятности, в които твоята влюбеност ще те въвлече. Кандида е извънредно хубаво, прелестно момиче, но тя съвсем не подхожда на твоята меланхолична, мечтателна натура. Когато я опознаеш по-отблизо, нейното простодушие и весел нрав ще ти се сторят като липса на поетичност, каквато търсиш навсякъде. Ти ще затынеш във всевъзможни чудати мечти и всичко ще завърши с ужасни въображаеми страдания, с доста бурно отчаяние... Впрочем и аз като тебе съм поканен утре у нашия професор, който ще ни забавлява с много хубави експерименти!... Е, лека нощ, знаменити мечтателю! Върви да спиш, ако можеш да спиш в навечерието на такъв важен ден като утрешния!...

С тези думи Фабиан се раздели с приятеля си, който бе потънал в дълбок размисъл. Не без основание предвиждаше Фабиан какви ли не вълнуващи и злощастни моменти, твърде вероятни между Кандида и Балтазар. Защото изглеждаше, че и двамата по характер и природа си даваха достатъчно основание за подобни предположения.

Кандида беше, това всеки трябваше да признае, чудно хубава девойка, с лъчисти, проникващи до сърцето очи и розови, малко обърнати навън устни. Дали нейните наистина хубави коси, чиито особено заплетени плитки тя умееше фантастично да наглася, бяха повече руси или повече кестеняви, вече съм забравил, едно обаче си спомням: колкото повече човек ги гледаше, толкова по-тъмни му се струаха те. Висока, стройна, с леки движения, девойката, особено в жизнерадостна среда, беше самата миловидност и грация и при толкова необикновен физически чар човек бе готов да не обръща внимание, че ръцете и краката можеха да бъдат и по-малки, и по-нежни. При това Кандида беше чела Гьотевия „Вилхелм Майстер“, Шилеровите стихове и „Вълшебният пръстен“ от Фуке, но почти всичко беше забравила, свиреше доста сносно на пиано и понякога при съпровода му дори пееше, танцуваше най-новите франсоази и гавоти и бележката за прането пишеше с много красив четлив почерк. Ако все пак у девойката трябваше да се изтъкнат някакви недостатъци, то бе това, че тонът на гласа ѝ беше може би малко нисичък, че много силно се пристягаше в кръста, че твърде дълго се радваше на всяка нова шапка и че си похапваше доста много сладки с чая. Особено екзалтирани поети не одобряваха още много неща у хубавата Кандида, но какво ли не изискват те. Първо, те искаха от всичко, което произнасят, споменатата госпожица да изпада в сомнамбулен екстаз, да въздиша дълбоко, да преобръща очи, понякога дори и мъничко да припада или за някое време дори да ослепява като най-висока степен на женственост. Освен това споменатата госпожица трябваше да пее поемите на поета по мелодии, които да избликуват в момента от сърцето ѝ, но в същия миг и да примира, а и самата тя да пише стихове, но ужасно да се засрамва, когато то стане известно, макар сама да прави така, че стиховете ѝ, написани с изящни букви върху фина парфюмирана хартия, да попадат в ръцете на поета, а той от своя страна, възхитен от тях, трябваше също да примира, за което никак не го обвиняваме. Има и поетични аскети, които отиват още по-далеч и намират, че е напълно противно на

женската нежност, ако една девойка се смее, яде и пие и се облича с вкус по модата. Те доста приличат на свети Йероним, който забранява на младите момичета да носят обици и да ядат риба. Те трябвало, така проповядва светецът, да се хранят с малко сварена тревица, да са винаги гладни, без да го чувстват, да се обличат с груби, лошо ушити дрехи, които да прикриват снагата им, но преди всичко да си избират за другарка личност, която е сериозна, бледа, тъжна и малко мръсничка.

Кандида беше весело, непринудено същество, затова предпочиташе пред всичко друго разговор, който да се носи на леките крила на безхитростния хумор. Тя от сърце се смееше на всичко забавно, никога не въздишаше, когато дъжделивото време ѝ разваляше някоя многоочаквана разходка или въпреки всички предпазвания новият ѝ шал получише някое петно. Нещо повече, у нея прозираше, стига действително да имаше повод за това, дълбоко чувство, което никога не стигаше до празно сантименталничене, така че ние с тебе, драги читателю, които не се числим към прекомерно придиличните, бихме могли напълно да одобрим девойката... С Балтазар обаче нещата можеха много лесно да се стекат и иначе!... Но скоро вече ще се види дали предсказанието на прозаичния Фабиан беше правилно или не...

Балтазар цялата нощ не можа да спи от страшно вълнение, от неописуемо сладостен копнеж, но нима можеше да има нещо поестествено от това? Преизпълнен от образа на любимата, той седна при масата и написа доста много възхитително благозвучни стихове, които, разказвайки мистично за любовта на славея към пурпурната роза, описваха неговото състояние. Той щеше да ги вземе на чая у Мош Терпин и ако се удаде случай, да нападне с тях беззащитното сърце на Кандида.

Фабиан се поусмихна, когато дойде да вземе в уречения час приятеля си Балтазар и го намери издокаран, както никога досега. Беше сложил чудесна яка от най-фина брюкселска дантела, късата му дреха с ръкави с разрез беше от кадифе. Към нея беше обул френски ботушки със сребърни ресни ѝ високи остри токове, сложил бе английска шапка от най-хубав кастор и шведски ръкавици. Така той се беше пременил съвсем по немски и този костюм му отиваше много, особено защото бе ходил да му накъдрят косата и беше грижливо вчесал късата си брадичка.

Сърцето на Балтазар потрепна от радост, когато в къщата на Мош Терпин го посрещна Кандида в старонемска носия на младо момиче, приветлива и чаровна с поглед и думи, с цялото си същество, както хората бяха свикнали винаги да я виждат.

— Моя мила госпожице! — въздъхна Балтазар от цялото си сърце, когато Кандида, самата сладка Кандида, му поднесе чаша горещ чай. А Кандида го погледна със светнали очи и каза:

— Тук има ром, мараскин, сухари и ръжен хляб, драги господин Балтазар, вземайте си, от което обичате!

Но вместо да погледне или да си вземе ром, мараскин, сухар или ръжен хляб, въодушевеният Балтазар не можеше да откъсне очи, изпълнени с мъчителна меланхолия и дълбока любов, от миловидната девойка и само търсеше думи, с които да изрази от цялата си душа онова, което в момента чувстваше. Но в това време професорът по естетика, един едър здравеняк, го сграбчи, завъртя го към себе си, така че чаят му се разплиска по пода повече, отколкото бе допустимо, и гръмогласно извика:

— Драги ми Лукас Кранах, не пийте тая мизерна вода, само ще си повредите здравия немски стомах — отгатък, в другата стая, нашият славен Мош е заредил отлични бутилки с екстра рейнско вино, трябва да ги пуснем в действие!

И той повлече със себе си горкия младеж, но от съседната стая излезе насреща им професор Мош Терпин. Той водеше за ръка едно дребно, много странно човече и извика:

— Представям ви, дами и господа, един надарен с най-редки качества младеж, на когото няма да бъде трудно да спечели вашето благоволение, вашата почит. Това е младият господин Цинобър, който едва вчера пристигна в нашия университет, за да следва правни науки!

Фабиан и Балтазар от пръв поглед познаха малкото чудато джудже, което вчера ги беше срещнало извън града и бе паднало от коня.

— Дали ще трябва — каза Фабиан тихо на Балтазар, — дали ще трябва да извикам това дребосъче на дуел с детска пушкалка или с обуцарско шило? С друго оръжие не бих могъл да си послужа срещу този страшен противник.

— Засрами се — отвърна Балтазар, — засрами се, че се подиграваш с този онеправдан от природата човек, който, както сам

чуваш, притежава редки достойнства и замества с духовни ценности физическите качества, от които природата го е лишила.

След това се обърна към малкия и каза:

— Надявам се, драги господин Цинобър, че вчерашното ви падане от коня не е имало лоши последици.

Но Цинобър се изправи на пръсти, подпря се отзад на малкото бастунче, което носеше, така че стигна почти до кръста на Балтазар, отхвърли глава назад и като замята бесни погледи нагоре, каза със странно гърлен, хъркащ глас:

— Аз не зная какво желаете и за какво говорите, господине! Да падна? Аз да падна от коня?... Вие, изглежда, не знаете, че аз съм най-добрият ездач, какъвто може да съществува, че аз никога не падам от коня, като доброволец при кирасирите взех участие в похода и съм давал в манежа уроци по езда на офицери и по-долни чинове. Хм, да падна от коня, аз да падна от коня!

При тези думи малкият поиска бързо да се обърне, но бастунът, на който се беше опрял, се хлъзна и дребосъкът се търкулна в краката на Балтазар. Балтазар посегна към малкия, за да му помогне да стане, и без да иска, докосна при това главата му. Малкият нададе пронизителен писък, който проеча из цялата зала, така че гостите подскочиха уплашени от столовете си. Всички заобиколиха Балтазар и един през друг го питаха защо, за Бога, така ужасно е изкрещял.

— Не се сърдете, драги господин Балтазар — каза професор Мош Терпин, — но това беше малко странна шега. Може би искахте да ни накарате да помислим, че някой е настъпил някаква котка по опашката!

— Котка, котка, изпъдете котката! — извика една дама със слаби нерви и веднага падна в несвяст. С вик „Котка, котка!“ побягнаха и няколко стари господа, които страдаха от същата идиосинкразия.

Кандида, която бе изпразнила цялото си шишенце с амонячна сол, за да свестява припадналата дама, каза тихо на Балтазар:

— Каква суматоха създадохте с вашето пронизително и неприятно измяукване, драги господин Балтазар!

Балтазар просто не знаеше какво става с него. Изчервен до уши от негодувание и срам, той не можеше да промълви ни дума, не можеше да каже, че всъщност не той, а малкият господин Цинобър е измяуквал така ужасно.

Професор Мош Терпин видя непоносимото смущение на младежа. Той се приближи към него и приятелски му каза:

— Хайде, хайде, успокойте се, драги господин Балтазар. Аз видях всичко. Приведен към земята, подскачайки на четири крака, вие отлично наподобявахте измъчван котарак. Аз обичам такива естественоисторически игри, но тук, на литературен чай...

— Но, уважаеми господин професоре — избухна най-после Балтазар, — та аз не бях...

— Добре, добре — прекъсна го професорът.

Кандида дойде при тях.

— Утеши — каза ѝ той, — утеши добрия Балтазар, той е много смутен от тази неприятност, която се случи.

Добродушната Кандида истински съжали горкия Балтазар, който стоеше объркан, с наведен поглед пред нея. Тя му подаде ръка и му прошепна с прелестна усмивка:

— Но и хората, които се боят от котки, са също много смешни, нали?

Балтазар притисна пламенно устни към ръката на Кандида. Той беше на седмото небе и не мислеше вече за Цинобър и за котешкия писък... Суматохата беше отминала, спокойствието се възстанови. Слабонервната дама седеше на чайната маса и унищожаваше значително количество сухари, които топеше в ром, уверявайки, че по този начин заплашената от враждебни сили душевност най-добре се подкрепяла и след внезапната уплаха идвал вече обнадеждаващ копнеж!...

И двамата възрастни господа, между краката на които действително бе притичал един бягащ навън котарак, се завърнаха успокоени обратно и потърсиха, както мнозина други, масата за игра на карти.

Балтазар, Фабиан, професорът по естетика и други млади хора седнаха при жените. Междувременно господин Цинобър си беше придърпал едно столче за крака и с негова помощ се бе изкатерил на канапетото, където, настанен между две дами, хвърляше горди, искрящи погледи около себе си.

Балтазар сметна, че сега моментът е твърде подходящ да се прояви със своите стихове за любовта на славея към пурпурната роза. Затова с полагащата се свенливост, обичайна за младите поети, той

заяви, че ако не се боял, че ще предизвика отегчение и досада, и ако можел да се надява на благосклонната снисходителност на почитаемото събрание, той би се осмелил да прочете една поема, най-новото произведение на неговата муза.

Понеже жените достатъчно бяха разисквали по всичко, което се бе случило в града, а и девойките порядъчно се бяха наприказвали за последния бал у президента и дори бяха стигнали до общо мнение относно нормалния фасон на най-новите шапки, а мъжете не можеха да разчитат за по-малко от два часа напред на по-нататъшно ядене и пиене, Балтазар беше поканен единодушно да не лишава присъстващите от това прекрасно удоволствие. Той извади преписаната на чисто поема и зачете.

Неговото собствено произведение, избликнало с истинска мощ, с пълна жизненост от една действително поетична душа, все повече и повече го въодушевяваше. Четенето му, все по-страстно и по-страстно, издаваше вътрешен плам на любещо сърце. Той трепваше от възторг, когато някоя въздишка, някое тихо женско „Ах“, някой мъжки глас „Прелестно, отлично, божествено!“ го убеждаваха, че стиховете му увеличаха всички.

Най-после той завърши. Тогава всички завикаха:

— Каква поезия! Какви мисли! Каква фантазия! Какви прекрасни стихове! Какво благозвучие! Благодарим, благодарим ви, драги господин Цинобър, за божествената наслада...

— Как? Какво? — извика Балтазар. Но никой не му обръщаше внимание. Всички се спуснаха към Цинобър, който се надуваше като малък пуяк на канапето и с противен глас похъркваше:

— Моля... моля ви се... щом ви задоволява!... То е една дреболия, която надрасках набързо миналата нощ!

Но професорът по естетика извика:

— Превъзходни, божествени Цинобър! Скъпи приятелю, освен мен ти си първият поет, който съществува сега на земята!... Ела на моите гърди, прекрасна душо!

С тези думи той грабна малкия от канапето, вдигна го към себе си, прегърна го и го целуна. Цинобър се отнесе към това съвсем невъзпитано. Той зарита с малките си крачета професора по корема и изписка:

— Пусни ме, пусни ме, причиняваш ми болка, ох, боли, ще ти издраскам очите, ще ти отхапя носа!

— Не! — извика професорът, като слагаше малкия на канапетото. — Не, мили приятелю, стига с тая твоя прекалена скромност!

Мош Терпин също беше дошъл от масата за игра, той улови ръчичката на Цинобър, стисна я и каза извънредно сериозно:

— Прекрасни млади човече, никак не бе преувеличено, напротив, съвсем недостатъчно е това, което беше казано за изключителния гений, който ви одухотворява!

— А коя — извика пак въодушевен професорът по естетика, — коя от вас, млади девойки, ще възнагради с целувка нашия прекрасен Цинобър за неговото стихотворение, изразяващо тъй живо дълбоките чувства на най-чистата любов?

Тогава Кандида стана, приближи се с пламнали страни до малкия, коленичи и го целуна по синкавите устни на отвратителната му уста.

— Да — извика сега и Балтазар, обзет сякаш от внезапно безумие, — да, Цинобър, божествени Цинобър, ти си съчинил дълбокомислените стихове за славея и пурпурната роза, на теб се пада чудната награда, която получи!...

При тези думи той отвлече Фабиан в съседната стая и каза:

— Бъди така добър, погледни ме хубаво и ми кажи съвсем честно, аз ли съм студентът Балтазар, или не съм, ти ли наистина си Фабиан, в дома на Мош Терпин ли се намираме, сънуваме ли някакъв сън, полудели ли сме — оципи ме по носа или ме разтърси, за да се събудя от този проклет кошмар!

— Как можеш — отговори Фабиан, — как можеш от чиста ревност, да се държиш като луд само защото Кандида целуна малкия? Трябва сам да признаеш, че стиховете, които той прочете, бяха наистина прекрасни.

— Фабиан — извика Балтазар дълбоко смаян, — какво говориш?

— Ами да — продължи Фабиан, — да, стиховете на малкия бяха превъзходни и на мене не ми се зловиди, че Кандида го целуна. Изобщо в това странно човече изглежда се крие нещо, което е по-ценно от една хубава фигура. Но що се отнася и до фигурата му, тя дори съвсем не ми изглежда така отвратителна сега, както в началото. Докато той четеше поемата си, вътрешното въодушевление разхубави чертите на лицето му и на мене ми се струваше, че той е един прелестен, строен младеж,

при все че едва се подаваше над масата. Остави безполезната си ревност и се сприятели с него като поет с поет!

— Какво — изкрещя Балтазар, задушаващ се от гняв, — какво? Аз да се сприятеля с този проклет урод, когото бих удушил с ей тези ръце?

— Значи ти се отказваш да чуеш гласа на разума. Нека се върнем тогава в залата, където става, изглежда, нещо ново, защото чувам възгласи на одобрение.

Балтазар машинално последва приятеля си в залата.

Когато влязоха, професор Мош Терпин стоеше сам сред залата. Още държеше в ръка инструментите, с които бе извършил някакъв физически експеримент, и на лицето му се четеше замръзнало изражение на почуда. Всички се бяха струпали около малкия Цинобър, а той, подпрян с бастун отзад и изправен на пръсти, приемаше с горд поглед живите одобрения, които му се изказваха от всички страни. Хората отново се обърнаха към професора, който извършваше някакъв друг, твърде интересен опит. Но едва той завърши, и всички пак обградиха малкия и завикаха:

— Чудесно, превъзходно, драги господин Цинобър!

Накрая и Мош Терпин се спусна към малкия и десетократно по-силно от другите извика:

— Чудесно, превъзходно, драги господин Цинобър!

Сред гостите беше и малкият княз Грегор, който учеше в местния университет. Князът имаше най-хубавата външност, каквато човек можеше да си представи, а държането му беше толкова благородно и непринудено, че по него явно личеше високият произход и навикът му да се движи във висшето общество. Сега княз Грегор не се отделяше от Цинобър и не преставаше да го възхвалява като възхитителен поет и опитен физик.

Странна беше групата, която двамата заедно образуваха. До прекрасно сложения Грегор ярко контрастираше дребното човече, което, вирнало нос, едва се крепеше на тънките си крачка. Но всички погледи на жените бяха насочени не към княза, а към малкия, който ту се изправяше на пръсти, ту пак се отпускате, така че се издигаше и спадаше, напомняйки картезианско дяволче.

Професор Мош Терпин отиде при Балтазар и рече:

— Какво ще кажете за моя фаворит, за моя мил Цинобър? Има много качества у този човек и сега, като го гледам, започвам да се досещам за действителното му положение. Проповедникът, който го е отгледал и ми го препоръча, се изказа много тайнствено за неговия произход. Вижте обаче благородното му държане, непринудените му достойни обноски. Той положително е с княжеска кръв, а може да е дори и царски син!

В този момент съобщиха, че вечерята е сложена. Залитайки тромаво, Цинобър докрета до Кандида, улови непохватно ръката ѝ и я поведе към трапезарията.

Като бесен се втурна нещастният Балтазар към дома си през бурния вятър и дъжда в тъмната нощ.

[1] Управител на конюшния (нем.). — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

КАК ИТАЛИАНСКИЯТ ЦИГУЛАР СБИОКА ЗАПЛАШИ, ЧЕ ЩЕ ХВЪРЛИ ГОСПОДИН ЦИНОБЪР В КОНТРАБАСА, А СТАЖАНТЪТ ПУЛХЕР НЕ МОЖА ДА ПОСТЪПИ ВЪВ ВЪНШНОТО МИНИСТЕРСТВО. — ЗА МИТНИЧАРЯ И ЗАДЪРЖАНИТЕ ЗА ДОМАШНО УПОТРЕБА ЧУДЕСА. — ВЪЛШЕБСТВОТО, УПРАЖНЕНО ВЪРХУ БАЛТАЗАР ОТ ТОПКАТА НА ЕДИН БАСТУН

Балтазар седеше усамотен в гората, на една покрита с мъх издадена скала и потънал в мисли, се вглеждаше в низината, където един поток се пенеше и шумеше между скалните блокове и гъсталаците. Тъмни облаци се приближаваха към него и отминаваха зад планините. Шумоленето на дърветата и на водите звучеше като глухо стенание, към него се примесваше и крясъкът на хищните птици, които излитаха от мрачината на горските пуцинаци и се носеха в безбрежния въздушен простор след бързо отдалечаващите се облаци...

На Балтазар му се струваше, че в чудните гласове на гората се долавя безутешната жалба на природата, струваше му се, че той трябва да угасне сред тази жалба, че целият негов живот е само дълбока, от нищо неуталожваща се болка. Сърцето му се късаше от скръб и докато сълзите капеха от очите му, духовете на горската речица сякаш поглеждаха към него и протягаха от вълните белоснежни ръце, за да го привлекат в хладното си лоно.

Тогава от далечината долетяха ясни радости звуци на рог и утешително погалиха гърдите му, у него се пробуди копнежът, а заедно с него и сладката надежда. Той се огледа наоколо и докато рогът продължаваше да звучи, видя, че зелените сенки на гората вече не са толкова тъжни, че воят на вятъра, шепотът на листата вече не е тъй жаловит. И заговори.

— Не — извика той, като скочи прав и със светнал поглед се вгледа в далечината, — не, не е изчезнала още всякаква надежда! Явно някаква мрачна тайна, някаква злостна магия се намесва разрушително в живота ми, но аз ще разваля тази магия, ако ще и да загина. Когато, увлечен, овладян от чувството, което щеше да пръсне гърдите ми, признах най-последно любовта си на милата, сладка Кандида, не прочетох ли в нейните погледи, не почувствах ли при стискането на ръката ѝ

блаженство? Но щом проклетото мъничко чудовище се зададеше отнякъде, цялата ѝ любов се насочваше към него. В този ненавистен урод се вперват очите на Кандида и въздишки на копнеж се изтръгват от гърдите ѝ, щом това тромаво мъниче се приближи до нея или докосне ръката ѝ. Около него витае някаква мистерия и ако вярвах в наивните детински приказки, щях да твърдя, че този дребосък е омагьосан и може, както се казва, да взема ума на хората. Не е ли съвсем налудничаво, че най-напред всички се подиграват и смеят над това уродливо и напълно онеправдано от природата човече, но появи ли се малкият някъде, същите хора започват да го превъзнасят като най-разумния, най-учения, дори най-добре сложения студент от всички, които се намират сред нас? Но какво приказвам — не става ли и с мене почти същото, не ми ли се струва често и на мен, че Цинобър е умен и хубав? Само в присъствието на Кандида тази магия губи силата си над мене, тогава господин Цинобър е и си остава едно глупаво, отвратително дребосъче... Не! Аз ще се противопоставя на тази враждебна сила, някакво смътно предчувствие тлее в гърдите ми, нещо неочаквано ще ми даде оръжие в ръката, за да се боря с това чудовище!...

Балтазар тръгна назад към Керепес. Докато вървеше по една от пътеките, забеляза по шосето малка, натоварена с много багаж пътническа кола, от която някой приятелски му махаше с бяла кърпичка. Той се приближи и позна господин Винченцо Сбиока, световноизвестен цигулар виртуоз, когото извънредно ценеше заради прекрасното му прочувствено свирене, от две години той вземаше от него и уроци.

— Добре, че ви срещнах — извика Сбиока, като скочи от колата.

— Добре, че ви срещнах, драги господин Балтазар, мой скъпи приятелю и ученико, добре, че тук ви срещнах, за да се сбогувам сърдечно с вас.

— Как, господин Сбиока — извика Балтазар, — не е възможно да напускате Керепес, където всички толкова ви почитат и уважават, тук всички ще чувстваме липсата ви!

— Да — отговори Сбиока и лицето му пламна от вътрешен гняв, — да, господин Балтазар, аз напускам това място, където хората масово пощуряха, този град заприлича на същинска голяма лудница... Вчера вие не бяхте на моя концерт, защото сте отсъствали от града, иначе

щяхте да вземете моята страна срещу разбеснелия се народ, на който станах жертва!

— Какво се е случило, какво се е случило, за Бога? — извика Балтазар.

— Свирих — продължи Сбиока — извънредно трудния концерт на Виоти. Той е моята гордост, моята радост. Вие сте го слушали, той винаги ви е въодушевявал. Вчера бях, това мога положително да твърдя, в особено добро настроение — *anima*, искам да кажа, с ведър дух — *spirito alato*, искам да кажа. Никой цигулар в целия свят, дори самият Виоти, не би могъл да го изсвири като мене. Когато завърших, ръкоплясканията избухнаха неудържимо — *furore*, искам да кажа, както впрочем се и очакваше. С цигулката под мишница излязох, за да благодаря на публиката. Но какво трябваше да видя, какво трябваше да чуя! Никой не ми обръща ни най-малко внимание, всички се блъскат към един ъгъл в залата и крещат: „Браво, брависимо, божествени Цинобър! Какво изпълнение, какво държане, каква изразителност, какво съвършенство!“ Затичвам се и аз нататък, пробивам си път... Там застанало някакво три педи високо, гърбаво човече и хъхри с отворителен глас: „Моля ви се, свирих, доколкото можах, сега вече съм, разбира се, най-добрият цигулар в Европа и в останалите познати части на света.“ „По дяволите — изкрещях аз, — кой свиреше тук, аз или оня червей там?“ И когато малкият продължи да хърка: „Моля, моля ви се!“, аз се спуснах към него и щях да го сграбча за гърлото с тия пет пръста. Но всички се нахвърлиха върху мен и заприказваха какви ли не безумни работи за ревност, завист и недоброжелателство. Между това някой извика: „И каква композиция!“, и всички в един глас закрещяха: „И каква композиция, божествени Цинобър! Изключителен композитор!“ Още по-страшно отпреди аз изревах: „Всички ли тук полудяха, всички ли пощуряха? Концертът е от Виоти и аз, аз, световноизвестният Винченцо Сбиока, го изсвирих!“ Но тогава те ме сграбчват, заговарят за италиански бяс — *rabbia*, искам да кажа, за налудничави пристъпи, вкарват ме насила в една съседна стая и се отнасят с мене като с болен, като с умопобъркан. Не минава много, ето че и синьора Брагацци се втурва при мене и пада в несвяст. С нея се беше случило същото, каквото и с мене. Щом завършила арията си, залата гръмнала от викове: „Браво, брависимо, Цинобър“, и всички викали, че нямало друга такава певица на света като Цинобър, а оня пак

хъркал своето проклето „Моля, моля!“. Синьора Брагацци лежи в треска и скоро ще издъхне. Аз от своя страна се спасявам с бягство от този луд народ. Сбогом, добри ми господин Балтазар. Ако случайно видите Цинобър, кажете му, моля ви се, да не се мярка вече на никой концерт, в който вземам участие. Защото непременно ще го хвана за бръмбаровите крачета и ще го запокитя през дупките в контрабаса, нека цял живот свири оттам концерти и пее арии колкото си ще. Сбогом, скъпи Балтазар, не изоставяйте цигулката!

С тези думи господин Винченцо Сбиока прегърна слисания Балтазар и се качи в колата, която веднага потегли.

— Не бях ли прав — каза си Балтазар, — не бях ли прав, че това зловещо човече Цинобър е омагьосано и взема ума на хората!

В този момент един млад човек изтича край него — блед, разстроен, безумие и отчаяние се четеше по лицето му. Балтазар се развълнува. Стори му се, че разпозна в младежа един от своите приятели. Затова забърза след него в гората.

Не минал още двайсет-трийсет крачки, той съзря стажанта Пулхер, който стоеше под едно голямо дърво с насочен към небето поглед и говореше:

— Не, не мога да понасям повече този позор!... Всички надежди в живота ми са разбити! Бъдещето ми е само в гроба. Прощавай, живот, свят, надежда, любима...

И отчаяният стажант извади от вътрешния джоб на дрехата си пистолет и го допря до челото си.

Балтазар се спусна светкавично към него, отне пистолета от ръката му, захвърли го надалеч и извика:

— Пулхер, за Бога, какво става с теб, какво правиш!

Няколко минути стажантът не можа да дойде на себе си. Полузагубил съзнание, той се свлече на тревата. Балтазар седна до него и му заговори утешителни думи, каквито му идваха наум, без да знае причината за отчаянието на Пулхер.

Много пъти Балтазар запитваше стажанта какво тъй страшно му се е случило, та да стигне до черната мисъл за самоубийство. Най-после Пулхер въздъхна дълбоко и започна:

— Ти знаеш, драги приятелю Балтазар, моето притеснено положение, знаеш, че цялата ми надежда е да получа службата на таен експедитор при министъра на външните работи, която стои незаета;

знаеш с какво старание, с какво усърдие съм се подготвял за нея. Бях представил своите писмени работи, които за моя радост получили пълното одобрение на министъра. С каква увереност се явих днес преди обяд за устен изпит! В стаята беше дошло и едно дребно, уродливо човече, което ти сигурно познаваш под името господин Цинобър. Легационният съветник, който щеше да проведе изпита, ме посрещна много радушно и каза, че за същата служба, която желая да заема, се е явил и господин Цинобър, затова щял да ни изпитва и двамата. После ми прошепна тихо на ухото: „Няма какво да се страхувате от вашия конкурент, драги стажанте. Работите, които малкият Цинобър е представил, са жалки.“ Изпитът започна, на всички въпроси, зададени ми от съветника, аз отговорих. Цинобър не знаеше нищо, абсолютно нищо. Вместо да отговаря, той хъхреше и писукаше нещо неясно, което никой не можеше да разбере, два-три пъти падна от стола, като риташе капризно с крака, така че трябваше да го вдигам и слагам на стола. Сърцето ми трепереше от задоволство, приятелските погледи, които съветникът хвърляше към малкия, аз схващах като най-горчива ирония... Изпитът завърши. Как да ви опиша своя ужас, сякаш внезапен гръм ме порази и заби дълбоко в земята, когато съветникът прегърна малкия и му каза: „Прекрасни човече! Какви познания, какво разбиране, какво остроумие!“ И сетне на мене: „Много ме разочаровахте, Пулхер, та вие не знаете нищо! И не ми се сърдете, но начинът, по който сте събрали кураж, за да се явите на изпит, е против добрия тон, против всяко приличие!... Вие не можехте да се държите на стола, падахте и господин Цинобър трябваше да ви вдига. Хората от дипломатията трябва да са винаги трезви и благоразумни... Сбогом, господин стажант!“ Аз все още смятах всичко за някаква невероятна заблуда. Реших се и отидох при министъра. Той не ме прие, нареди да ми кажат, че е дързост от моя страна да го безпокоя с посещението си след начина, по който съм се държал на изпита — той знаел всичко! Постът, за който съм кандидатствал, бил вече даден на господин Цинобър!... Така някаква адска сила ме лиши от всякаква надежда и аз искам доброволно да се откажа от един живот, който е жертва на мрачна съдба!... Остави ме!...

— Никога! — извика Балтазар. — Най-напред ме изслушай!

И той му разказа всичко, което знаеше за Цинобър още от първата му поява пред вратите на Керепес, какво му се беше случило с малкия в

дома на Мош Терпин, какво беше научил преди малко от Винченцо Сбиока.

— Ясно е — каза накрая той, — че зад всяко действие на този злощастен урод се крие нещо тайнствено, и повярвай ми, приятелю Пулхер, ако тук е намесена някаква адска магия, ние сме длъжни с твърда воля да ѝ се противопоставим, победата е сигурна, стига да има у нас мъжество... Затова никакво отчаяние, никакво прибързано решение. Нека с общи сили нанесем удара си на това омагьосано човече!

— Омагьосано човече! — извика стажантът въодушевен. — Да! Омагьосано, проклето омагьосано човече е малкият, в това няма съмнение!... Но, братко Балтазар, какво става с нас, нима сънуваме? Магии, вълшебства — не е ли всичко това отдавна отминало? Не въведе ли още преди много години княз Пафнуциус Велики просвещението и не прогони ли всички фантасмагории, всичко необяснимо въвн от страната? А ето че всичко това се е промъкнало като дяволска контрабанда пак у нас! Проклетие! Това трябва да се съобщи на полицията и на митническия чиновник!... Но не, не! Само безумието на хората, или както се опасявам, огромен подкуп е причината за нашето нещастие... Проклетият Цинобър трябва да е невероятно богат. Напоследък той стоял пред монетния двор и хората го сочели с пръст и викали: „Вижте го този мъничък хубав папа! Негово е всичкото злато, което се сече вътре!“

— Мълчи, приятелю — възрази Балтазар, — мълчи, не със злато постига целите си това чудовище, нещо друго се крие зад тия неща! Вярно, княз Пафнуциус въведе просвещението за благото на своя народ и на идните поколения, но някои чудесии, някои необясними неща все пак са останали. Искам да кажа, че някои хубавички чудеса са запазени за домашна употреба. Например все още от нищо и никакви семенца израстват най-високи, прекрасни дървета и различни плодове и житни растения, с които се храним. Все още е позволено на пъстрите цветя, на насекомите да имат чудни багри по листенцата и крилете си, позволено им е да носят върху себе си най-странните рисунки, за които никой не може да каже масло ли са или гуаш, или акварел и никой майстор на писмото не може да разчете изящното им курсивно писмо, а още по-малко да го копира!... Охо, приятелю, та у мен, казвам ти, стават понякога чудни неща... Аз оставям лулата си и крача нагоре-надолу из

стаята, а един странен глас ми нашепва, че самият аз съм едно чудо, вълшебникът микрокосмос действа в мен и ме подтиква към всевъзможни чудатости!... Тогава аз изтичвам, приятелю, вглеждам се в природата и разбирам всичко, което цветята и водите ми говорят, и ме обзема небесно блаженство!

— Ти бълнуваш като трескав! — извика Пулхер.

Но без да му обръща внимание, обхванат сякаш от горещ копнеж, Балтазар протегна ръце към далечината.

— Чуй, чуй само, приятелю — извика той, — чуй каква небесна музика звучи във вечерния вятър, който бучи в гората! Чуваш ли как изворите започват своята песен? Как и гъсталакът, и цветята запяват със сладостен глас!...

Стажантът се ослуша, за да чуе музиката, за която Балтазар говореше.

— Наистина — каза той — в гората се носят тъй приятни, тъй хубави звуци — такива досега не съм чувал в живота си, те проникват дълбоко в душата ми. Но това не е вечерният вятър, не е гъсталакът, не

са цветята, които пеят така. По-скоро ми се струва, като че ли някой дълбоко докосва в далечината пластинките на някоя хармоника.

Пулхер беше прав. Действително пълнозвучните, все по-засилващи се акорди, които все повече и повече се приближаваха, приличаха на тонове от хармоника, чиято големина и сила обаче трябваше да е невероятна. Когато приятелите навлязоха по-навътре в гората, пред очите им се разкри толкова вълшебно зрелище, че вцепенени от изумление, те останаха като заковани на мястото си. През гората досами тях минаваше бавно кола, в която седеше човек, облечен почти по китайски, само че на главата си имаше голяма бухната барета, украсена с дълги пера. Колата приличаше на разтворена мида от блестящ кристал, двете високи колела изглеждаха като направени от същия материал. При тяхното въртене се разнасяха чудните тонове на хармоника, които приятелите бяха чули в далечината. Два снежнобели еднорога в златна сбруя теглеха колата, на която вместо кочияш седеше един сребърен фазан, хванал с клюна си поводите на златните юзди. Отзад пък седеше голям златен бръмбар, който, трептейки с крилата си, вееше, изглежда, прохлада на странния човек в мидата. Минавайки край приятелите, той им кимна приветливо. В този момент един лъч от бляскавата топка на дългия бамбуков бастун, който човекът държеше, падна върху Балтазар. Той усети изгарящо пробождање в гърдите си, извика глухо „Ах“ и потрепера...

Човекът го изглежда, усмихна се и кимна още по-приветливо. Когато вълшебната колесница се скри в гъстите храсти и нежните тонове на хармониката почнаха да заглъхват, Балтазар, извън себе си от опиянение и възторг, се хвърли на шията на приятеля си и извика:

— Пулхер! Ние сме спасени! Това е човекът, който ще разруши магията на нечестивия Цинобър!

— Не зная — каза Пулхер, — не зная какво ми е в този миг, не зная буден ли съм, или сънувам, но едно е сигурно: някакво непознато чувство на блаженство ме изпълва и влива нова утеха и надежда в душата ми.

ПЕТА ГЛАВА

КАК КНЯЗ БАРЗАНУФ ЗАКУСВАШЕ С ЛАЙПЦИГСКИ ЧУЧУЛИГИ И ДАНЦИГСКА ЗЛАТНА РАКИЯ, ПРИ КОЕТО ПОЛУЧИ МАЗНО ПЕТНО НА ПАНТАЛОНИТЕ СИ И ПОВИШИ ТАЙНИЯ СЕКРЕТАР ЦИНОБЪР В ТАЕН СПЕЦИАЛЕН СЪВЕТНИК. — КНИГИТЕ С ИЛЮСТРАЦИИ НА ДОКТОР ПРОСПЕР АЛПАНУС. — КАК ЕДИН ПОРТИЕР УХАПА СТУДЕНТА ФАБИАН ЗА ПРЪСТА И КАК ФАБИАН ПОНЕСЕ ДРЕХА С ШЛЕЙФ И СТАНА ЗА СМЯХ НА ХОРАТА. — БЯГСТВОТО НА БАЛТАЗАР

Не бива повече да премълчаваме, че министърът на външните работи, при когото господин Цинобър постъпи на работа като таен експедитор, беше потомък на онзи барон Претекстатус Фон Мондшайн, който напразно бе търсил в книгите за турнирите и хрониките родословното дърво на феята Розабелверде. И той, както своя родоначалник, се казваше Претекстатус Фон Мондшайн, беше изтънчено образован и с отлично държане, никога не казваше „имам го на предвид“ вместо „имам предвид“, пишеше името си на латиница и както всичко — извънредно четливо, и понякога работеше дори сам, особено когато времето беше лошо. Княз Барзануф, потомък на великия Пафнуциус, го обичаше нежно, защото на всеки въпрос той имаше готов отговор, играеше през свободните часове кегли с княза, разбираше от парични сделки и нямаше равен на себе си в гавота.

Веднъж барон Претекстатус Фон Мондшайн беше поканил княза на закуска с лайпцигски чучулиги и чашка данцигска златна ракия. Когато пристигна в Мондшайновия дом, той намери във вестибюла сред множеството господа от дипломатическото тяло и малкия Цинобър, който, опрян на бастуна си, го стрелна с очичките си и без да му обръща повече внимание, напъха в устата си една печена чучулига, която току-що беше откъснал от трапезата. Щом съгледа малкия, князът му се усмихна милостиво и каза на министъра:

— Мондшайн! Кой е този дребничък, приятен, интелигентен човек? Той навярно изготвя добре стилизираните и красиво написани доклади, които получавам напоследък от вас?

— Действително, милостиви господарю — отговори Мондшайн. — Доведе ми го съдбата като най-буден, най-опитен работник в бюрото ми. Името му е Цинобър и аз особено препоръчвам този хубав младеж

на вашето благоволение и милост, драги княже! Той е от няколко дни при мене.

— Тъкмо затова — каза един красив млад човек, който междувременно се бе приближил, — тъкмо затова, както ваше превъзходителство ще ми позволи да забележа, моят малък колега още нищо не е изпращал. Докладите, които са имали щастието да бъдат забелязани с одобрение от вас, светлейши княже, са изготвени от мене.

— Какво искате вие! — сряза го гневно князът.

Цинобър се беше промъкнал до самия княз и мляскайки, поглъщаше с апетит чучулигата. Докладите наистина бяха съставяни от този млад човек, но князът извика:

— Какво искате вие? Вие не сте дори похващали перото! И това, че ядете до самия мен печени чучулиги, така че за мое крайно неудоволствие трябва да забележа едно мазно петно, което сте направили на новите ми панталони, и че същевременно така непоносимо мляските — всичко това достатъчно показва пълната ви непригодност за каквато и да е дипломатическа кариера! Вървете си веднага и вече да не сте ми се мярнали пред очите, освен ако ми донесете подходящ сапун за вадене на лекета, за да се изчисти петното от новия ми панталон... Тогава ще си възвърна може би благоволението към вас!

И после, обръщайки се към Цинобър, продължи:

— Такива младежи като вас, драги ми Цинобър, са истинска украса за държавата и заслужават да бъдат отличени по достойнство! Повишавам ви в таен специален съветник, любезни мой!

— Крайно благодаря — захъхри Цинобър, като преглъщаше последната си хапка и бършеше с две ръце муцуната си, — крайно благодаря, ще се справя с тая работа, както ми подобава.

— Чудесна самоувереност — рече князът на висок глас, — чудесна самоувереност, тя свидетелства за вътрешните сили, които трябва да притежава достойният държавник!

С тези думи князът гаврътна чашка златна данцигска ракия, поднесена му лично от самия министър, и тя много му се услади. Новият съветник трябваше да седне между княза и министъра. Той поглъщаше огромно количество чучулиги, пиеше чаша след чаша малага и данцигска ракия, хъхреше и мърмореше през зъби и работеше

дейно с ръчички и крачка, тъй като едва стигаше с острия си нос до ръба на масата.

Когато закуската завърши, двамата — и князът, и министърът — се провикнаха:

— Истински английски джентълмен е този таен специален съветник!

— Ти изглеждаш тъй радостен — каза Фабиан на своя приятел Балтазар, — погледът ти свети особено пламенно. Чувстваш се щастлив? Ах, Балтазар, ти може би се унасяш в хубави сънища, но аз трябва да те разбудя, дълг на приятеля е...

— Какво говориш, какво се е случило? — попита Балтазар изумен.

— Да — продължи Фабиан, — да, трябва да ти го кажа! Запази само спокойствие, приятелю!... Знай, че никоя злополука на света не ни поразява по-болезнено и все пак никоя не се преодолява по-леко от тази... Кандида...

— Господи! — извика Балтазар ужасен. — Кандида! Какво се е случило с Кандида? Да не би да е... умряла?

— Успокой се — каза Фабиан, — успокой се, приятелю! Кандида не е умряла, но за тебе все едно че е умряла! Трябва да ти кажа, че малкият Цинобър е станал таен специален съветник и е почти сгоден за хубавата Кандида, която, един Господ знае как, била просто луда по него.

Фабиан мислеше, че Балтазар ще избухне в несдържани, отчаяни жалби и клетви. Вместо това той каза със спокойна усмивка:

— Ако е само това, то не е нещо, което много ще ме натъжи.

— Ти не обичаш вече Кандида? — запитва смаян Фабиан.

— Аз обичам това божествено дете — отговори Балтазар, — обичам тази прелестна девойка с целия си плам, с цялото увлечение, което може да се разгори в гърдите на един младеж! И знаая, ах, знаая, че Кандида продължава да ме обича, че една нечестива магия я е оплела, но аз скоро ще разкъсам мрежите на този вещер, скоро ще унищожа това чудовище, което заслепява горкото момиче...

И Балтазар разказа подробно на приятеля си за чудния човек, когото беше видял в странната кола в гората. Завърши с уверението, че

щом един лъч от дръжката на бастуна на това магическо същество го улучил в гърдите, у него възникнало твърдото убеждение, че Цинобър не е нищо друго, освен едно омагьосано човече, чиято сила ще бъде унищожена именно от онзи човек.

— Но как могат да ти минават през ума такива съвършено смахнати глупости, Балтазар! — извика Фабиан, когато приятелят му завърши. — Човекът, когото смяташ за вълшебник, не е никой друг, а доктор Проспер Алпанус, който живее във вилата си недалеч от града. Вярно е, че за него се носят най-странни слухове, така че някои искат да го изкарат едва ли не втори Калиостро, но за това сам си е виновен. Той обича да се обгръща в мистична неяснота, да се прави на човек, запознат с най-дълбоките тайни на природата, разполагащ с непознати сили, а при това има и най-чудновати приумици. Неговата кола например е направена така особено, че човек, надарен с по-жива, по-пламенна фантазия като тебе, приятелю, може да сметне всичко това за явление от някаква фантастична приказка. Чуй ме и разбери: неговият кабриолет има формата на раковина и е целият посребрен, между колелата му е прикрепена латерна, която, щом колата потегли, започва да свири. Това, което си взел за сребърен фазан, е бил сигурно неговият дребен, облечен в бяло жокей, а платната на разперения му чадър ти си сметнал за криле на някакъв златен бръмбар. Той е наредил да завинтят на главите на белите му кончета по един голям рог, за да изглеждат съвсем фантастични. Впрочем вярно е, че доктор Алпанус носи хубав бамбуков испански бастун с чудесен блестящ кристал като дръжка на горния край, за вълшебното действие на който се разказва или по-право измисля какво ли не. Лъч от този кристал не можело никое око да понесе. Покриел ли го докторът с тънко було и вгледал ли се някой неотклонно в него, образът на лицето, за което човекът непрестанно мисли, се появявал бавно като в някакво вдлъбнато огледало.

— Наистина ли? — прекъсна го Балтазар. — Така ли разказват? Какво се говори още за доктор Алпанус?

— Ах — отговори Фабиан, — не искам сега от мен да ти приказвам за всичките тия щуротии и глупости. Много добре знаеш, че все още има чудновати хора, които противно на здравия разум вярват във всички така наречени чудеса от глупавите детски приказки.

— Трябва да ти призная — каза Балтазар, — че и аз съм принуден да се присъединя към тези чудновати, лишени от здрав разум хора.

Посребреното дърво съвсем не изглежда като блестящ прозрачен кристал, латерната не звучи като хармоника, сребърният фазан не е в никакъв случай жокей, нито пък чадърът е златен бръмбар. Или странният човек, когото срещнах, не е бил доктор Проспер Алпанус, за когото говориш, или докторът владее наистина изключителни тайни.

— За да те излекувам от твоите странни бълнувания — каза Фабиан, — най-добре ще е просто да те заведа при доктор Проспер Алпанус. Тогава сам ще почувстваш, че докторът е един напълно обикновен лекар и съвсем не се разхожда с еднорози, сребърни фазани и златни бръмбари.

— Ти изказа — отговори с блеснали очи Балтазар, — ти изказа горещото ми желание, приятелю. Нека веднага отидем при доктора.

Те скоро стигнаха пред заключената решетъчна врата на парка, в средата на който се намираше вилата на доктор Алпанус.

— Как ли ще влезем? — почуди се Фабиан.

— Мисля, че като похлопаме — отговори Балтазар и хвана металното чукче, прикрепено до бравата на вратата.

Щом той вдигна чукчето, се разнесе подземен тътен като от далечна гръмотевица, заглъхваща постепенно на голяма дълбочина. Решетестата врата бавно се отвори, те влязоха и тръгнаха по дълга, широка алея, в дъното на която съгледаха вилата.

— Усещаш ли тук — попита Фабиан — нещо необикновено, магьосническо?

— Мисля — отговори Балтазар, — че начинът, по който решетъчната врата се отвори, не беше чак толкова обикновен, и не знам как, но тук всичко ми изглежда тъй странно, тъй магическо! Виждал ли си някъде такива прекрасни дървета като тези в тоя парк? Някои от тях и някои храсти с блестящите си стъбла и смарагдови листа произхождат сякаш от далечни, неизвестни страни...

Фабиан забеляза две необикновено големи жаби, които, подскачайки от двете им страни, ги придружаваха още от решетъчната врата.

— Хубав парк, в който се въдят такива гадини! — извика той и се наведе да вземе камък, с който да измери веселите жаби.

Двете жабки се скриха в храсталака, откъдето го загледаха със светещи човешки очи.

— Чакайте, чакайте! — извика Фабиан, прицели се в едната и хвърли по нея камъка. В същия миг една дребна, грозна жена, седнала край пътя, изписка:

— Грубиян! Какво замерваш честните хора, които с тежък труд изкарват тук, в парка, насъщния си хляб!

— Върви, върви — промърмори Балтазар ужасен, защото бе забелязал как жабата се бе превърнала в стара женица. Като погледна в храсталака, той се убеди, че другата жаба бе станала малко човече, което сега плевеше бурени...

Пред вилата се простираше хубава, широка поляна, на която пасяха двата еднорога, докато из въздуха се разнасяха чудни акорди.

— Виждаш ли, чуваш ли? — рече Балтазар.

— Не виждам нищо повече от две малки бели кончета, които пасат трева, а това, което така звучи във въздуха, са сигурно окачени по дърветата еолови арфи.

Простата и приятна архитектура на умерено голямата едноетажна вила очарова Балтазар. Той дръпна шнура на звънеца, вратата се отвори веднага и една голяма, подобна на щраус златиста птица застана като портиер пред приятелите.

— Я му виж — каза Фабиан на Балтазар, — я му виж само ливреята. Ако човек рече после да му даде нещо за почерпка, ще има ли този юнак ръка, за да пъхне парата в джоба на жилетката си?

При тези думи той се обърна към щрауса, докопа го за меките лъскави пера, които се ежеха на шията му под клюна като разкошно жабо, и му каза:

— Съобщи за нас на господин доктора, очарователни ми приятелю!

Но щраусът каза само едно „кrrr“ и ухапа Фабиан за пръста.

— По дяволите! — извика Фабиан. — Този юначага бил в края на краищата наистина само една проклета птица!

В същия миг се отвори една вътрешна врата и сам докторът излезе да посрещне приятелите. Това беше дребен блед човек! На главата си носеше малка кадифена шапчица, под която на дълги къдрици се спускаше хубава коса, облечен беше с дълга жълтеникава индийска роба и малки червени високи обувки с връзки, обточени с кожа или с птичи пух — това не личеше ясно. По лицето му се четеше спокойствие и истинско добродушие, странно беше само, че когато

човек го погледнеше съвсем отблизо, съвсем внимателно, струваше му се, че от лицето му го гледа още едно по-малко личице като иззад стъкло.

— Аз ви съгледах от прозореца, господа — каза тихо и малко протяжно, с приятна усмивка Проспер Алпанус, — и знаех от по-рано поне що се отнася до вас, драги господин Балтазар, че ще дойдете при мене. Бъдете така добри да ме последвате!...

Проспер Алпанус ги въведе в кръгла стая с висок таван. По всички стени висяха небесносини завеси. Светлината падаше от прозорец горе в купола и се отразяваше в блестящо полираната, носена от един сфинкс, мраморна маса сред стаята. Иначе в уредбата на помещението нямаше нищо особено.

— С какво мога да ви услужа? — запита Проспер Алпанус.

Тогава Балтазар се съсредоточи и разказа какво се бе случило с малкия Цинобър от самото му появяване в Керепес, като завърши с уверението, че у него е възникнало твърдото убеждение, че именно той, Проспер Алпанус, е благодетелният маг, който ще сложи край на порочното, ужасно вълшебство на Цинобър.

Проспер Алпанус не каза нищо и се замисли дълбоко. Най-после, след като минаха няколко минути, той заговори със сериозен и дълбок глас:

— Според всичко, което ми разказахте, Балтазар, не подлежи на никакво съмнение, че у малкия Цинобър има нещо много тайнствено... Но най-напред трябва да опознаем врага, с когото искаме да се справим, трябва да разберем причините, чиито следствия се налага да премахнем. Изглежда, че малкият Цинобър е някаква алрауна^[1]. Но нека веднага проверим.

При тези думи Проспер Алпанус дръпна един от копринените шнурове, които висяха наоколо от потона на стаята. Една завеса се разтвори с шум на две страни, зад нея се разкриха рафтове с големи фолианти, целите в позлатени подвързии, и една изящна, лека като перце стълба от кедрово дърво се дотъркаля при тях. Проспер Алпанус се покачи по нея, взе от най-горния рафт един фолиант и го сложи на мраморната маса, след като грижливо го почисти от прахта със снопче паунови пера.

— В това произведение — каза той — се разглеждат всевъзможни видове алрауни. Тук всички са дадени. Може би ще откриете сред тях и вашия враждебен Цинобър и тогава той е вече в ръцете ни.

Когато Проспер Алпанус запрелиства книгата, приятелите видяха множество чисто изработени цветни гравюри, представящи най-чудновати уродливи човечета с най-невъобразими муцуни, каквито човек може да си представи. И щом Проспер докосваше на страницата някое от тези човечета, то оживяваше, изскачаше от книгата, полюшваше се, подскачаше много забавно по мраморната маса, щракаше с пръстчета, правеше чудесни пируети и антраши с кривите си крачка, през това време пееше „квирр-квап-пирр-пап“, докато Проспер го хванеше за главата и отново сложеше в книгата, където то веднага се сплескваше и заглаждаше в съответната цветна рисунка.

По този начин бяха прегледани всички илюстрации в книгата, но тъкмо когато Балтазар беше готов да извика: „Това е той, това е Цинобър!“, ясно виждаше, вгледал се вече по-добре, че човечето съвсем не бе Цинобър.

— Това е доста чудно — каза Проспер Алпанус, когато затвори и последната страница от книгата. — Но може пък Цинобър да е земен дух — продължи той. — Я да видим!

И с рядка пъргавина той се изкачи отново по кедровата стълбичка, взе друг фолиант, почисти го основно от прахта, сложи го на мраморната маса, разтвори го и каза:

— Това произведение разглежда земните духове, може би ще хванем Цинобър в тази книга.

Приятелите пак видяха множество цветни, чисто изработени гравюри, представящи отвратителни, грозни жълто-кафяви страшилища. И щом Проспер ги докоснеше, те започваха жално да писукат и да се оплакват, накрая изпълзяваха тромаво от книгата,

търкаляха се, ръмжейки и пъшкайки, по мраморната маса, докато докторът не ги пхнеше отново в книгата.

И между тях Балтазар не откри Цинобър.

— Чудно, много чудно — каза докторът и потъна в дълбок, безмълвен размисъл.

— Да е царят на бръмбарите — каза след известно време той — е невъзможно. Царят на бръмбарите, както зная с положителност, сега е зает на друго място. Маршалът на паяците също не е, защото маршалът наистина е грозен, но много разбран и ловък и живее от собствен труд, без да си присвоява заслугите на другите. Чудно, много чудно...

Той пак помълча няколко минути, така че през това време можаха ясно да се чуят разни странни гласове, които прозвучаваха ту като отделни тонове, ту като мощно усилващи се акорди.

— У вас навсякъде звучи много хубава музика, драги господин докторе — забеляза Фабиан.

Проспер Алпанус, изглежда, съвсем не обърна внимание на Фабиан. Той не изпускаше от очи само Балтазар, най-напред протегна към него ръце, после раздвижи срещу него крайчетата на пръстите си, сякаш го пръскаше с невидими капки. Най-после докторът хвана Балтазар за двете ръце и му каза с дружеска сериозност:

— Само пълното съзвучие на психическото начало в закона на дуализма благоприятства за операцията, която ще предприема сега. Следвайте ме!

Приятелите последваха доктора през множество стаи, в които освен няколкото животни, които се занимаваха с четене, писане, рисуване и танци, нямаше нищо особено. Най-после те стигнаха до една двукрила врата, която се разтвори пред тях, и приятелите се озоваха пред плътна завеса. Проспер Алпанус изчезна зад нея, като остави Балтазар и Фабиан в пълна тъмнина. Завесата прошумоля, разтваряйки се на две страни, и приятелите се видяха сред яйцевидна зала, където цареше магичен полумрак. Когато човек се взреше в стените, струваше му се, че погледът му се губи в необозрими зелени гори и разцъфтели тучни ливади, в които бълбукаха извори и потоци. Тайнствен дъх на непознато ухание се носеше на вълни по всички посоки и, изглежда, разнасяше сладостни звуци на хармоника. Проспер Алпанус се появи облечен като брамин, цял в бяло, и постави в средата

на залата голямо кръгло кристално огледало, върху което метна един воал.

— Елате — каза той глухо и тържествено, — елате пред това огледало, Балтазар, съсредоточете мислите си върху Кандида и поискайте, но *поискайте* с цялата си душа, тя да ви се яви в този миг, който съществува сега във времето и пространството...

Балтазар направи това, което се искаше от него, а Проспер Алпанус застана отзад и започна да описва с две ръце кръгове около него. Не минаха няколко секунди и някакво синкаво изпарение започна да се излъчва от огледалото и Кандида, милата Кандида, се появи в прелестния си образ и с цялата си жизненост! Но край нея — до самата нея — седеше отвратителният Цинобър и стискаше ръцете ѝ, целуваше ги, а Кандида беше прегърнала това чудовище с едната си ръка, а с другата го милваше!... Балтазар искаше да извика високо, но Проспер Алпанус го хвана здраво за двете рамена и викът заглъхна в гърдите му.

— Спокойствие — каза Проспер тихо, — спокойствие, Балтазар! Вземете този бастун и нанасяйте удари срещу малкия, но без да мърдате от мястото си.

Балтазар направи така и за своя радост видя как малкият се сгърчи, катурна се назад и се затъркаля по земята! Разярен, той се втурна напред, но образът се разсея като мъгла и Проспер Алпанус дръпна побеснелия Балтазар към себе си, като извика:

— Стойте! Ако строшите магическото огледало, всички сме загубени! Да отидем на светло!

По повелята на доктора приятелите напуснаха залата и влязоха в една съседна светла стая.

— Да благодарим на небето — извика Фабиан, поемайки с мъка дъх, — да благодарим на небето, че се магнахме от проклетата зала. От задушния въздух сърцето ми щеше без малко да се пръсне, а на всичко отгоре и тия детински фокусничества, които мразя от цялата си душа...

Балтазар искаше да му отговори, но в стаята влезе Проспер Алпанус.

— Сега вече е сигурно — каза той, — че уродливият Цинобър не е нито алрауна, нито земен дух, а обикновен човек. Но тук е намесена някаква тайна магьосническа сила, която досега още не съм успял да разкрия, и затова именно не мога още да ви помогна... Посетете ме

скоро пак, Балтазар, тогава ще видим какво би могло да се направи по-нататък. Довиждане!

— Значи — каза Фабиан, пристъпвайки до самия доктор, — значи вие, господин докторе, сте магьосник и въпреки цялото си магьосническо изкуство не можете да се справите дори с малкия жалък Цинобър?... Знаете ли, че аз ви смятам с всичките ви шарени картинки, куклички и магически огледала, с всичките ви идиотски боклуци за един изпечен, несъмнен шарлатанин?... На Балтазар — той е влюбен и пише стихове, — на него вие можете да втълпявате тия глупости, но при мене те не минават! Аз съм просветен човек и не признавам никакви чудеса!

— Смятайте ме — отговори Проспер Алпанус, като се разсмя така силно и сърдечно, както човек не би очаквал от характер като неговия, — смятайте ме за каквото си искате. Но макар и да не съм точно магьосник, аз все пак разполагам с някои хубави фокуси...

— От Виглебовото ръководство по магия или други някои! — извика Фабиан. — Е, тогава ще намерите в нашия професор Мош Терпин по-голям майстор и от вас, с него вие не можете да се сравнявате, защото почтеният човек ни сочи винаги, че всичко става напълно естествено, и той съвсем не се заобикаля с такива тайнствени щуротии като вас, господин докторе. Позволете ми да се сбогувам!

— Охо — каза докторът, — няма да ви оставя да си отидете толкова разгневен от мен!

При тези думи той прекара длани по двете ръце на Фабиан от рамената до китките, така че Фабиан се почувства съвсем особено и притеснен извика:

— Но какво правите, господин докторе?

— Вървете си, господа — каза докторът. — Надявам се, господин Балтазар, да ви видя много скоро. Помощта скоро ще бъде намерена!

— Ти все пак няма да получиш нещо за почерка, приятелю — извика на излизане Фабиан на златистия портиер, като го сграбчи за жабото. Но портиерът каза пак само „кррр“ и отново го ухапа по пръста.

— Проклето животно! — извика Фабиан и бързо побягна.

Двете жаби пак придружиха учтиво двамата приятели до решетестата врата, която с приглушен гръм се отвори и после затвори.

— Не знам — каза Балтазар, докато вървеше по пътя след приятеля си, — никак не знам, братко, каква е тая странна дреха с такива дълги пешове и къси ръкави, дето си я облякъл днес.

За свое немалко учудване Фабиан също видя, че късата му дрешка се бе удължила отзад до земята, а иначе доста дългите му ръкави се бяха свили до лактите.

— По дяволите, какво е това! — извика той и задърпа, заопъва надолу ръкавите, като мърдаше рамена. Това сякаш помогна малко, но когато навлязоха в града, ръкавите вече се бяха свили така, а пешовете — удължили така, че въпреки всички дърпания и движения ръкавите на Фабиан бяха вече до самите рамена, оставяйки голите му ръце на показ, а скоро зад него се повлече и един шлейф, който все повече и повече се удължаваше. Всички хора се спираха и високо се смееха, уличните хлапетии тичаха с весели крясъци подир дългата мантия, обикаляха от всички страни Фабиан и когато той пак се огледа, шлейфът все тъй си стоеше и дори още повече се беше удължил! Смахът, веселието, крясъците ставаха все по-лудешки и неудържими, докато най-после, почти обезумял, Фабиан не се втурна през отворената врата на една къща. И шлейфът веднага изчезна.

Балтазар нямаше време много да се чуди над странното омагьосване на Фабиан, защото стажантът Пулхер го улови, завлече го в една странична улица и заговори:

— Как можеш да се въртиш още тук и да се показваш пред хората, когато стражата те търси със заповед за арестуване!

— Какво е станало, за какво говориш? — запита смаян Балтазар.

— Безумната ти ревност те е докарала дотам, че си нарушил неприкосновеността на жилището, нахълтал си със сила в къщата на Мош Терпин, нахвърлил си се върху Цинобър пред годеницата му и почти си пребил от бой този уродлив дребосък.

— Но моля ти се — извика Балтазар, — та аз през целия ден не бях в Керепес, това са долни лъжи.

— О, мълчи, мълчи — прекъсна го Пулхер, — лудешката, необмислена идея на Фабиан да облече дреха с шлейф те е отървала. Сега никой не ти обръща внимание... Избегни засега позорното арестуване, останалото ще уредим. Ти не бива да се прибираш в жилището си! Дай ми ключовете си, аз ще ти изпратя нещата. Бягай в Хох Якобсхайм!

И по отдалечени улички стажантът повлече през градските порти Балтазар към селото Хох Якобсхайм, където прочутият учен Птолемеус филаделфус пишеше забележителната си книга за непознатото племе на студентите.

[1] Корен, по формата си напомнящ човек, оттук таласъмоподобно същество. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

КАК ТАЙНИЯТ СПЕЦИАЛЕН СЪВЕТНИК ЦИНОБЪР БЕШЕ ФРИЗИРАН И ВЗЕ БАНЯ В РОСАТА НА ГРАДИНАТА СИ. — ОРДЕНЪТ „ТИГЪР СЪС ЗЕЛЕНИ ПЕТНА“. — ЩАСТЛИВОТО ХРУМВАНЕ НА ЕДИН ТЕАТРАЛЕН ШИВАЧ. — КАК ГОСПОЖИЦА ФОН РОЗЕНШОН СЕ ЗАЛЯ С КАФЕ И ПРОСПЕР АЛПАНУС Я УВЕРИ В СВОЕТО ПРИЯТЕЛСТВО

Професор Мош Терпин плуваше в блаженство.

— Можеше ли да ми се случи нещо по-щастливо — говореше си той — от това чудесният таен специален съветник да влезе в моя дом като студент? Той ще се ожени за дъщеря ми, ще стане мой зет, чрез него аз ще постигна благоволенieto на превъзходния княз Барзануф и ще се изкачвам все по-високо по обществената стълба след моя прелестен Цинобърчо. Вярно е, че и на мене самия често ми е непонятно как едно момиче като Кандида може така да се влюби в малкия. Иначе момичето държи, струва ми се, повече на хубавата външност, отколкото на особените умствени качества, а като гледам специално това човече, понякога съм с впечатлението, че той не би могъл да се нарече особено хубав, дори е bossu^[1], но — млък! Шт! Шт! И стените имат уши — той е любимец на княза, ще се издига все по-високо, все по-високо — и е мой зет!...

Мош Терпин беше прав. Кандида проявяваше несъмнена склонност към малкия и подхвърлеше ли от време на време някой, неомаян от странната магия на Цинобър, че тайният специален съветник е всъщност едно противно уродливо същество, тя веднага заговаряше за прекрасната коса, с която природата го е надарила.

Никой обаче не се усмихваше по-жлъчно, когато Кандида заговореше тъй, от стажанта Пулхер. Той следеше Цинобър на всяка крачка и в това предано го подпомагаше тайният секретар Адриан, онзи именно млад човек, когото магията на Цинобър едва не прогони от бюрото на министъра и който бе успял отново да спечели благоволенieto на княза само благодарение на отличното сапунче за чистене на петна, което той верноподанически му беше поднесъл.

Тайният специален съветник живееше в хубава къща с още по-хубава градина, сред която известно пространство, засадено с чудни рози, беше обградено с гъст храсталак. Хората бяха забелязали, че всеки девети ден Цинобър ставаше тихо в зори, обличаше се, колкото и трудно да му беше то, без помощта на прислугата, слизаше в градината и изчезваше в храстите, които заобикаляха това място.

Подозирайки някаква тайна и научили от камериера на Цинобър, че преди девет дена той е ходил на това място, Пулхер и Адриан решиха една нощ да прескочат градинската ограда и да се скрият в храстите. Едва се бе зазорило, когато те съзряха малкия да крета натам, пръхтейки и кихайки, тъй като минаваше през една цветна леха и росните стръкове и вейчици го шибаха по носа. Когато той дойде на поляната с розите, в храстите повея сладостно звучен полъх и дъхът на розите се почувства по-силно. Една хубава забулена жена с криле на рамената долетя долу, седна на изящния стол, който стоеше сред розите, взе с думите: „Ела, мое мило дете“, малкия Цинобър в скута си и започна да сресва със златен гребен дългата му коса, която падаше на вълни по гърба му. Това доставяше, види се, голямо удоволствие на малкия, защото той мигаше с оченца, изопваше крачка и мъркаше също като котарак. Това трая може би към пет минути, тогава вълшебната жена прекара пръста си надлъж по темето на малкия и Пулхер и Адриан забелязаха една тясна огненочервена блестяща ивичка коса на главата на Цинобър. Тогава жената каза: „Сбогом, мое сладко дете! Бъди ми разумно, бъди ми разумно колкото е възможно повече!“ Малкият каза:

„Сбогом, мамичко, аз съм достатъчно разумен, няма защо постоянно да ми го повтаряш.“

Жената се издигна бавно и изчезна във висините...

Пулхер и Адриан се слисаха от изненада. Но когато Цинобър щеше вече да се отдалечи, стажантът изскочи пред него и извика високо:

— Добро утро, господин таен специален съветник, охо, колко хубаво са ви фризирали!

Цинобър се огледа и като видя стажанта, понечи бързо да избяга. Но неловък и слаб в крачката, какъвто си беше, той се препъна и падна във високата трева, така че стръковете ѝ се заключиха над него и той целият се окъпа в росата. Пулхер се спусна към него и му помогна да стане на крака, но Цинобър му изхъхри: „Господине, какво търсите в моята градина, махайте се по дяволите!“, и се затича, колкото можеше, с клатушкане към къщи.

Пулхер писа на Балтазар за тази необикновена случка и обеща да удвои бдителността си над малкото магьосническо чудовище. От произшествието, което го беше сполетяло, Цинобър беше неутешим. Остави се да го сложат в леглото и така стенеше и пъшкеше, че вестта за внезапното му заболяване стигна скоро до министъра Мондшайн и княз Барзануф.

Княз Барзануф изпрати веднага своя личен лекар при малкия си любимец.

— Мой несравними таен специален съветнико — каза придворният лекар, след като измери пулса му, — вие жертвате живота си за държавата. Напрегнатата работа ви повали болен на легло, непрекъснатото мислене ви е докарало неописуемо страдание, което навярно усещате. На лице изглеждате твърде блед, с хлътнали бузи, а скъпоценната ви глава гори ужасно!... Я гледай, дано не е възпаление на мозъка! Нима благото на държавата е причинило подобно усложнение? Едва ли е допустимо... позволете...

Придворният лекар беше забелязал, изглежда, на главата му червения кичур коса, който Пулхер и Адриан бяха открили. След като опита няколко магнетични движения с ръцете отдалеч и дъхна по различни начини към болния, от което той измяукваше и каканижеше, лекарят поиска да прекара ръка по главата му и неволно докосна червения кичур. Цинобър веднага скочи, разпенен от яд, и зашлеви на

придворния лекар, който тъкмо се беше навел над него, такава плесница с костеливата си ръчичка, че проеча по цялата стая.

— Какво искате от мене — изкрещя Цинобър, — какво шарите с пръсти по главата ми! Аз съвсем не съм болен, аз съм здрав, напълно здрав, веднага ще стана и ще отида на конференцията при министъра. Махайте се оттук!...

Изплашен, придворният лекар побърза да се оттегли. А когато разказа на княз Барзануф какво е трябвало да понесе, князът извика очарован:

— Какво усърдие за благо на държавата! Какво достойнство, какво величие в държането! Какъв човек е този Цинобър!...

— Мой скъпи таен специален съветник — каза министър Претекстатус Фон Мондшайн на малкия Цинобър, — колко чудесно е, че без да обръщате внимание на болестта си, идвате на конференцията. Аз скицирах по важния спор с какатукския двор един меморандум — сам аз го скицирах и ви моля вие да го докладвате на княза, защото вашият интелигентен начин на докладване ще повиши значението на целия меморандум, за чийто съставител князът ще трябва после да ме признае.

Меморандумът, с който Претекстатус искаше да блесне, беше съставен обаче не от някой друг, а от Адриан.

Министърът се отправи с малкия при княза. Цинобър извади от джоба си меморандума, който му бе дал министърът, и започна да чете. Но тъй като от четенето му не излизаше нищо и той само мънкаше и мърмореше съвсем неразбрано, министърът взе от ръцете му хартията и продължи четенето сам.

Князът изглеждаше напълно очарован, той даваше да се разбере, че одобрява всичко, като непрестанно се провикваше:

— Хубаво, добре казано, чудесно, много на място!...

Щом министърът завърши, князът отиде право към малкия Цинобър, издигна го нагоре, притисна го към гърдите си, тъкмо там, където беше забодена голямата звезда на ордена на тигъра със зелени петна, и хълцайки и проливайки изобилно сълзи, заговори:

— Не — такъв човек — такава дарба — такава усърдие — такава любов — това е премного — премного!

После, вече поовладял се:

— Цинобър, аз ви въздигам в мой министър! Бъдете верен и предан на отечеството, останете все такъв доблестен служител на Барзануфите, които ви уважават... и обичат!

И след това се обърна с неприязнен поглед към министъра:

— Забелязвам, драги бароне Фон Мондшайн, че от известно време силите ви отпадат. Почивка във вашите имения ще ви се отрази целебно!... Сбогом!...

Министър Фон Мондшайн се отдалечи, като мълвеше през зъби нещо неясно и хвърляше святкащи погледи към Цинобър, който, подпрян отзад по обичая си на своето бастунче, се надигаше високо на пръсти и гордо и дръзко се оглеждаше наоколо.

— Трябва — продължи князът, — трябва, драги ми Цинобър, веднага да ви отличи за високите ви заслуги. Приемете затова от моите ръце ордена на тигъра със зелени петна!

Князът искаше начаса да му окачи лентата на ордена, която бързо му бе подадена от камердинера. Но поради уродливото телосложение на Цинобър лентата не искаше да седи нормално: ту неподобаващо се плъзгаше нагоре, ту провисваше неподходящо надолу.

В тази, както и във всяка друга работа, засягаща най-непосредствено благото на държавата, князът се придържаше строго към точността. Знакът на ордена на тигъра със зелени петна трябваше да седи между тазобедрената става и опашната кост, три шестнайсети от цола косо нагоре. Но сега това не можеше да се постигне. Камердинерът, три пажа и самият княз какво ли не правеха, но всички усилия оставаха напразни. Коварната лента се смъкваше ту насам, ту натам и Цинобър започна недоволно да скимти:

— Какво си играете така безобразно над тялото ми, оставете тази глупава лента да виси, както си ще, аз съм си вече министър и си оставам министър!

— За какво ми са тогава съветниците на ордена, щом и за лентите съществуват такива глупави наредби, които пречат на моите желания?... Потърпи, милички ми министър Цинобър! Скоро работата ще се оправи.

По заповед на княза веднага бе свикан орденският съвет, към който бяха причислени и двама философи, както и един природоизпитател, току-що завърнал се от Северния полюс. Съветът трябваше да обсъди по какъв най-умел начин трябва да се прикрепят на министър Цинобър лентата на тигъра със зелени петна. За да съберат нужните сили за това важно съвещание, на всички членове на съвета бе наредено една седмица преди това да не мислят. Но за да могат по-добре да изпълняват това нареждане и все пак да вършат нещо полезно за държавата, беше им предписано през това време да се занимават със сметководството. Улиците пред палата, където орденските съветници, философите и природоизпитателят трябваше да заседават, бяха настлани с дебел пласт слама, за да не бъдат тези мъдри мъже смущавани от тропота на колите. Все със същата цел беше забранено и всяко биене на барабани, всякаква музика и дори високият говор в близост до палата. А в палата всички се движеха с дебели плъстени терлици и се разбираха помежду си само със знаци.

Седем дни подред, от ранна сутрин до късна вечер, траеха заседанията и все пак не можеше и да се мисли за стигане до някакво решение. Загубил всякакво търпение, князът изпращаше час по час хора да им кажат, че те трябва, ако щат да вървят и по дяволите, но в края на краищата да измислят нещо свястно. Обаче това никак не им помагаше.

Природоизпитателят беше изследвал, доколкото бе възможно, тялото на Цинобър, беше си отбелязал височината и ширината на гръбния му израстък и бе представил най-точни изчисления по това на орденския съвет. Той беше и онзи, който накрая предложи към съвета да бъде привлечен и театралният шивач. Колкото и странно да изглеждаше това предложение, в паниката и безизходицата, в която всички се намираха, то беше прието единогласно.

Театралният шивач, господин Кеес, беше извънредно обигран и хитър човек. Щом му изложиха трудността на случая, щом прегледа изчисленията на природоизпитателя, той можеше веднага да посочи най-чудесното средство за поставянето на орденската лента в нормално положение. На гърдите и гърба трябваше значи да се пришият известен брой копчета и орденската лента да бъде закопчана с тях. Опитът се оказа повече от сполучлив.

Князът беше във възторг и одобри предложението на орденския съвет орденът на тигъра със зелени петна да се разделя на различни класи според броя на копчетата, с които той щеше да се дава. Например орден на тигъра със зелени петна с две копчета, с три копчета и т.н. Министър Цинобър в знак на особено отличие, каквото никой друг не можеше да изисква, получи ордена с двайсет брилянтни копчета, защото тъкмо двайсет копчета изискваше странната форма на тялото му.

Шивачът Кеес получи ордена на тигъра със зелени петна с две златни копчета и беше въздигнат заради сполучливата си идея в действителен таен велик модист на княза, макар че самият княз го смяташе за лош шивач и никога не си шиеше дрехи при него...

От прозореца на своята вила доктор Проспер Алпанус се вглеждаше замислен надолу, към своя парк. Той беше работил през цялата нощ, за да състави хороскопа на Балтазар, и беше успял да установи някои неща, които се отнасяха до малкия Цинобър. Най-важното обаче беше това, което се бе случило с малкия в градината, когато бил наблюдаван от Адриан и Пулхер. Проспер Алпанус тъкмо се канеше да извика своите еднорози да му докарат раковината, защото искаше да прескочи до Хох Якобсхайм, когато една кола изтрополи и спря пред решетъчната врата на парка. Съобщиха, че госпожицата от пансиона за възрастни благородни девици Фон Розеншон желае да види доктора.

— На драго сърце, да заповяда — каза Проспер Алпанус и дамата влезе при него. Тя беше облечена в дълъг черен костюм и носеше гъст воал като матрона. Обзет от странно предчувствие, Проспер Алпанус взе тръстиковия си бастун и остави бляскавите лъчи на дръжката да паднат върху дамата. Тогава около нея засъскаха ярки светкавици и тя застана цялата в бяло прозрачно облекло с блестящи крилца на водно конче на рамената и бели и червени рози, вплетени в косата. „Охо!“ — прошепна Проспер и прибра бастуна под домашната си дреха. Веднага дамата се оказа пак в предишния си костюм.

Проспер Алпанус любезно я покани да седне. Госпожица Фон Розеншон заяви, че отдавна желаела да посети господин доктора във вилата му, за да се запознае с човека, когото цялата околност слави като високонадарен и благодетелен мъдрец. Той сигурно щял да изпълни молбата ѝ да вземе под лекарския си надзор съседния пансион за благороднички, тъй като възрастните дами в него често боледували и не получавали помощ отникъде. Проспер Алпанус отговори учтиво, че той наистина отдавна е изоставил практиката, но по изключение ще посещава дамите от пансиона, когато възникне нужда, и после попита дали самата тя не страда от нещо. Госпожицата го увери, че чувствала само от време на време ревматични болки в ставите, когато понастинела от утринния въздух, но в момента била напълно здрава. Тъй като беше още ранна сутрин, Проспер я попита дали няма да вземе чашка кафе. Розеншон отговори, че дамите от пансиона никога не се отказвали от подобно удоволствие. Кафето беше поднесено, но колкото и Проспер да се стараеше да го налее, чашките оставаха празни, въпреки че кафето течеше от каната.

— Виж ти какво проклето кафе! — усмихна се Проспер Алпанус. — Не бихте ли налили по-добре вие кафето, мила госпожице?

— На драго сърце — отговори госпожицата и пое каната. Но макар че от каната не изтичаше дори капчица, чашката се напълни, препълни, кафето се разля по масата и заля дрехата на госпожицата. Тя бързо сложи каната на масата и кафето веднага изчезна безследно. Дватамата — Проспер Алпанус и госпожицата от пансиона — се възряха за известно време мълком един в друг с особен поглед.

— При влизането ми вие, господин докторе, навярно бяхте зает с твърде интересна книга — започна дамата.

— Действително — отговори докторът — тази книга има забележително съдържание.

При тези думи той понечи да разтвори малката книга с позлатена подвързия, която лежеше пред него на масата. Но това беше съвсем напразен опит. С едно звучно „клинг-клап“ книгата постоянно сама се затваряше.

— Охо — рече Проспер Алпанус, — опитайте *вие* тогава с тази своенравна вещ, драга госпожице!

Той подаде на дамата книгата и щом тя я докосна, книгата от само себе си се отвори. Но всички листове започнаха един по един да се отделят, да нарастват до размерите на грамадно фолио и да се въртят из цялата стая.

Изплашена, госпожицата се дръпна назад. Тогава докторът затвори насила книгата и всички листове моментално изчезнаха.

— Но какво си губим времето с празни фокуси, мила уважаема госпожице — каза Проспер Алпанус с блага усмивка, като ставаше от мястото си, — защото това, което досега вършехме, бяха само обикновени фокуси, по-добре да минем към по-значителни неща.

— Аз искам да си отида! — извика госпожицата и стана от мястото си.

— О — каза Проспер Алпанус, — това май няма да може да стане без мое съгласие, защото трябва да ви кажа, уважаема, че сега сте напълно в моя власт.

— Във ваша власт — извика гневно госпожицата, — във ваша власт ли, господин докторе?... Глупава самомнителност!

С тези думи тя разпери копринената си дреха и полетя като прекрасна траурна мантия към тавана на стаята. Но и Проспер Алпанус веднага профуча след нея като голям бръмбар рогач. Съвсем изтощена, траурната мантия се свлече на пода и из стаята се разтича малко мишле. Но бръмбарът рогач измяука и пръхтейки, се спусна след мишлето като сив котарак. Сега мишлето литна като блестящо колибри, тогава около вилата зазвучаха всевъзможни странни гласове и най-различни чудновати насекоми долетяха с бръмчене от гората и изплетоха златна мрежа на прозорците. Тогава изведнъж посред стаята застана с целия си блясък и величие Розабелверде в ослепително бяло одеяние, препасана с искрящ диамантен пояс и с бели и червени рози, вплетени в тъмните ѝ

къдрици. А пред нея се изправи магът със златна мантия, със сияйна корона на главата и бастун с огненолъчиста дръжка в ръка.

Розабелверде пристъпи към мага, но в този момент от косата ѝ падна един златен гребен и се счупи като стъкло на парчета на мраморния под.

— О, горко ми, горко ми! — извика феята.

Но внезапно в следващия момент зад масата с кафето седеше пак госпожица Фон Розеншон с черно дълго облекло, а срещу нея — доктор Проспер Алпанус.

— Мислех — каза съвсем спокойно Проспер Алпанус, като наливаше без всякаква трудност в китайските чашки ароматна мока, — мислех, мила уважаема госпожице, че и двамата знаем достатъчно добре как стоят работите с нас. Много съжалявам, че хубавият ви гребен се счупи на моя твърд под.

— Само несръчността ми е виновна за това — отговори госпожицата, пиейки с удоволствие кафето. — Човек трябва да се пази да не изтърве нещо на *този* под, защото, ако не се лъжа, плочите са изписани със странни йероглифи, които на някои биха изглеждали обикновени мраморни жилки.

— Вече изхабени талисмани, уважаема — каза Проспер, — вече изхабени талисмани са тия плочи и нищо повече.

— Но, драги докторе — извика госпожицата, — как е било възможно ние да не се познаваме от най-ранни времена и нито веднъж да не сме се срещали по нашите пътища!

— Различното ни възпитание, мила госпожице — отговори Проспер Алпанус, — само различното ни възпитание е причина за това! Докато вие като многообещаваща девойка в Джинистан сте могли да се отдавате изцяло на богатата си натура, на щастливия си гений, аз бях печален, затворен в пирамидите студент и слушах лекции при професор Зороастър, един стар мърморко, обаче със страшни познания. По време на владичеството на достойния княз Деметриус аз се заселих в тази малка прелестна страна.

— Как — каза госпожицата, — не бяхте ли прогонен, когато княз Пафнуциус въведе просвещението?

— Съвсем не — отговори Проспер, — аз успях напълно да прикрия своето собствено аз, като се постарях да проявя по отношение на просвещението особени знания с всевъзможните съчинения, които разпространявах сред народа. Аз доказвах например, че без волята на княза не бива никога да се сватка и да се гърми, че ние дължим хубавото време и добрата родитба единствено на благородната му натура и на неговите старания, които биват мъдро обмисляни във вътрешните покои, докато простият народ оре и сее във нивата. Тогава княз Пафнуциус ме въздигна в таен върховен президент по просветата, един пост, който отхвърлих като обременителен товар заедно с обвивката си, когато бурята отмина. Доколкото можех, аз тайно принасях полза. Искам да кажа това, което *ние*, аз и вие, смятаме наистина за полза. Знаете ли, мила госпожице, че *аз* бях този, който ви предупреди за предстоящото нахълтване на просветната полиция, *аз* бях този, комуто дължите притежанието на още някои хубави неща? Боже мой, та погледнете от тези прозорци, мила госпожице! Не познавате ли вече този парк, където тъй често сте се разхождали и

разговаряли с приятелски духове, които живееха в храсталаците, цветята, изворите? Този парк успях да спася благодарение на науката си. Той си е още такъв, какъвто беше и по времето на Деметриус. Княз Барзануф, слава Богу, не го е грижа много за магическите неща, той е добросърдечен господар, оставя всеки да вълшебства, колкото си ще, стига всичко това да не бие на очи и всички да си плащат редовно данъците. Така живея аз тук, както и вие, мила госпожице, във вашия пансион, щастливо и без особени грижи!

— Докторе — извика госпожицата с бликнали от очите сълзи, — докторе, какво говорите! Какво прояснение! Да, аз си спомням тази дъбрава, в която съм вкувала такива радости! Докторе, благородни човече, на когото дължа толкова много, и вие можете така жестоко да преследвате моя мъничък любимец?

— Увлечени от вашата вродена доброта, мила госпожице, вие разпилявате своите дарове за едно съвършено недостойно лице — отговори докторът. — Цинобър е бил и е, въпреки добросърдечната ви помощ, един малък уродлив безочливец, който сега, след счупването на златния гребен, е вече напълно в моите ръце.

— Имайте милост, докторе! — помоли госпожицата.

— Но бъдете така добра да погледнете тук — каза Проспер, като показваше хороскопа на Балтазар, който беше съставил.

Госпожицата се вгледа и извика с болка:

— Да, щом нещата стоят така, ще трябва да отстъпя пред повисшата сила... Горкият Цинобър.

— Признайте, мила госпожице — каза докторът усмихнат, — че жените често обичат да вършат най-чудновати неща: приумицата, породена в даден момент, те преследват неспирно, безогледно, без да обръщат внимание на болезнените съприкосновения с другите обстоятелства!... Цинобър ще трябва да понесе съдбата си и *после* вече, макар и незаслужено, ще бъде зачетен. С това ще засвидетелствам своята почит към вашата мощ, вашата добрина, вашата добродетел, уважаема милостива госпожице!

— Чудесни, превъзходни човече — извика госпожицата, — бъдете мой приятел!

— Винаги — отговори докторът. — Моето приятелство, моята дълбока симпатия към вас, прелестна фею, няма никога да изчезнат. Обръщайте се спокойно към мене във всички бъдещи съмнения случаи

в живота и... идвайте да пиете кафе при мене винаги когато почувствате нужда.

— Сбогом, достойни маг, никога не ще забравя вашето благоразположение, вашето чудесно кафе — каза госпожицата с дълбоко възмущение и стана да си върви.

Проспер Алпанус я изпрати до решетъчната врата, а през това време всички чудни звуци на гората огласяха околността по най-приятен начин. Пред входа вместо колата на госпожицата стоеше докторовата кристална раковина с еднорозите, зад която беше разперил блестящите си крилца златният бръмбар. На капрата седеше сребърният фазан. Хванал златните поводи с клюна си, той поглеждаше госпожицата с умните си очи.

Когато колата се понесе с чудни звуци през благоуханната гора, дамата от пансиона се почувства отново като фея в стария си блажен живот.

[1] Гърбав (фр.). — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

КАК ПРОФЕСОР МОШ ТЕРПИН ИЗСЛЕДВАШЕ ПРИРОДАТА В КНЯЖЕСКИЯ ЗИМНИК. — МУСЕТES
BEELZEBUB. — ОТЧАЯНИЕТО НА СТУДЕНТА БАЛТАЗАР. — БЛАГОПРИЯТНОТО ВЛИЯНИЕ НА ЕДНО
ДОБРЕ УРЕДЕНО ИМЕНИЕ ВЪРХУ СЕМЕЙНОТО ЩАСТИЕ. — КАК ПРОСПЕР АЛПАНУС ПОДАРИ НА
БАЛТАЗАР КУТИЯ ОТ КОСТЕНУРКА И ЗАМИНА

Балтазар, който се криеше в селото Хох Якобсхайм, получи от стажанта Пулхер писмо от Керепес със следното съдържание:

Работите ни, драги приятелю Балтазар, отиват все по на зле и по на зле. Нашият враг, отвратителният Цинобър, стана министър на външните работи и получи големия орден на тигъра със зелени петна с двайсет копчета. Той се е издигнал до любимец на княза и прокарва всичко, което поиска. Професор Мош Терпин съвсем се е самозабравил, просто ще се пръсне от глупава гордост. С посредничеството на бъдещия си зет той получи службата главен директор на всички природни богатства в държавата — един пост, който му носи много пари и всякакви други облаги. В качеството си на главен директор той цензурира и ревизира слънчевите и лунните затъмнения, както и предвещаването на времето в разрешените от държавата календари и изследва природата, особено в столицата и нейните околности. Във връзка с тези си занимания той получава от княжеските гори най-рядък дивеч и птици, които изпича и изяжда, за да изследва природата им. Също така пише (поне си дава вид, че пише) една студия относно въпроса, защо виното има различен вкус от водата и проявява друго въздействие. Тази студия той възнамерява да посвети на своя зет. Цинобър е издействал Мош Терпин да прави във връзка със студията си всекидневни проучвания в княжеската изба с вината. Вече е проучил половин буре старо рейнско вино, както и няколко дузини бутилки

шампанско и сега е минал на една бъчва аликанте... Управителят на избата чупи ръце от отчаяние!... Такава подкрепа има професорът, който, както знаете, е най-големият чревоугодник на света, и той би водил най-приятния живот на земята, ако не трябваше често, когато някоя градушка опустоши нивята, да тръгва неочаквано из страната, за да обяснява на княжеските арендатори защо е ударил град, та да получат и тия глупаци малко наука и да се предпазват в бъдеще от подобни произшествия, за да не искат постоянно опрощаване на арендата заради нещо, за което никой не им е виновен, освен те самите.

Министърът не може да се примири с порцията бой, която ти му друсна. Заклел се е да ти отмъсти. Ти не бива да се показваш повече в Керепес. Той преследва и мене, защото узнах тайнствения му начин да се фризира от една крилата дама... Докато Цинобър е любимец на княза, аз няма да мога да кандидатствам за никоя редовна служба. Моята злощастна съдба прави така, че винаги да попадам около този урод, когато най-малко очаквам, и то по начин, който става фатален за мен. Напоследък министърът в пълния си блясък, с шпага, звезда и орденска лента, посети зоологическата сбирка и се спря, подпрян отзад на бастуна и повдигнат по обичая си на пръсти, пред витрината с най-редките американски маймуни. Чужденците, които разглеждаха сбирката, се приближиха и един от тях, виждайки това малко уродче, възкликна високо:

— О, каква мила маймуна! Какво сладко животинче! Украса на цялата сбирка! Как се казва това хубаво маймунче? От коя страна е?

Тогава надзирателят на сбирката докосна рамото на Цинобър и съвсем сериозно каза:

— Това е един много хубав екземпляр, чудесен бразилианец, така нареченият *Mycetes Beelzebub* — *Simia Beelzebub Linnei* — *niger, barbatus, podiis caudaque apice brunneis*^[1] — ревяща маймуна.

— Господине... — изпръхтя малкият към надзирателя — господине, струва ми се, че сте луд или нещо ви

прихваща! Аз не съм никакъв Beelzebub caudaque, никаква ревяща маймуна, аз съм Цинобър, министър Цинобър, рицар на тигъра със зелени петна с двайсет копчета!

Аз бях наблизил и избухнах в гръмогласен смях — дори да ме убиеха на място, не можех да се удържа.

— А, и вие ли сте тук, господин стажант? — изхърка той към мене, а очите му мятаха мълнии.

Кой знае как, но чужденците продължиха да го смятат за най-хубавата рядка маймуна, каквато бяха виждали, и на всяка цена държаха да го нахранят с фъстъци, които вадеха от джобовете си. Цинобър вече така побесня, че напразно се мъчеше да си поеме дъх, крачката отказаха да му служат. Извиканият камердинер трябваше да го вземе на ръце и да го изнесе и сложи в каретата.

Не мога да си обясня защо, но тази история ми вдъхва някаква искрица надежда. Това е първият лош номер, който се изиграва на това абсурдно омагьосано същество.

Във всеки случай се знае едно и то е, че тия дни Цинобър се прибрал рано сутринта от градинката съвсем разстроен! Крилатата жена, изглежда, не беше дошла, защото хубавите къдрици вече ги няма. Косата му виси на гърба, чорлава и сплъстена, и княз Барзануф бил казал:

— Не занемарявайте така тоалета си, драги министре, аз ще ви пратя моя фризьор!

В отговор Цинобър много учтиво заявил, че ще накара веднага да изхвърлят този тип от прозореца, ако само се мерне.

— Велика душо! На вас не може да се угоди — казал князът и плакал много.

Бъди здрав, драги ми Балтазар, не губи надежда и се укривай добре, за да не те пипнат!...

Напълно отчаян от това, което приятелят му пишеше, Балтазар изтича в гората и избухна в жалби.

— Трябва ли да се надявам — извика той, — трябва ли да се надявам още, когато всяка надежда е загубена, когато всички звезди са помръкнали и мен, безутешния, ме обгръща мрачна, мрачна нощ?

Нещастна съдба! Аз съм сразен от някаква тъмна сила, която се намеси разрушително в живота ми... Безумие е да чакам спасение от този Проспер Алпанус, който ме примами с адските си изкуства и ме прогони от Керепес, като направи така, че боят, който нанесох на огледалния образ, да се струпа действително върху гърба на Цинобър!... Ах, Кандида!... Да можех да те забравя, божествено дете!... Но у мен все по-силно, по-мощно пламти искрата на любовта!... Навсякъде пред очите ми е милият образ на любимата, който със сладка усмивка протяга с копнеж към мене ръце!... Та нали зная, ти ме обичаш, мила, сладка моя Кандида, и тъкмо това безнадеждно, убийствено ме измъчва — че не мога да те спася от ужасната магия, която ти отне свободата!... Измамник Проспер! Какво съм ти сторил, че така жестоко се подигра с мен!...

Вечерният мрак настъпваше, всички цветове на гората бяха погълнати от сумрачната сивота. Тогава изведнъж някакво особено сияние като припламнали вечерни лъчи проникна през дърветата и храстите и хиляди насекоми се понесоха в луд танц из въздуха и бръмнаха с трептящите си крилца. Блестящи златни бръмбари кръжаха наоколо, сред тях пърхаха пъстри пеперуди, ръсейки дъхав цветен пращец. Шепотът и жуженето скоро се превърнаха в нежна, сладостно нашепваща музика, която се стелеше утешително върху разкъсваните от мъка гърди на Балтазар. Над него сиянието все повече се засилваше. Той погледна нагоре и учуден видя Проспер Алпанус, долитащ на едно великолепно насекомо, много наподобяващо блестящо, прелестно обагрено водно конче.

Проспер Алпанус кацна на земята и седна до младежа, а водното конче отлетя в гъсталака и се присъедини към общата песен, която огласяше цялата гора. Той докосна челото на младежа с чудно сияещите цветя, които държеше в ръката си, и в душата на Балтазар мигновено се разгоря нова решителност за борба.

— Ти си много несправедлив към мене, драги Балтазар — каза Проспер Алпанус, — като ме упрекваш в жестокост и измяна тъкмо в момента, когато успях да надделея над магията, разстройваща живота ти, и когато, за да те намеря по-бързо и да те утеша, възседнах моето любимо пъстрокрило водно конче и долетях, снабден с всичко необходимо за твоето благополучие... Но няма нищо по-горчиво от любовната мъка, нищо не може да се сравни с нетърпението на едно отчайващо се в любов и копнежи сърце... Аз ти прощавам — и с мен не беше по-различно, когато преди около две хиляди години обичах една индийска принцеса на име Балзамина и в отчаянието си отскубнах брадата на най-добрия си приятел, вълшебника Лотос, поради което, както виждаш, аз не нося брада, за да не се случи подобно нещо и с мене... Но да ти разказвам подробно всичко това сега, не е уместно, защото всеки влюбен иска да слуша само за *своята* любов, тъй като смята, че единствено тя заслужава да се говори за нея, както и всеки поет слуша с удоволствие само *своите* стихове. Затова да минем към онова, което ни интересува. Знай, че Цинобър е онеправдано от природата уродливо дете на бедна селянка и се нарича всъщност Цахес. Само от суетност е взел той гордото име Цинобър. Госпожица Фон Розеншон, сиреч прочутата фея Розабелверде, е в действителност дамата, която е намерила това малко страшилище. Тя сметнала, че ще може да замести всичко, което мащехата природа е отказала на малкия, като го надари с тайнствената си странна способност, с помощта на която *всичко хубаво, което някой мисли, казва или прави, да минава за негова сметка, нещо повече — в обществото на образовани, умни и духовити хора и той да минава за образован, умен и духовит и изобщо да бъде смятан за най-съвършения от всички, с които се сблъсква в живота.*

Тази особена магия е заложена в три огненочервени косъма на темето на малкия урод. Всяко докосване до тези косми, както и изобщо до главата, е болезнено, дори гибелно за малкия. Затова феята направила неговата по рождение рядка, щръкнала коса да пада на гъсти

къдрици, те предпазвали главата му, прикривали червения кичур и засилвали магията. Всеки девети ден феята сама фризираше малкия със златен магически гребен и тази фризура унищожаваше всяко действие, насочено към разваляне на магията. Но този гребен беше също унищожен от един мощен талисман, който съумях да подпъхне на добрата фея, когато тя ме посети.

Сега всичко се свежда до това, тези три косъма да се изскубнат, и тогава Цинобър ще изпадне отново в своето предишно нищожество!... На теб, драги ми Балтазар, е отредено да премахнеш магията. Ти си смел, силен и сръчен, ти ще свършиш както трябва тази работа. Вземи това шлифовано стъкло, приближи се до малкия Цинобър, където го видиш, насочи през това стъкло острия си поглед към главата му и веднага ще видиш трите червени косъма, които растат на темето му. Хвани го здраво, не обръщай внимание на пронизителния котешки крясък, който той ще издаде, отскубни отведнъж трите косъма и на самото място ги изгори. Необходимо е обаче космите да се изскубнат *наведнъж и веднага* да се изгорят, иначе, те могат да предизвикат всевъзможни гибелни последици. Затова особено внимавай да хванеш умело и здраво космите, но изненадай малкия, когато наблизко има огън или някоя свещ.

— О, Проспер Алпанус — извика Балтазар, — колко малко заслужавам тази добрина, това благородство след моето недоверие... Как чувствам сега дълбоко в себе си, че идва краят на моето страдание, че небесното щастие разкрива златните си порти за мен.

— Аз обичам младежите — каза Проспер Алпанус, — обичам младежите като теб, Балтазар, в чиито чисти сърца има копнеж и любов, а в душите им звучат ония чудни акорди, които изхождат от далечната страна на божествените чудеса — страната, която е моя родина. Надарените с тази вътрешна музика щастливци са единствените, които могат да се нарекат поети, въпреки че мнозина са набедени за такива, защото докопват първия попаднал им контрабас, започват да търкат лъка о него и считат обърканото дрънчане, което излиза от охкащите изпод ръката им струни, за чудна музика, изхождаща от собствените им гърди... На тебе, знам това, мили Балтазар, ти се струва понякога, че разбираш ромона на изворите, шумоленето на дърветата, че дори и вечерните пламтящи зари ти говорят на разбираем език!... Да, Балтазар, в такива моменти ти

наистина разбираш чудните гласове на природата, защото в твоята собствена душа звучи божественият тон, възбуден от вълшебната хармония, залежала дълбоко в същината на света. Тъй като свириш на пиано, поете, ти знаеш, че когато удариш един тон, родствените тонове откликват... Този природен закон е нещо повече от просто сравнение!... Да, поете, ти си нещо много по-добро от това, което мнозина си мислят. Пред тях ти четеш своите опити да нанесеш с перо и мастило върху хартията музиката, която звучи у тебе. Тези твои опити са доста отскоро. Погледнато исторически, действително беше сполука, когато ти с прагматична широта и точност описа любовта на славея към пурпурната роза. Тази история се случи пред моите очи... Това беше едно прелестно творение.

Проспер Алпанус замълча. Балтазар го гледаше смаян, с широко отворени очи, той просто не знаеше какво да каже, когато Проспер обяви за исторически опит стиховете, които бе смятал за най-фантастичните, написани някога от него.

— Може би — продължи Проспер Алпанус и омайна усмивка озари лицето му, — може би ти се учудваш на моите думи, може би някои неща ти изглеждат изобщо странни у мен. Имай предвид обаче, че според мнението на всички разумни хора аз съм личност, която може да се явява само в приказките, и ти знаеш, драги Балтазар, че такива личности се държат странно и приказват смахнати неща, щом им се удаде случай, особено когато зад всичко това има обстоятелства, които не са толкова за пренебрегване... Но да продължа!... Ако феята Розабелверде се е заела така ревностно с уродливия Цинобър, ти пък, Балтазар, си мой, покровителстван от мене, любимец. Затова чуй какво възнамерявам да сторя за теб!... Вълшебникът Лотос ме посети вчера, донесе ми много поздравии, но и много жалби от принцеса Балзамина, която се е пробудила от своя сън и сред най-сладостните тонове на Чарта Бхад, онази прелестна поема, която беше нашата първа любов, протяга копнеещи ръце към мене. Също и старият ми приятел, министърът Юхи, ми кима и зове дружески от Полярната звезда... Аз трябва да замина за далечната Индия!... Не бих желал да видя в други ръце, освен в твоите имението си извън града, което напускам. Утре отивам в Керепес. Ще поискам издаването на документ за дарение, в който аз ще бъда посочен като твой вуйчо. Щом магията на Цинобър бъде премахната и ти се явиш пред професор Мош Терпин като

собственик на отлично имение, на едно значително състояние и поискаш ръката на хубавата Кандида, той с голяма радост ще се съгласи с всичко. Но не само това! Отидеш ли да живееш с своята Кандида в моето имение, щастието в брака ти е осигурено. Отвъд хубавите дървета расте всичко, от което едно домакинство има нужда. Освен чудесни плодове там ще намериш най-хубавото зеле и изобщо всички вкусни зеленчуци, каквито никъде другаде не се срещат. Жена ти ще има винаги първата салата, първите аспержи. Кухнята е така устроена, че тенджерите никога не изкипятват и никое ядене не прегаря дори и да закъсняваш понякога с цял час за обяд. Килимите, тапицировката на столовете и канапетата имат такова свойство, че дори и при най-голямо неумение от страна на прислугата е невъзможно да се направи петно върху тях, също и порцеланът и стъклениите предмети никога не се чупят, колкото и слугите да се мъчат да строят нещо, като го хвърлят и върху най-твърдия под. Всеки път, когато жена ти нареди да се пере, на голямата поляна зад къщата ще грее най-хубавото слънце дори наоколо да вали, да гърми и да се святка. С една дума, Балтазар, взети са всички мерки твоето семейно щастие с милата Кандида да протича спокойно и несмущавано от нищо!...

Като каза това, Проспер изсвири веднъж-дваж на водното конче, което веднага долетя. Той му сложи юздата и се метна на седлото. Но вече тръгнал, внезапно се спря и се обърна към Балтазар.

— Без малко — каза той — щях да забравя приятеля ти Фабиан. В пристъп на шеговито настроение аз го наказвах твърде сурово за неговото многозначничество. Тази кутийка съдържа онова, което ще го утеши.

Проспер подаде на Балтазар добре полирана кутийка от костенурка, която той прибра заедно с малкия лорнет, получен от Проспер за развалянето на магията на Цинобър.

И Проспер Алпанус отлетя през горския гъсталак, чиито гласове зазвучаха още по-силно и по-приятно.

Балтазар се върна в Хох Якобсхайм със сърце, преизпълнено с блаженство и възторжени сладки надежди.

[1] Мицетес Белцебуб — Маймуна Белцебуб на Линей — черна, брадата, с кафява задница и остра опашка (лат). — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

КАК ФАБИАН БЕШЕ СМЕТНАТ ЗАРАДИ ДЪЛГИТЕ СИ ПЕШОВЕ ЗА СЕКТАНТ И РАЗМИРНИК. — КАК КНЯЗ БАРЗАНУФ СЕ СКРИ ЗАД ПАРАВАНА НА КАМИНАТА И УВОЛНИ ГЛАВНИЯ ДИРЕКТОР НА ПРИРОДНИТЕ БОГАТСТВА. — БЯГСТВОТО НА ЦИНОБЪР ОТ КЪЩАТА НА МОШ ТЕРПИН. — КАК МОШ ТЕРПИН ЯХНА ЕДНА ПЕПЕРУДА И ПОИСКА ДА СТАНЕ ИМПЕРАТОР, НО ПОСЛЕ ОТИДЕ ДА СИ ЛЕГНЕ

Рано в зори, когато пътищата и улиците бяха още пуссти, Балтазар се промъкна в Керепес и веднага изтича при своя приятел Фабиан. Когато почука на вратата на стаичката му, един болен, отпаднал глас извика:

— Влез!

Бледен, изменен, с безнадеждна болка в лицето, Фабиан лежеше в леглото.

— За Бога, приятелю, говори — извика Балтазар, — какво се е случило с тебе?

— Ах, приятелю — каза Фабиан със сломен глас, като се изправи с мъка, — свършено е с мене, направо свършено. Проклетата магия, която — знам аз — отмъстителният Проспер Алпанус ми направи, просто ме погубва!

— Как е възможно? — запита Балтазар. — Магьосничество, вълшебство, та ти не вярваш в такива неща!

— Ах — продължи с плачевен глас Фабиан, — сега вярвам във всичко, във вълшебници и магьосници, в земни и водни духове, в царя на мишките и в алраунни корени — във всичко, каквото искаш. На когото се е струпвало на главата това, което се струпа на мене, той се предава... Ти си спомняш за адския скандал с дрехата ми, когато се връщахме от Проспер Алпанус! О, да беше се свършило само с това!... Поогледай се малко в стаята ми, драги Балтазар!...

Балтазар се огледа и видя по стените много фракове, палта, куртки с всевъзможни кройки и цветове.

— Как — извика той, — да не искаш да отвориш вехтошарски магазин, Фабиан?

— Не се подигравай — отговори Фабиан. — Не се подигравай, драги приятелю. Всички тия облекла аз си уших при най-прочутите

шивачи, като все се надявах да се отърва най-после някак от това фатално проклятие, постигнало дрехите ми, но напразно. Щом облечех и най-хубавата дреха, която ми стоеше като излята, и я поносах само няколко минути, ръкавите ми се плъзваха към рамената, а пешовете ми се повличаха шест лакти дълги зад мене като опашка. В отчаянието си поръчах ей онова якенце с безкрайни ръкави като на пиеро. Свият ли се ръкавите, мислех си аз, удължат ли се пешовете, всичко ще стане по мярка. Но същото, както с другите дрехи, стана в няколко минути и с якето! Цялото изкуство и усилия на най-добрите шивачи се оказаха безсилни срещу проклетата магия! Аз, естествено, бях предмет на присмех и подигравки, където и да се покажех, но моята, не по собствена вина, упоритост да се показвам все в такава дяволски проклета дреха предизвика наскоро и съвсем други реакции. Сравнително най-дребното беше, че жените ме сметнаха за безгранично суетен и лишен от вкус, тъй като противно на всички обичаи съм решил да се показвам със съвсем голи ръце, считайки ги навярно за особено красиви. Богословите обаче се разкрещяха, че съм бил сектант, спореха само дали съм от сектата на късоръкавниците или от сектата на дългопешците, но бяха напълно единодушни, че и двете секти са крайно опасни, защото и двете проповядват пълна свобода на волята и се одързостяват да мислят каквото си щат. Дипломатите пък ме смятаха за безогледен подстрекател. Твърдяха, че с дългите си пешове съм искал да възбудя недоволството сред народа и да го разбунтувам против правителството, че принадлежа към някакъв таен съюз, чиято емблема била късият ръкав. От дълго време вече се срещали тук-там следи от късоръкавници, които били толкова опасни, колкото и йезуитите, дори повече, защото гледали да въвеждат навсякъде, във всяка държава, вредна поезия, а освен това се съмнявали и в непогрешимостта на князете. Накратко: работата ставаше все по-сериозна и по-сериозна, докато най-после и ректорът ме повика да се явя при него. Предвиждах нещастieto си, ако облека дреха, затова се явих по жилетка. От това ректорът ужасно се разгневи, помисли, че искам да се подигравам с него, и се нахвърли върху мен. Нареди в срок от една седмица да се явя прилично облечен пред него, в противен случай щял без всякаква милост да ме изключи... Днес този срок изтича!... О, нещастният аз!... О, този проклетник Проспер Алпанус...

— Спри, драги приятелю Фабиан, не укорявай моя мил вуйчо, който ми подари цяло имение. И на теб той не мисли злото, макар че, трябва да призная, доста сурово те наказа за дръзкото ти държане към него... Но аз ти нося лек. Той ти изпраща тази кутийка, която ще сложи край на всичките ти страдания.

Балтазар извади от джоба си малката кутийка от костенурка, която беше получил от Проспер Алпанус, и я подаде на безутешния Фабиан.

— Какво може да ми помогне тази глупава дреболия? Как може една малка кутийка от костенурка да окаже влияние върху оформянето на дрехите ми?

— Това не зная — отговори Балтазар, — но моят мил вуйчо не може и няма да ме излъже, имам пълно доверие в него. Затова отвори кутийката, драги Фабиан, нека видим какво съдържа.

Фабиан постъпи така — и от кутийката изскочи чудесно ушит фрак от най-фино сукно. И двамата, Фабиан и Балтазар, не можеха да сдържат своя вик на крайно учудване.

— Ха, разбирам те, скъпи мой Проспер, драги ми вуйчо! — извика Балтазар. — Тази дреха ще дойде по мярка и ще развали магията...

Без да се бави, Фабиан облече фрака и действително стана това, което Балтазар предвиждаше. Прекрасната дреха прилегна на Фабиан както никоя друга и за скъсяване на ръкавите и удължаване на пешовете не можеше да става и дума. Извън себе си от радост, Фабиан реши веднага да изтича с новата си, добре прилягаща дреха при ректора, за да уреди всичко.

Сега вече Балтазар разказа на приятеля си Фабиан с подробности всичко, което му се беше случило с Проспер Алпанус и как той му посочил средството да се сложи край на ужасните безчинства на уродливия дребосък, Фабиан, станал вече съвсем друг, тъй като съмнението го беше напуснало напълно, възхвали голямото благородство на Проспер и предложи своята помощ при разомагьосването на Цинобър. В този миг Балтазар съгледа от прозореца приятеля си, стажанта Пулхер, който унило се готвеше да свие незабелязано зад ъгъла.

По искане на Балтазар Фабиан подаде глава от прозореца и извика на стажанта да бъде така добър да се качи при него.

Щом влезе, Пулхер веднага извика:

— Какъв чудесен фрак си облякъл, драги Фабиан!

Но Фабиан каза, че Балтазар ще му обясни всичко, и изтича при ректора.

Когато Балтазар разказа на стажанта подробно всичко, което се беше случило, той рече:

— Тъкмо е време да се справим с това отвратително чудовище. Днес той празнува годежа си с Кандида, по този случай суетният Мош Терпин дава голям прием, на който е поканил дори княза. Ще проникнем на това тържество в къщата на професора и ще нападнем малкия. В залата ще горят достатъчно свещи, за да можем мигновено да изгорим зловещите косми...

Приятелите обсъдиха и уговориха още някои неща, когато Фабиан влезе със сияещо от радост лице.

— Силата на дрехата, която изскочи от кутийката от костенурка, се прояви блестящо. Щом влязох при ректора, той се усмихна доволен. „Ха — заговори ми той, — виждам, драги ми Фабиан, че сте се оправили от вашето заблуждение! Но да! Буйни глави като вашата лесно се увличат от крайностите! Никога не съм смятал почина ви за религиозен фанатизъм. Това беше по-скоро погрешно разбран патриотизъм, склонност към необикновеното, осланяне на примери на героите от древността. Но ето това ми харесва, какъв хубав, добре ушит фрак! Щастие за държавата, щастие за света е, когато такива благородни младежи ходят така добре облечени, с ръкави и пешове, ушити съвършено по мярка. Останете верен, Фабиан, останете верен на тая добродетел, на този доблестен стремеж, това е източникът на всяко истинско героично величие!“

Ректорът ме прегърна със сълзи на очи. И не зная как стана, че извадих кутийката, от която бе изскочил фракът и която бях сложил в джоба си. „Ще позволите ли?“ — каза ректорът и протегна палец и показалец. Без да зная има ли вътре тютюн, отворих кутийката. Ректорът бръкна, смръкна, хвана ръката ми, стисна я здраво, сълзи се зарониха по страните му. Дълбоко развълнуван, той каза: „Благородни младежо! Чудесно енифе! Всичко е простено и забравено, елате днес на обяд у дома!“ Виждате ли, приятелю! Моите страдания са свършени и ако днес успеем, а друго не може да се очаква, в разомагьосването на Цинобър, то и за вас ще настанат щастливи дни!

В осветената със стотици свещи зала стоеше малкият Цинобър в аленочервени бродирани дрехи, с лентата на великия орден на тигъра със зелени петна с дваисет копчета, с шпага на бедрото и шапка с пера под мишница. До него прелестната Кандида, булчински разкрасена, сияеща с цялата миловидност на младостта. Цинобър беше хванал ръката ѝ, която притискаше от време на време към устните си, като много противно се хилеше и подсмивваше, и всеки път Кандида цяла се изчервяваше и поглеждаше малкия с израз на най-сърдечна любов. Гледката беше просто ужасна и само заслепението, в което всички бяха изпаднали от магията на Цинобър, беше причина гневът поради гнусното оплитане на Кандида да не беше подтикнал още хората да хванат малкия вещер и да го хвърлят в огъня на камината. В кръг около двойката, на почтително разстояние, се бяха събрали гостите. Само княз Барзануф стоеше край Кандида и се мъчеше да хвърля наоколо важни, благосклонни погледи, на които впрочем никой не обръщаше особено внимание. Всички гледаха само двойката и трепетно очакваха какво ще рече Цинобър, който изхъхряше от време на време по няколко неразбрани думи, последвани всеки път от възхитеното „Ах!“ на събралото се общество.

Беше настанало времето, когато годежните пръстени трябваше да бъдат разменени. Мош Терпин влезе в кръга с табличка, на която блестяха годежните пръстени. Той се поизкашля, Цинобър се изправи колкото е възможно повече на пръсти и стигна почти до лакътя на гоненицата... Всички стояха в напрегнато очакване...

Но изведнъж — чуват се непознати гласове, двукрилата врата се разтваря шумно, в залата се втурва Балтазар, а с него Пулхер и Фабиан, те проникват в кръга от гости.

— Какво е това, какво искат тези чужди хора? — викат един през друг всички.

Княз Барзануф изкрещява ужасен: „Метеж, бунт, караул!“, и се скрива зад паравана на камината... Мош Терпин разпознава Балтазар, който е стигнал вече до самия Цинобър, и крясва:

— Господин студиозус! Обезумяхте ли? Да не сте луд? Как си позволявате да нахълтвате тук на годежа!... Хора, гости, прислуга, изхвърлете отгук този грубиян!...

Но без да му обръща каквото и да е внимание, Балтазар изважда лорнета на Проспер и насочва твърдо погледа си през стъклото му върху главата на Цинобър. Като ударен от електрически ток Цинобър изврещява пронизително като котка, така че викът му еква из цялата зала. Кандида пада на един стол в несвяст: тесният кръг на гостите се пръска на всички страни... Балтазар вижда ясно пред очите си огненочервения кичур косми, хвърля се върху Цинобър, сграбчва го. Цинобър рита с крачка, противи се, драска, хапе...

— Дръжте го, дръжте го! — вика Балтазар. Фабиан и Пулхер стисват малкия, така че да не може да мръдне, Балтазар улавя сигурно и внимателно червените косми, отскубва ги изведнъж, спуска се към камината, хвърля ги в огъня, те лумват, чува се оглушителен гръм, всички се пробуждат като от сън... Там стои малкият Цинобър, който с мъка се е изправил на крака, пени се, ругае, заповядва веднага да се залови и хвърли в затвора дръзкият смутител на спокойствието, осмелил се да посегне на свещената личност на първия министър в държавата! Но всички се питат един друг:

— Откъде се взе това премятащо се човече? Какво иска това малко чудовище?

И когато човечето продължава да беснее, да тропа с крак и да вика: „Аз съм министър Цинобър, аз съм министър Цинобър, тигър със

зелени петна с двайсет копчета!“, всички избухват в луд смях, заобикалят малкия, мъжете го вдигат нагоре и си го подхвърлят като топка. Копчетата на ордена отхвъркват едно след друго, той загубва шапката, шпагата, обувките си... Княз Барзануф излиза иззад паравана на камината, пристъпва сред безредно струпалите се гости. Малкият крещи:

— Княз Барзануф, ваша светлост, спасете вашия министър, вашия любимец, помощ, помощ, помощ, държавата е в опасност, тигърът със зелени петна, ох, олеле!...

Князът хвърля сърдит поглед към малкия и се отправя към вратата. Мош Терпин му пресича пътя, князът го хваща, дръпва го в ъгъла и казва с пламнали от гняв очи:

— Как си позволявате да разигравате тук на вашия княз, на бащата на отечеството, такава комедия?... Вие ме каните на годежа на вашата дъщеря с моя достоен министър Цинобър, а тук вместо своя министър намирам някакъв отвратителен урод, когото сте напъхали в такива блестящи дрехи!... Господине, знаете ли, че тази шега е държавна измяна, която щях строго да накажа, ако не бяхте такъв глупак, на когото мястото е в лудницата... Аз ви снемам от поста главен директор на природните богатства и ви забранявам всякакви по-нататъшни проучвания в моята изба!... Сбогом!

И си отиде.

А Мош Терпин се хвърли разтреперан от гняв върху малкия, сграбчи го за дългата остра коса и изтича с него към прозореца.

— Сега ще те хвърля — изкрещя той, — сега ще те хвърля, безобразен, проклет уроде, задето така безсрамно ме измами и разби щастието и живота ми!

Той щеше да хвърли през отворения прозорец малкия долу на улицата, но надзирателят на зоологическата сбирка, който също присъстваше, се спусна светкавично, улови малкия и го изтръгна от ръцете на Мош Терпин.

— Стойте — каза той, — стойте, господин професоре, не посягайте на княжеската собственост. Това не е никакъв урод, това е *Mycetes Belzebub*, *Simia Belzebub*, която е побягнала от музея.

— *Simia Belzebub*, *Simia Belzebub*! — екна от всички страни сред гръмки смехове. Но щом вдигна на ръце малкия и внимателно го огледа, надзирателят се провикна с досада:

— Какво виждам? Това не е Simia Belzebub, а най-жалка и грозна алрауна! Пфу! Пфу!...

И захвърли малкия сред залата. Сподирен от подигравателните смехове на гостите, малкият с квичене и ръмжене изтича надолу по стълбите и оттам незабавно към къщи, без нито един от слугите му да го забележи.

Докато в залата ставаше всичко това, Балтазар се беше отделил в кабинета, където, както бе забелязал, бяха отнесли припадналата Кандида. Той се хвърли в краката ѝ, притисна ръцете ѝ към устните си, назовавайки я с най-сладки имена. Най-после тя се пробуди с дълбока въздишка и когато съгледа Балтазар, извика възхитена:

— Дойде ли, дойде ли най-после при мене, мили ми Балтазар! Ах, аз съм почти загинала от копнеж и любовна мъка! В мен непрестанно звучи песента на славея, кръвта от сърцето на ранената от нея пурпурна роза изтича!

И забравяйки всичко, всичко наоколо, тя му разказа как някакъв лош, ужасен сън я оплел, как ѝ се струвало, че някакво грозно чудовище е легнало на сърцето ѝ и тя трябвало да му отдаде любовта си, защото не можела да стори друго. Чудовището съумяло да се престори, че изглежда като Балтазар. И когато живо си представяла Балтазар, тя знаела наистина, че чудовището не е Балтазар, но необяснимо защо, струвало ѝ се, че трябва да обича чудовището именно заради самия Балтазар.

Балтазар ѝ обясни доста неща дотолкова, доколкото беше възможно, без да я обърква повече. После, както е обичайно между влюбени, последваха хиляди уверения, хиляди клетви за вечна любов и вярност.

Чупейки ръце и вайкайки се, в кабинета влезе Мош Терпин, с него дойдоха Пулхер и Фабиан, които неспирно, но напразно го утешаваха.

— Не — викаше Мош Терпин, — не, аз съм напълно сразен човек!... Нито директор на природните богатства в държавата... Нито проучвания в княжеската изба... и в немилост пред княза... а смятах да стана кавалер на ордена на тигъра със зелени петна с пет копчета... Всичко отиде по дяволите! Какво ще каже негово превъзходителство достойният министър Цинобър, когато чуе, че един жалък урод, някаква Simia Belzebub cauda prehensili или кой знае какво, съм сметнал за него

самия! О, господи, сега и неговата омраза ще се струпа връз мен!... Свърши се! Свърши се!

— Но, драги професоре — утешавах го приятелите, — уважаеми главен директоре, разберете, че вече няма министър Цинобър! Вие съвсем не сте сгрешили, уродливото джудже благодарение на магическата си дарба, получена от феята Розабелверде, бе заблудило и вас, както и всички ни!...

Тогава Балтазар разказа от самото начало всичко, каквото се беше случило. Професорът слушаше, слушаше, докато Балтазар завърши, и тогава извика:

— Буден ли съм още? Не сънувам ли? Вещици, вълшебници, феи, магически огледала, склонности — как мога да вярвам на подобни глупости...

— Ах, драги господин професоре — прекъсна го Фабиан, — ако бяхте поносили, макар и за малко, дреха с къси ръкави и дълъг шлейф като мене, щяхте да вярвате на всичко!

— Да — извика Мош Терпин, — да, така е, едно омагьосано чудовище ме е измамило, аз не стоя вече на краката си, а летя към тавана, Проспер Алпанус идва да ме вземе, аз заминавам, яхнал една пеперуда, аз се оставям на феята Розабелверде, на госпожица Фон Розеншон, да ме фризира и ставам министър, цар, император!...

И той се затича из стаята, като крещеше и ликуващо се провикваше, така че всички започнаха да се опасяват за разсъдъка му, докато той, напълно изтощен, се отпусна най-сетне в едно кресло. Тогава към него се приближиха Кандида и Балтазар. Те му заговориха колко дълбоко и безмерно се обичат, как не могат вече да живеят един без друг и това беше наистина тъй тъжно да се слуша, че Мош Терпин малко си поплака.

— Направете всичко каквото искате, мили деца — каза той разхълцан. — Оженете се, обичайте се, гладувайте заедно, защото аз няма да дам на Кандида нито грош зестра...

Колкото се отнасяло до гладуването, каза му Балтазар усмихнат, той се надявал да убеди господин професора, че за това не можело да става дума, тъй като неговият вуйчо Проспер Алпанус достатъчно се е погрижил за него.

— Направи това — каза професорът уморено, — направи това, мили ми синко, и то утре, защото, ако не искам да се побъркам, ако не

искам да ми се пръсне главата, трябва още сега да отида и да си легна!...

И той наистина стори това веднага.

ДЕВЕТА ГЛАВА

ЗАТРУДНЕНИЕТО НА ЕДИН ВЕРЕН КАМЕРДИНЕР. — КАК СТАРАТА ЛИЗА ПОДКЛАДЕ БУНТ И МИНИСТЪР ЦИНОБЪР СЕ ИЗПЛЪЗНА С БЯГСТВО. — ПО КАКЪВ НЕОБИКНОВЕН НАЧИН ЛИЧНИЯТ ЛЕКАР НА КНЯЗА ОБЯСНИ СКОРОПОСТИЖНАТА СМЪРТ НА ЦИНОБЪР. — КАК КНЯЗ БАРЗАНУФ СКЪРБЕШЕ, КАК ЯДЕШЕ ЛУК И КАК ЗАГУБАТА НА ЦИНОБЪР ОСТАНА НЕПОПРАВИМА

Колата на министър Цинобър стоя напразно почти цялата нощ пред дома на Мош Терпин. Вече неведнъж уверяваха кочияша, че негово превъзходителство отдавна е напуснал приема. Той обаче държеше на своето, че това е свършено невъзможно, тъй като негово превъзходителство не би си отишъл в дъжда и бурята пеш вкъщи. Когато най-сетне всички светлини бяха угасени и вратите заключени, кочияшът трябваше вече да потегли с празна кола, но в къщата на министъра веднага събуди камердинера и запита прибрал ли се е и по какъв начин, за Бога, се е прибрал министърът вкъщи.

— Негово превъзходителство — отговори камердинерът тихо на ухото на кочияша — пристигнаха късно през нощта, това е съвсем сигурно... сега са в леглото и спят... Но как, по какъв начин!... О, добри ми приятелю, аз ще ти разкажа всичко, но никому нито дума — иначе съм загубен: ако негово превъзходителство научат, че аз съм бил в тъмния коридор, със службата ми е свършено, защото негово превъзходителство са дребни на ръст, но много лесно кипват, побесняват веднага и в гнева си съвсем се забравят. Вчера беше, когато подгониха с гола сабя една гнусна мишка, която си беше позволила да претича през спалнята на негово превъзходителство — те цялата я накълцаха... Та така!... Снощи в тъмнината слагам аз наметката си и тъкмо искам тихичко да се измъкна до кръчмичката насреща за една игра на табла, изведнъж чувам, че някой се тътри по стълбата нагоре към мене, изтичва в тъмния коридор между краката ми, строполява се на пода, надава пронизителен котешки врясък и грухти, както... о, господи, коларю, да не се изпуснеш да кажеш нещо, човече, загубен съм, ела по-близо — грухти, както негова милост нашето превъзходителство грухти, когато готвачът е прегорил телешкия бут или иначе нещо в държавата не е в ред.

Последните думи камердинерът прошепна с ръка до устните на ухото на кочияша. Кочияшът се дръпна назад, лицето му изрази съмнение, той извика:

— Възможно ли е?

— Да — продължи камердинерът, — това беше без съмнение нашето превъзходителство, той претича между краката ми. Чух много добре как се блъскаше в столовете по стайте, как отваряше една след друга вратите, докато стигна до спалнята. Не посмях да тръгна след него, но като минаха няколко часа, промъкнах се до вратата на спалнята и се ослушах. Вътре милото превъзходителство си хъркаше по същия начин, по каквото обикновено хърка, когато ще става нещо голямо... Коларю, на небето и по земята има много повече неща, отколкото нашите знания си въобразяват, това чух да го казва в театъра един нажален, облечен целият в черно принц, който много се боеше от друг един, покрит от горе до долу със сива мукава, човек... Коларю, нещо изумително трябва да се е случило вчера, то е накарало негово превъзходителство да се върне бързо вкъщи. Князът е бил у професора, той може да се е изказал за едно или друго — за някоя хубавичка реформа, да речем — и тогава министърът веднага е напуснал годежа, върнал се е и е започнал да работи за благото на управлението... Аз го разбрах веднага по хъркането. Да, голямо, решително нещо се готви да стане!... О, коларю, дали рано или късно няма пак да си пуснем косата на плитки отзад! Но да отидем, драги приятелю, горе и да послушаме като верни слуги на вратата на спалнята дали негово превъзходителство почиват още в леглото и дълбоко обработват мислите си.

Двамата, камердинерът и кочияшът, отидоха на пръсти при вратата на спалнята и се ослушаха. Цинобър хъркаше, издаваше звуци на орган, свиркаше в различни тоналности. Слугите стояха обзети от нямо страхопочитание. Дълбоко трогнат, камердинерът каза:

— Голям човек е негова милост, нашият господин министър!...

Още рано на другата сутрин долу, в къщата на министъра, се вдигна голям шум... Една стара селянка с отдавна избеляла, жалка празнична носия се беше вмъкнала вътре и сега се препираше с портиера да я отведе веднага при синчето й, при малкия Цахес. Портиерът я вразумяваше, че тук, в къщата, живее негово превъзходителство господин министър Фон Цинобър, кавалер на тигъра със зелени петна и с двайсет копчета, и че никой от прислугата не се

казва малкия Цахес, нито има такъв прякор. Тогава жената бясно се разкрещя, че тъкмо господин министърът Цинобър с двајсетте копчета бил нейният син, малкият Цахес. На крясъците на жената и гръмките ругатни на портиера се бяха стекли всички от къщата и врявата ставаше все по-страшна и по-страшна. Когато камердинерът слезе, за да разгони хората, които така безсрамно смущаваха утринната почивка на негово превъзходителство, току-що бяха изхвърлили навън жената, която всички смятаха за луда.

Жената седна върху каменните стъпала на отсрещната къща и се разрида и завайка, че лошите хора оттатък не искали да я пуснат при милия ѝ син, при малкия Цахес, който е станал сега министър. Малко по малко около нея се събра голяма тълпа, на която тя все повтаряше, че министър Цинобър не е никой друг, а нейният син, който в детството си се бил наричал малкия Цахес, така че хората накрая не знаеха вече да смятат ли жената за луда, или трябва все пак да допуснат, че зад всичко това има някаква истина.

Жената не откъсваше очи от прозорците на Цинобър. Изведнъж тя високо се разсмя, плесна с ръце и извика ликуващо:

— Ето го, там е моето човеченце, моето малко дяволче, добро утро, малкия ми Цахес!

Хората погледнаха нагоре и когато съгледаха на прозореца малкия Цахес с аленочервени бродирани дрехи и лента на тигъра със зелени петна, която висеше до пода, така че през голямото стъкло се виждаше ясно цялата му фигура, всички неудържимо се разсмяха, зашумяха и се развикаха:

— Малкият Цахес, малкият Цахес! Ха, вижте го този малък изконтен павиан, този невъзможен урод, това алраунче, малкия Цахес, малкия Цахес!

Портиерът, всички слуги на Цинобър изтичаха навън, за да видят на какво така без мярка се смее и крещи народът. Но щом съгледаха своя господар, те още по-неудържимо и от народа се разсмяха и развикаха:

— Малкият Цахес, малкият Цахес, уродчето, дребосъчето!...

Министърът сякаш едва сега забеляза, че лудешкият шум на улицата се отнася не до някой друг, а до него. Той гневно разтвори прозореца: хвърли яростен поглед надолу, разкрещя се, побесня,

заподскача чудато от яд, заплашваше с караул, с полиция, със затвор, със заточение...

Но колкото повече негово превъзходителство беснееше, толкова по-страшна ставаше безредицата, толкова по-силен смехът, към нещастния министър полетяха камъни, гнили плодове, зеленчуци — каквото попадеше на хората подръка...

— Боже Господи! — извика камердинерът ужасен. — От прозореца на негово превъзходителство погледна някакво малко отвратително страшилище, какво е това, как се е озовал този малък вещер в стаята?

И той изтича нагоре по стълбите, но както и преди намери спалнята на министъра заключена. Той се осмели тихо да похлопа... Никакъв отговор!...

Между това, кой знае как, из народа се разнесе мълва, че смешното малко страшилище там горе бил наистина малкият Цахес, който си присвоил гордото име Цинобър и чрез всевъзможни срамни лъжи и измами успял да се издигне до министър. Гласовете ставаха все по-раздразнени и по-раздразнени.

— Долу, долу малкият изверг, отупайте прахта от министерската дреха на малкия Цахес, затворете го в кафез, показвайте го срещу пари по панаирите, облепете го с варак и го дайте за играчка на децата! Да се качим горе, да се качим горе!

И народът щурмува къщата.

Камердинерът чупеше отчаяно ръце.

— Метеж, бунт, ваше превъзходителство, отключете, спасявайте се! — викаше той. Но — никакъв отговор, дочу се само някакво тихо стенание.

Входните врати бяха разбити, народът затрополи с диви смехове нагоре по стълбите.

— Друг изход няма! — каза камердинерът, засили се и налетя срещу вратата на спалнята, така че тя с дрънчене изскочи от пантите... Но в стаята не се виждаше никакво превъзходителство, никакъв Цинобър!...

— Ваше превъзходителство, ваша милост, не чувате ли бунта? Ваше превъзходителство, къде сте се... Господи, прости ми греха, къде благоволявате да бъдете!

Така викаше камердинерът в крайно отчаяние и тичаше из стаята. Но никакъв отговор, никакъв звук, от мраморните стени се отзоваваше само насмешливо ехо. Безследно, беззвучно Цинобър беше изчезнал.

Навън беше станало по-тихо, камердинерът дочу дълбокия звучен глас на някаква жена, която говореше на народа, и когато погледна от прозореца, видя, че хората, мърморейки нещо помежду си, малко по малко напускаха къщата, но погледите им, насочени към прозорците, не бяха много успокоителни.

— Бунтът, изглежда, се размина — си каза камердинерът, — сега негово превъзходителство ще изскочи сигурно от някой скришен ъгъл.

Той се върна в спалнята, допускайки, че в края на краищата министърът все пак ще бъде там. Като оглеждаше всичко наоколо, той забеляза, че от един хубав сребърен съд с дръжка, който стоеше винаги до тоалетната, защото министърът особено го ценеше като скъп подарък от княза — стърчаха две малки тънки крачета.

— Господи! — извика ужасен камердинерът. — Господи! Ако очите не ме лъжат, това там са крачката на негово превъзходителство господин министъра Цинобър, милостивия мой господар!

Той пристъпи по-наблизо, погледна разтреперан от ужас в гърнето и извика:

— Ваше превъзходителство, ваше превъзходителство, какво правите, за Бога, тук вътре!...

Но тъй като Цинобър не отговаряше, камердинерът схвана опасността, в която превъзходителството се намираше, и разбра, че е време да се остави всякакво уважение настрана. Той хвана Цинобър за краката и го измъкна от гърнето!... Ах, мъртво, мъртво беше вече малкото превъзходителство! Камердинерът избухна в гръмки ридания. Слугите, кочияшът дотичаха, веднага пратиха за личния лекар на княза. Междувременно камердинерът изсуши с чисти кърпи своя клет, нещастен господар, положи го на леглото, покри го с копринени възглавници, така че остана да се вижда само малкото съсухрено личице.

В стаята влезе госпожица Фон Розеншон. Тя беше успокоила, Бог знае как, народа. Сега тя пристъпи към бездиханния Цинобър, след нея дойде старата Лиза, родната майка на малкия Цахес. Цинобър изглеждаше всъщност по-хубав в смъртта си, отколкото когато и да било през целия си живот. Малките му очички бяха затворени, нослето

съвсем бледо, устните незабележимо отпуснати в нежна усмивка, но най-главното, тъмнокафявата коса пак падаше на прекрасни къдрици назад. Госпожицата поглади главата на малкия и в същия миг там матово заблестя един червеникав кичур коса.

— О — извика госпожицата с радостен блясък в очите, — о, Проспер Алпанус, велики учителю, ти сдържаш думата си!... Изкупено е неговото проклятие и заедно с това и неговият позор!

— Ах — каза и старата Лиза, — ах, Господи, та това не е моят малък Цахес, толкова хубав никога не е изглеждал. Напразно съм била значи път до града, много зле ме посъветвахте вие, уважаема госпожице!

— Не роптай, старо — отвърна госпожицата, — ако беше следвала точно съвета ми и не беше влязла насила тук преди мене, всичко щеше да се нареди по-добре за теб... Повтарям ти: малкият, който лежи мъртъв на леглото, е наистина, извън всяко съмнение, твоят син, малкият Цахес!

— Тогава — извика старата и очите ѝ светнаха, — тогава, ако негово превъзходителство тук е моето дете, аз трябва да наследя всички хубави неща, които стоят наоколо, цялата къща с всичко, което е в нея?

— Не — каза госпожицата, — това вече не може да стане, ти пропусна подходящия момент да спечелиш пари и имот. Аз още навремето ти го казах, на тебе не ти е отредено да бъдеш богата.

— Тогава може ли — каза жената и сълзи бликнаха от очите ѝ, — може ли да взема моето бедно малко човече в престилката си и да го отнеса въщи? Нашият господин пастор има толкова хубави препарирани птички и катерички, той ще поръча да ми препарират и моя мъничък Цахес, за да си го сложа за спомен на шкафа, така както си е, с червени дрехи, широка лента и голяма звезда на гърдите?

— Това пък — каза госпожицата почти разсърдена, — това пък е съвсем глупава мисъл, то вече е съвсем, съвсем невъзможно!...

Тогава жената се разрида, започна да се оплаква, да се вайка:

— Каква ми е ползата — каза тя, — че моят малък Цахес е стигнал до висок чин, до голямо богатство?... Ако си беше останал при мене, щях да си го гледам в моята сиромашия и той нямаше да падне в онова проклето сребърно гърне, щеше да си живее и аз бих видяла може би радост и добри дни покрай него. Щях да си го нося в коша за дърва, хората щяха да изпитват жалост към мене и щяха да ми подхвърлят по някоя и друга парица, а сега...

В предната зала се чува стъпки, госпожицата изпъди старата навън, като ѝ нареди да я чака долу пред вратата, на тръгване тя щяла да ѝ посочи сигурно средство, за да се отърве веднъж завинаги от своите неволи и сиромашия.

После Розабелверде се приближи още веднъж до малкия и с мек, треперещ от дълбока жалост глас каза:

— Клетн Цахес, нещастно заварениче на природата! Желаех да ти сторя добро!... Може би беше глупост да вярвам, че като ти давам външно хубава дарба, тя ще те озари и вътрешно и ще събуди у тебе глас, който да ти каже: „Ти не си този, за когото хората те смятат, но старай се да се изравниш с това, на чиито криле ти, сакатият, безкрилият, се издигаш!“ Но никакъв вътрешен глас не се пробуди у тебе. Твоят ленив, отпуснат дух не можа да се издигне, ти не се отказа от своята глупост, грубост, невъзпитаност... Ах, да беше нещо по-дребно, да беше останал едно недодялано хлапе, нямаше да те постигне тази позорна смърт!... Проспер Алпанус се е погрижил да те смятат сега, след смъртта ти, пак за онова, за което благодарение на моята сила ти минаваше. Ако те срещна пак някога като мъничко бръмбарче, като

пъргава мишка или ловка катеричка, ще се радвам!... Почивай в мир, малки Цахес!...

Когато Розабелверде излизаше, в стаята влезе личният лекар на княза, придружен от камердинера.

— Господи — извика лекарят, когато съгледа мъртвия Цинобър и се убеди, че всички средства да бъде възвърнат към живот ще бъдат напразни, — Господи, как е могло да стане това, господин домакин?

— Ах, драги господин докторе — отговори камердинерът, — бунтът или революцията, все едно как ще го наречете, беснееше страшно навън в предната зала. Негово превъзходителство, загрижени за своя ценен живот, са искали навярно да побегнат в тоалетната, подхлъзнали са се и...

— Така — каза тържествено и развълнувано докторът, — така, от страх да не умре той действително е умрял!

Вратата се разтвори и в стаята се втурна княз Барзануф с бледо лице, зад него — седем още по-бледи камерхери.

— Вярно ли е, вярно ли е? — извика князът, но щом съгледа трупа на малкия, отскочи назад и с очи, отправени към небето, продума, разтреперан от дълбока болка: — О, Цинобър!

И седемте камерхери извикаха след княза:

— О, Цинобър! — и като него извадиха кърпички и ги задържаха пред очите си.

— Каква загуба — заговори след минутно безмълвно ридание князът, — каква непоправима загуба за държавата!... Къде да намерим сега човек, който да носи с *такова* достойнство ордена на тигъра със зелени петна с двайсет копчета като моя Цинобър!... Лекарю, и вие можахте да оставите *този* човек да умре!... Кажете как е станало това, как е могло да се случи, каква е била причината, от какво умря този прекрасен човек?...

Придворният лекар прегледа малкия най-грижливо, попипа някои места, където по-рано беше имало пулс, прекара длан по главата, изкашля се и започна:

— Милостиви мой господарю! Ако се задоволя да плувам по повърхността, бих могъл да кажа, че министърът е умрял от пълна липса на дишане, тази липса е била предизвикана от невъзможност да си поема дъх, а тази невъзможност от своя страна е била причинена от известен елемент, от известна течност или, казано на латински, от

humor, в който министърът е попаднал. Бих могъл да кажа, че по този начин министърът е умрял от хумористична смърт, но да ме пази Бог от подобно плитко схващане, от подобно желание да обяснявам от низше физическо гледище нещо, за което естествената и безспорна причина трябва да се търси само в чисто психичната област... Милостиви княже, човек трябва да бъде искрен в думите си!... Първия зародиш на смъртта си министърът е получил чрез ордена със зелени петна с двайсет копчета!

— Как — извика князът, като изгледа с пламнали от гняв очи личния си лекар, — как, знаете ли какво говорите? Орденът на тигъра със зелени петна с двайсет копчета, който покойният носеше с такова достойнство, да е причина за неговата смърт?... Докажете ми го или... Господа камерхери, какво ще кажете за това?

— Той трябва да го докаже, трябва да го докаже, или... — извикаха седемте бледни камерхери.

Тогава придворният лекар продължи:

— Мой добри, милостиви господарю, аз ще го докажа, следователно никакво „или“! Работата стои така. Тежкият знак на лентата, особено копчетата на гърба, са се отразявали неблагоприятно върху ганглиите на гръбначния стълб. Същевременно орденската звезда е упражнявала натиск върху онзи възлест, нишковиден орган между триножието и горната артерия на коремното було, който наричаме слънчев възел и който преобладава в лабиринта от нервни сплитания. Този преобладаващ орган е разнообразно свързан с церебралната система и много естествено е, че всяко прекомерно дразнене на ганглиите се отразява вредно и на нея. Но не е ли несмущаваното ръководство от страна на церебралната система първото условие за съзнанието, за личността като израз на най-съвършеното единение на целокупния организъм в една фокусна точка? Не е ли жизненият процес дейност на двете сфери в ганглиите и в церебралната система? Следователно дразнене е смущавало функциите на психичния организъм. Най-напред са се появили мрачни идеи за непризнавано самопожертване за благото на държавата чрез болезненото носене на ордена и пр., но положението е ставало все по-опасно, докато пълната дисхармония между ганглиите и церебралната система е докарала и пълното изчезване на съзнанието, пълното загубване на личността. Това състояние ние определяме с думата *смърт*!... Да, милостиви

господарю! Министърът е бил вече загубил своята личност, бил е вече напълно мъртъв, преди още да падне в онзи фатален за него съд... Така че неговата смърт е имала не физическа, а неизмеримо по-дълбока психическа причина.

— Лекарю — каза князът сърдито, — вие ми дрънкате вече половин час и да бъда проклет, ако разбрах една сричка от всичко това. Какво искате да кажете с тия ваши физически и психически приказки?

— Физическото начало — взе отново думата лекарят — е условие за чисто вегетативния живот, докато психическото обуславя човешкия организъм, който само в духа, в силата на мисълта намира своя импулс за съществуване.

— Все още — извика вече крайно ядосан князът, — все още не ви разбирам, неясни човече!

— Искам да кажа, ваша светлост, че физическото начало се отнася само до чисто вегетативния, без всякаква мисъл, живот, какъвто имаме при растенията. Психическото обаче е свързано със силата на мисълта. Тъй като мисълта преобладава в човешкия организъм, лекарят трябва да започва винаги от нея, от духа, и да гледа на тялото като на васал на духа, а този васал трябва да се подчинява, щом господарят му иска това.

— Хо-хо, лекарю, я ги оставете тия! — извика князът. — Вие ми лекувайте тялото и оставете духа ми на мира, духът ми никога не ми е създавал никакви неудобства. Изобщо, лекарю, вие сте един объркан човек и ако не бях тук при тялото на покойния ми министър и не бях така развълнуван, знаех аз какво да направя... Е, господа камерхери! Да пролеем тук още няколко сълзи на смъртния одър на покойника и след това да отидем да обядваме.

Князът подържа кърпичката пред очите си и се поразхълца, същото сториха и камерхерите и после всички си тръгнаха.

Долу, пред вратата, стоеше старата Лиза и държеше няколко чудесни златожълти плитки лук, каквито рядко можеха да се видят. Погледът на княза попадна случайно на тези глави лук. Той се спря, мъката по лицето му изчезна, той се усмихна снизходително и благосклонно й каза:

— През целия си живот не съм виждал такъв хубав лук, той трябва да е чудно вкусен. Продаваш ли стоката, мила жено?

— О, да — отговори Лиза с дълбок реверанс, — о, да, ваша светлост, от продажбата на лук аз се прехранвам оскъдно, доколкото

мога!... Лукът ми е сладък като мед, бихте ли го опитали, милостиви господарю?

И тя подаде една плитка най-едър блестящ лук на княза. Той я пое, усмихна се, помлясна и извика:

— Господа камерхери, подайте ми някое джобно ножче.

Като получи ножче, князът обели чистичко една глава и вкуси малко от сърцевината.

— Какъв вкус, каква сладост, каква сила, какъв огън! — извика той с блеснали от възхищение очи. — И при това сякаш видях пред себе си покойния Цинобър, той ми кимна и ми прошепна: „Купете, яжте този лук, княже, благото на държавата го изисква!“

Князът сложи в ръката на старата Лиза няколко жълтици и камерхерите трябваше да напъхат в джобовете си всичките плитки лук. Нещо повече: той нареди за в бъдеще единствено Лиза да доставя лук за княжеските закуски. Така, без да стане богата, майката на малкия Цахес се отърва от лишенията и сиромашията и нямаше никакво съмнение, че тук ѝ помогна някакво вълшебство на добрата фея Розабелверде.

Погребението на министър Цинобър беше едно от най-разкошните, виждани някога в Керепес. Князът, всички кавалери на тигъра със зелени петна следваха тялото в дълбок траур. Всички камбани биеха, дори двете мортири, които князът с немалко разноски беше доставил за пускане на ракети при фойерверките, дори и те изгърмяха няколко пъти. Гражданите, народът — всичко плачеше и се вайкаше, че държавата е загубила най-добрата си опора и че сигурно никога вече на кормилото на управлението не ще застане човек с такъв дълбок ум, с такова душевно величие, с такава благост като Цинобър.

И загубата наистина остана непоправима, защото никога след това не се намери министър, на когото орденът на тигъра със зелените петна с двайсет копчета да приляга така добре, както на покойния незабравим Цинобър.

ПОСЛЕДНА ГЛАВА

ПЕЧАЛНИ МОЛБИ НА АВТОРА. — КАК ПРОФЕСОР МОШ ТЕРПИН СЕ УСПОКОИ И КАНДИДА НЕ МОЖЕШЕ ВЕЧЕ НИКОГА ДА БЪДЕ ЯДОСАНА. — КАК ЕДИН ЗЛАТЕН БРЪМБАР БРЪМНА НЕЩО НА УХОТО НА ДОКТОР ПРОСПЕР АЛПАНУС, КАК ТОЙ СЕ СБОГУВА, А БАЛТАЗАР ЗАПОЧНА ЩАСТЛИВ БРАЧЕН ЖИВОТ

Вече е време за този, който пише за теб тези страници, драги читателю, да се раздели с тебе, но той е обзет от известна тъга и опасения... Още много-много неща знаеше той за чудните дела на малкия Цинобър и би ги разказал с истинско удоволствие, както разказа досега и тази история, за която нещо непреодолимо у него го бе подтикнало. Но хвърляйки поглед назад към всички събития, изложени дотук вече в девет глави, той почувства, че те съдържат толкова странни, налудничави, противоречащи на здравия разум неща, че ако злоупотреби с твоята снизходителност, драги читателю, и натрупа още случки от подобен род, той вече рискува да навреди на разбирателството си с теб. Така че с оная тъга, с онези опасения, които свиха сърцето му, когато написа думите „последна глава“, той те моли да имаш добрината да разглеждаш, дори да се сближиш в съвсем весело, непринудено, настроение със странните образи, които авторът дължи на внушенията на призрачния дух, наречен Фантазус, на чиято причудлива, капризна природа като че ли прекалено много се бе доверил... Затова не се сърди и на двамата — на автора и на този капризен дух! Ако ти, драги читателю, си се усмихвал понякога при четенето, ти си бил в това настроение, в което пишещият тези страници е желал, и тогава, така поне мисли той, ще приемеш и доста неща за добри...

Всъщност с трагичната смърт на малкия Цинобър историята можеше да завърши. И все пак не е ли по-добре, ако накрая вместо с едно печално погребение завършим с една щастлива сватба?

Професор Мош Терпин беше иначе просветен, познаващ живота човек, който според мъдрата поговорка Nil admirari^[1] от много-много години на нищо в света вече не се учудваше. Сега обаче, противно на цялата своя мъдрост, той живееше в непрекъснато изумление, така че

накрая се оплакваше, че вече не знаел дали наистина е професор Мош Терпин, който доскоро е управлявал природните работи в държавата, и дали наистина ходи още нагоре с главата и надолу с безценните си крака.

Най-напред той се учуди, когато Балтазар му представи доктор Проспер Алпанус като свой вуйчо и докторът му показва документа за дарение, по силата на който Балтазар ставаше притежател на намиращата се на един час път от Керепес вила заедно с всички прилежащи гори, ниви и ливади. Още повече се учуди, когато, не вярвайки просто на очите си, видя, че в инвентара фигурират ценни уреди, дори кюлчета от злато и сребро, чиято стойност далеч надвишава княжеското съкровище. Подир това се учуди, когато погледна през Балтазаровия лорнет разкошния ковчег на Цинобър и изведнъж му се стори, че никога не е имало министър Цинобър, а само едно малко недодялано, невъзпитано джудже, което хората погрешно бяха вземали за умен, мъдър министър Цинобър.

Но удивлението на Мош Терпин надмина всякакви граници, когато Проспер Алпанус го разведе из вилата и му показва библиотеката и други много необикновени неща и дори му направи няколко очарователни експеримента със странни растения и животни.

У професора възникна мисълта, че с цялото си изследване на природата той все още е едно нищо и че се е намирал сред един прекрасен, разнообразен свят, затворен като в яйце. Тази мисъл толкова го безпокоеше, че накрая той започна да се вайка и да плаче като дете. Тогава Балтазар го въведе в просторната изба, където лъщяха бъчви и блещукаха бутилки. Балтазар му каза, че тук ще може да прави подобри проучвания, отколкото в княжеската изба, а в хубавия парк ще има достатъчно възможности за изследване на природата.

Това веднага успокои професора.

Сватбата на Балтазар беше отпразнувана във вилата. Той, приятелите — Фабиан и Пулхер — и всички останали бяха изненадани от изключителната красота, от вълшебния чар, излъчван от облеклото на Кандида и от цялото ѝ същество. Действително тя беше обгърната от някакво вълшебство, защото феята Розабелверде, забравяйки всякаква враждебност, присъстваше на сватбата под образа на госпожица Фон Розеншон и тя сама беше облякла младоженката и я бе украсила с чудно хубави рози. А знаем много добре, че облеклото стои винаги отлично,

когато една фея се е заела с него. Освен това Розабелверде беше подарила на милата Кандида една разкошна блестяща огърлица, която проявяваше такова магическо действие, че щом Кандида я сложише на шията си, никога не се ядосваше за дреболии, за една лошо завързана панделка, за несполучлива украса на косата, за някое петно на долните дрехи или за каквото и да е от този род. Това качество, което огърлицата ѝ придаваше, се отразяваше особено чаровно и ведро на цялото ѝ лице.

Младоженците бяха на върха на щастието и блаженството и все пак — тъй чудно действаше тайното мъдро вълшебство на Алпанус — те не забравяха с погледи и топли думи сърдечните си приятели, събрани около тях. Проспер Алпанус и Розабелверде се грижеха да придадат с прекрасни чудеса колкото е възможно по-голям блясък на сватбеното тържество. Отвсякъде, от дървета и храсти, звучаха сладостни звуци на любов, докато от земята излизаха блестящи трапези, отрупани с чудни ястия и кристални бутилки, от които струеше най-благородното вино, разливащо животворна топлина по жилите на гостите.

Нощта беше настъпила. Пламтящи дъги се извиха над целия парк, блестящи птички и насекоми се разлетяха по всички посоки, трепкаха с крилца и ръсеха милиони искрици, които във всевъзможни съчетания образуваха най-разнообразни фигури. Всичко пърхаше и танцуваше из въздуха, за да изчезне накрая в гъсталака. И тогава музиката на гората звучеше по-силно, а нощният вятър галещо нашепваше тайнствени слова и разнасяше сладостни аромати.

Балтазар, Кандида, приятелите виждаха във всичко това могъщото вълшебство на Алпанус, но Мош Терпин, вече полуопиянен, се смееше високо и говореше, че зад тия чудеса се крие не някой друг, а онзи голям дявол, декораторът на операта, който устройва фойерверките на княза.

Прозвуча рязко звънтене. Един блестящ златен бръмбар долетя от висините, кацна на рамото на Проспер Алпанус и му избръмча, изглежда, нещо тихо на ухото. Проспер стана от мястото си и каза сериозно и тържествено:

— Мой драги Балтазар, мила Кандида, приятели! Време е вече — Лотос ме вика, аз трябва да замина...

След това се приближи до младоженците и им поговори. И двамата, Балтазар и Кандида, бяха много трогнати: изглежда, Проспер

им даваше различни добри напътствия, той прегърна горещо и двамата.

После се обърна към госпожица Фон Розеншон и заговори все така тихо и с нея — по всяка вероятност тя му предаваше заръки по работите на феите и вълшебниците, които той на драго сърце прие.

Междувременно една малка кристална каляска, теглена от две бляскави водни кончета и управлявана от сребърния фазан, се приземи от въздуха.

— Сбогом, прощавайте, прощавайте! — извика Проспер Алпанус и като се качи в каляската, излетя над пламтящите дъги, докато колата му започна да изглежда постепенно като малка светла звезда, която се скри най-после в облаците.

— Хубаво балонче — промърмори Мош Терпин и надвит от силата на виното, потъна в дълбок сън.

А Балтазар, помнейки добрите поуки на Проспер Алпанус, използвайки умно притежанието на чудесната вила, стана наистина добър поет и тъй като и останалите качества на тази вила, които Проспер беше възхвалил във връзка с бъдещия му живот с хубавата Кандида, се потвърдиха, а самата Кандида никога не сваляше от шията си хубавата огърлица, която госпожица Фон Розеншон ѝ подари на сватбата, то много естествено беше, че Балтазар в пълно упоение и блаженство се радваше на най-щастливия брак, който един поет можеше да има някога с красива млада жена...

Така и приказката за малкия Цахес, наречен Цинобър, можа да има един наистина щастлив край.

[\[1\]](#) На нищо не се чуди (лат.). — Б.пр. [↑](#)

Издание:

Ернст Теодор Амадеус Хофман. Приказки

Превод от немски: Страшимир Джамджиев, 1976

Илюстрации: Козлов Н.Р., 1993

Издателство „ЕА“, Плевен, 1994

ISBN: 954-450-010-3

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.